

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

R. P. Richardi Arsdekin Soc. Jesu Sac. Theol. Professoris Theologia Tripartita Universa

Complectens nunc Bibliothecam perfectam Viri Ecclesiastici, ordine
sequenti

Controversiae Heterodoxae Ac Scholasticae - Cum speciali Notitia rerum
Modernarum, & Chronologia totius Monarchiae Sacrae, & Saecularis,
Pontificum, Conciliorum &c. Haeresum omnium, ac Propositionum
damnatarum Mundi Sex Aetatum ...

Archdekin, Richard

Dilingae, 1687

Pars Secunda. Resolutiones Theologicae in Scholis controversae.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38447

Regem, vel ad Concilium regni, eo ipso traditor est Regis & regni.

Nullus est Dominus civilis, nullus est Prælatus, nullus est Episcopus, dum est in peccato mortali.

Populares possunt ad suum arbitrium Dominos delinquentes corrigere.

Decima sunt pura elemosyna, & possunt Parochiani propter peccata suorum Prælatorum, ad libitum suum eas auferre.

Omnes sunt Simoniaci qui se obligant orare pro aliis eis in temporalibus subvenientibus.

Omnia de necessitate absoluta eveniunt.

Religiosi viventes in religionibus privatis, non sunt de religione Christiana.

Dirare Clerum est contra regulam Christi.

Ecclesia Romana est Synagoga satane, nec Papa est proximus, & immediatus Vicarius Christi & Apostolorum.

Juramenta illicita sunt, quæ sunt ad corroborandum humanos contractus, & commercia civilia. Ibidem alia cum Lutero & aliis hæreticis ferè communia.

Data est prædicta Bulla Constantiæ (ubi à Concilio damnatus Wiclefus) 8. Kalend. Martii Pontificatus Martini V. anno primo: & reperitur in Bullarii Romani Tomo I. folio 136.

P A R S   S E C U N D A
R E S O L U T I O N E S
T H E O L O G I C A E
I N S C H O L I S   C O N T R O V E R S A E.

Quia necessarium est Missionario, & cæteris qui alios docent, accuratè discernere Controversias purè Polemicas, à Quæstionibus Scholasticis quæ inter ipsos Catholicos in utramque partem liberè disceptantur: maxime quoque decet virum literatum quæstiones subtiliores in promptu habere quas passim in disputationem venire solent, & quarum ignoratio faciliè doctrinam sanam cum damnata confundit. Hinc, ex plurium desiderio, harum notitiam, statum, argumenta, resolutiones, partim hic, partim alibi, brevi, commodæque methodo exponemus.

C O N T R O V E R S I A   I.

De varia in Deo Scientia, ac præscientia futurorum.

§. I.

Notio, ac divisio scientiæ divinae.

Primò: Deo nulla inest realis distinctio, præterquam trium Personarum: Hinc quævis intellectio, aut volitio divina, aliud non est, quam Deus per se intelligens, aut volens, sine ulla actuum distinctione, aut nova accessione, per quam aliqua mutationis internæ umbra inducatur.

II. Nulla Dei intellectio est merè apprehensiva, aut etiam opinativa: Sed omnis ejus cognitio perfecta scientia est. Quidquid enim cognoscit, id clarè, certòque judicat. Neque judicium illud scientificum formatur more nostro, per compositionem ac divisionem, sed per simplicem repræsentationem, absque eo quod prædicatum ad subjectum mediante copulâ referatur dum affirmat, aut à subjecto removetur dum aliquid negat.

III. Scientia Dei non est discursiva, sive illativa unius ex alio, Quia aliqua mentis imperfectio est, ex antecedente clarior cognito elicere consequentis cognitionem obscuriorem, quod in omni discursu contingit. Hinc dum cognoscit Deus suam omnipotentiam esse productivam leonis, non movetur intellectus divinus à potentia productiva leonis cognita, ad cognoscendum leonem, sed utrumque simul & per se perfectissimè comprehendit.

IV. Divisio scientiæ divinae communior est, in scientiam naturalem sive necessariam, quâ Deus ab æterno,

ante omne liberum decretum suæ voluntatis, cognovit res possibles, quæ non potuerunt aliter se habere, ut mundum esse producibilem: & in scientiam liberam, quâ cognoscuntur res contingentes sive quæ potuerunt aliter se habere v.g. Judam peccare.

Ea divisio aliter exprimitur, in scientiam simplicis intelligentiæ, quâ Deus cognovit res possibles quasi abstrahendo ab earum existentia: in scientiam Visionis, quâ videt totam seriem rerum existentium in quacunque temporis differentia: & in scientiam Mediam quâ cognoscit rem futuram sub conditione contingenti, sive quid homines & Angeli facturi essent pro sua libertate, si cum his vel illis circumstantiis, in hoc vel illo rerum ordine collocarentur.

V. Ut hæc triplicis scientiæ distinctio clarius inhaereat: Primò concipiatur, Deum ab æterno, antequam aliquid extra se producere statuisset, in mente sua, tanquam in lucidissimo speculo, complexum fuisset infinitos rerum ordines, quos si vellet, condere potuisset: Secundò distinctè percepisse, quid in singulis ordinibus futurum esset ex libero hominum & Angelorum arbitrio, si decerneret illos in his vel illis circumstantiis actu producere: Tertio ex illis omnibus elegisse hunc ordinem rerum, qui à prima mundi creatione perseverat, & continua serie deinceps decurret: Quarto, hæc electione constitutâ, absolute & determinatè ex parte sui actus vidisse omnia quæ in hoc ordine ex libero hominum & angelorum arbitrio fiunt; præter hæc præcivisse universa, quæ in quavis hypothesi futura essent: Atque hæc sub conditione tantum futura, alii per scientiam quam nuncupamus Mediam, alii aliter prænotosci contendunt, ut jam dicemus.

§. II. DE

§. II.

DE SCIENTIA MEDIA.

Controversia status, & origo breviter exponitur.

Exorta est controversia hæc in Scholis celeberrima de scientia Media præcipuè circa annum 1588. dum in lucem prodiit liber P. Ludovici Molinae Societatis Jesu Theologi, Ulissipone in Lusitania, de Concordia Gratia &c. Sed & Opere nondum typis vulgato, ut in ipsis cunis præfocaretur, summo studio contendit ex Schola S. Thomæ Dominicus Bannez, alique à quibus doctrina de scientia media, & auxiliis, ad Tribunal S. Inquisitionis Lusitanicæ protecta est, & in multis vehementer accusata. Sed in hoc judicio, omni erroris suspitione liberata, robur potius quam detrimentum accepit. Instauratur in Inquisitione Hispanica nova accusatio: ac primùm Complutensis Universitas, jubente Illustrissimo Nuncio Cardinale Cajetano, & Senatu S. Inquisitionis, Molinae Concordiam per annum integrum rigido examini subjecit. Sed & hinc purior, robustiorque evasit, dum tandem primo Octobris anno 1596. Universitatis calculo declaratur, in Molinae Concordia contineri sanam & Catholicam doctrinam, Scripturæ, Concilii, Patribus, & Scholasticis consentaneam: uti testatur ipse Academicæ Rector in litteris Romam datis ad Cardinalem Pompejum Aragonium, quæ extant apud Paulum Leonardum p. i. n. 56.

Itaque dum scientiæ mediæ per universam Hispaniam exagitata nihil detrimenti, multum verò incrementi, & gloriæ accederet, visum est illius impugnationibus rem totam ad Romanæ Inquisitionis tribunal revocare, ac si ea nondum alibi satis ventilata fuisset. Sic enim ex fidei monumentis rem prodit Ripalda tom. 2. de ente supernat. *disp. 113. n. 55.* Assesele Dominici Bannez, non acquiescentes iudicio Hispanorum, ad supremum Romanæ Inquisitionis tribunal appellarunt, missoque in sollicitationem causæ legato sui Ordinis, qui prolixum in doctrinam Molinae Scriptum, Cardinali Alexandrino dicatum, obtulit. Cardinalis pro excutienda Molinae doctrina Congregationem octo Theologorum à Clemente VIII. obtinuit, quibus postea duo alii accessere. Sed cum hi ex Molinae Concordia propositiones aliquas modò censurarent, modò easdem censurâ eximerent, placuit tandem Pontifici censuras aut sententias in privatis conventibus hæcenus latas suppressere aut suspendere, & causam totam ad se revocare, solemnî ritu coram se, & Cardinalibus, ac Judicibus disputandam à selectis Doctoribus tum Patrum Dominicanorum, tum Societatis Jesu, utriusque etiam Ordinis Generali assistente.

Inchoatæ itaque sunt die 28. Martii anno 1602. Romæ in litterario theatro, summâ orbis Christiani expectatione, celeberrimæ illæ inter utrumque Ordinem disputationes, quæ ingenti utrimque conatu protractæ fuerunt usque ad annum 1606. Hujus temporis decursu habitæ sunt Conferentiones quadraginta septem, quarum triginta septem præsentente Clemente VIII. celebratæ sunt, quo è vivis sublato, Paulus V. reliquis decem Disputationibus interfuit.

Tandem de rebus disputatis accuratè collecta est Judicium censura, & summo Pontifici tradita; qui,

inquit Ripalda, conveniens cum solis Cardinalibus eam expendit, & de sententia juxta merita causæ ferenda contulit. Ac demum ipsâ die D. Augustino sacra 28. Augusti 1606. majori meliorique Censorum parti adhaerens, cum iisdem Cardinalibus pronuntiavit, Ut, omnis doctrina Molinae indemnis persisteret, & ut, usque familie sententia in Scholis Catholicis tuto & impunè docerentur, donec aliud à Sancta Sede decernatur. Eâ tamen lege, ut neutra pars alteram censuris carpat, injuriisve lacessat. Quæ Pontificis Sanctio utrique parti intimata est, & ulterior hujus causæ processio interdicta. Hoc Pauli Pontificis Decretum inter alios refert Spondanus ad annum 1606. Et de eo plura notatu digna fuisse tradit Petrus à S. Josepho, Paulus Leonardus, Ripalda, Henao, & Anatus de scientia media *disp. 4. cap. 1.* & in responsione ad fabulas Questionarii Tolosani. Scio quas tenebras his Actis offundere molitur Xantes Mariales in sua Bibliotheca relect. 17. p. 459. & alibi, quas Apostolica auctoritate dissipavit Innocentius X. in calce decreti à se editi 23. Aprilis anno 1654.

Verùm mihi hoc loco consilium non est pluribus monumentis, quæ ad manum sunt, huic causæ præsidium adferre, sed tantum aliquam ejus notitiam delibare, in ordine ad alias Controversias, quæ hic, & alibi in hoc Opere tractantur.

§. III.

Explicatur & probatur necessitas scientiæ Mediæ.

Scientiam in Deo Mediam negant, ut dixi, ex processu Thomistæ, neque eam admittunt plerique Scotistæ; plures tamen Academicæ, ac Scholæ celebriores eam non excludunt, imò passim à viris doctissimis, multis, magnisque encomiis celebratur, ut videre est apud P. Henao, & plures alios. Ut verò controversiæ decisio, ejusque probatio distinctius intelligatur.

Dico primò, admittenda est in Deo scientia illa conditionalium, quam nos mediam vocamus, hoc est, novit Deus infallibili scientiâ non solum quid agere possint, sed etiam quid facturæ essent singulæ causæ liberæ, si locarentur in his vel illis circumstantiis ad actionem ponendam vel non ponendam conducentibus, & haberent omnia ad liberè agendum requisita, quamvis causæ illæ nunquam sint futuræ, vel certè nunquam in talibus circumstantiis constituendæ; cujus exempla dabimus assert. 2. de Tyrinis & Ceilitis.

Scientiam hanc infallibilem de conditionatè futuris habere Deum, saltem in suis decretis, de quibus infra, admittunt quoque recentiores Thomistæ: negant tamen illam absolutè nonnulli antiquiores, ut Ledesina, Cabrera, alique, qui circa objecta sic conditionatè futura agnoscebant tantum in Deo, scientiam conjecturalem: ac Ledesina quidem de scientia futur. conting. *disp. 2. differ.* disertè asserit, posse quidem Deum judicare quid foret verosimilius vel probabilius in tali eventu, non tamen posse definitum judicium ferre, quod hoc esset aut erit, si illud fiat vel fieret.

Oportet igitur accuratè observare, controversiam celeberrimam inter Thomistas & authores Societatis non esse sitam in eo, An Deus certò cognoscat futura contingentia quæ nunquam erunt, sed tantum

ars de kin

theologia

tum futura essent posita hac vel illa conditione: in hac enim scientia Deo attribuenda plerique nobiscum conveniunt. Sed quaestio principalis est, An Deus cognoscat illa futura directe in seipsis sive antecederet ad sua decreta, ut docent auctores Societatis; an vero in suis Decretis, quæ Thomistæ statuunt in Deo absoluta ex parte actus, & conditionata ex parte objecti, circa omnes actiones liberas conditionate futuras, quale est hoc decretum; Decerno ut si Petrus intraret domum Caiphæ Christum neget; si respiciatur à Christo moveatur ad penitentiam. Cum autem alij in hujusmodi decretis, cum prædeterminatione physica quibus nituntur, gravem ostendant difficultatem, ut consistant cum libertate actuum humanorum, quam beneficio scientiæ mediæ facilius expediunt; hinc illa scientia contra se; suosque Auctores aliquem invidiæ fomitem ministravit.

Dico tamen secundò, Scientia mediæ jam explicata fundamentum habet solidissimum tam in Scriptura, quam in Ratione.

Probatum itaque primò, ex pluribus Scripturæ locis, ac præcipuè 1. Reg. cap. 23. ubi Davidi Deum consulenti, An descenderet Saul in Urbem Ceilam, & an eo adveniente viri Ceilitæ Davidem Sauli tradituri essent. Respondit Deus, *Si manseris in Ceilam descendet Saul, & à Ceilitis in manus ejus tradetur.* Itaque prævidit Deus sub conditione futurum adventum Saulis, & traditionem Davidis, quæ nunquam absolute consecuta est. Atqui Deus non habuit decretum quo voluit ut si David permaneret in urbe, Ceilitæ eum traderent. Ergo Deus illud prævidere debuit independentem à tali decreto, per scientiam quam vocamus mediæ. Minor probatur, Quia Deus non potest velle, aut decernere ut fiat malum, quale facturus erat Saul postulando sibi tradi, & Ceilitæ tradendo Davidem innocentem, aliàs enim Deus id decernendo se præberet auctorem actus mali: nam eadem ratio quæ vetat Deum absolute prædefinire actus peccaminosos, prohibet etiam eosdem decernere sub aliqua conditione.

Probatum idem ex verbis Christi Matthæi 11. *Si in Tyro & Sidone facta fuissent virtutes quæ factæ sunt in te, olim in cilicio & cinere penitentiam egressi.* Ubi exprobrat Judæis quod penitentiam non egerint, qualem facturi erant Tyrii & Sidonii, si Deus illis eadem miracula, eandemque gratiam præbuisset. Nullam autem vim habuisset ista exprobratio, sed potius frivola & iniqua foret, si necessarium esset, istiusmodi decretum ex parte actus absolutum, quo statuerit Deus convertere Tyrios, si Christus apud illos virtutes & miracula patrasset. Respondere enim Judæi Christo exprobranti merito potuissent: *Quid mirum est convertendos Tyrios si vidissent illa miracula, & nos illis visis minime converti? Quandoquidem Decretum habueris convertendi Tyrios si signa illa spectassent, pro nobis autem sub eadem conditione convertendis desit tale Decretum, quod tamen ad nostram conversionem est omnino necessarium.* Tandem enim illud est, ac si Judex captivum, quem clausum detinet, hortetur ut carcere egrediatur, & egredi cunctantem hoc modo increpet. Si hoc dicerem socio captivo, ille confestim exiret, habeo enim decretum, ubi hoc dicerem simul fores carceris illi referandi, quod tibi facere non decevi.

Quis non videt viro prudenti, multò magis Christo, indignam esse istam increpationem, admissa necessitate talis decreti.

Retorquet in nos istam Judæorum querelam in nuperis Theſibus Eximius P. Janſens, nec non Exim P. Harney theſi 16. *Idem*, inquit, *in tua opinione dicerent* (Judæi) *ob negatam ipsis vocacionem certò congruam*, qualis Tyrus concessa fuisset. At non ferit nos ista retorſio. Replicare enim isti querelæ in nostra sententiâ merito potuit Christus, hoc modo: Vestra culpa factum est quod illa gratia sufficiens quæ nunc vocati estis, non fuerit præviſa certò congrua & efficacax, qualis omnino esset, si velletis cum ea liberè converti & penitere, quod in vestra situm est potestate. At non ita ab ipsorum libertate pendeat, quod Deus ab æterno non habuerit Decretum illud ex parte actus absolutum visis miraculis illos convertendi per mediâ prædeterminantiâ, quale decretum ponunt in Deo respectu Tyriorum, si eamiraculâ ipsis propoſita fuissent.

Porro ad enervandam vim argumenti quod supra assumptum pro scientiâ mediâ, novam subtilitatem commentus est Joannes Caramuel in sua Theologia Fundamentali lib. 1. Theſi 6. Statuit ille in Tyriis & Sydoniis piâ affectionem erga miracula, & decretum actuale amplectendi Religionem quam viderent miraculis comprobata: ex quo, inquit, per infallibilem consequentiam constare poterat, visis prodigiis, convertendos fuisset: piû autem affectum, & illud actuale Tyriorum decretum cognoscebat Deus scientiâ visionis; nihil igitur opus erat scientiâ mediâ.

Sed respondeo, machinam hanc imaginariam facile corruiere, negando in Tyriis eo tempore existisse istud actuale decretum, quod nullo fundamento ab adversariis astruitur. Vel enim decretum illud publico Senatus, populique consensu conditum fuit, vel privato singulorum civium consilio conceptum. Si publico omnium consensu, incumbit adversariis ostendere, in quibus tabulis, aut monumentis decretum illud memoriæ proditum existat, nisi velint agnoscere, non Tyriorum decretum, sed suum esse commentum. Si autem asserant privato consilio singulorum animos miro consensu coaluisse in piû illud decretum capeſſendæ Religionis miraculis confirmatæ; nemo non videt quam parum probabilis, multò minus infallibilis sit arcanus ille Tyriorum consensus: cum passim in Scripturis de Tyriorum dura cervice, & impietate extant plurima, de pio autem ad veram Religionem affectu nihil uspiam scriptum reperitur, præterquam in eorum libris qui hoc contra scientiam mediâ argumentum recenter excogitarunt; quod cum ostenderim probabili fundamento destitutum per se corruiere, non est cur operosius expugnetur.

Aliam, sed non multò meliorem, evadendi viam tentarunt nuper aliqui, qui ad eundem Scripturæ locum respondent; Tyrios præ Judæis minori affectu suis vitiis, & erroribus adhæſiſſe: Potuit igitur Deus per visionem istius affectus infallibiliter scire, Tyrios non amplius erroribus suis adhæſuros fuisset, si eodem tempore fuisset fortius impulsus ad penitentiam per gratiam & miracula, quibus conversi non sunt Judæi, utpote suis vitiis & erroribus majori affectu alligati. Sufficiet ergo, absque scientiâ mediâ

media, visio divina circa istam Tyriorum dispositionem olim actu existentem, ut inde certò cognoscat eorum pœnitentiam sub conditione futuram.

Sed contra, Supponere videtur hæc responsio, minorem affectum in vitia, accedente majori impulsu gratiæ, necessariò succumbere, & voluntatem gratiæ tunc impellenti infallibili lege obscurandam: unde sequetur, pœnitentiam sic prævisam non fore liberam, atque ita hanc responsionem impingere in doctrinam Jansenii de gratia victrici: parum enim referre videtur, siue major impulsus gratiæ necessariò victricis componatur cum minori affectu in vitia, siue cum minori inclinatione concupiscentiæ, modò voluntas sub illis constituta ex vi intrinseca & infallibili istius gratiæ ad actum pœnitentiæ determinari debeat.

Quamquam & hæc objectio, in hypothesi quam supponit, eodem cum priori vitio laboret. Gratis enim assumitur Tyrios & Sydonios, homines insigniter impios, minori affectu suis vitiis adhaesisse, quam Judæos Bethsaidæ incolas, qui Dei notitiâ, & lege, & plurimis divinæ ultionis exemplis instructi erant, quibus poterat vehementior in vitia affectus non parum elidi. Et in hoc ipso consistere videtur vis exprobrationis divinæ, quod cum Tyrii & Sidonii infideles majorem haberent obicem conversionis, facilius tamen per eadem miracula, eandemque gratiam liberum voluntatis arbitrium ad pœnitentiam inflexissent.

Quod si adhuc de Tyriorum moderatori in vitia affectu benignius hic sentiendum esse contendas, cogere etiam ad Sodomitas idem patrocinium extendere. Nam in eodem contextu de Capharnaoo Judæorum urbe continuò subiungitur; *Si in Sodomis facta fuissent virtutes quæ in te, forte mansissent usque in hodiernum diem*, nempe per securam conversionem & pœnitentiam. An ergo cognovit Christus scientiâ visionis Sodomitas minori affectu ferri in sua vitia, quam Judæi Capharnaïtæ suis erroribus adhaerere? Ac contra, ipsa Scriptura disertè testatur *Genesis 13*. Sodomitas fuisse homines pessimos, & in suis vitiis ad extremum induratos: & tamen horum pœnitentia conditionata præ Capharnaïtis à Christo cognita, & prænnunciata fuit, non utique ex minori in vitia affectu, qui ultricibus è cælo flammis ac sulphure cohibendus erat; sed ex ipsa libera, ac laudabili voluntatis ad pœnitendum determinatione sub conditione futura, & per scientiam mediam prævisâ. Neque video quorsum, ob expositionem tam parum solidam, aliqui scientiæ mediæ patroni judicaverint hunc Scripturæ locum non satis illi patrocinari.

Probatum secundò assertio, ex Ratione, quâ simul scientiæ mediæ singularis usus, ac necessitas declaratur. Quia ad salvandam libertatem & meritum nostrorum actuum necesse est dicere, omnes gratias quæ ad actum eliciendum proximè conducunt esse indifferentes, sic ut voluntas illis habitis possit se ipsam determinare siue ad agendum, siue ad non agendum: actio enim ad quam voluntas non à se, sed ab alio principio determinatur, non potest esse voluntati libera, aut meritoria. Et tamen ex altera parte necesse est asserere aliquas gratias sic dari à Deo ut infallibiliter inferant actum voluntatis creatæ, cum non possit Deus homines certò destinare ad

merita gloriæ aternæ, nisi per gratias quas novit fore efficaces. Hæc autem duo optimè conciliantur per scientiam mediam, & non ita per viam cui alii insistant. Nam posito quod Deus istâ scientiâ videat, Si Petrus in talibus circumstantiis habeat hanc gratiam eliciet actum amoris Dei, potest decernere Petro dare in talibus circumstantiis illam gratiam: atque ita decernet gratiam quæ infallibiliter inferet effectum, liberè tamen penendum, ex determinatione libera Petri per scientiam mediam prævisâ. At verò absque ista scientia non ita apparet, quâ ratione possit dicta efficacia gratiæ à Deo danda cum libertate voluntatis conciliari. Debebit enim illa efficax & infallibilis connexio gratiæ cum actu provenire, vel ex ipsa natura & entitate gratiæ, per se determinantis, & sic non relinquet voluntatem proximè indifferentem ut possit seipsam determinare: vel certè ponet aliud quo proximè determinetur, in præjudicium libertatis. Quæ difficultas plures etiam ante Jansenium, in eum errorem impulit, ut absolute negarent ad libertatem requiri illam voluntatis indifferentiam. Hunc nos scopulum existimamus aptissime declinari per usum scientiæ mediæ jam expositum, alii aliter, quorum varias & probabiles de hoc puncto sententias dabimus infra in Controversia septima.

§. IV.

Dissolvuntur breviter variorum Argumenta contra scientiam Mediam.

Objiciunt primò, Scientiam mediam auferre Deo rationem primæ causæ, & primi liberi. Absit tantum nefas à Scientia illa minimè noxia. Probant tamen, Quia supponit liberam determinationem voluntatis creatæ conditionatè futuram, ante omne decretum actuale, & determinatum voluntatis divinæ. Esto: Quid inde piaculi, quod Causa prima considerata in statu conditionato nihil actu agat, ubi actu nihil agitur. Sic enim in simili forma argumentor, & ostendo ex illa objectione sequi, Scientiam etiam simplicis intelligentiæ auferre à Deo rationem primæ causæ, & primi liberi: Deus ut cognoscens per scientiam simplicis intelligentiæ objectum in statu possibilitatis v.g. actum creaturæ possibilem, nullum de eo objecto habet actuale decretum: ergo Deus ut sic cognoscens non est prima causa, aut primum liberum. Si claudicat hæc sequela, vacillat & ista; Deus per scientiam mediam cognoscens objectum in statu conditionato nullum de eo habet actuale decretum: Ergo Deus ut sic cognoscens non est prima causa, aut primum liberum. En utrobique error idem manifestat, quod nempe exigatur in statu non absoluto divina libertas absolute exercita.

Debet igitur hic primum liberum siue primum determinans sumi proportionatè ad statum in quo objectum consideratur, hoc est, in statu possibilitatis, Deus est primum liberum siue determinans, non actu, sed possibiliter: in statu conditionato Deus est primum liberum non actu, sed conditionatè, siue, esset primum agens liberè si conditio poneretur: in statu autè absoluto Deus est primum liberum actu & absolute. Cum ergo pro illo triplici statu, in quo res eadem considerari potest, Deus sit primum agens & primum liberum, nullo prorsus modo

Arde
Kin

theo-
logia

modo per scientiam mediam excluditur à ratione primi agentis, liberi, determinantis. Nec impedit illa quo minus omne agens, & liberum creatum à Deo volente & decernente accipiat & ipsam potentiam eligens, & totum actum electionis, relativè ad statum possibilem, conditionatum, aut actualem, in quo res à mente nostra consideratur existere. Hoc si ritè attenderet, multum difficultatis, & contentions evanesceret.

Objicies tamen secundò: Scientia media lædit in hoc libertatem divinam, quod non proponat Deo objectum suum cum indifferentia ad existendum, vel non existendum, sed exhibeat determinatè futurum, si ponantur certæ circumstantiæ, quasi præveniendò determinationem divinam.

Respondeo negando assumptum: & iterum moneo, frustra objici lesionem aut impedimentum libertatis in statu conditionato, ubi non datur locus libertati exercendæ, quæ tantum actu exerceri potest in statu absoluto. Cæterum non proponit scientia media actum voluntatis humanæ futurum sine dicta indifferentia, nisi ex hypothesi quod Deus liberè vellet suam gratiam, & concursum, & reliquas conditiones præbere, cum quibus prævidetur connectenda actio voluntatis humanæ, adeoque actus conditionatè prævisus per scientiam mediam, supponit etiam conditionatum exercitium libertatis divinæ, sive, quod hoc exercitium actu esset, si actura foret voluntas creata. Non enim concipitur hæc actura, nisi supponantur ad futura omnia ex parte Dei ad agendum requisita.

Objicies tertio: Cum scientia media non consistit libertas voluntatis creatæ: Posito enim auxilio divino, & scientia media quæ Deus novit, si detur hoc auxilium in his circumstantiis habiturum effectum, non potest non sequi consensus voluntatis creatæ.

Respondeo, Si ita noxia est libertati humanæ scientia media auxiliî indifferentis, vix prævisioni prædeterminationis physica, actum per se infallibiliter inferentis. Nihilominus, admittunt adversarii Deum prævidere, si ponatur prædeterminatio physica, voluntatem liberè consenturam: Si ergo scientia conditionata futuræ prædeterminationis, non tollit libertatem voluntatis humanæ, quomodo eam tolleret scientia conditionata auxiliî indifferentis, quod ex parte sua voluntatem indeterminatam relinquit.

Ad rationem itaque allatam, in forma dico: Posito auxilio divino, & ista scientia media, non potest non sequi consensus voluntatis humanæ, necessitate aliqua simpliciter antecedente istum consensum, nego; necessitate aliqua consequente & præsupponente liberum exercitium voluntatis, concedo; hæc autem præscientia non potest tollere illam libertatem cuius exercitium à præscientia non pendet, sed potius illa præscientia dependet à determinatione conditionata & libera ipsius voluntatis. Per scientiam itaque mediam ideo solum novit Deus Petrum consenturum, si ponatur in his circumstantiis, quia reipsa in illis constitutus ad consensum liberè se resolveret. Nulla igitur hic est necessitas nisi merè consequens ex hypothesi liberæ determinationis voluntatis humanæ, cum absolutè fuerit in potestate Petri efficere ut Deus hanc scientiam non haberet, sed contrariam de negatione consensus, si nempe Petrus in illis circumstantiis positus nollet consentire.

Quinimo, si voluntas esset instructa gratia, & concursu Dei, & aliis ad agendum proximè requisitis, eodem modo actum eliceret etiam si scientia illa à Deo penitus abesset. Ita enim præscientia conditionata, quæ in actum nullo modo influat, non requiritur ad hoc ut voluntas possit agere; uti aliqui præpostè concipiunt, sed ut Deus in decernendo actu libero creaturæ procedat providè, & non cæco modo, per auxilia & media indifferentia, cum quibus non potest cognosci conjungendum esse effectum, nisi id exploraret beneficio scientiæ mediæ; sine qua in obtinendo efficaciter actu libero, dirigendæ essent à Deo sui gratiæ eventus incerto: sicut ab homine emittuntur scopum plures sagittæ, de quibus incertus est an hæc, an alia scopus attingeretur, cum singulæ ad hoc sint indifferentes, & possint à scopo aberrare.

Instabis. Etiam admitteretur scientia media esse posterior consensu voluntatis creatæ ut conditionatè futuro, est tamen illa prior eodem consensu in statu absoluto, sive ut est absolutè futurus, & stante illa præscientia necessariò sequitur: Ergo scientia media aufert libertatem istius consensus ut est absolutè futurus.

Respondeo distinguendo antecedens: Scientia media est prior consensu absolutè futuro aliqua prioritate rationis, in quantum dirigit Deum ut actum futurum absolutè decernat, concedo antecedens: Est prior consensu absolutè futuro aliqua prioritate naturæ, per modum causæ influentis, nego antecedens. Tantum enim requiritur illa scientia in Deo, ut cognoscatur consensus ille positus mediis indifferentibus infallibiliter secururus, non verò ut illa in actum influat. Quinimo positus ceteris prærequisitis actus ille non minus eliceretur, etiam si scientia media abesset, ut supra ostendi, uti & ipsam scientiam mediam potius dependere à libero exercitio hujus actus sub conditione futuri.

Quomodo verò universum scientia mediæ, aut alia, quæ sic præcedunt actum liberum ut ab ipso libero actus exercitio dependeant, nullo modo officiant libertati, clarius elucefcet ex similitudine Umbrae, quæ Corpus nostrum antecedit quando sol nobis à tergo obvertitur. Nihil enim ambulantis libertati obest illa umbra necessariò antecedens, cum illa non obstante possit homo pro suo arbitrio huc, vel illuc ambulare, & efficere ut hæc, vel illa umbra præcedat, quamvis ex hypothesi quod ster ad solem retro lucecentem debeat aliqua umbra hominem antecedere. Est autem rerum futuritio quasi quædam umbra intelligibilis, quæ licet, intervallo temporum, rerum futurarum existentiam antecedit, ab hanc tamen futua existentia, tota illa antecedens futuritio dependet. Non potest igitur illa futuritio aut prænotio rerum futurarum libertati præjudicare, etiam si res quæ est, vel esset futurus, per suam futuritionem antecedentem, seipsam quodammodo objectivè antevertat, uti umbra quasi quid idem cum corpore, ipsum corpus antecedit. Quæ similitudo facilius accommodabitur rebus quæ tantum sub conditione essent futuræ, si more Mathematicorum nunc consideremus astrorum umbras sive eclipfes, quæ post viginti millia annorum essent futura, quamvis forte mundus tam diu non stabit; adeoque eclipfes illæ nunquam sint futura, habent tamen nunc suam futuritionem in mente Mathematicorum.

ticorum. Sic etiam futuritio conditionata non causatur ab ullo quod actu est. vel erit, sed ab eo quod est si conditio poneretur. Et per hanc similitudinem aptè explicari potest, quo pacto omnis Dei præscientia, prædefinitio, prædestinatio, reprobatio, quamvis fuerint ab æterno, non tollant hominis libertatem, sed à nostro arbitrio benè, vel malè operante dependant, quòd agrè capiunt rudiores.

Objicies quartò : Usus ille scientiæ mediæ favere videtur errori Semipelagianorum. Si enim Deus in distribuenda gratia dirigatur per scientiam illam conditionalem, sequetur opera conditionatè ponenda, esse causam cur Deus hanc gratiam homini largiatur, in hoc autem errarunt Semipelagiani.

Respondéo, negando assumptum : Ad argumenti sequelam dico, Opera conditionatè ponenda, etsi sint certo modo causa finalis, ad quæ obrinenda conceditur gratia, non esse tamen opera illa causam meritoriam, aut impetratoriam gratiæ, sic ut illa nondum existentia gratiam sibi à Deo tanquam præmium concedi postulent, hoc autem contendeant Semipelagiani. Cum enim vellent omnem Dei gratiam homini dari ob merita ejus naturalia prævisa, & sæpe non reperirent merita absolutè futura, recurrerant ad merita, sive bona opera conditionatè ponenda, sic ut assererent ex duobus infantibus mortuis uni prædestinari Baptismuni, & alteri negari, eò quod Deus prævideret, si supervivissent, unum benè acturum, alterum malè : Item uni adulto, non alteri, fidem predicari, eo quod Deus præsciret hunc, non illum, crediturum si fides illis annuncietur. Ista autem doctrina etiam apud defensores scientiæ mediæ proflus erronea est, cum certum sit nullum opus, nisi absolutè existens, præmium aut panam mereri : imò constet multos præmaturè mori ac salvari, qui si diutius vixissent, in multa demerita, & peccata incidissent, juxta illud Sapientiæ 4. *Raptus est ne malizia mutaret intellectum ejus* : quem proinde locum sibi adversum, teste S. Augustino *lib. de Prædest.* Sanctorum cap. 14. Semipelagiani repellabant, tanquam è libro non canonico citatum.

Causa itaque motiva cur Deus det alicui gratiam quam prævidet fore efficacem, potius quam merè sufficientem, est ipsa Dei bonitas, quam non tenetur in omnes æqualiter exercere : præscientia autem conditionalium proponit Deo opus bonum conditionatè futurum, uti dixi, non ut causam meritoriam gratiæ efficacis, sed tantum ut causam finalem, quæ non movet actu existens instar meriti, sed per modum objecti futuri, & per mediâ procurandi, juxta illud D. Thomæ *quest. 23. art. 5. ad primum.* Usus gratiæ præscitus non est ratio collationis gratiæ, nisi secundum rationem causæ finalis.

Objicies quintò : S. Augustinus agens contra Semipelagianos, scientiam mediâ non agnoscebat. Nam teste Prospero in epist. ad S. Augustinum, Semipelagiani credebant ab Augustino sub nomine prædestinationis, fatalem quandam induci necessitatem. Atqui istius necessitatis nulla poterat esse apparentia, si prædestinatur gratia indifferens, quæ per scientiam conditionalium certò cognoscitur consensum voluntatis liberè obtentura. Ergo D. Augustinus illam scientiam non agnoscebat.

Respondéo, Etsi S. Augustinus in statuenda præ-

R. P. Arsdok. Tom. I.

destinatione usus fuisset scientiâ mediâ, potuisse nihilominus Semipelagianis videri, etiam cum illa, non satis salvari hominis libertatem : Sicut etiamnum multi contendunt per prædefinitioem nixam scientiæ mediæ creaturæ libertatem everti, uti supra vidimus in objectione quarta, quamvis è contra alii existiment eâ positâ nullum esse evertendæ libertatis periculum.

De cætero, notam fuisse S. Augustino, aliisque Patribus scientiam illam conditionalium, sive mediâ, patet vel eo, quod noverint ex Scripturis Deum præscivisse, quid acturi fuerint Ceilitæ si David apud eos mansisset; & quid visis Christi miraculis fecissent Tyrri & Sidonii, de quibus supra. Atqui S. Augustinus & Patres non agnoverunt de actionibus istis sub conditione futuris decreta conditionata quæ ponunt Thomistæ, sæpè enim disertè docet S. Augustinus, non omnium rerum, quarum est in Deo præscientia, earum etiam esse prædestinationem sive decretum, sed prædestinationem esse de rebus bonis tantum, præscientiam etiam de malis. Ergo debet S. Augustinus cum aliis Patribus, ad præscientiam istarum actionum, maxime malarum, scientiam mediâ agnovisse.

His breviter dissolutis, Non parum subit admirari, argumenta ista ab adversariis jactari tanquam tela scientiæ mediæ, ac molinistis fatalia, cum tamen ex iis præcipua facillè possint unico verbo infringi, & in suos Authores retorqueti, ut jam ostendo.

Jactant imprimis S. Augustinum in concilianda gratia cum libertate nomen scientiæ mediæ nunquam usurpasse. Sed ne hoc prolixè disputetur, ita fit, quid inde? Nupiam gratiæ per se determinantis, nupiam physicæ prædeterminationis, nupiam istius decreti ex parte actus absoluti &c. nomen disertè expressit. An idè agnosces hæc quoque penitus repudianda tanquam S. Augustino ignota? Nihil igitur hinc in scientiam mediâ potius quam in adversariorum doctrinam invidiæ redundat.

At urgent alii D. Augustinum scientiam mediâ in Semipelagianis disertè reprobasse. Sed contra : Si scientiam hanc ne quidem de nomine novit, quò pacto eam disertè reprobavit? Dico igitur, S. Augustinum scientiam in Deo mediâ nunquam repudiasse, admitto tamen quandoque malum ejus usum in Semipelagianis reprehendisse. Verùm quid inde conicies? An non potest rei optimæ abusus esse pessimus? Si hac tempestate Calvinistæ gratiâ per se prædeterminante sic abutantur, ut perperam doceant per eam humanæ voluntati necessitatem inferri, an idè admittes gratiam illam esse Calvinianam & è Scholis relegandam.

Sed inquires, Semipelagiani olim agebant, aliquos infantes præ aliis ante mortem baptizari, & quosdam adultos præ aliis ad fidem efficaciter vocari, quia nempe Deus per scientiam mediâ prævidit illos postea si superviverent fidem liberè amplexturos; quod ab Augustino & Ecclesiâ universâ merito damnatum fuit.

Respond. Semipelagianos in eo damnatos esse, quod dicerent opera bona ex viribus nature, & tantum conditionatè futura, vim habere meriti, & ad salutem conducere, non quòd assererent ea opera à Deo sub conditione fuisse prævisa.

Hoc si neges, & porrò contendas, illorum errorem

P

rorem

rorem in hac præscientia situm fuisse, Vide ne teipsum non minus quam tuos Adversarios incautè impugnes. Nam & ipse, saltem in decretis conditionatis, præscientiam de omni objecto etiam sub conditione futuro in Deo admittis; & tamen ex præscientia sic habita sequetur vim meriti absolutam competere operibus ut conditionatè futuris, si id ex vi scientiæ mediæ sequi debeat: Parum enim refert siue Deus in decretis, siue per scientiam mediam opera illa præcognoscat ad hoc ut rationem meriti obtineant, in quo illis attribuendo hæretici illi meritò damnati fuere. Atque ita ut alios in Pelagianum illud Pelagus demergas, teipsum in eandem ruinam incautè præcipitas.

Sunt & alii, qui scientiæ mediæ Patronis obijciunt, quod velint esse primi istius scientiæ authores, cum tamen ea sit antiqua, & pridem cognita: at contra alii ex adversariis eam novitatis insimulant. Nec desunt alii qui scientiam mediam penitus abstrusam, & inconceptibilem esse affirmant: alii verò eam ut nimis apertam, & facilem gratiæ & libertatis conciliatricem accusant, cum mysterium hoc maximè reconditum esse omnes agnoscant. Hæ accusationes dum semutuo interimunt, nostra responsione non egent.

Stant autem pro hac Scientiâ, præter Authores Societatis, variæ Academiæ, ac Doctores celeberrimi. Pro eadem apud Henauum & Philalethem cap. 3. §. 3. à pag. 175. ex *Archiepiscopis* enumeratur Hugo Cavellus, Antonius Peres, Augustinus Anrolinus, Gasper Nemius Duaci olim Professor: Ex *Episcopis* Malderus, Mascarenius, Dietalepius, Manriquez, Abelli, Crespi, Joannes Stienus, Levinus Torrentius, S. Franciscus de Salefius, novum Ecclesiæ tam sanctitate quam doctrinâ columnen & ornamentum. Ex quibus discernet idoneus lector, hanc Scientiam, & quæ illi innituntur dogmata, inter sanæ, solidæque doctrinæ articulos liberè recipiendam, etsi contra eam à pluribus more Scholastico disputetur, uti fit in Controversia sequenti.

CONTROVERSIA SECUNDA.

An detur Prædeterminatio Physica à Deo ad omnes actiones creaturarum.

§. I.

Status & Historia hujus Controversiæ.

Post Disputationes coram summo Pontifice institutas à Patribus Dominicanis contra scientiam Mediam & affines Controversias, rogarunt impensè Patres Societatis, ut sibi quoque liceret contra Prædeterminationem physicam, præsertim in materia de gratia, sua argumenta depromere. Itaque de illa coram Paulo V. habitæ sunt à P. Bastida octo disputationes, quæ durarunt usque ad diem 22. Februarii anni 1606. In quibus contendebat gratiam quæ est efficax in actu primo non esse talem ex sua physica entitate, sic ut eâ posita in voluntate, implicet contradictionem ex vilis gratiæ non sequi voluntatis consensum: idque ex quatuor potissimum principiis concludebat. Primò, ex testimoniis Scripturæ sacræ: 2. ex definitionibus Conciliorum Tridentini, Atracianæ, & Senonensis:

3. ex doctrina S. Augustini & ex aliis Ecclesiæ Patribus: 4. ex consensione quam conabatur ostendere inter hanc, & doctrinam Calvinii, non enim videbatur adhuc eo tempore in hoc conatu nimium excedere, cum paulò ante ab adversariis, prolixis parallelis, doctrina Molinæ, cum Pelagii institutis collata fuisset. Omnibus absolutis talis fuit Pontificis sententia, qualem de scientia media in §. II. supra retulimus.

Status itaque hujus celeberrimæ Controversiæ de Prædeterminatione physica genericè sumpta hic est. An ut creatura agat, necessariò prærequiratur prædeterminatio physica, quæ sit prævia aliqua motio ad singulas actiones à Deo producta in causa secunda, per quam applicetur, & determinetur ad agendum.

Prima sententia propria est Thomistarum, quæ asserit, præter concursum concomitantem, quem ponimus, causæ primæ cum secunda, necessariam esse motionem illam antecedentem, quæ posita creatura debeat agere, & quæ non posita nequeat operari, siue sit agens necessarium, siue liberum.

Disconveniunt tamen inter se Thomistæ in assignanda Entitate in qua præcisè consistat illa promotio. Primò, Bannez, Caprera, aliique apud Ruiz de Vol. Dei disp. 46. sect. 1. volunt esse qualitatem physicam & fluentem à Deo causis Secundis impressam, & per modum partialis principii prius naturam complementem actionem creaturæ; & sic dicendum est hanc præmotionem se tenere ex parte actus primi.

Secundo, docet Nazarius, & Capezudo, esse ipsam actionem creaturæ prout illa procedit à Deo ut causa determinante, & simul à creatura ut causa determinata; & juxta hanc expositionem, prædeterminatio videretur se tenere ex parte actus Secundi. Alii recentius ajunt, illam consistere in applicatione omnium prærequiritorum ad actum secundum, siue ad actionem necessariò ponendam.

Tertiò, Alvarez & Zumel tradunt prædeterminationem esse aliquid neque spectans ad actum primum, neque ad actum secundum, sed inter utrumque aliquid medium de utroque extremo aliquid participans, quam motionem virtuales nuncupant. Sed ista entitas media nullâ potest ratione fulciri; per hoc enim omninò corrui, quod neque D. Thomas, neque alii Theologi dividentes adæquatè actum in primum & secundum, talis actus medii unquam meminissent. Quodque per se inexplicabile videatur, aliquam rem absolute existere, & simul de actu primo aliquid participare.

Secunda opinio est Scotistarum, negantium creaturas applicari ad agendum per ullam hujusmodi entitatem illis intrinsicè inditam, asserunt tamen illas per decretum Dei extrinsecum, absolutum, & efficax ad agendum applicari ac determinari. In hoc igitur à Thomistis tantum discrepare videntur, quod hi doceant præviam creaturæ applicationem fieri per aliquid causæ creatæ intrinsecum, Scotistæ verò per aliquid extrinsecum. Sed neque sic prioris sententiæ difficultates satis evitant, neque desunt propriæ quas insuper incurrunt.

Tertia opinio prioribus opposita, & Scholæ Societatis universæ propria; rejicit omnem istiusmodi prædeterminationem physicam: Negatque applicationem

plicationem causæ secundæ ad agendum aliam esse necessariam, quam ut Deus in actu primo paratus sit suum illi concursum præstare ad agendum, & creaturâ seipsam determinante, Deus simul per eandem actionem cum illa operetur: quod ex dictendis magis exponetur.

§. II.

Ostenditur Prædeterminationem Physicam non esse admittendam ad causas sive necessarias, sive liberæ.

Dico primò, Ad actiones causæ necessariæ superflua est omnis physica prædeterminatio.

Probatur. Ideo ab aliis requiritur illa prædeterminatio, ut causa creata per illam determinetur ad agendum. Sed causa necessaria per naturam & entitatem suam est sufficienter determinata ad agendum positis omnibus ad actionem prærequisitis ex parte creaturæ, & decreto præbendi concursum concomitantem ex parte Dei, absque alio determinante, aut applicante. Ergo illa prædeterminatio in causis necessariis est omnino superflua.

Neque dicas, ad hoc requiri præmotionem divinam ut potentia creata, per se incompleta & insufficientis, à causâ prima compleatur & applicetur ad agendum, sicut instrumenta debent præmoveri & applicari à causa principali.

Nam contra, causâ necessaria posita cum omnibus prærequisitis, & concursu Dei sibi oblato, per seipsam ita est completa ad agendum, ut nequeat actionem omittere; idè enim causa illa dicitur necessaria, quia ad unum est determinata sine potentia ad oppositum: ergo illa sic constituta non requirit aliunde ad agendum applicari. Neque verum est quod creaturæ se habeant sicut instrumenta illa quibus nulla inest virtus operandi, ideoque debent ab artifice præmoveri: habent enim causæ creatæ virtutem intrinsecam à Deo sibi inditam respectu effectuum ad quos ex sua natura ordinantur; non enim admittent adversarij illas merè passivè, & mortuo modo ad agendum admoveri, sicut in instrumentis propriè dictis fieri solet.

At, inquires, cum Philosopho 2. *Physic. textu 33.* Omne quod movetur ab alio præmoveri. Sed non ab alio quàm à Deo: ergo prærequiritur præmotio divina ad omnem actionem creaturæ.

Respondedo negando consequentiam. Non enim dicit omne quod movetur ab alio præmoveri, sed simpliciter moveri. Sufficienter autem quælibet causâ movetur à Deo, Primò, per hoc quod simul concurrat coëfficiendo cum ea quamlibet illius actionem, quam sine divino concursu non posset sola exercere: Secundò, præbendo creaturæ præviam virtutem effectivam omnis operationis ac motionis, qua ratione omnis actio & motio creaturæ, à Deo tanquam prima illius causâ procedit. Quo etiam sensu alibi dicit Aristoteles, elementa moveri à generante, ex eo tantum quod à causâ quæ generat, sive inducit formam elementi, indita sit elemento vis naturalis quæ per se sursum aut deorsum moveatur, generante etiam absente, & nullum motum actu imprimente. Adde, non paucos dictum Aristoteles sic legere; Omne quod movetur ab aliquo movetur; nempe vel ab alio, vel à seipso.

R. P. Arsdck. Tom. I.

Dico secundò: In agentibus liberis prædeterminatio physica non videtur illo modo posse consistere cum libertate actus prædeterminati.

Probatur: Potentia libera est positis omnibus ad agendum immediatè prærequisitis potest agere & non agere; ut constat & lumine rationis, & consensu communi, etiam in Schola Doctoris Angelici. Atqui posita prædeterminatione voluntas non potest agere & non agere, sed debet infallibiliter id agere ad quod determinata est, sine potentia hic & nunc expedita ad oppositum. Ergo prædeterminatio physica non potest consistere cum libertate.

Minor probatur: Quia, omnis suppositio antecedens immediatè actum, independens à voluntate, & actum infallibiliter inferens, tollit potentiam liberam agendi & non agendi; determinat enim præcisè ad actionem, sic ut stante illâ suppositione impossibile sit voluntati actum omittere. Ex hoc enim capite necessarius est amor beatificus, aut quicumque actus voluntatis qui ex necessitate elicitur. Atqui prædeterminatio physica est talis suppositio immediatè antecedens, & independens, infallibiliter inferens actum voluntatis, in hoc enim plerumque Thomistæ conveniunt. Ergo posita & stante prædeterminatione non manet voluntati potentia agendi & non agendi, adeoque necessariò præjudicat libertati actus prædeterminati.

Confirmatur nostra probatio: Gratia efficaciæ non consisteret cum libertate si ita per se determinaret voluntatem ad eliciendum actum bonum, ut posita gratiâ impossibile foret non sequi consensum voluntatis. Ergo neque prædeterminatio physica consistet cum libertate, cum eâ posita impossibile sit non sequi actum prædeterminatum. Antecedens patet ex Tridentino *sess. 6. cap. 4.* asserente hominem posse dissentire gratiæ si velit: item, hominem posse abjicere gratiam si velit: quia censebat aliàs efficaciam gratiæ non stare cum libertate.

Respondent primò Thomistæ, ad minorem nostri argumenti cum distinctione, & dicunt, Posita prædeterminatione voluntatem posse agere & non agere, in sensu diviso, id est, considerando voluntatem per se, & ut est potentia divisa ab actuali prædeterminatione, etsi nequeat non agere, in sensu composito, hoc est, componendo voluntatem cum actu prædeterminato, quem non potest non elicere ex hypothese quod illum actu eliciat, quam dicunt esse necessitatem merè consequentem: atque ita ajunt intelligendam esse definitionem potentiæ liberæ, ut sufficiat posse agere vel non agere in sensu diviso: quo etiam modo aliqui conantur explicare sensum Tridentini. At contra: Non habet voluntas in casu potentiam non agendi in sensu diviso; quia stante prædeterminatione non habet potentiam ponendi istum sensum, sive carendi actuali exercitio actus prædeterminati, quod probo, Non ponitur actu sensus divisus nisi ab eo qui potest auferre prædeterminationem; atqui in voluntatis potestate non est auferre aut excutere prædeterminationem, quæ à Deo solo voluntati imprimitur: ergo non est in potestate voluntatis ponere sensum divisum: ergo nec in sensu diviso actum omittere.

Respondent secundò, Posita prædeterminatione, cum potentia ad agendum, remanet etiam potentia ad non agendum, quia saltem permanet ipsa volun-

P 2

tas per

tas per omnia naturæ suæ relicta, quæ etiam tunc est potentia ad non agendum.

Sed contra: Remanet quidem potentia ad non agendum remota, & per prædeterminationem impedita, concedo: remanet potentia proxima & expedita, nego: voluntas enim prædeterminata ad agendum est tantum potentia remota & impedita ad non agendum; non sufficit autem potentia remota & impedita, quia sic voluntas hic & nunc non habet in potestate sua actum & non actum.

Quinimò in eadem forma conficiam, actum voluntatis quacunque necessitate elicitum, semper remanere liberum, sic enim argumentor: posita per Deum quacunque voluntatis necessitate, semper remanet voluntas in se & essentialiter potentia libera, ergo posita quacunque necessitate actus voluntatis erit liber. Consequens est aperte falsum, ergo & istud ex quo sequitur.

Respondent tertiò: Ad libertatem non simpliciter requiri immediatam indifferentiam voluntatis, sed etiam indifferentiam Judicii, sive cognitionem proponentem objectum sub aliqua ratione boni, & sub aliqua ratione mali, quam vocat Alvares indifferentiam objectivam, quæ stante ajunt impossibile esse necessitati voluntatem, & illius tantum defectu amorem beatificum esse necessarium.

At contra: Libertas in eo consistit, quod positis omnibus ad agendum prærequisitis possit voluntas agere & non agere: Atqui posito illo iudicio indifferenti, & supposita prædeterminatione, non potest voluntas non agere; ergo ad libertatem non sufficit tale iudicium: probatur consequentia: Non potest sufficere indifferentia iudicii quando aliunde habetur causa necessitatis, qualis hic est vis ineluctabilis physice prædeterminationis: sic enim satis non foret, intellectui inesse iudicium indifferens, si illo stante Deus negaret voluntati concursum ad amorem objecti indifferenter cogniti, illo enim iudicio non obstante omfio amoris esset absolutè necessaria. Denique fatendum est gratiam non adimere intellectui iudicium indifferens, & tamen si voluntas non possit rejicere gratiam, jam necessitaretur ad consensum, ut definitur Tridentinum contra Lutherum, qui docebat ex necessitate voluntatem gratiæ obsecundare. Sed neque Lutherus, neque Calvinus cognitionem objecti indifferenter sustulerunt, & tamen damnati sunt, eo quod docerent voluntatem per gratiam necessitari.

Respondent quartò, maxime recentiores. Prædeterminationem non esse suppositionem antecedentem, sed esse ipsam actionem creaturæ prout est simul à Deo, juxta tertiam expositionem supra in §. 1. sive esse applicationem omnium prærequisitorum ad actionem creaturæ. Ergo, inquiunt, prædeterminatio spectabit ad actum secundum; ergo creatura ex parte actus primi erit potens agere & non agere.

Contra: illo etiam posito, determinatio ad illam actionem oritur à solo Deo; ergo non erit in potestate voluntatis create illam non ponere, cum penes illam non maneat determinatio ad agendum, vel non agendum, ergo respectu voluntatis create actus secundus non erit liber. Imò ex parte actus primi dabitur adhuc aliquid quo posito necessariò ponitur actio, nempe prædefinitio, seu decretum efficax ponendi istam prædeterminationem, cum quo stare nequit, non actio; nam ad decretum necessariò sequitur præ-

determinatio, & ad prædeterminationem actio. Denique sive statuas prædeterminationem esse talem actionem creaturæ, sive talem applicationem, quæro, an illa sit causa cur agat creatura? Id certè non negabis, nisi à communi recedas: at causa tenet se ex parte actus primi: Ergo frustra ad causam secundam, aut istam applicationem recurreris.

Sed postremò dices: Voluntas potest se ipsam determinare ad agendum salvà libertate: ergo similiter Deus poterit suâ præmotione illam determinare illa libertate; habet enim Deus omnem potestatem in voluntatem creatam, quæ potest voluntati in se ipsam competere. Idque corroborat ex verbis S. Augustini de Corrept. & gratia cap. 14. Deus magis habet in potestate voluntates hominum, quàm ipsi suas.

Respondeo neg. consequentiam, Quia determinatio quæ oritur ab intrinseco, sive ab ipsa voluntate, sita est in potestate arbitrii; determinatio autem quæ oritur ab extrinseco non est in ejus potestate, adeoque antecedenter necessitat. Habet ergo Deus in voluntatem liberam, omnem potestatem possibilem, sed non impossibilem, qualis esset, eam reddere liberam, & tamen ad unum determinatam.

Habet quoque voluntates liberas hominum in sua potestate æq; ac ipsi, hoc sensu, quod Deo sint in promptu media indifferentia & innumera, per quæ mediante scientiâ mediâ, possit quemvis actum liberum à voluntate create impetrare. Et hæc optima est S. Augustini explicatio, quæ si tibi non sat arrideat, vide ne tuum in te argumentum hoc modo retorqueam: Habet Deus omnem potestatem in voluntatem creatam, quam habet ipsa: atqui voluntas create potest determinare se ipsam etiam ad formale peccati: ergo & Deus. Hoc autem penitus negant etiam ipsi prædeterminationis physice defensores. Nunc itaque ulterius.

Dico tertiò, Datâ prædeterminatione physica ad actus peccaminosos, non apparet quo modo Deus non esset auctor peccati.

Probat: Qui ponit prædeterminationem ad peccatum magis videtur esse auctor peccati, quàm homo, aut dæmon suadens & instigans ad actum peccaminosum: instiganti enim potest voluntas resistere, prædeterminanti non potest: sed dæmon suadens & instigans ad actum peccaminosum hoc ipso est auctor peccati: ergo multò magis Deus, si prædeterminet ad actum peccaminosum, esset auctor peccati, Unde ulterius sequetur injustam fore pœnam quam Deus peccantibus infligit.

Respondent, Deum non prædeterminare ad formale peccati seu ad malitiam, sed tantum ad materiale peccati, sive ad actus peccaminosi physicam entitatem, non ad illius moralem deordinationem.

Sed contra primò, sive formale peccati consistat in positiva entitate actus, sive in aliquo negativo, utrumque est necessariò connexum cum actu intrinsece peccaminoso v. g. in odio Dei: ergo non potest Deus prædeterminare ad materiale, quin etiam prædeterminet ad formale talis peccati.

Contra secundò, Suadens alteri odium Dei, aut mendacium non quâ malum, sed quâ utile, sic ut utilitatem tantum intendat, non malitiam, rectè adhuc censetur author istius odii, & mendacii; ergo multo magis illius author erit prædeterminans ad materiale

teriale peccati, vi cuius debet sequi talis actus à quo malitia est inseparabilis.

Contra tertio; Damnatur error Calvini in *Trisd. Sess. 6. can. 10.* quod doceret Deum impellere homines ad peccatum; & tamen non contendeat ille Deum impellere ad formale peccati, sed potius ad materiale, ut ex illius asseclis tradit *Chamierus*, hoc autem materiale peccati non minus infert prædeterminationem quam impulsus ad instigationem; ergo infert pariter formalem malitiam dum ea cum materiali peccato insolubili nexu sociatur.

Sed *quæres*, Quomodo etiam in nostra sententia non ledatur libertas, & Deus non sit author peccati, cum statuamus in Deo decretum concurrenti, imò & concursum Dei actualem ad omnem actum etiam peccaminosum?

Respondeo, In nostra sententia hæc omnia rectè salvari. Quia statuimus in Deo decretum concurrenti efficacem quidem & absolutum, sed indeterminatum tam quoad exercitium, quam speciem actionis: sic ut vi illius decreti non potius velit Deus amorem quam non amorem, aut odium amori oppositum: ac si diceret, Volo omnipotentiam meam paratam assistere causis secundis, ut ab illis ad quamlibet actionem determinari possit. Concursus autem quo Deus in actu secundo agit cum creatura, non est prævisus aut prædeterminans, sed tantum simultaneous, sic ut eadem actio procedat à creatura ut causa determinante, & simul à Deo ut causâ determinatâ, sive permitte se à creatura determinari, & quasi trahi in consortium ejusdem actionis. Per hunc autem concurrenti modum satis patet neque lædi creaturæ libertatem, cum non aliunde, sed à se ipsa ad agendum determinetur: neque Deum esse authorem peccati, cum creaturam ad actum peccaminosum non determinet, sed tantum permittat se trahi ad cooperandum creaturæ juxta naturalem illius exigentiam.

Quæres secundo, Quo pacto discernatur sententia prædeterminantium, à doctrina Jansenii contraria libertati voluntatis creatæ?

Respondent facile prædeterminantes, se ab ea doctrina plurimum discrepare. Primo, quia damnata est illa doctrina Jansenii quæ tradit, Interiori gratiæ in statu naturæ lapsæ non posse resisti, & ad merendum & demerendum non requiri libertatem à necessitate, sed tantum à coactione; quam illi omnino abhorrent, & merito damnatam admittunt.

Secundo, Dogma Jansenii negat in statu naturæ lapsæ dari gratiam sufficientem; Defensores verò prædeterminationis gratiam illam in terminis defendunt, & admittunt eam suo effectu posse carere.

Tertio, docent hi requiri prædeterminationem physicam in omni statu naturæ, tam integræ, quam lapsæ, eò quod ipsa conditio causæ creatæ illam absolute deposcit, non ex eo quod in actibus illis aliquo modo amissa sit libertas indifferentiæ per peccatum Adami, ut aliqui perperam volunt. Denique absolute negant voluntatem prædeterminatam necessitari, sed potius Deum prædeterminare consueverunt ad naturam causæ liberæ. Quamvis autem alii Theologi contrarium opinentur, doctrinam tamen prædeterminantium ab Ecclesia nullo modo interdicitur, aut ullâ censurâ notatur, sed libere in Scholis defenditur & disputatur.

Quæres tertio. Quid de prædeterminatione physica senserit Doctor Angelicus?

Contentundum operosè non pauci contra alios mentem D. Thomæ, & plurimum Thomistarum ab hac prædeterminatione omnino alienam esse; & ex ea Schola varios qui contra eam militant longo ordine conscribunt. Id sedulo præstat Petrus à S. Josepho, Ruiz, Henao, de Cerf, Josephus de Vita, & postremò Borul, ac plures alii. Sed nobis hic consilium non est alias ex aliis quæstiones ferere, sed potius rem ipsam paucis complecti, & eorum quibus scribimus captui accommodare.

CONTROVERSIA TERTIA.

An prædeterminatio absoluta ad gloriam facta fuerit ante prævisa hominum merita, & Reprobatio ante prævisa demerita?

§. I.

Exponitur status Controversiæ, & de ea varia Scholarum sententiæ.

Cæpit hæc Controversia primo omnium agitari circa annum Christi quadringentesimum, dum S. Augustinus ageret contra Pelagianos: nam à Patribus qui ante Pelagii tempora floruerunt nunquam expresso, sed tantum ex incidenti, tactam fuisse, tradit ipse Augustinus lib. de dono persever. At demum circa annum Christi 1535. Joannes Calvinus, ejusque asseclæ, de modo electionis ac reprobationis divinæ novos, gravissimosque errores invexerunt, de quibus supra in polemici actum pag. 61.

Inter Doctores Catholicos, de quæstione in titulo proposita, magna est etiam hoc tempore sententiarum discrepantia. Prima est opinio Thomistarum, cum D. Thoma ut illi cum interpretantur, asserentium omnes qui salvandi sunt, à Deo electos esse ad gloriam ante prævisa eorum merita, ad construendam ex illis Jerusalem cælestem, sicut Architectus pro suo arbitrio eligit certos lapides, postea aptandos, ad constructionem ædificii. Eandem esse mentem Scoti sentiunt plerique Scotistæ qui eum sequuntur, ego tamen ex illis novi Professores probè eruditos aliter sentientes. Ex Auctoribus etiam Societatis ad hanc sententiam accedit Bellarminus, Suarez, Henriquez, Ruiz, Toletus, Tannerus, & quidam alii.

Non conveniunt tamen omnes prædicti auctores cum Thomistis in modo explicandi hanc electionem. Nam Suarez vult quidem electionem ad gloriam factam esse ante prævisum peccatum originale, sed quoad eos qui electi non sunt, in hoc signo tantum vult illos esse negativè reprobatos, id est, simpliciter non electos, nullâ adhuc ex parte eorum datâ causâ. At Alvarez cum pluribus Thomistis statuunt Deum in hoc signo ceteros non electos positivè exclusisse à gloria, necdum tamen destinasse ad supplicium ante prævisionem peccati originalis. Verum è contra quoad originale Bellarminus, Ruiz, Toletus, Tannerus, nolunt discretionem salvandorum à non salvandis factam esse ante prævisum peccatum originale, sed in ipsum originale prævisum referunt reprobationem exclusionem à gloria æterna.

Sed bene notandum est, hoc discrimen universale inter Thomistas, & prædictos Auctores Societatis

Archiepiscopus
Kin

Theologia

tis qui prædestinationem ponunt ante prævisa merita, quod hi certo modo infra explicando utantur scientia media ne videantur præjudicare libertati humanæ per decreta illa antecedentia & absoluta. Thomistæ verò ut Deum faciant infallibiliter exequi sua decreta, ex prædeterminationibus physicis præsidium petunt.

Altera sententia generalis priori opposita, est eorum qui docent electionem ad gloriam factam esse post prævisa electorum merita si sint adulti, vel merita Christi iis applicata per Baptisimum vel martyrium si sint parvuli: & à fortiori statuunt reprobationem omnem non salvandorum factam esse post prævisa demerita propria, aut peccatum originale.

Hanc tenent ex Antiquioribus Bonaventura, Albertus, Henricus, Argentinas. Et ex Recentioribus, Michael Medina, Faber, Pennotus, Tapperus, Stapletonus, & præcipuè ex Societate illam ex professo tuerentur Valentia, Vasquez, Becanus, Amicus, Lessius, Derkennis, Vekenus, & plures alii.

Hunc etiam modum electionis admittit *Iansenius* *Iprensus* in prædestinatione Angelorum, statuens Angelos bonos non nisi post prævisa merita electos, malos verò post prævisa demerita reprobatos. Sed priorem modum electionis ante prævisa merita docet habere locum respectu hominum secretorum à massa damnationis post prævisum peccatum originale.

Accessit etiam è Sæctariis ad hanc secundam sententiam *Arminius* Professor Leydanus, qui eum sequuntur Arminiani quoad adultos: Sed quoad parvulos in eo graviter errant cum Calvino & Gommaristis, quod infantes natos ex parentibus fidelibus velint infallibiliter salvari sine respectu ad Baptisimum; quia, inquit, illi sunt filii Abrahæ, & in ejus federe comprehenduntur, alios verò qui non sunt filii parentum fidelium dicunt ob peccatum originale esse reprobatos.

Denique tertiam sententiam inter priores mediam cum paucis aliis excogitavit Arubal, & Granadus, quâ prædestinationem statuunt non ante, aut post, sed simul cum meritis absolutè prævisis, sic ut Deus uno simplicissimo actu, absque ullo rationis ordine sive per æquivalentiam ad actus nostros sive per ordinem objectorum, simul decreverit merita & gloriam. Nam, inquit, volendo dare gratias quas per scientiam mediam novit fore efficaces, vult etiam merita, & in meritis decernit gloriam. Sed cum Theologi passim, etiam hujus sententiæ auctores, aliquem ordinem decretorum secundum rationem subinde in divinis actibus admittant, nulla est causa cur ordinem illum in divina prædestinatione tollendum censeant. Si enim finis, sive gloria quæ decernitur, non sit aliter concedenda nisi prævisa conditione meritorum, prius omnino est cognoscere merita ponenda, quam velle absolutè dare gloriam per modum mercedis, ut in §. sequenti latius exponemus.

Ex his patet, huic Controversiæ principali, plures quæstiones gravissimas esse annexas, & nominatim illam celeberrimam de auxilio gratiæ efficacis. Nam Thomistæ ut salvent infallibilitatem decreti divini de salute electorum ante prævisa eorum merita, subordinant illi aliud decretum quo Deus prædefinit suis electis omnia & singula opera meritoria (saltem quæ peccatum non supponunt) cum non velit eos sine meritis salvare: Hæc autem merita ut in-

fallibiliter obtineat Deus, decernit electis ad bene agendum auxilia efficacis & physicè prædeterminantia in tempore præstanda. Sed quia hujusmodi auxilia ex se prædeterminantia voluntatem humanam ad actus meritorios, visa sunt aliis minimè cum libertate consistere, ceperunt Auctores Societatis efficaciam gratiæ cum libertate humana alia via conciliare, auxilio scientiæ mediæ. Et hinc originem sumpsit gravissima illa controversia inter Thomistæ & auctores Societatis de efficacia gratiæ, quam supra ostendimus Romæ coram summis Pontificibus sæpius ventilatam pag. 109.

§. II.

Ostenditur Electionem ad gloriam factam fuisse post prævisa Electorum merita.

PROBatur primò, ex Scripturis Matthæi 25. *Venite benedicti, possidete præparatum vobis regnum à constitutione mundi; Esurivi enim & dedistis mihi manducare &c.* Ubi assignatur causa electionis ad gloriam, quod ab æterno prævisa sunt opera bona, in tempore actu præstanda.

Respondent alii, assignari hic in extremo judicio causam actualis possessionis regni cælestis, non verò præparationis sive prædestinationis quâ illa possessio ab æterno decernitur, de qua ajunt ex mente Christi nullam in loco citato mentionem fieri.

Contra primò, Patres sententiam Christi de ipsa Præparatione intelligunt. Chrysostomus *Homil. 80.* eam sic explicat: Nam antequam, inquit, nati essetis, quia sciebam hujusmodi vos futuros, hæc à me fuere præparata. Ubi non possessionem tantum, sed ipsam præparationem regni dicit decretam ob prævisa merita, per quæ sciebat dignos fore regno cælesti.

Secundò ipse textus hoc suadet, quia addit; *Ita maledicti in ignem æternum, qui præparatus est Diabolo.* Certum est autem præparationem æterni ignis non solum ordine executionis, sed etiam intentionis decretam propter prævisa demerita; deberet autem esse ratio urgentissima quæ cogat nos asserere in eodem loco Scripturæ verbum illud *Præparatum* diversimodè accipi; nec posse utrobique in eodem sensu intelligi.

Secundus locus est ad Romanos 8. *Quos præscivit & prædestinavit conformes fieri imagini filii sui, quos autem prædestinavit hos & vocavit.* Ubi Apostolus videtur asserere præscientiam meritorum esse suo modo causam electionis, & electionem æternam causam vocationis, & donationis gratiæ in tempore. Quia sensus est ex mente D. Ambrosii *P. 5. de fide cap. 3.* Apostolus, ait, quos præscivit, & prædestinavit; non enim ante prædestinavit quam præscivit, sed quorum merita præscivit, eorum præmia prædestinavit.

Objiciunt primò adverstarii: Scriptura è contra supponit institui electionem ante merita, quia ipsa merita vult proficisci ex illa gratuita voluntate dandi gloriam. Probant id primò, Ex verbis Christi Lucæ 12. *Nolite timere pusillus grex, quia complacuit Patri vestro dare vobis regnum.* Ubi decretum dandi regnum assignat ut causam antecedentem cur debeant esse lecuri de meritis & gloria secutura.

Respondeo, cum Christus ibi sit locutus ad omnes discipulos,

discipulos, imo ad alios omnes qui credituri erant, ut patet ex sequentibus, verosimile non est voluisse *revelare omnibus* electionem absolutam ad gloriam, cum ibi fuerit etiam Judas, & alii fortè plures reprobi. Indicat ergo non decretum absolutum, sed voluntatem antecedentem & quantum est ex parte sua efficacem conferendi regnum cælestis, si illud meriti fuerint: ac si diceret: Nolite esse solliciti de rebus temporalibus etiamsi omnia vendatis; quia si Pater Cælestis fuerit tam liberalis, ut voluerit omnibus & præcipuè fidelibus donare regnum Cælorum quantum est ex parte sua, & media supernaturalia; multò magis subministrabit hæc temporalia, & habebit curam ut qui relinquunt omnia propter regnum Cælorum non destituantur rebus ad vitam necessariis.

Obijciunt secundo pro sua sententia illud Christi Joan. 15. *Non vos me elegistis, sed ego elegi vos* &c. quod videtur sonare electionem sine prævisione meritorum.

Respondeo, ibi non agi de electione ad gloriam, sed ad Apostolatam prædicationis Evangelii, ut exponunt Patres apud Maldonatum. Vel secundum Augustinum, agitur de electione ad gratiam, & fidem, quæ sine electorum meritis facta est. Frustrà autem conantur Adversarii loca multa ex Evangelio congerere; quia non agunt illa de absoluta electione ad gloriam, sed de conditionata, si nempe perseverent in bonis operibus; quia Christus noluit Apostolis absolutam electionem revelare, quos jubet timere ne tanquam fur in nocte iudicium adveniat.

Obijciunt tertio, tanquam præcipuum suæ sententiæ fulcimentum, locum Apostoli ad Romanos 9. *Cum nondum nati fuissent, aut aliquid boni egissent aut mali (ut secundum electionem propositum Dei maneret) non ex operibus, sed ex vocante dictum est, quia major serviet minori, sicut scriptum est, Iacob dilexi, Esau autem odium habui.* Ubi Apostolus, sicut & in toto capite, ostendit negotium salutis non esse volentis, aut currentis, sed miserentis Dei, & quidem sine respectu ad merita, aut quæcunque opera quoad intentionem conferendi gloriam.

Respondeo, negando illam esse mentem Apostoli. Et sanè non pauci sic explicant illum locum, ut non velit Paulus agere de electione sive ad gratiam, sive ad gloriam, sed tantum ad bona quædam temporalia, ut ad opes, splendorem & regnum obtenturum familiæ Jacobi præ posteris Esau sive Idumæis. Vel certè de electione ad peculiare favorem genti Judæorum præ aliis Gentibus à Deo destinatos.

Attamen, cum Patres, & maxime S. Augustinus sæpius explicent illum locum de Spirituali dilectione gratiæ, dico etiam Apostolum hic agere de speciali electione, & vocatione ad fidem, & gratiam Christi sine respectu ad ulla merita præcedentia, aut etiam in futurum prævisa, & multò minus ad opera legis absque gratia Christi, de quibus tamen Judæi sibi præ Gentibus gloriabantur. Hic enim erat scopus Apostoli. Non posse Judæos jure conqueri quod præ illis Gentiles eligerentur ad fidem, & gratiam Christi, etsi Judæi non verò Gentiles opera legis & ceremonias haberent. Quia nempe hujusmodi electio ad fidem & gratiam Christi non procedit ex operibus, sed ex vocatione, proposito & prædestinatione divina, quæ unum præ alio, ex gravita tantum

voluntate, ad fidem adducit: Ac demum concludit hanc vocationem & electionem ad primam fidei gratiam, non esse volentis neque currentis, sed miserentis Dei. De electione verò immediata & absoluta ad gloriam hic non agit Apostolus. Quinimo probabile plures æstimant, Esau, qui dicitur hic odio haberi, alioque plures ex semine Esau oriundos, ad salutem & gloriam pervenisse. Et hanc expositionem hujus loci amplectitur S. Augustinus quæst. 2. ad Simplicianum.

Denique adverte, plura Scripturæ, & Patrum loca, quæ adferuntur pro electione ad gloriam independentè à prævisis electorum meritis, aliud plerumque non probare, quàm prædestinationem omnino completè sumptam non esse ex meritis, cum illa sic accepta involvat etiam electionem ad primam gratiam; ante hanc autem gratiam certum est nulla merita posse præcedere, cum omne meritum gratiam aliquam supponat, & sic procederetur in infinitum, vel principium meriti caderet sub idem meritum, quod omnino repugnat: his ita resolutis.

Probatum secundo nostra assertio, Ratione validissima; pro qua assumo Fundamentum ex diametro contrarium illi quo nititur sententia opposita. Qui ordinatè procedit non prius intendit absolute finem quam media, quando recta ratio finem proponit per modum præmii & mercedis ab alio obtinendæ; atqui Deus proposuit gloriam per modum mercedis; ergo non prius absolute eam intendit quam alterius merita prævideat, sine quibus gloria non obtinetur. Probatum major: Quia qui proponit finem per modum mercedis, debet moveri ab ipso merito tantquam medio ad dandum finem, cum meritum sit causa moralis dantem movens, ad inferendum finem, sive gloriam, quæ per modum mercedis operi meritorio respondet. Ergo non potest ante prævisionem meriti absolute intendere ut alter habeat finem sive gloriam, quia tunc non moveretur à merito, sed omnino gratis conferret. Unde hæc duæ voluntates videntur pugnare: Volo antequam prævideam merita ut ille habeat gloriam, &c, volo ut habeat gloriam propter merita. Quia voluntas dandi ex iustitia sive ob merita, destruit voluntatem clarificandi gratis, sive ex liberalitate.

Respondet Suarez l. 3. de auxiliis cap. 9. art. 22. æquivocationem involvi in voce *Gratis*, sive gratuita voluntate. Quia aliud est Deum eligere gratis aliquos ad gloriam, aliud eligere ad gloriam, gratis conferendam, dicit autem Deum habere in eligendo priorem, non posteriorem voluntatem: cum igitur docet Deum habuisse aliquam voluntatem gratis circa electorum gloriam, illud *Gratis*, vult se tenere ex parte actus Dei, non ex parte objecti sive gloriæ gratis conferendæ. Ut quando aliquis vult vendere equum amico, illa voluntas non est dandi equum gratis, sed tamen est gratis concepta, quia amicitia censeri potest quod equum velit vendere.

At contra; Nos etiam concedimus in Deo esse gratuitam voluntatem proponendi gloriam per modum præmii obtinendam. Sed hæc est generalis, reprobis, electisque communis, nec tali voluntate ad prædestinationem electorum Suarez esset contentus, cum ex illa Deus nec numerum, nec gradus electorum scire possit. Vult ergo Deum absolute decrevisse ut Petrus & Paulus consequerentur glo-

riam

riam propter merita: at tale decretum, si sit absolutum, non est immediata & absoluta intentio finis, nisi in ordine ad illud decretum prævideantur ipsa merita liberè futura. Sicut insistenti exemplo contra nos allato, nulla potest esse obfoluta voluntas vendendi equum ante prævisionem pretii, sed tantum conditionata, volo quantum est ex parte mea equum pretio conferre: quod si is qui emit sit pauper, & non possit solvere nisi pecuniâ sibi liberaliter datâ à venditore, & sciat venditor acceptâ pecuniâ illum empturum, adhuc manet, non posse absolute intendere venditionem equi, quæ pendet ab ementis libera voluntate, nisi per hoc quod prius videat alterius voluntatem equum sibi pretio accepto comparandi.

Objiciunt non pauci, contrariam nobis esse S. Augustini auctoritatem. Sed de ipsius mente in hac quaestione anceps est utrimque dimicatio, nec decretoria sententia, ut eruditè ostendit *Bruno Neusser* in *Prodromo Velitari* part. I. Certè electioni post prævisa merita videtur non obscure favere *lib. 1. ad Simplicianum quæst. 2.* Nemo eligitur, inquit, nisi jam distans ab illo qui rejicitur, unde quod dictum est, quia elegit nos Deus ante mundi constitutionem, non video quomodo sit dictum, nisi præscientiâ.

Porro si quis opponat hanc doctrinam, de prædeterminatione post prævisa merita, aliquando in Academia Lovaniensi inter alios articulos censuratum fuisse: Respondetur, Censuram illam pridem cassam & irritam à Sixto V. declaratam esse in mandato illius jussu edito per Octavium Episcopum Calatinum Nuntium Apostolicum, & Lovanii promulgato, anno 1588. Cujus sincerum tenorem, ut gratiam præstem, hic ex parte subjicio.

Statuimus, & ordinamus, ac per Apostolica scripta mandamus, ut nemo, cujuscunque ordinis, gradus, conditionis, vel dignitatis existat... de his Assertionibus controversis in alterutram partem ita disputare, vel Doctorum auctoritate unius partis assertiones confirmare, alteriusve refellere, aut impugnare, vel cujusvis pietatis, aut necessitatis prætextu de his loqui, scribere, vel dictare in posterum attenter, ut ausu temerario eas hereticas, suspectas, & periculosas esse... donec auctoritate Apostolica mature definita fuerint; affirmare præsumat. Quod si quis contra fecerit sciât se excommunicationis lata sententia penam (à qua nisi in mortis articulo constitutus à nullo præterquam à Romano Pontifice valeat absolvi) incurrisse.

Quinimo admittunt plurimi hoc tempore viri doctri ac pietate illustres, hunc electionis modum magis esse consentaneum suavitate gubernationis divinæ, quam & ipsæ Scripturæ sæpius explicant admodum Principis omnes ad cursum invitantis, & victoribus præmia proponentis, quem sanè magis decet ante cursum certos victores non definire, sed expectare victoriam antequam designet victores; etiam si forte pro summa sua potestate possit ille Princeps aliter procedere. Ac præcæteris huic doctrinæ pondus adjicit non leve suffragium illustre viri sanctitatis & doctrinae illustrissimi S. Francisci Salesii, qui in Epistola ad P. Lesium, cujus authographum servamus, hanc sententiam vocat antiquitatem, suavitate, & Scripturarum auctoritate nobilissimam, quam, inquit, semper ut Dei misericordie, ac gratiæ magis consentaneam, veriorum, & amabiliorem existimavi.

§. III.

Rejicitur eadem Electio ut est conjuncta cum Reprobatione non electorum.

Duplex statuitur, ut diximus, reprobatio, una negativa, five non prædeterminatio, altera quæ sit positiva exclusio à gloria æterna. Suarez reprobationem negativam, quam sustinet, statuit in actu positivo, quo Deus voluerit aliquos non eligere ad gloriam, sic ut ipsa omisio fuerit objectum divinæ voluntatis, & hanc statuit ante prævisa demerita. Positivam vocat, decretum excludendi à regno, & addicendi panis. Thomistæ multi ante peccatum prævisum ponunt positivam exclusionem à regno caelesti.

Contra hanc sententiam sic argumentor: Sicut electio absoluta ad gloriam est virtuale decretum procurandi media salutis; ita absolutæ & antecedens exclusio à gloria est virtualis intentio quærendi media per quæ aliquis à salute excludatur. Atqui illa media sunt peccata: Ergo Deus determinatur ad procuranda peccata illis quos rejicit, & eligendum gratias incongruas, eâ intentione ut essent inefficaces, ne contingat ipsius decretum frustrari, si aliquis forte non electus irrepert in numerum electorum.

Suarez hæc incommoda evitare conatur, asserendo reprobationem suam negativam non esse contrariam voluntati antecedenti ex parte sua salvandi omnes, sed opponi voluntati absolutæ salvandi aliquos, quos vult tantum relinquere communi providentiæ gratiæ & non affici erga illos particulari illo affectu quo profequitur electos.

Sed contra: Quomocumque explicet suam negativam reprobationem, sequitur ex ea absoluta impossibilitas perveniendi ad salutem. Nam ipse Suarez hic *lib. 4. cap. ultimo num. 8.* dicit non esse in potestate hominis cum reprobatione negativa acta ponere salutem æternam; atqui nec est in ejus potestate ut non fuerit reprobatio, quia nulla datur ejus causa ex parte hominis, ut fateatur ibidem *cap. 5.* Ergo absolute non subest potestati talis hominis obtinere salutem. Neque hic locus est sensui composito, aut necessitati consequenti: quia, ut dixi, antecedens illud unde sequitur impotentia salutis, scilicet reprobatio, nunquam fuit in potestate hominis, quando autem antecedens unde sequitur consequens non est absolute in potestate, nec consequens esse potest; quo argumento Suarez ipse urget Thomistas in physica prædeterminatione. Unde ulterius tam parum intelligi videtur in hac, quam in priori sententia, quomodo Deus ex parte sua cupiat omnes salvos fieri. Neque ad levandam difficultatem quiddam hic juvat scientia conditionalium, sed potius eam aggravat. Quod enim Deus sciat, si negem talem gratiam Petro labetur in peccatum, facit tantum ut Deus ex vi decreti non eligendi, fiat jam quasi certior de numero non electorum, cum sciat quas gratias negare debeat, ne illi quos non elegit ad salutem perveniant. Suarez enim *cap. 7. circa finem*, fateatur hanc causalem esse veram, Deus permittit hunc peccare, & negat auxilium quod novit congruum, quia non elegit eum ad gloriam. Ergo scientia conditionalium tantum servit ad neganda auxilia congrua, ad quod determinatur Deus ex vi decreti quosdam non eligendi.

Itaque

Itaque ex hæcenus dictis colligitur hæc conclusio. Electio ad gloriam & reprobatio ab illa, neque fit ante merita vel demerita absolute prævisa, nec simul, sine respectu ad ordinem actuum divinorum, Ergo necesse est, illam fieri post merita absolute prævisa, modo hæcenus explicato.

Alia de prædestinatione Calviniana evidenter refutata videri possunt supra Tract. II. cap. II. de fide, operibus, gratia, prædestinatione pag. 59.

CONTROVERSIA QUARTA.

De Gratia divina.

Inter Doctores Catholicos etiam hoc tempore varietas, gravissimæque controversiæ agitantur de Gratia divinæ virtute, necessitate, sufficientia, efficacia &c. Horum dogmata inter se non parum dissidentia necesse est à damnatis Hæreticorum erroribus accuratè discernere, & singularum opinionum Authores ac fundamenta cognoscere ne contingat divini Verbi ministros, dum aut orthodoxos docent, aut hæreticos oppugnant, aliquid de his imperitè pronunciare.

Fuerunt hæc de gratia præsertim sufficienti, & efficaci, controversiæ, inter celeberrimas quæstiones coram Summis Pontificibus Romæ disputatas circa annum 1606. in Articulo 7. & 8. quæ quindecim propositiones summâ Disputantium contentione eventulatas continebant. Fuerunt & de his instauratæ lites Bajanæ, aliæque cum his concatenatæ. Nec desunt de iisdem hodie acerrima plurium Scholarum certamina, quæ in decursu distinctius profertur.

§. I.

Quid sit, & quotuplex Gratia actualis, & quales de ea errores Pelagii &c.

Gratia actualis rectè dicitur, donum naturæ indebitum, peculiariter conferens ad beatitudinem supernaturalem. Hæc est communis doctrina Theologorum, quamvis aliter nonnihil sensisse Bajum infra parebit. Desumitur illa notio gratia: ex Apostolo ad Romanos cap. 11. *Si gratia jam non ex operibus, alioqui gratia jam non est gratia.* Et confirmatur ratione: Quia sicut ipsa beatitudo, sive clara Dei visio, est donum naturæ indebitum, ita necesse est ut gratia, quæ ad eam obtinendam naturæ impotentiam sublevar, sit singulare donum quod naturæ vires excedit.

Dividitur hæc gratia in operantem, cooperantem, excitantem, adjuvantem, prout vario modo concurrat ad actum voluntatis creatæ. Item in gratiam sufficientem, & efficacem, quæ infra exponitur.

Circa annum Christi quadringentesimum emerit Pelagius, qui professione dicitur monachus, & natione Scoticus. In tempore S. Augustini acerrimus Gratia: impugnator fuit: contra illum strenuè dimicavit idem Augustinus, fueruntque ejus errores damnati à Concilio Palæstino, & ab aliis in Africa, & in Gallia à Concilio Arauficano, variisque Pontificibus.

Docuit Pelagius primò, nullum dari peccatum originale, & infantes esse in eo statu quo fuit Adamus ante prævaricationem, quem voluit nihil nocuisse posteris, nisi solo peccandi exemplo.

Secundò, Infantes non baptizatos habituros vitam,

R. P. Arfdek. Tom. I.

& felicitatem peculiarem æternam, sed in regnum cælorum non admittendos.

Tertiò, Homines posse per solas vires naturæ legem Dei implere, & cognitis præceptis, sine adjutorio gratiæ Salvatoris, ad eam perfectionem pervenire, ut non sit necessarium dicere, *Dimitte nobis debita nostra.*

Postquam hæc pestifera hæresis ab Ecclesiâ reprobata est, non ita potuit penitus aboleri, quin aliquæ ex ea reliquiæ subtiliori veneno plurimos inficerent, & hi dicti sunt Semipelagiani.

Itaque Semipelagiani, admissò peccato originali & imbecillitate naturæ, quæ integra fuerat in Adamo, docuerunt aliquam gratiam Christi ad salutem esse necessariam, sed eam subesse voluntatis nostræ arbitrio, eo quod per initium viribus naturæ credendi, quaerendi, &c. eam possimus obtinere. Et probabilius est eos hanc gratiam intellexisse non tantum de illuminatione supernaturali intellectus, sed etiam de corroborazione voluntatis. De his S. Augustinus lib. de grat. & lib. arbit. cap. 14. sic loquitur, ut asserat convictos esse illos Inflatos liberi arbitrii, quod Gratia divina non tantum sit Dei scientia, & natura, sed faciat ut lex impleatur, & istos ad hoc se convertere, quod gratia secundum merita nostra detur.

Docuerunt secundò, Multis prædicari Evangelium merè ob conditionatè præcognitam bonam eorum voluntatem; quin & infantes aliquos ideo obtinere Baptismum, alios verò à Baptismo destitui, quia nempe præcognovit Deus, si viverent rectè utrosque bona voluntate, atque ita habituros ex se initium credendi, alios verò non rectè utrosque, ideoque cælo exclusos. Patent hæc ex Epist. Prosperi ad S. Augustinum, ubi ita concludit: Novo absurditatis genere, & non agenda præscita sunt, & præscita non acta. Quod nempe infantes dicerentur præsciri meritorie acturi ex viribus naturæ, cum tamen sine gratia nemo possit meritorie operari, nec infantes illi, unquam fuerint actu operaturi.

Docuerunt tertiò, Perseverantiam in bonis operibus & justitia, ac tandem electionem ad gloriam maximè fundari in viribus naturæ: credebant enim perseverantiam non esse peculiare donum gratiæ, sed homines per vires naturæ persistendo in fide & desiderio salutis, posse illam promereri, ac ipsam prædestinationem ad gloriam quam volebant à peculiari Dei beneplacito dependere, ne alias foret acceptos personarum. Ita habet Epist. Hilarii ad Augustinum, & ipse August. lib. de bono persever. cap. 7. Neque refert quod Semipelagiani, ad perseverandum in adimplendis præceptis, Dei gratiam requirerent, quia eam volebant dependere à naturali permanentia in fide, & desiderio salutis tanquam merito. Et hoc tantum sensu sæpè damnatum est, gratiam ancillari voluntati, eam subsequi, non autem prævenire &c. Quæ omnia solerter annotanda, ut natura gratiæ, & doctrina Catholica ritè percipiatur.

Ubi ad extremum adverte, modernos Sectarios hos quidem errores averfari, sed insipientium more in altero extremo, soli gratiæ omnia attribuendo, in gravissimas hæreses prolabi: dum docent cum Calvinò, Quidquid sit sine gratia multis modis contaminari: gratiam non consistere cum libertate à necessitate, sed tantum cum libertate à coactione: neminem à salute excidere posse post acceptam gratiam conversionis, & alia errorum monstra, quæ in

Con-

Controversius de gratia & prædestinatione supra notavimus. *trakt. 2. cap. 2.*

§. II.

An possibile sit hominem condi in statu puræ naturæ absque dono supernaturali gratiæ?

Status puræ naturæ est, in quo homo tantum foriatur perfectiones naturæ debitas, & ordinetur ad beatitudinem naturalem distinctam à clara Dei visione. Hunc statum prorsus impossibile esse, post Bajum, ita defendit Janfenius Iprensis lib. 1. & 2. de statu puræ nat. ut possibilitatis istius assertores proclamet reos esse Pelagianismi, doctrinæ Augustinianæ corruptores, & divinæ justitiæ ac providentiæ everfores. Unde ulterius docet, sine justitia, & bona voluntate creaturam rationalem à Deo condi non posse, neque creaturæ innocenti sine injustitia beatitudinem supernaturalem negari, neque posse morti ac miseris obnoxiam relinqui. Ex quibus apertè sequitur gratiam divinam sic non esse donum naturæ indebitum.

At contra, omninò dicendum est, possibile esse statum puræ naturæ. Estque hæc communis Theologorum doctrina cum D. Thoma. 1. part. quæst. 59. art. 1. & alibi frequenter. Consentit Scotus in. 2. dist. 28. quæst. unica, Nominales, alique Doctores, ac Patres, qui ex illo ad Roman. 5. *Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum S. qui datus est nobis*, deducunt gratiam actualem & veram justitiam esse singulare donum nobis indebitum; ergo natura non potest illam gratiam, quæ ad justitiam & charitatem ordinatur, ita sibi vindicare, ut non possit sine illa creari. Idque confirmatur ex S. Augustino tum alibi, tum lib. 3. contra Maximum cap. 15. *Homo ad Dei similitudinem factus, non est verus filius, & ideo sit gratiæ filius quia non est natura.*

Probatur 2. ex Decreto trium Pontificum contra Michaëlis Baji propositionem 26. *Integritas prima creationis non fuit indebita humane nature exaltatio, sed naturalis ejus conditio*: Et prop. 55. *Deus non potuisset ab initio talem creare hominem qualis nunc nascitur*. Ergo ex sensu Ecclesiæ doctrinæ Bajana opposito, potuit homo ab initio creare qualis nunc nascitur absq; sanctitate, & dono integritatis, qui esset status puræ naturæ. Et verò ratio ipsa docet, dona quibus constituitur status innocentie, neque esse proprietates naturæ humanæ per se spectatæ, neque ea ex meritis illi deberi, cum hominis creatio nullum meritum præsupponat, ac proinde nihil obesse quo minus possit in statu puræ naturæ donis illis orbata creari, obnoxia concupiscentiæ, & morti, & miseris statum hominis naturalem consequentibus; munienda tamen fuisset tunc natura humana præfidiis ordinis naturalis, quibus possit peccata evitare.

Objicies primò S. Augustinus lib. 3. de peccat. meritis cap. ult. & passim in Opere imperfecto, & alibi, agens contra Pelagianos urget frustra baptizari infantes quia innocentie naturali annexa est sanctitas & gratia. Hoc verò argumentum nullius foret roboris si possibilis esset status puræ naturæ.

Respondeo primò, hoc argumento nimium probari: inde enim sequeretur quod Augustinus plus attribuerit naturæ secundum se, quam ipse Pelagius: quia hic negabat naturæ parvulorum etiam innocenti de-

bitam esse adoptionem in filios Dei, ad veram sanctitatem, & gloriam, ideoque in ordine ad hæc dona obtinenda assererat Baptisimum esse necessarium: quod si S. Augustinus vellet dona ista sic debita esse naturæ ut non possit sine illis creari, in efferenda natura longè Pelagium antecederet, quod nemo admiserit.

Respondeo igitur secundo, dum asserit S. Augustinus, si abesset originale, innocentie naturali annexam fore sanctitatem & gratiam, illum procedere ex suppositione providentiæ supernaturalis jam à Deo constitutæ, & promissæ de justitia infundenda ubi non esset obex peccati. Cum enim eo nunc supposito non detur status medius inter statum justitiæ & peccati, rectè arguit contra Pelagianos, si dicant infantes esse sine peccato originali, illos esse in statu justitiæ, adeoque frustra baptizari ad justitiam obtinendam, aut peccatum expiandum. Hoc citatè dictum S. Augustini juxta præsentem rerum statum, nihil facit contra statum puræ naturæ possibilem.

Objicies secundo: S. Augustinus lib. de Spiritu & littera cap. 27. contendit hominem naturaliter esse Dei imaginem, & statum gratiæ illi esse naturalem, &c. Hoc, inquit, agit Spiritus gratiæ ut imaginè Dei, in qua naturaliter facti sumus, in nobis restauret: Et lib. 3. de libero arbitrio cap. 18. ait, errare, torqueri &c. non est natura instituti hominis, sed pœna damnati. Ergo status innocentie fuit Adamo naturaliter debitus, adeoque status puræ naturæ impossibile.

Respondeo neg. consequentiam. Sed ideo tantum tradit nos in imagine Dei naturaliter conditos, quia ipsa natura secundum se considerata, est quædam Dei imago, & multò magis prout fuit in Adamo cum sanctitate de facto creata. Hoc igitur modo rectè dicitur, quod errare, aut torqueri, non sit secundum naturam instituti hominis prout scilicet cum singularibus Dei donis de facto condita fuit. Hinc, *naturaliter*, non sumitur ibi prout opponitur statui supernaturali, sed illi qui est contra naturam, & morales defectus qui eam comitantur. Et hæc ratione solvuntur dicta quædam aliorum Patrum, dum asserunt dignitatem illam Adamo fuisse naturalem: tantum enim volunt eam fuisse Adamo concreatam, sicut dicimus illum naturalem esse heredem coronæ, cui contingit nasci cum jure ad regni coronam, quamvis absolute sine isto jure nasci poterit.

CONTROVERSIA QUINTA.

An, & qualis detur Gratia sufficiens?

§. I.

Exponitur status Controversiæ.

Gratia sufficiens sumi potest prout opponitur insufficienti, quæ ad certum effectum v. g. ad amorem Dei nec proximè, nec remotè sufficit. Gratia verò sufficiens huic opposita talis est, ut possit vel proximè, vel remotè certum actum v. g. Dei amorem inferre, proximè quidem, si præter eam alia gratia non requiratur, remotè verò si non sufficiat per se ad amorem eliciendum, possit tamen sufficere ad actum fidei, vel alium, per quem obtinebitur gratia ulterior ad Dei amorem requisita.

Sed communius gratia sufficiens accipitur pro
quæ

quæ opponitur gratiæ efficaci, estque talis ut possit voluntas cum ea exercere actum ad quem conceditur, de facto tamen cum non exercet, & hæc dicitur gratia merè sufficiens; nam gratia efficax non tantum est sufficiens, sed etiam semper cum actu connexa.

De gratia ergo merè sufficienti hic quarimus, An jam in statu naturæ lapsæ talis detur, quæ effectum suum non foritur? Negat primò Calvinus lib. 2. instit. cap. 3. asserens omnem gratiam internam esse seriam & efficacem, dari tamen vocationem externam aliquando inefficacem, cui dum voluntas non obtemperat peccatum admittit, tamen ad obtemperandum gratiâ internâ destituatur.

Secundò, docet Janfenius lib. 3. de gratia Christi cap. 7. Et si data fuerit Adamo, & Angelis, nullam tamen jam in statu naturæ lapsæ concedi gratiam sufficientem quin simul sit efficax v. g. nunquam dari gratiam, proximè sufficientem ad amandum Deum, quin amor ille à voluntate eliciatur. Hinc istam gratiam vocat perniciosam, inutilem lapsorum reparationi, & monstrum quoddam singulare gratiæ, novumque genus Augustino, Patribus, & D. Thomæ incognitum, & à Pelagianis excogitatum. Asserit quoque secum sentire in hoc Alvarez, Zumel, & alios Thomistas. Certum verò est illos in terminis docere dari de facto gratiam verè sufficientem, & omnino conari ut eam componant cum physica prædeterminatione, quam ajunt ad omnes actus requiri.

§. II.

Admittenda est Gratia merè sufficiens.

PROBatur primò ex Scripturis, Matthæi 11. *Si in Tyro, & Sidone facta fuissent virtutes quæ in vobis, pridem in Cilio & cinere penitentiam egissent.* Ubi Christus exprobrat Judæis quod non fuerint conversi ad penitentiam cum illa gratia, cum qua Tyri & Sidonii, si eam habuissent, penitentiam egissent. Atqui illa gratia fuit sufficiens ad penitendum, cum illa enim Tyri & Sidonii actum penitentiæ eliciuissent si iis concessa fuisset. Ergo illa talis est ut potuerit in Judæis effectum habere, quem tamen fortita non fuit; aliàs, contra eos iniqua fuisset Christi exprobratio si cum ea gratia actum penitentiæ elicere non potuissent.

Sed, inquit, S. Augustinus lib. 2. de bono persever. cap. 14. de Tyriis & Sidoniis pronunciant: Quoniam ut crederent non erat eis datum, etiam unde crederent est negatum. Respondeo S. Augustinum tantum negare Tyriis datam esse gratiam quam Deus prævidit fore efficacem, sive quæ erant actu credituri; non negat autem datam esse aliquam sufficientem: neque ait credituros non fuisse si habuissent gratiam Judæis concessam, cum Christus credituros diserte asserit.

Eodem spectat illud Proverb. cap. 1. *vocavi & venitis.* Et ad Rom. 2. *An divitiis bonitatis ejus, & patientiæ, & benignitatis contemnitis?* Atque alia non minus manifesta Scripturarum oracula, quæ toties inculcant, peccantibus dari gratiam cum qua poterant rectè operari, nisi illam propriæ voluntatis arbitrio cassam, & infructuosam reddidissent.

His conformia sunt Conciliorum decreta, ac novissimè Tridentini Sess. 6. cap. 11. ubi dum docet, justos

R. P. Arsd. Tom. I.

posse per Christum piè vivere, & proficere, subdit rationem, *Deus enim semel justificatos non deserit, nisi ab iis prius deseratur.* Et cap. 13. docet justificatos in Dei auxilio firmissimam spem collocare debere, *Deus enim inquit, nisi ipsi illius gratia defuerint, sicut capit opus bonum ita perficiet.* In quibus Concilium apertè supponit justis præberi gratiam sufficientem, & defectum bonæ operationis in nostra tantum voluntate residere.

Subscribit diserte S. Augustinus tum sæpè alibi, tum l. 80. trium questionum. q. 68. *Nec illis, inquit, qui noluerunt venire debent alteri tribuere, sed tantum sibi, quoniam ut venirent vocati, erat in eorum libera potestate.* Idem exprimit lib. 1. ad Simplicianum q. 2. Idem fitius urget tract. 13. in Joannem, ubi docet, Deum impertiri potestatem, ut possimus filii Dei fieri per gratiam, hominem verò per liberum arbitrium gratiæ oblectari.

Postremò, veritas hujus doctrinæ invictè probatur, ex eo quod inter quinque propositiones Janfenii, hæc ut hæretica damnatur: *Interiori gratia in statu naturæ lapsæ nunquam restituitur.* Hæc enim propositio in sensu authoris assertit, gratiam semper habere omnem effectum quem hic & nunc obtinere potest, & ad quem à Deo conceditur, licet non causet effectum ad quem actu non datur, aut quem in aliis circumstantiis obtinisset. Itaque ex damnatione prædictæ propositionis in sensu authoris, satis liquet definitum esse, interiori gratiæ aliquando resisti, sive eam non habere effectum quem hic & nunc obtinere potest, & ad quem conceditur; atque adeò dari gratiam merè sufficientem: non enim rectè dicitur resisti gratiæ, nisi frustrando illam effectum ad quem hic & nunc à Deo ordinatur.

Obijciunt Adversarii contra gratiam merè sufficientem, Primò, hæc gratia sufficiens, est illa gratia Possibilitatis à Pelagianis olim asserta, & ab Augustino semper reprobata. Secundò, Gratia sufficiens à natura requiritur ad non peccandum: Ergo est naturæ debita: si est debita, ergo non est gratia. Tertio talis gratia sufficiens nunquam sortitur effectum; Ergo est aliquid inutile & monstruosum genus gratiæ, qualis esset medicina quæ nulli unquam prodesset. Ut hæc, & his affinia breviter dissolvantur.

Respondeo ad primum, Duplicem dari possibilitatem bene operandi, aliam fundatam in solis viribus naturæ, quam in Pelagianis Augustinus constanter oppugnabat lib. de natura & gratia. Cap. 11. & alibi Alia est possibilitas quæ tantum habetur in natura per gratiam adjuncta, & hæc includit gratiam sufficientem quæ natura fit potens ut rectè operetur, etiam pro eo tempore quo negligit gratiæ cooperari: & hanc diserte tuetur Augustinus eodem lib. de nat. & grat. cap. 43.

Ad secundum, Negatur ultima consequentia: Sic homini justo debetur gloria, hæc tamen vera est gratia. Quia igitur gratia sufficiens debetur nature, non prout est in se, sed tantum nature supernaturaliter elevata, hinc vera est gratia & naturæ secundum se spectatæ omnino indebita.

Ad tertium, Neganda est etiam consequentia: Fatentur enim adversarii gratiam purè sufficientem in Angelis non fuisse monstruosam, etsi eorum vitio non fuerit sortita effectum: idem ergo de nostra admittendum est, quia quantum est ex parte, & virtute gratiæ, potest sequi effectus, & de facto alia gratia

Q 2

gratia

gratia huic omninò similis actum bonum aliquando operatur. Monstrofa igitur tantum esset illa medicina, aut gratia, vi cuius nullus absolūtè curari, aut juvari possit. Plura de hujus gratiæ natura, necessitate & distinctione à gratia efficaci, ex dicendis magis elucescent.

§. III.

An detur Gratia sufficienti omnibus, etiam obduratis, excacatis, & facientibus quod in se est viribus natura.

DE his quæstionibus variæ sunt Doctorum etiam Catholicorum sententiæ. Negat Ariminensis, contra communiorem, dari gratiam sufficientem Infidelibus quibus Christus non innouit, quales erant Philosophi gentiles, Plato, Aristoteles, &c. Quoad obduratos, Bellarminus, Suarez, Ripalda, Herice, &c. asserunt hanc gratiam etiam concedi obduratis, & excacatis. Infantibus sine Baptismo morientibus non tribui sufficientia remedia ad salutem docet Ariminensis, Scotus, Vasquez, & quidam alii: Affirmat Suarez, Lessius, Herice, & alii plures. Pro harum quæstionum resolutione.

Dico primò, Datur omnibus auxilium aliquod sufficienti saltem ad non peccandum, dum actum peccaminosum formaliter exercent. Hæc thesis est certa, contra Calvinum, ac Lutherum: nec non adversus Jansenium lib. 3. de gratia Christi cap. 13. qui id negat de infidelibus, obcæcatis, pluribus Judæis, & aliquibus justis.

Probat, Quia si homo, dum formaliter peccat, careret omni auxilio sufficienti tam ordinis naturalis, quam supernaturalis ad non peccandum, Deus præcipere illi rem impossibilem, nempe servare præcepta quæ nequeunt sine auxilio sufficienti impleri. Atqui hoc repugnat Tridentino Sess. 6. c. 11. *Deus impossibilia non jubet, sed jubendo monet, & facere quod possis, & peccare quod non possis, & adjuvat ut possis.* Hinc damnata est Baii Prop. 64. *Homo peccat etiam damnabiliter in eo quod necessario facit.* De hac doctrina, quam ipsum rationis dictamen averfari videtur, plura diximus supra Part. I. Tract. II. contra propositionem primam ex 5. damnatis.

Dico secundò. Nulli adulto, etiam obdurato, aut excacato, statuit Deus denegare gratiam sufficientem ad conversionem, & salutem; sed paratus est eam omnibus dare, si vel ipsi, vel alii ponerent eas circumstantias in quibus solet Deus gratiam præbere, quales sunt prædicatio Evangelii, exempla majorum, &c. Ita cum D. Thoma docet Aënsis, Scotus, Vega, aliiq: Contra Medinam, Roffensem, & quosdam alios, qui volunt Deum statuisse quibusdam, ob enormia peccata, conversionis gratiam negare, sicut poterat illis in eo statu sine spe veniæ vitam auferre.

Probat, nostra assertio. Quia Deus in Scripturis passim, & sine exceptione invitatur omnes peccatores ad penitentiam; ut Ezechielis 18. *Nolo mortem peccatoris, sed magis ut convertatur & vivat.* Et 2. Pet. c. 3. *Nolens aliquos perire, sed omnes ad penitentiam converti.* Et de ipsis etiam in scelere obduratis id indicat Apostolus ad Rom. 2. asserens, *Divitias bonitatis Dei concedi iis, qui secundum duritiam, & impoenitentem cor thesaurizant sibi iram in die iræ.* Non esset sa-

tis sincera ista omnium invitatio, si Deus positivè decessisset quibusdam gratiam ad penitentiam sufficientem denegare. Hinc Concil. Senonense in decreto fidei cap. 15. *Deus, inquit, semper in promptu est, & nec momentum præterit in quo non est ad opus, & pulsus.*

Nec refert quod Deus quovis instanti possit justè peccatorem, sine spe penitentiae, ad barathrum deturbare. Quia quamdiu vult illum relinquere viatorem, & præceptis subicere, statuit etiam illi dare auxilia sufficientia, ut possit reconciliari; alias ad hoc tantum viveret ut sine spe salutis possit sibi peccata, & penas accumulare, in quo esset ipsis damnatis infelicio.

Objicies primò, Varia Scripturæ loca, in quibus dicuntur quidam esse à Deo excacati, & obdurati, & dari in reprobum sensum, nec posse credere, aut salvari. Quo modo sæpè etiam loquitur Augustinus, ideoque asserit Pharaoni obdurato peccatum non imputari.

Respondeo, hæc intelligenda de excacatione & obduratione tantum permissiva, & impossibilitate morali conversionis. Deus enim permittit aliquando magno peccatores obdurari, & perire, non negando illis adjutorium sufficienti, sed subtrahendo speciale auxilium cum quo prævidet ad penitentiam movendos si illo instructi fuissent: item permittendo aliquas peccandi occasiones, ac tentationes iis obvenire, cum quibus difficillima redditur eorum conversio sine majori gratia, quæ se indignos reddiderunt. Et de hac majori, & efficaci gratia, non verò de sufficienti, intelligendus est S. Augustinus, alique, dum aliquando asserunt induratos gratiæ destitui.

Objicies secundò, Status obdurationis in peccato opponitur statui confirmationis in gratia. Atqui sic confirmati nequeunt peccare. Ergo consentaneum est ut obdurati defectui gratiæ nequeunt converti.

Respondeo, dissimulato antecedente, negando, consequentiam: facilius enim Deus concedit favorem compatibilem cum libera tendentia ad gloriam, quam infligat pœnam cum illa tendentia non consistentem. Satis itaque statui confirmationis opponitur status obdurationis, per moralem impotentiam conversionis, quæ obdurati à spe gloriæ multum remouentur, et si non penitus excludantur.

Objicies tertio, Peccatores multi, in pœnam peccati admissi à Deo subitâ morte puniuntur; imò aliquando in flagranti delicto dum peccant à vita abripiuntur. Atqui non apparet, quomodo tunc paratus sit Deus his largiri sufficientem gratiam quæ possint converti: Ergo ea aliquibus negatur.

Respondeo negando minorem. Nam cum istiusmodi obitu repentino bene consistit, quod Deus ex parte sua fuerit paratus suppeditare gratiam, si penitendi occasio occurrisset, v.g. aliquis peccatorem ante mortem admonuisset, aut ipse de periculo mortis cogitasset priusquam ipso peccandi exercitio se constituit in illo statu, cum quo usus gratiæ non consistit. Non enim dicimus quemlibet omni momento, dum dormit, aut nulla incidit salutaris cogitatio, gratiam proximè sufficientem in promptu habere, sed dum adest præsens occasio se determinandi ad bene aut male agendum.

Extendi potest hæc doctrina ad infantes sine Baptismo extinctos, quibus Deus quantum est ex parte sua, prospectum cupit de Baptismo tanquam reme-

remedio ad salutem sufficienti. Afferit enim Apostolus 1. ad Timoth. 2. Deum velle omnes homines salvos fieri: & merita Christi ex parte sua, & in actu primo tam latè se extendere ad omnes salvandos, quam peccatum Adami ad omnes perdendos. Et quamvis non rarò eveniat aliquos infantes interire absque Baptismo, id per accidens contingit, ex eo quod eorum parentes ad ea loca se contulerint, aut causas naturales aliqui liberè posuerint, ex quibus infantes in lucem edi, aut certè Baptismus illis applicari non potuerit; quorum libertatem ob alias causas contra cursum communem naturæ Deus impedire noluit. Quod non officit sinceræ voluntari quæ Deus ex parte sua media infantibus ad salutem necessaria præparavit, quæ hominibus ordinario modo applicanda commisit; sicuti sincerè cupit pauperi subvenire, qui eleemosynam famulo distribuendam tradidit, licet hic pro sua libertate aliquibus eam elargiri præmittat.

Dico tertio: Probabile est, homini facienti quod in se est viribus naturæ, Deum non denegare gratiam primam, quæ possit credere, & salutem operari: modo per hoc non intelligas, operibus ex viribus solius naturæ factis per modum positivæ dispositionis, aut meriti, gratiam primam infallibiliter annexam esse, sed ex solo beneplacito Dei, decernentis omnibus obicem non ponentibus suam gratiam præbere. Est communior sententia Theologorum apud Suarez. 1. part. 1. 2. de Prædest. cap. 18. quam etiam docuerunt nonnulli Thomistæ, quamvis eam censuret Alvarez. de auxiliis Disp. 56. n. 21. & alios habeat adversarios.

Ratio præcipua est, quod id videatur congruum divinae benignitati, quæ omnibus universum præparavit gratiam sufficientem, ut eam infallibiliter conferat singulis non ponentibus obicem. Cum enim Deus sepe non denegat auxilia sua Gentilibus, qui per continuata peccata se præbent positivè indignos isto beneficio, congruum est, ut eam gratiam his conferat qui observando legem naturæ remonent illud gratiæ impedimentum, & saltem se reddunt physicè capaces, ut commune illud Dei beneficium ad se extendatur: atque ita non desit ex parte Dei illustratio & auxilium supernaturale, quo saltem possint ad salutem Dei notitiam, & inde ad salutem pervenire.

Dices, Huic doctrinæ repugnat Concilium Arausicum damnans Semipelagianos, quod assereret initium fidei esse ex nobis, sive ex bonis operibus viribus naturæ factis, quibus ad gratiam fidei percipiendam disponimus.

Respondeo, hanc doctrinam toto cælo à Semipelagianis distare. Docebant illi primò, nos per merita naturalia absolutè promereri primam gratiam ad credendum, hæc verò sententia id omnino pernegat, & gratiam, naturæ legem servantibus conferendam, non refundit in merita istorum operum, sed in meram Dei benignitatem. Secundò, asserbant Semipelagianis, solis habentibus merita naturalia lege ordinarià à Deo gratiam & quidem efficacem conferri, quod hæc opinio penitus abhorret. Unde perperam docebant illi, propter huiusmodi merita etiam conditionata infantes baptizari, & alios ob eorum defectum Baptismi beneficio privari. Hæc igitur doctrina nullo istorum errore inficitur; nec aliud apparet quominus possit inter opiniones in Scholis probabiles meritò reputari.

Ex quibus porro facilè est perspicere hanc opinionem non tantum ab errore, sed etiam à doctrina Semipelagianorum longissimè recedere. Et sanè quod supra in assertione probabile diximus, Deum sic facienti quod in se est, non denegare primam gratiam ad credendum ipse Doctor Angelicus non probabile, sed certissimum dicere videtur, *De verit. quest. 14. de fide. artic. 11. ad 1. his verbis*: Dicendum, inquit, quod non sequitur inconveniens, posito quod quilibet teneatur aliquid explicitè credere, si in sylvis, vel inter bruta animalia nutriatur. Hoc enim ad divinam providentiam pertinet, ut cuilibet provideat de necessariis ad salutem, dummodò ex parte ejus non impediatur: Si enim aliquis taliter nutritus ductum naturalis rationis sequeretur in appetitu boni, & fuga mali, certissimè est tenendum, quod ei Deus vel per internam inspirationem revelaret ea, quæ sunt ad credendum necessaria, vel aliquem fidei prædicatorem ad ipsum dirigeret. Rursus, *in 2. Sentent. dist. 28. q. 1. artic. 4. ad 4.* Dicendum, quod etiam ad fidem habendam aliquis se præparare potest per id quod in naturali ratione est. Unde dicitur quod si aliquis in Barbaris natus nationibus, quod in se est faciat, Deus sibi revelabit illud quod necessarium est ad salutem, vel inspirando, vel Doctorem mittendo: hæcenus S. Doctor. De cetero, satis constat, quod ipsa conversio ad Deum quæ talis credere actu incipit, non sit jam ex viribus naturæ, sed ex Dei adjutorio supernaturali: ante conversionem verò ad primam Dei notitiam & fidem supponitur habuisse adjutorium ordinis naturalis, ut indicant illa verba D. Thomæ: Si aliquis taliter nutritus (in sylvis) ductum naturalis rationis sequeretur, certissimè est tenendum &c. Id quoque ex sola Dei providentiâ, & beneplacito fieri, homine infideli ex ductu rationis naturalis inspirationem fidei non impediente per sua peccata, conformiter ab initio diximus.

CONTROVERSIA SEXTA.

De viribus natura sine adjutorio Gratiæ divinæ.

§. I.

Quid possit homo prestare absque Gratia in servandâ lege naturæ, & tentatione superandâ?

Dico breviter primò: In natura lapsa sine gratia datur aliquando potentia physica servandi collectivè totam legem naturæ. Ita docent Ariaga, & plures alii. Quia etiam sepositâ gratiâ homo peccabit si violet legem naturæ. Atqui potentia peccandi includit potentiam saltem physicam non peccandi, nemo enim potest peccare in eo quod physicè nequit vitare.

Dico secundò, Homo tamen lapsus habet necessitatem mortalem saltem ex parte violandi legem naturæ, si longo tempore ei desit gratia. Hæc est communis doctrina Theologorum, adeo ut opposita censetur errori proxima.

Ratio desumitur ex eo, quod Concilia & Patres in illud Apostoli ad Romanos 7. *Infelix ego homo, qui me liberabit de corpore mortis hujus? gratia Dei per Iesum Christum*; doceant observationem legis sine gratia esse moraliter impossibilem, propter infirmitatem carnis, & vim concupiscentiæ: quibus denotatur necessitas

cessitate quædam antecedens, sita in peculiari difficultate honestè operandi, seposito adjutorio gratiæ: quia sensibilia vehementer apprehendimus, & concupiscentia ad hanc apprehensionem naturaliter insurgens, voluntatem ad objecta inhonesta vehementer inclinât, ideoque redditur moraliter impotens ad legem longo tempore observandam; cum necesse sit intra longum temporis spatium frequenter occurrere tentationes legis observationi contrarias. Sicut in magna multitudine hominum, etsi possibile sit physicè omnes silere, moraliter tamen necessarium est aliquem fore qui loquatur. Colligitur eadem doctrina ex Concilio Milevitano *Canon. 5.* & Tridentino *Sess. 6. cap. 13.*

Dico tertio: Datur in homine lapsò moralis possibilitas servandi dictam legem exiguo tempore absque gratiâ. Est communis Doctorum.

Quia pro exiguo tempore potest deesse illa moralis difficultas, quam in superiori assertione exposuimus; absente autem singulari difficultate, nos posse honestè operari, adeoque legem servare, admittunt passim Doctores cum S. Chryostomo in 1. ad Corinth. *cap. 11.* & S. Anselmo in Dial. de libero arbitrio *cap. 5. & 6. aliisque.*

Dico quarto: Homo in hoc statu nequit gravem tentationem sine gratiâ superare. Est communior, contra aliquos Authores Catholicos.

Et probatur ex Apostolo 1. ad Corinth. 10. *Fidelis Deus qui non patietur vos tentari supra id quod potestis.* Ex quo loco docet Chryst. dari aliquas tentationes quæ non possunt à nobis viribus naturæ superari, cum eas opponat Apostolus tentationi humanæ, sive levi, quæ à nobis vinci potest. Et Prosper lib. contra Collatorem *cap. 35.* invenitur in Cassianum, quod dixerit à Jobo tentationem gravem viribus naturæ superatam fuisse.

Hinc dicendum à fortiori, omnes tentationes collectivè sine gratiâ superari non posse. Et quamvis nonnulli contrarium contendant, id tamen temerarium esse censet Suarez hic *lib. 1. cap. 26.*

Dices, Potest quis ex fine prævo inanis gloriæ mortem tolerare; ergo idem potest ex fine honesto sine gratiâ, non obstante rei difficultate.

Respondeo negando consequentiam. Quia finis pravus tollit, aut minuit difficultatem operandi, propter vehementem sensibilibus bonitatis apprehensionem: finis verò honestus, quia languidè apprehenditur, relinquit totam tentationis difficultatem prædominari.

Dico quinto: Potest modò ab homine sine gratiâ vinci levis, aut mediocris tentatio. Ita docet Amicus, aliique communiter, contra Vasquez, & Meratium, qui semper ad victoriam tentationis gratiam aliquam requirunt.

Ratio desumitur ex eo, quod aliqualis difficultas opposita tentationis non impediât quin objecti honestas possit efficaciter apprehendi, atque ita naturaliter modo placere ut voluntas illi adhæreat. Et sicut experimur opus non esse auxilio gratiæ ut quis resistat alteri gratiæ fortiter ac suaviter ad bonum inclinanti, ita etiam non est cur aliqualis difficultas concupiscentiæ impellentis ad actionem inhonestam, per vires naturæ nequeat superari. Adde proscriptam esse Baji propositionem 29. *Non solum fures ij sunt & latrones qui Christum viam veritatis & vita*

negant, sed etiam qui dicunt tentationi nulli, sine gratiâ ejus adjutorio, hominem posse resistere.

Quæ nostræ assertioni ab aliis opponuntur, tantum probant requiri gratiam ad quamlibet tentationis victoriam, ut hæc sit meritoria præmiæ supernaturalis: aut ut contra leves etiam tentationes victoria continua obtineatur, quod lubentes admittimus. Sicut enim absque speciali privilegio nequeunt moraliter vitari omnia venialia, propter instabilitatem naturæ, & frequentes labendi occasiones; sic etiam natura per se non satis est potens, ut collectivè omnibus levium tentationum impulsibus obluetur.

§. II.

An homo possit habere aliquos actus moraliter bonos absque Gratia supernaturali?

Certum est apud Doctores Catholicos, sine adjutorio gratiæ non elici actum bonum, prout concludit ad vitam æternam. Procedit igitur hæc, questio de actu tantum moraliter honesto, sive laude digno intra ordinem naturæ. Talem actum negat Bajus, ac penitus explodit distinctionem communem actionis honestæ in naturalem & supernaturalem, asserens ad quemlibet actum honestum gratiam supernaturalem esse necessariam.

Sed contraria sententia necessariò admittenda est. Quod probatur primò; Quia inter alios, damnatur Pontifices hunc Baji articulum 25. *Omnia opera infidelium sunt peccata, & virtutes Philosophorum sunt vitia.* Quia nempe procedunt ab infidelibus gratiâ destituti. At ex Bajo unum breviter exquiri velim; Si filius infidelis videat suum Patrem lapsum in foveam, quid illi agendum ut peccatum non incurrat? Si nolit illi manum porrigere, delinquet certè contra amorem parenti debitum: si illum è fovea extrahat, etiam extrahendo peccabit, quia si Bajo credimus, omnia infidelium opera sunt peccata.

Probatur secundò, Quia Concilia videntur supponere nos per vires naturæ posse honestè operari. Tridentinum enim *Sess. 6. can. 2.* negat nos posse credere, penitere &c. sicut oportet ad justificationem obtinendam, sine gratiâ. Quâ limitatione, sicut oportet, satis insinuat nos posse quidem moraliter honestè operari, sed non utiliter ad salutem, per vires naturæ. Cum eadem limitatione loquitur Concilium Arausicanum *can. 6. & 7.* damnans Semipelagianos, non quod assererent hominem ex se posse honestè operari, sed quod adderent, id posse, sicut oportet ad salutem. Quin & eam gratiæ necessitatem sic restringit Augustinus lib. de gratia Christi *cap. 27.* ubi non asserit illam esse absolutè necessariam ad bene operandum, sed tantum sic, ut sine ea nihil possimus, quod ad pietatem pertinet, veramque justitiam. Eodem modo loquitur lib. de prædest. Sanct. *cap. 2.* & lib. de bono persever. *cap. 16.* & lib. de grat. & libero arbit. *cap. 17.*

Neque his obstat primò, quod S. Augustinus aliquando asserat, voluntatem de suo nihil habere nisi peccatum. Vel enim peccatum accipit propriè, & sic verum est soli voluntati humanæ adscribendum esse peccatum, & illi non esse integrè attribuendum opus moraliter honestum, cum hoc à Deo præcipuè proveniat. Vel sumit peccatum impropriè, pro actu

actū inutili, & aberrante à fine supernaturali, atque ita voluntas de suo tantum habet peccatum, sive opera inutilia ad salutem.

Neque obstat secundò, quod S. Augustinus dicat, seposità gratiā, inductam esse impotentiam servandi legem: per hoc tantum indicat, totam legem naturæ, propter singularem difficultatem, non posse sine gratia ita integrè servari, quin ea aliquando violetur: non negat tamen eam posse, ex parte, per actus naturaliter honestos impleri.

Neque obstat tertio, quod idem Augustinus aliquando doceat, in Infidelibus veras virtutes non reperiri. Agebat enim contra Pelagianos afferentes viribus naturæ haberi veras virtutes utiles ad vitam æternam, idque probantes exemplo infidelium: negabat igitur è contra Augustinus, infidelibus tales virtutes inesse, quæ poterant ad salutem conferre. Sic enim scribit *lib. 4. contra Julianum cap. 3.* Absit enim, aliquo sit vera virtus nisi fuerit justus; absit autem, sit justus nisi ex fide: postea subdit: si ad consequendum veram beatitudinem quam nobis fides promittit nihil profunt homini virtutes, non sunt veræ virtutes. Hinc etiam elucet non aliam esse mentem S. Augustini dum dicit: *Omne quod non est ex fide peccatum est*: quia, ut ipse loquitur *lib. de spiritu & lit. cap. 27.* Infidelis vix unquam debito fine operatur, & licet subinde agat honestè, id illi nihil prodest moraliter ad salutem, Adeoque omne opus hominis infidelis vel est propriè peccatum, vel impropiè, considerando ejus actionem prout est inutilis ad beatitudinem obtinendam. Ex quibus patet nullo fundamento negari opus moraliter honestum absque auxilio gratiæ, modò non asseratur, tali operi vim inesse meriti, aut illud positivè hominem disponere ad salutem, & beatitudinem supernaturalem, quod ex sequenti magis confirmatur.

Ex quibus patet, quàm parum consideratè nuper quidam Professor publicè Scholas illas damnaverit hæresis Pelagiænæ, quæ hanc sententiam sustinet. Cum tamen in Bajo disertè & sub anathemate profcripta sit hæc prop. 37. *Cum Pelagio sentit, qui boni aliquid naturalis, hoc est, quod ex natura solis viribus ortum ducit, agnoscit.*

§. III.

An solis Natura viribus possit elici Amor Dei super omnia?

Procedit hæc controversia de statu naturæ lapsæ, frustra enim aliqui fusè disputant, an possibilis sit talis amor in statu naturæ integræ, & an sine gratia possint cognosci aliqua veritates ad honestam operationem conducentes: nam ex sola decisione præsentis questionis utrumque admitti debet.

Dico igitur, homini lapsò possibile esse solis naturæ viribus amare Deum super omnia, amore naturali tam concupiscentiæ, quam amicitia, qui dum durat affectivè excludat voluntatem Deum graviter offendendi. Est hæc receptissima Theologorum sententia, quam tradit D. Thomas. 1. part. quæst. 6. art. 3. & sæpius alibi: nec non Scotus in 1. dist. 17. q. 2. Occamus quoque, Durandus, alique docent, Deum etiam ut est author naturæ posse ab homine post lapsum diligi perfectò amore benevolentia. Vasquez autem & aliqui Do-

ctores Catholici, qui videntur aliter loqui, non negant cum Bajo voluntati adesse sufficientiam eliciendi istum amorem sine gratia supernaturali, sed tantum opinantur ad Dei gratiam pertinere cogitationem congruam & efficacem cum qua amor iste actū elicitur: non verò cogitationem inefficacem: neq; illi rejiciunt communè divitiorem amoris in naturalè, & supernaturale.

Probatur autem nostra assertio primò, ex damnata propositione Bajana 36. *Amor naturalis qui ex viribus natura oritur, ex sola Philosophia per elationem præsumptionis humana, cum injuria Crucis Christi, defenditur à nonnullis Doctoribus.* Ergo nostra assertio huic contraria indubitatis Pontificum decretis roboratur.

Probatur Secundò, ex Concilio Arausicano *can. 25.* & Tridentino *Sess. 6. can. 19.* ubi docent, hominem in isto statu non posse amare Deum, sicut oportet ad justitiam: hæc autem limitatio, ut supra dixi, satis ostendit per vires naturæ haberi posse alium Dei amorem, qui ad justitiam & salutem non conducit. Et hanc esse doctrinam S. Augustini, quem sibi frustra vindicat Bajus patet ex *libro 12. de Civitate Dei, cap. 1.* Sicut, inquit, cum vitium oculorum dicitur cæcitas, id ostendit quod ad naturam oculorum pertinet visus. . . ita cum vitium creaturæ rationalis dicitur, quod non adhæreat Deo, hinc a parte declaratur ejus naturæ ut Deo adhæreat convenire. Et *lib. de moribus Ecclesiasticis cap. 3.* docet nos assequi ratione, esse rectè vivendum, & Deum sequendo debere beatè vivere, id autem fieri diligendo Deum, quod est primum mandatum ad beatitudinem obtinendam. Sentit ergo S. Augustinus homini naturale esse Deo adhærescere per amorem, nempe perfectum, adeoque id esse in potestate naturæ, quæ seposità gratiā ordinatur ad beatitudinem naturalem. Subscribit Augustino S. Fulgentius ad Monimum *cap. 18.* Natura, inquit, inesse non posset ullatenus ratio, nisi ei posset inesse Dei dilectio. Et alii passim Patres, ex eo quod natura rationalis ex se sit imago Dei, inferunt ei competere ut in Deum tendat per dilectionem.

Probatur tertio ex ratione. Tenemur lege naturali Deum perfectè diligere, neque in natura ostenditur impossibilitas illum ita diligendi: potest enim Deus naturaliter nobis proponi ut infinite bonus, & amabilis. Ergo neque ratione motivi subest moralis impossibilitas perfecti amoris, neque ex eo, quod Deus debeat omnibus præferri; quia potest per cogitationem perfectam summæ bonitatis Deus appetiari ut omnibus præferendus, & simul abesse omnino tentatio quæ voluntatem avertat, & in creaturas inclinet.

Dices, In hoc statu inest voluntati impossibilitas effectiva ut tota lex naturalis observetur absque adjutorio gratiæ. Ergo ex illa oritur etiam impossibilitas effectiva adhærendi Deo per amorem perfectum, nisi voluntati ad amandum gratia supernaturalis optuleretur.

Respondeo neg. consequentiam. Potest enim fieri ut homo actū naturali cognoscat sibi postea ex parte Dei non defutura subsidia necessaria ad totam legem effectivè observandam: ergo eo posito potest effectivè Deo super omnia adhærescere. Necessitas enim gratiæ postea conferendæ, non efficit quominus voluntas jam ex parte sua perfectò amore in Deum feratur. Sicut necessitas potestatis supernaturalis

ars de
kin

theologia

naturalis ad celebrandum, non impedit quo minus jam actu naturali velim efficaciter Sacerdotium, tantum postea conferendum. Quia tamen dictus amor est naturalis, nihil conferens ad justitiam supernaturalem, nec repugnans peccato habituali, neque sufficiens ut occurrente difficultate perseveret ad totius legis observantiam, hinc est quod à Patribus, aut Conciliis actibus gratiæ non annumeretur, cum tantum agant de amore ad salutem conducente, qui solet esse supernaturalis.

At, inquit, S. Augustinus sic insinuat amorem castum & perfectum elici ex gratia, ut agens contra Pelagianos sapius inculcet, ubi non est Spiritus gratiæ, ibi dominari peccatum.

Respondeo, aliud non inculcari ab Augustino, quam gratiam esse necessariam ad actus conducentes ad salutem, & in infidelibus defectu fidei raro dari opus ex omni parte honestum; hinc merito pronunciat: ubi non est Spiritus gratiæ ibi dominari peccatum, ibi enim censetur peccatum dominatum obtinere, ubi opera honesta rarius exercentur.

CONTROVERSIA SEPTIMA.

De Gratia efficaci, & in quo illa consistat, variorum sententia discutuntur.

Questiones de efficacia gratiæ indubitata solutio, scopus est ad quem summa orbis Christiani ingenia ingenti studio collimarunt, & à quo plures certo aberrarunt, quemque nondum ullus Theologorum ita attingit, ut omnium suffragio comperta veritatis palmam retulerit. Siquidem angustia hic undique, & facilis error, quia inter duos scopulos navigandum est, si ad tuendum vim gratiæ divini nimium declines, destituis libertatem humanam: si ultra metam libertati patrocinaris, vim gratiæ inanem relinquis. Hanc difficultatem pridem advertit ipse S. Augustinus libro 2. de peccatorum meritis cap. 19. Querentem, inquit, vehementer angustat, ne sic defendamus gratiam ut liberum arbitrium auferre videamur, rursum ne liberum sic asseramus arbitrium ut superbâ impietate ingrati Dei gratiæ judicemur. Olim incumbendum erat S. Augustino contra Pelagianos immodicâ elatione libertatis, vim gratiæ infringentes: sed neque minus laborandum est hoc ævo, ne cum Calvinii ac Lutheri affectis in efferenda gratia sic vela laxemus, ut libertas humana fatali necessitate depressa naufragium patiat. In hac opinionum sese collidentium procella, clavum suo jure arripuerunt Pontifices Romani, qui uti in hac questione olim Scholæ Thomisticæ & Societatis opinandi modum præscripserunt, ita hac tempestate quibusdam ad devia deflectentibus certam credendi legem imposuere.

Itaque de gratiæ efficacia primus error est Calvinii, Lutheri, ac plurium Sectariorum, qui docent omnem Dei gratiam internam esse efficacem, ac hominis voluntatem sic ad assensum impellere, ut illi non sit liberum gratiæ impellenti resistere, atque ita absolute admittunt voluntatem inevitabili necessitate ad agendum moveri; imo in ordine ad operationem gratiæ in natura lapsa liberum penitus interisse arbitrium.

Dogma Jansenii, quamvis nolit dimittere nomen

liberi arbitrii, admittit tamen ad operationem gratiæ efficaciæ sive victricis in statu naturæ lapsæ, non requiri libertatem à simplici necessitate, sed sufficere libertatem à coactione; quem errorem fufus refutavimus supra part. 2. pag. 64. inter polemica, in propositâ inter quinque damnatas.

Quidam Moderni, ut in explicanda gratiæ efficaciæ hunc scopulum in speciem declinare videantur, asserunt gratiam efficacem sitam esse in delectatione justitiæ quæ sit victrix, sive major delectatione terrena illi opposita: docentque illi delectationi, dum est major, voluntatem non posse non obsecundare, & recte agere: quamvis possit eidem delectationi justitiæ non obtemperare, quando delectatio terrena major assurgeret: & ob hanc potestatem quantumvis remotam, putant efficaciam hujus gratiæ cum libertate conciliari. Volunt itaque ad libertatem indifferentiæ sufficere, quod voluntas possit non agere, quantum est ex parte eorum quæ voluntatem positive afficiunt; ac proinde libertati actus nihil obesse negationem illam majoris delectationis terrenæ ad efficaciam istius gratiæ requisitam; quia scilicet negatio illa voluntatem positive non afficit. At contra hoc novum effugium alii passim Theologi hæcenus censent, ad tollendam libertatem indifferentiæ sufficere, quod posita gratiâ cum ista negatione, non sit in potestate voluntatis ab agendo abstinere, sed ad bene agendum inevitabili necessitate determinetur.

Neque istâ viâ declinatur error Jansenii, quem constat eandem in explicanda gratiæ efficaciæ sententiam tenuisse, nisi quod ille palam admiserit, cum sua doctrina non debere conciliari libertatem indifferentiæ, quam docuit non esse necessariam ad merendum & demerendum in statu naturæ lapsæ; moderni verò illi velint eam doctrinam stare cum libertate ad meritum & demeritum sufficientem. In quo non re, sed voce à Jansenio dissidere, facile colliges ex eisdem verbis, quæ hic breviter adduco, ex lib. 8. de gratia Christi cap. 2. Delectatio victrix, quæ Augustino est efficax adiutorium, relativa est; tunc enim est victrix quando alteram superat; quod si contingat alteram ardentiorē esse, in solis inefficacibus desiderii hærebit animus, nec efficaciter unquam volet quod volendum est.

Facile autem ostendi potest hanc modernorum viam nullo modo conciliare suam gratiam victricem cum libertate voluntatis humanæ. Nam etsi possit existere illa entitas delectationis cælestis sic ut non causet actum bonum voluntatis, non potest tamen sine ullo actu existere delectatio victrix, cum in eorum sententiâ delectatio prout est victrix, sive efficax, non sit sola entitas gratiæ sive delectationis cælestis, sed illa simul cum negatione majoris aut æqualis delectationis terrenæ: cum his autem, ut ipsi docent, nequit se voluntas determinare ad non agendum; adeoque sub gratia hæc efficaci constituta non poterit ab actione bona abstinere, sed ad illam exercendam ineluctabili necessitate rapietur.

Ab hac doctrina Scholæ Thomistarum se semper alienam profiteretur, gratiamque in sua sententiâ omni studio, & aliâ viâ cum libertate conciliare conatur. Docent itaque Thomistæ dari etiam gratiam efficacem à sufficienti intrinsecè diversam, quæ tribuat ipsam operationem, quam proinde volunt esse physice prædeterminativam voluntatis, sic ut nunquam possit suo effectu carere. Et ut majori cum certitudine

titudine quid in hac parte Thomistæ sentiant referamus, juvat hic adducere explicationem ipsorum verbi conceptam in Capitulo Provinciali Inferioris Germaniæ habito Lovanii 25. Aprilis 1668. ubi aliis præmissis sic pergit explicatio: Ideo autem taliter efficax gratia in Thomistarum Schola physicè prædeterminans dicitur, non quod imponat voluntati necessitatem aliquam, sicut est in rebus naturalibus quæ sunt omninò determinatæ ad unum, vel aliquam aliam physicam qualitatem voluntati imprimat, quæ per modum naturæ eam impellat aut necessitet; sed ideo tantum quod per gratiæ suæ auxilium Deus, nullâ præsuppositâ scientiâ mediâ aut conditionatâ boni usus nostræ voluntatis, eam ad actus bonos liberos determinet, non solum interius suadendo, excitando, invitando, aut aliter moraliter attrahendo, sed etiam activè, verè, & propriè, & per modum agentis, absque violentia tamen ex parte potentia, & in ipsâ potentia causæ ipsam voluntatis actionem, adeoque gratia sit bonæ voluntatis, verè, & propriè effectrix, quâ fit ut homo ad suam actionem infallibiliter se determinet, non ex necessitate, sed juxta suum proprium modum omnimodæ libertatis; sicq; omnis efficacia proveniat ex sola gratia, & ex ipsâ Dei omnipotentia, nec illam expectet aut emendicet à libero arbitrio, neque efficax sit dependenter ab illo.

Et quia motio moventis præcedit motum mobilis ratione, & causâ, rectè etiam præmotio ac determinatio activè, verè & propriè, & in hoc sensu physicè efficiens appellatur, in quo intelligitur applicatio virtutis ad actionem, sicut homo est causa incisionis cultelli ex hoc ipso quo applicat acumen cultelli ad scindendum movendo ipsum, sicque tota operatio pertinet ad gratiam sicut ad causam effectivam, promotivam, & determinantem, conformiter ad Tridentinum Sess. 6. can. 4. Subscriptum huic expositioni in dicto Capitulo viginti & unis.

Quidquid sit de Thomistice sententiæ veritate, pridem certè per Apostolica decreta veritum est ullam ei censuram inire. Non est igitur de hac Schola benè meritis ille, qui conatus est in explicanda gratiæ efficacia, concordiam inducere inter Thomistarum sententiam, & eam quam aliqui Augustinianam præterdunt de gratia victricè. Non ignorant enim viri ex illa Schola magis perspicaces, rem esse non exigui periculi, velle parem cum illa doctrina fortem subire.

Scotistæ relatum Thomistarum sententiam passim impugnant, negant enim gratiam esse intrinsecè prædeterminativam. Volunt tamen eam esse extrinsecè determinativam voluntatis, ratione decreti adjuncti, quo Deus absolutè & efficaciter, ac exclusâ scientiâ mediâ, intendit obtinere & efficere consensum voluntatis: an hæc sit sincera Scoti doctrina multum dubitat Suarez de auxiliis cap. 5. Ab utraque sententia diverfa est doctrina Societatis, uti infra patebit.

Contra Thomistas facere possunt argumenta supra allata de physica prædeterminatione, & scientiâ mediâ. Insuper ex sententia Scotistarum sequi videtur, decretum illud divinum ad obtinendum actum intentum fallibili & cæco modo procedere: quia cum gratia ex vi illius decreti data: sit intrinsecè indifferens, tantum fallibili modo connectitur cum

R. P. Arjdek. Tom. I.

actû efficaciter intento: ergo cum in illa sententia excludatur scientiâ mediâ, non est unde Deus fortia- tur securitatem infallibilem de actû ponendo. Neque dicas, vi decreti divini voluntatem nostram infallibiliter trahendam, sicut nostra potentia motiva vi voluntatis ad motum impellitur. Nam contra, vel decretum illud divinum vi sua infallibiliter infert nostrum consensum, & sic tollitur nostra libertas: vel causat consensum contingenter per medium indifferens, & sic ex nullo capite poterit Deus reddi securus de consensu securo.

Aliæ sunt de hac questione opiniones minus celebres, qualè sustinet Mascarenias, & alii, qui docent entitati gratiæ efficaci inesse vim quamdâ determinandi moralem, ob singularem hujus attemperationem cum voluntate, ideoque semper connectendam cum effectu.

At contra hanc etiam opinionem militat vis superioris argumenti. Vel enim gratia sic attemperata habet ex se antecedentem & infallibilem connexionem cum consensu voluntatis, & sic evertit libertatem: vel habet connexionem fallibilem, atque ita non repugnat eam gratiam reddi inefficacem, & aliam reddi efficacem sine istiusmodi attemperatione; ergo non potest in hac attemperatione gratiæ efficacia consistere.

Ut has evaderet difficultates, alteram excogitavit viam P. Bonæ Spei vir doctus ex Ordine Carmelitarum, qui gratiam efficacem constituit in qualitate ita accommodata flexibilitati voluntatis, ut hæc certo consentiat gratiæ, uno ex pluribus instantibus, aut alterutro duorum instantum indeterminatè, sic ut qualitas illa non sit determinans ad unum simpliciter, prout est prædeterminatio physica, sed ad unum sic eligendum, ut quovis eorum instantum sit in potestate voluntatis eligere, vel non eligere quoad substantiam actus, aut omissionis; ac proinde eligat liberè, quia agit v. g. ultimo instanti, non merè, quia adest illa qualitas, sed quia liberè omisit agere priori instanti.

Sed nulla ex parte satisfacit hæc nova cogitatio. Nam ex ea sequitur primò, Deum non posse obtinere consensum hominis, & cum convertere eo instanti quo voluerit, sed tantum aliquo instanti indeterminato. Secundò, Si primo instanti ex duobus voluntas non consensit, jam in secundo ad consensum absolutè necessitabitur: nam libertas requirit ut eo instanti quo ponitur actus possit non poni, neque sufficit liberè fuisse omisum priori instanti. Tertiò, tollitur istâ viâ libertas illa, quæ ad meritum requiritur: quia tantum merebor quod potius hoc quam illo instanti ponam consensum, quam alterutro debeo necessariò elicere: quinimò potius demerebor si verbî gratiâ consensum ad actum bonum suspenderit quantum potui, & tantum consenserim ultimo instanti, ultra quod non potui consensum differre.

Postremò, Schola Societatis, prædictis contraria cum aliis docet, efficaciam gratiæ, præter ipsam gratiæ entitatem ex se indifferentem, reliquasque dispositiones & circumstantias se tenentes ex parte actus primi, involvere consensum voluntatis conditionatè futurum, prævisum per scientiâ mediâ, si in illis circumstantiis gratia à Deo concedatur. Illud autem dicitur se tenere ex parte actus primi, quod

R præ-

prærequiritur ad agendum: sive quod influit in effectum mediatur vel immediatur, vel simpliciter requiritur ut hic & nunc effectus possit poni, etsi in eum physicè non influat.

Explicatur ea sententia hoc modo: Deus vult convertere, aut salvare Petrum per actum finalem penitentiae: habet in potestate sua gratias innumeras ex se indifferentes quibus possit Petrus consentire, aut non consentire; videt ergo Deus per scientiam mediam, cui harum gratiarum Petrus esset consenturus, cui non consenturus si eam in certis circumstantiis haberet, verbi g. dum in extrema vitæ hora versabitur. Illa itaque gratia est efficax in actu primo respectu Petri, cui Deus prævidet illum consenturum si detur: erit eadem gratia efficax in actu secundo si in dictis circumstantiis à Deo actu concedatur. Repugnat enim Deum prævidere effectum cum causa etiam indifferenti sub certa conditione connectendum, & illum effectum, posita conditione, ab ea causa non procedere.

Hic autem procedendi modus salvat ex parte Dei dignitatem, & infallibilem efficientiam gratiæ efficacis, præ sufficienti, & hanc gratiæ infallibilitatem conciliat cum libero voluntatis arbitrio; in quibus utrimque conciliandis in aliorum sententiis versatur præcipuus cardo difficultatis. Ac primò quidem, hac ratione ex parte providentiæ divinæ, talis gratia constituitur idoneum instrumentum, quo certissimè possit Deus obtinere actum bonum & meritum voluntatis creatæ: per hanc potest infallibiliter prædestinare ad merita, & gloriam: per hanc potest habere in manu sua cor hominis quantumvis durum, & illud invictè & indeclinabiliter quocumque voluerit inflectere; non minus quam si humanum arbitrium adamantinis vinculis gratiæ necessitantis constrictum detineret. In hac porò sententiis ostenditur nullum incurri periculum violandæ libertatis humanæ, quia gratia efficax sic explicata, nihil involvit ex parte actus primi quod ex se non sit indifferens ad actum inferendum. Nam voluntas, & entitas gratiæ, & decretum quo Deus concursum præparat, est indifferens & indeterminatum ad consensum vel dissensum secutum. Scientia autem media propriè non tenet se ex parte actus primi, quia neque influit in consensum immediatur aut mediatur, neque requiritur simpliciter ut voluntas possit agere, sed tantum ut à Deo gratia, & concursus providè offeratur, cum notitia effectus secuturi si conditio ponderetur. Quamvis enim, quod fieri nequit, à Deo abesset scientia media, hoc ipso quo hæc gratia poneretur in voluntate, & Deus paratus esset hic & nunc concurrere, eodem modo voluntas exiret in actum.

Cætera quæ opponuntur, eò ferè tendunt, ut probent in hac sententia, sine gratia per se victri, aut determinante, Resolutionem ultimam Conversionis humanæ referendam esse in determinationem liberi arbitrii, dicendumque hominem converti, non quia adest gratia divina, sed quia voluntas humana liberè consentit. Verùm hæc sententia non docet ita simpliciter loquendum, sed hoc modo: Ideò homo convertitur, quia à Deo accepit ut convertatur. Resolvitur itaque consensus voluntatis humanæ in Deum per gratiam cooperantem, tanquam in primam & principalem causam boni operis, à qua voluntas humana semper in agendo dependet: hinc

conversionis humanæ rectè statuitur hæc ultima resolutio: Ideò credit & convertitur homo, quia vult, cum conversio in actu voluntatis consistat: ideò vult converti, quia congruenter per gratiam vocatus est; ideò congruenter vocatus, quia voluit Deus gratiam, quam novit congruentem, nunc homini largiri.

Ita docet hæc sententia, quam breviter retulisse sufficiat, quoniam ab illa contra quosdam alios fufius tractanda hic abstinere necesse est. Argumenta quædam, quæ pro gratia victri superius relata hoc tempore adducuntur, resoluta sunt supra in Controv. de scientia media, & præcipuè Part. I. Tract. II. cap. 2. ubi contra propositiones Jansenij ostendimus, interiori gratiæ in statu naturæ lapsæ voluntatem humanam posse resistere, pag. 63.

CONTROVERSIA OCTAVA.

De Justificatione & Gratia habituali.

Dico primò: Ad justificationem impii non sufficit peccata non imputari, sed requiritur Sanctificatio, & renovatio interioris hominis, per voluntariam susceptionem gratiæ, & donorum. Ita definit Tridentinum *Sess. 6. cap. 7.* contra Lutherum, Calvinum, eorumque assecclas, qui negant per justificationem impii peccata tolli aut deleri, sed tantum tegi, & homini amplius non imputari. At contra; concipi non potest quo modo possint peccata Deo tegi, nisi penitus aboleantur, fieri enim non potest ut quæ nondum sunt deleta, divinis oculis omninò cernentibus tegi possint.

Dico secundo: Datur forma hominem sanctificans, distincta ab omni actu iusti, habitualiter inherens, & permanenter justum constituens, quæ dicitur Gratia habitualis. Ita docent modò omnes Theologi, quorum multi censent esse de fide, quamvis hoc neget Sotus, Canus, Bannez, Valquez, disp. 103. cap. 6. si agatur de justificatione adulti extra Sacramentum per actum charitatis, aut contritionis perfectæ, quos actus putant per se formaliter justificare.

Probat autem assertio universaliter ex Tridentino *Sess. 6. cap. 7. & can. 11. Si quis dixerit homines justificari... exclusâ gratiæ, & charitate qua in cordibus eorum per Spiritum Sanctum diffunditur, atque illis inhaeret, &c. anathema sit.* Atqui certum est parvulis formam illam permanenter inherere, absque ullo actu suæ voluntatis, dum per Baptismum justificantur: certum quoque est in adultis formam illam non consistere in aliquo eorum actu dum justificantur per aliquod Sacramentum v. g. penitentiae cum sola attritione, quæ communi omnium consensu non est forma justificans. Ergo dicendum est universim etiam extra Sacramentum formam justificantem sitam esse in gratia sanctificante, quæ animæ, etiam dum nullum actum elicit, permanenter inhaeret. Actus autem Charitatis & contritionis perfectæ tantum sunt prævia dispositio ad gratiam sanctificantem, quæ per se formaliter justificat.

Atque hæc esse mentem Concilii non parum confirmant verba Cardinalis Pallavicini in *Histor. Tridentini Part. I. lib. 8. cap. 14.* Denique inquit, considero quod mens Concilii fuit stabilire habitum infusum justitiæ, & non meram justitiam intrinsicam, non

non determinando an illa sit vel actus, vel habitus... quod mihi redditur notum propterea quod tunc, requirente quodam ut magis expresse declararetur fieri iustitiam per habitum infusum; responderunt deputati, satis hoc declarari voce *inhærentia*, quæ importat stabilitatem, & convenit habitibus, non actibus.

Dico tercio. Et si gratia habitualis diversa sit ab actu, non distinguitur tamen ab habitu charitatis. Est communior sententia Theologorum, contra plerisque Thomistas.

Probat, Quia nullum inter hæc reperitur sufficiens distinctionis indicium; nam quæcunque conveniunt gratiæ habituali, ea pæne omnia Scripturæ attribunt charitati; ut Joan. 4. v. 15. Qui manet in charitate, manet Deus in eo. Et Joan. 3. v. 1. Vide te qualem charitatem dedit nobis Deus, ut filii Dei nominemur & simus. Deum autem in nobis permanere, & constitui nos filios Dei, est formaliter effectus proprius gratiæ habitualis. Hinc Tridentinum *Sess. 6. cap. 7.* gratiam hanc cum Apostolo vocat charitatem, dum asserit, per Spiritum sanctum charitatem Dei diffundi in cordibus eorum qui iustificuntur. Consentire videtur S. Augustinus *Tract. 5. in Epist. 1. Joannis*, dum ait, charitatem esse quæ separat inter filios Dei, & inter filios perditionis.

Neque his obstat quod aliquando Concilia, dum mentionem faciunt de donis, gratiam & charitatem distinctè commemorant: quia per plures voces res eadem diverso modo indicatur; dicitur enim gratia prout importat amorem Dei erga hominem, qui hunc per donum iustitiæ reddit sibi amabilem: nominatur etiam charitas, prout efficit amorem quo Deus ab homine dignè diligitur.

Dico quarto. Gratia habitualis hominem per seita sanctificat, ut stare nequeat cum peccato mortali, etiam de potentia Dei absoluta. Ita docet Vasquez *Disp. 104.* Turrianus, Granatus, Sotus, Esparfa, alique communiter; Contra Scotum, Gabrielem, Occanum, aliosque Nominales, qui censent gratiam repugnare peccato non ex natura rei, sed ex sola Dei institutione: & contra Suarez qui statuit repugnantiam tantum naturalem, qualis est inter calorem & frigus, non verò absolutam.

Probat autem assertio ex verbis Tridentini *Sess. 6. cap. 7.* Justificationis unica causa formalis est iustitia Dei, non quæ ipse iustus est, sed qua nos iustos facit. Si est *causa unica*, hoc ipso est causa adæquata justificationis, ergo impossibile est animam cui gratia unita est non esse iustam, quia cause formali necessariò respondet effectus formalis; iusta autem non esset, aut Deo grata, si illi cum gratia simul inesset peccatum. Neque refert quod gratia & peccatum non opponantur ut forma & ejus privatio, aut ut duo actus formaliter contrarii, quia repugnant saltem ut duo actus oppositi consecutivè; si enim simul existerent, recte sequeretur, in Deo dari actus impossibiles, amorem scilicet & odium respectu ejusdem personæ, cui simul inesset gratia & peccatum.

CONTROVERSIA NONA

De Merito bonorum Operum.

Meritum in concreto dicitur, opus bonum, in obsequium alterius factum, ex se idoneum ad aliquid obtinendum per modum præmii. Differt ab

R. P. Arsdæ. Tom. I.

Impetratione, quod hæc moveat ad aliquid obtinendum per modum petitionis: & à *Satisfactione*, quod hæc sit quædam redditio æquivalens injuriæ. Dividitur meritum in condignum, quod habet æqualitatem cum præmio, & ex iustitia debetur, accedente saltem alterius promissione: & in meritum congruum, cui deest dicta æqualitas cum præmio, neque debetur illi ex iustitia, sed ex præmiantis liberalitate. Ut conditiones ad meritum requisitæ ex parte operantis, operis, ac præmiantis magis elucidentur.

Dico primò. Ad meritum de condigno ex parte operantis requiritur, primò, status viæ: testantur enim Scripturæ & Patres neminem posse mereri post hujus vitæ decursum: ita loquitur S. Hieron. in 1. ad Cor. cap. 6. Tempus sementis est præsens vita, cum transierit, operandi tempus aufertur. Secundò, necessarius est status gratiæ: ut colligitur ex Joan. cap. 15. Sicut palme non potest ferre fructum nisi manserit in vite, ita nec vos nisi in me manseritis, scilicet per fidem & charitatem. Et hinc est quod in Scripturis passim ut ad Colos. 3. vita æterna dicitur retributio hæreditatis; quia ejus meritum præsupponit jus & dignitatem filii per statum gratiæ, sine quo deest operi debitus valor ad hæreditatem obtinendum. Unde damnata est Baji hæc prop. 12. Pelagii sententia est, opus bonum citra gratiam adoptionis factum, non est regni cœlestis meritorium.

Dico secundò. Ex parte operis, requiritur ut sit actus liber, non tantum à coactione, sed etiam à necessitate. Damnata est enim propositio Jansenii huic opposita, quæ superius refutata est pag. 63. Secundò, ut sit supernaturalis, etiam in substantia, quod docet Suarez aliique communiter, contra Vasquez, Sotum, Valentiam. Quia meritum debet esse ejusdem ordinis cum præmio, cum illud tanquam semen præmium in se virtute contineat. Atqui merces vitæ æternæ consistens in clara Dei visione debet esse in substantia supernaturalis: ergo idem dicendum est de merito operis condigni ex quo merces illa procedit.

Quæres; An ut actus sit meritorius debeat esse à charitate elicitus aut imperatus, sic ut non sufficiat motivum alterius virtutis inferioris?

Respondeo negativè; contra Theologos quosdam recentiores. Quia Scriptura sæpius aliis actibus, quàm charitas aut ab ea elicitis vitam æternam promittit, ut operibus misericordiæ *Matth. 5. Beati misericordes quoniam ipsi misericordiam consequentur.* Et de obedientia in observatione mandatorum dicitur *Matth. 19. Si vis ad vitam ingredi, serva mandata:* horum autem mandatorum multa pertinent ad iustitiam, & alias virtutes à charitate distinctas. Id denique evincit ratio; quia omnis actus virtutis infuse, verbi causâ, fidei, spei, aut timoris Domini, abstrahendo à charitate, est per se supernaturalis, laude ac præmio dignus, & in iusto meritum filii, sive hæredis regni cœlestis: ergo nihil illi actui deest quo minus sit præmio vitæ æternæ proportionatus.

Neque his repugnant verba Apostoli 1. ad Cor. 10. *Omnia gloria Dei facite:* non enim continent præceptum, sed tantum consilium, quo hortatur ad id quod est perfectius: vel certè indicat, quodlibet opus ex motivo virtutis profectum, ad Dei gloriâ conferre. Neque refragatur S. Augustinus in *enchiridio cap. 117. Regnat carnalis cupiditas ubi non est charitas:* accipit enim hic & alibi frequenter charitatem

R. 2

hæc

Arsdæ
Kin

Theo-
logia

latè prout complectitur omnem virtutem infusam, quæ exercentur opera Deo accepta, quæ carnalem cupiditatem excludunt. Sæpè etiam Scripturæ ac Patres, dum ajunt opera nostra nihil prodesse ad vitam æternam sine charitate; vel agunt de charitate habituali conjuncta cum statu gratiæ; vel certè negant ea ad meritum valere quamdiu versamur in odio proximi, aut alia dispositione charitati positivè contraria.

Dico tertio: Ex parte præmiantis, requiritur divina promissio, ut opera justorum in actu secundo sint condignè meritoria vitæ æternæ, non verò ut ex parte sua sint isti præmio proportionata.

Prima pars probatur ex Tridentino *Seff. 6. cap. 16.* afferente vitam æternam esse proponendam justis tantquam mercedem, ex Dei promissione bonis ipsorum operibus & meritis reddendam. Promissionem quoque divinam ad meritum mercedis à Deo retribuendæ requirit S. Augustinus in Psal. 83. Debitorem, ait, ipse se fecit, non accipiendò, sed promittendo. Hanc veritatem ratio confirmat; quia meritum condignum debet in actu secundo præmiantem ad mercedem reddendam obligare. Atqui nulla ratione potest homo suis operibus Deum obligare, nisi illis ultro præmium addixerit: quia aliunde competit Deo legitima potestas quodlibet obsequium absque mercede ab homine deprecandi, ratione scilicet suæ excellentiæ, & supremi in creaturas Domini. Et hinc defectu divinæ promissionis contingit bonis actibus animarum in Purgatorio nullum præmium respondere.

Patet secunda pars assertionis: Quia nisi ad meritum condignum independentè à divina promissione requireretur aliqua proportio operum ex parte sua prout ab homine justo, & à divina gratia proveniunt, sequeretur contritionem peccatoris etiam de condigno mereri gratiam justificationis, cum hanc peccatori contrito Dominus addiderit, quam tamen non nisi ut meritum congruum obtinet.

Ex his colligitur, supposità promissione, Deum per meritum condignum obligari ex justitia latè dicta reddere vitam æternam homini in gratia decedenti. Quia etsi opera creaturæ, cum sint aliunde debita, non possint ex stricta justitia Deum ad mercedem obligare: tamen ex propriâ veracitate ac fidelitate adstringitur ut dictis facta conformet, quæ sunt virtutes justitiæ annexæ, quibus Deus ad præstandum promissam mercedem potius sibi, quam creaturæ obligatur.

Dico quartò: Ad meritum etiam congruum requiritur ut sit actus liber, honestus, in statu vitæ, ac supernaturalis saltem in ordine ad præmium supernaturale. Quorum ratio patet ex dictis de merito condigno. Non est necessaria ad meritum congruum divina promissio, quia sufficit actum habere bonitatem aliquam proportionatam, cujus intuitu possit Deus beneficium aliquod homini conferre, non ex justitia aut fidelitate, sed ex quadam decentia munificentiæ divinæ. Hinc solum illud meritum de congruo habet infallibilem connexionem cum retributione mercedis, cui de facto adjuncta est divina promissio. Denique ad meritum congruum non exigitur status gratiæ; contritio enim peccatoris meretur de congruo gratiam justificationis.

Dico quintò: Sola opera justorum merentur de condigno vitam æternam, & per consequens augmentum gratiæ habitualis.

Quia Tridentinum vitæ æternæ præmium attribuit

tantum meritis justorum *Seff. 6. can. 32.* Si quis dixerit justificationem bonis operibus, non verè mereri augmentum gratiæ, anathema sit: & idem asserit de vita æterna, quæ respondet gratiæ habituali. De homine verò nondum justo docet *Seff. 6. cap. 8.* idè nos gratiis justificari, quia nihil eorum quæ justificationem præcedunt, sive fides, sive opera, ipsam justificationis gratiam promeretur. Quod ulterius quoad merita justorum comprobari potest ex eo, quod bonis justorum operibus nulla desit ex conditionibus supra requisitis ad rationem meriti condigni respectu augmenti gratiæ, & gloriæ illi annexæ.

Ex his ulterius advertè primò, Neminem sibi posse mereri, ne quidem de congruo, primam gratiam actualem: quia ipsa gratia est principium meriti, sine qua nihil potest fieri quod ad vitam æternam conducatur.

Secundò, Neminem posse mereri primam gratiam habituales de condigno: quia ipse status gratiæ est principium dignificativum, quod requiritur ut meritum sit condignum gratiæ obtinendæ. Eam tamen potest homo extra statum gratiæ mereri de congruo, uti patet in contritione peccatoris.

Tertio, non potest homo etiam justus merito sive condigno sive congruo infallibiliter obtinere sibi, aut alteri donum perseverantiæ, aut reparationem post lapsum, aut aliquam gratiam actualem, aut aliud beneficium à gratia sanctificante, & gloria distinctum. Quia de illis, per merita nostra certò obtinendis, nulla extat Dei promissio aut revelatio; imò potius Scripturæ ad Philip. 2. *moment, ut cum metu & tremore salutem operemur,* ne scilicet à justitia aut perseverantia excidamus. Potest tamen homo illa impetrare merito congruo non habente infallibilem connexionem cum isto præmio. Admittit enim S. Thomas 1. 2. *Quæst. 114. art. 9.* illa posse ferventi oratione à Deo obtineri. Et S. Augustinus lib. de dono perseverantiæ *cap. 6.* docet hominem posse hoc donum suppliciter emereri. Quando verò ibidem *cap. 13.* asserit, & inchoandi, & usque ad finem perseverandi gratiam Dei non secundum merita nostra dari, solum excludit meritum condignum, vel quod ex solis naturæ viribus procedit.

(De merito bonorum operum controversia cum Hæreticis modernis vide supra tract. 2. cap. 2. §. 15.)

CONTROVERSIA DECIMA.

De Ecclesia, Pontifice, Concilio.

AD hunc locum revocanda sunt quæ superius in *sine parte 1. pag. 37.* Controversiis polemiciis adjunximus, de Ecclesiæ potestate, & infallibilitate: De autoritate Romani Pontificis, & quomodo ea sit supra Concilia generalia & sine his possit absque erroris periculo definire controversias fidei & morum, & facti quæstiones; declarare etiam verum sensum Scripturæ sacræ; judicare de sensu libri Catholico, aut Hæretico, de reliqua denique potestate Pontificum, & Conciliorum varias horum temporum quæstiones in particulari decidimus, ex quibus, in controversiis quæ horum in Ecclesia autoritatem concernunt doctrina sana, à damnatis erroribus facile discernitur.

Hac autem auctoritate stabilita, facilis sit progressus ad bre-

ad brevem certamque sequentium Dogmatum in reliqua Theologia decisionem. De singulis brevi methodo formari poterit hic syllogismus. Illa doctrina à nullo Fidelium admitti potest quam legitima Ecclesiæ Concilia, aut Pontifices è Cathedra damnarunt, aut censurarunt. Sed hæc doctrina N. est talis. Ergo hæc à nullo Fidelium admitti potest. Unde ulterius ritè inferes, Doctrinam illi oppositam censeri sanam, & in Scholis omnino receptam.

CONTROVERSIÆ ALIÆ

In reliqua Theologia brevi methodo resolutæ, ex Censuris, Decretis, aut Definitionibus Ecclesiæ, aut Summorum Pontificum.

§. I.

De operibus, gratia, & meritis tam hominum, quam Angelorum.

Censurata sunt sequentes propositiones in proprio verborum sensu, ut singulæ respectivè sint erroneæ, aut hæreticæ, aut suspectæ, temerariæ, scandalosæ, aut piarum aurium offensivæ, ut contra doctrinam Baji decernunt Constitutiones Pii V. Gregorii XIII. & Urbani VIII. quarum tenorem in hujus 2. partis fine reperies.

Vita æterna homini integro, & Angelo promissa fuit intuitu bonorum operum, & bona opera ex lege naturæ ad illam consequendam per se sufficiunt.

Sicut opus malum ex natura sua est mortis æternæ meritorium, sic bonum opus ex natura sua est vitæ æternæ meritorium.

Nec Angeli, nec primi hominis adhuc integri merita rectè vocantur gratia. Pelagii sententia est, opus bonum, citra gratiam adoptionis factum, non esse regni cælestis meritorium.

Ratio meriti non consistit in eo quod, qui bona operatur, habeat gratiam, & inhabitantem Spiritum Sanctum, sed in eo solum, quod obedit divinæ legi.

Opera justitiæ, & temperantiæ, quæ Christus fecit, ex dignitate personæ operantis non traxerunt majorem valorem.

In redemptis per gratiam Christi nullum inveniri potest bonum meritum, quod non sit gratis indigno collatum.

Falsa est Doctorum sententia, primum hominem potuisse à Deo creari, & institui sine justitia naturali.

Deus non potuisset ab initio creare hominem qualis nunc nascitur. Immortalitas primi hominis non erat gratiæ beneficium, sed naturalis ejus conditio. Sunt & proscriptæ aliæ propositiones his ferè synonymæ.

Docet absolute autem Lutherus; Nullum esse ullius hominis meritum ad gloriam assequendam, & eam obtinendam per sola merita Christi. Damnatur hæc assertio in Tridentino Sess. 6. can. 32.

Errat in altero extremo Pelagius asserens; Hominem suâ virtute sine gratia Dei, vitam æternam promereri. Post alia Concilia damnatur à Tridentino Sess. 6. cap. 9. & can. 7.

Hæresis quoque Lutheri est, Hominem justum certò scire, se esse in gratia, & ad hoc credendum obligari. Reprobatur in Trid. Sess. 6. cap. 9. & can. 13. Definitio autem legitimi Concilii aut Pontificis, cuius verè Catholico indubitata probatio est, & ad eam recipiendam hæreticus adigitur argumentis quibus alibi

convincimus hæc esse veram Christi Ecclesiam, (falli & fallere nesciam in controversiis fidei, ac morum decidendis.

De his cæteræ quæstiones Theologicæ traditæ sunt in superioribus Controversiis, & aliæ in p. 1. tract. 2. c. 2. ubi agitur de operibus & gratia, & 5. prop. in Jansenio damnatis.

§. II.

De peccato actuali & originali.

Hæc assertio: Nullum peccatum imputatur habenti fidem: Damnata est in Luthero à Tridentino Sess. 6. c. 7. & can. 9.

Peccatum non est à libero hominis arbitrio, sed à malo demone. Fuit error Valentini, proscriptus in Concilio generali Calcedonenſi IV. sub Leone I.

Omne opus quomodocunque rectè factum, est tamen peccatum. Damnatur in Luthero Tridentini Sess. 6. cap. 16. & can. 25.

Omnes homines ante Christum fuerunt damnati ob peccatum primorum parentum. Error Armenorum, reprobatus in Conc. Florentino sub Eugenio IV.

Aliqua sunt peccata, quæ à nullo profus Sacerdote absolvi possunt. Oppositum definitur in eodem Florentino contra Armenos.

Semel per gratiam justificatus non potest amplius peccare. Damnatur in Concilio Viennensi sub Clemente V. contra Begardos.

Nullum datur peccatum mortale, præter incredulitatem. Reprobatur inter errores Lutheri in Trident. Sess. 6. cap. 15.

Nulla est differentia inter peccatum mortale & veniale. Proscribitur Tridentini Sess. 4. cap. 5. & can. 7. contra Calvinum.

Ex prævaricatione Adami nullum in posteros propagatum esse peccatum originale, cui ablucendo necessaria sit gratia Christi; Error est contra fidem in Pelagio damnatus.

In doctrina Michaelis Baji, & aliorum, reprobata sunt per diplomata trium Pontificum sequentes de Peccato assertiones.

Nullum est peccatum ex natura sua veniale, sed omne peccatum meretur penam æternam.

Omnia opera infidelium sunt peccata, & Philosophorum virtutes sunt vitia. De hoc actum supra Controvers. 6. §. 2.

Omne quod agit peccator, vel servus peccati, peccatum est.

Infidelitas purè negativa in iis, quibus Christus non est prædicatus, peccatum est.

Prava desideria quibus ratio non consentit, & quæ homo invitus patitur, sunt prohibita præcepto, Non concupisces.

Concupiscentia in renatis relapsis in peccatum mortale, in quibus jam dominatur, peccatum est, sicut & alii habitus pravi.

In peccato duo sunt, actus & reatus: transiente autem actu nihil manet nisi reatus, sive obligatio ad penam.

Peccatum originis est habituali voluntate parvuli voluntarium, & habitualiter dominatur parvulo, eo quod non gerit contrarium voluntatis arbitrium.

Omne scelus ejus est conditionis ut suum authorem, & omnes pastores eo modo inficere possit, quo inficit prima transgressio.

Quæ

Hande
Kin
Theologia

Quantum est ex vi transgressionis, tantum meritorum malorum à generante contrahunt, qui cum minoribus nascuntur vitiis, quam qui cum maioribus.

Omnes omnino afflictiones iustorum, sunt ultiones peccatorum ipsorum, unde & Job, & Martyres, quæ passî sunt, propter sua peccata passî sunt.

Nemo præter Christum est sine peccato originis; hinc Beata Virgo mortua est propter peccatum ex Adamo contractum, omnesque ejus afflictiones in hac vita, sicut & aliorum iustorum, fuerunt ultiones peccati originalis vel actualis. Duæ postremæ propositiones sunt in dictis Diplomatis damnatæ potius ex aliis scriptis, quam ex ipsis libris à Bajo editis.

Doctrina Catholica his opposita docet, primò, Peccatum originale omnibus verum, & proprium esse, ut loquitur Tridentinum. 2. Peccatum illud in eo consistere, quod Adam transgrediendo divinum præceptum, originalem sanctitatem, & justitiam naturæ indebitam, non tantum sibi, sed posteris amiserit, in quos omnes non propria voluntate, sed propagatione transfunditur. 3. Excipiendam à labe originali in suo ortu Virginem Deiparam, piè passim credunt fideles; idque non parum confirmat quod in postrema Bulla Alexander VII. nobis disertè constare voluerit, hunc esse antiquissimum & communissimum omnium ferè Catholicorum sensum: & festum Immaculatæ conceptionis, in sensu piæ sententiæ, à Romana Ecclesia celebrari. Declarans insuper, illos penas à Sixto IV. constitutas incurrere, qui hanc eandem sententiam, festum, seu cultum in disputationem revocare, aut contra quoquo modo directè, vel indirectè, aut sub quovis prætextu etiam desinibilitatis ejus examinanda, aut quovis alio prætextu seu occasione, scripto, seu voce, loqui, concionari, tractare, disputare, contra quidquam determinando aut asserendo, vel argumenta contra ea asserendo, & insoluta relinquendo, aut alio quovis modo excogitabili disserendo, ausi fuerint. Ita Bulla Alexandri VII. quæ incipit, *Solicitude*, anno 1661. 4. Dari peccatum mortale & veniale ab eo distinctum: & illud graviter, hoc leviter præcepto opponi. 5. Omne mortale non remissum puniri etiam penâ sensus æternâ: idque ob malitiam peccati intrinsecam; & in eo sitam, quod offendatur persona dignitatis infinitæ cognita ut talis. Hæc, & reliqua doctrina de peccatis in particulari, fusius traduntur *infra part. 3. in Tractatu de Præceptis*.

§. III.

De Fide, Spe, & Charitatè.

Nihil credendum esse quod excedat vires nostri intellectus, docuit Petrus Abailardus, quod erroneum declaravit Concilium generale Rhemense sub Eugenio III.

Solam fidem, cum gravibus etiam peccatis, hominem justificare; & ad salutem perducere, docuit, post Eunomium, Lutherus, asserens præter fidem opera ad salutem minimè esse necessaria, damnatum in Trident. Sess. 6. cap. 3. & can. 9.

Fidem amitti per quodlibet peccatum mortale, error est ejusdem Lutheri, proscripius à Tridentino Sess. 6. cap. 15. & can. 28.

Quemvis hominem pro libitu, sine Superiorum

facultate, posse fidem prædicare, falsum declaratur in Concilio generali Constantiensi Sess. 8. contra Wiclefsum.

Licet esse urgente persecutione fidem negare, contra Basilidem damnavit Concilium Nicænum I. sub Sylvestro Papa.

Spem nullam justitiæ aut salutis collocandam in operibus: Fideles per sola merita Christi sibi imputata justificari; erroribus Lutheri annumeratur in Tridentino Sess. 6. cap. 16. & can. 26.

De Charitate proscriptæ sunt propositiones sequentes in Bulla contra Bajum.

Omnis amor creaturæ rationalis aut vitiosa est cupiditas, qua mundus diligitur, quæ à Joanne prohibetur, aut laudabilis illa charitas, quæ per Spiritum Sanctum in corde diffusâ Deus amatur.

Charitas perfecta & sincera, quæ est ex corde puro & conscientia bona, & fide non ficta, tam in Catholicis, quam in penitentibus potest esse sine remissione peccatorum, Et prop. 32. Charitas illa quæ est plenitudo legis non est semper conjuncta cum remissione peccatorum.

Homo existens in peccato mortali, sive in reatu æternæ damnationis, potest habere veram charitatem, & Charitas etiam perfecta potest consistere cum reatu æternæ damnationis.

Per Contritionem etiam cum charitate perfecta, & cum voto etiam suscipiendi Sacramentum conjunctum, non remittitur crimen extra casum necessitatis, aut martyrii, sine actuali susceptione Sacramenti.

Quamdiu aliquid concupiscentiæ carnalis in diligente est, non facit præceptum, Diliges Dominum Deum tuum in toto corde tuo.

Non est vera obedientia legis, quæ fit sine Charitate.

Hæc propositio, & quedam alia, à fortiori refutantur, *infra Tom. 2. ubi probamus Attritionem ex metu gehennæ, aut ex Spe gloriæ cælestis, absque Charitate, actum esse per se bonum; & peccatorem ritè disponentem ad gratiam in penitentia Sacramento percipiendam, de quo infra in part. 3. tract. 1. quæst. 21. inter Controversias modernas.*

Reliquas quæstiones Theologicas de fide divina ejusque objecto, necessitate, certitudine, motivo, & analysi; de Pontifice & Conciliis, & Controversiis fidei particularibus ac modernis, copiosè tractamus supra in tota *part. 1.* Et alias quæ ad praxim ordinantur tradimus infra inter resolutiones ad Hæresim, & partes hæreticorum pertinentes in *Tom. 2. part. 3. tract. 6.*

§. IV.

De Jure & injuria.

Hæc propositio: Non debet fieri restitutio furti, si modò is qui abstulit partem rei furtivæ, aut pecuniæ, relinquat Sacerdoti ut absolvatur: Reprobata est in Concilio Florentino inter errores Græcorum.

Non est peccatum pecuniæ ad usuram concedere. Hic error, cujus primi authores fuerunt Græci, damnatur in Concilio generali Viennensi, his terminis; Si quis pertinaciter defenderit, quod dare ad usuras non sit peccatum, decernimus esse puniendum vel hæreticum.

Nullus homo potest justè occidi, etsi id fiat ex præcepto Judicis legitimi. Abolita est hæc doctrina in Con-

in Concil. Florentino, contra Waldenses, quam postea sustinuit Nic. Galceus.

Ad obtinendam martyrii palmam licitum est se ipsum occidere, & per hunc actum fiunt verè martyres. Damnatur in Concilio I. Carthaginensi, contra circumcelliones.

Licitum est aliquando mentiri, sive pro servanda vita, sive pro gratia magna alteri præstanda. Contrarium definiit Concilium IV. Chalcedonense, & fuit inter errores Cassiani, quem postea cum ceteris retractavit.

Licitum etiam esse perjurium, docuerunt Priscillianista, quos refutat S. Augustinus in libro de hæresibus. Non licere Christianis coram Iudice postulare reparationem injuriæ, damnavit Leo X. Concil. Trident. Sess. 9. cap. 10. de reformatione, contra Lutherum.

Peccatum non esse, inimicum decipere, aut illi damnum aliquod inferre, Damnatur in Chalcedonensi IV. & inter errores Græcorum recensetur à Guidone, de hæresibus.

Injuriæ non esse ob conjugis adulterium matrimonium consummatum dissolvere, docuit primò Montanus, postea Lutherus, sed à Tridentino reprobat Sess. 8. can. 5.

Illicitum esse bellum inferre, docuerunt Manichæi; idque specialiter Christianis prohibitum, censent *Anabaptista*, contra praxim, & doctrinam Ecclesiæ in Concilio Lateranensi sub Calisto II. & alibi.

Doctrina Theologica de Justitia, & principia practica de legitima acquisitione, possessione, detentione, & quid in his licitum sit cum conscientia dubia, aut probabili, traditur infra part. 3. tract. 1. Item, in particulari de Præceptis, & Questionibus pertinentibus ad Contractus, Testamenta, Furta, Usuras, Restitutionem &c. part. 3. tract. 5. & seq.

§. V.

De Christo, & Verbi Incarnatione.

Christum purum esse hominem, error fuit Ebionis & postea Arii, damnatus in Nicæno I. sub Sylvestro Pontifice.

In Christo fuisse tantum naturam divinam, nec verum fuisse hominem, docuit Valentinus, Apollinaris, damnavit verò idem Concilium Nicænum.

Sicut in Christo admittendæ sunt duæ naturæ, divina, & humana, ita in eodem duas esse personas: item Virginem Mariam matrem esse non Dei, sed tantum hominis; docuit Nestorius. Sed doctrinam hanc hæreticam censuit Concilium Ephesinum III. can. 4.

Et è contrario, In Christo solum unam esse naturam, & unam personam, scilicet divinam, error fuit Eutichetis & Dioscori, damnatus in Ephesino III. & Chalcedonensi IV. sub Leone primo.

Unicam in Christo fuisse voluntatem, eamque divinam, nullam verò humanam, Error fuit Macarii Episcopi Antiocheni, & aliorum qui dicti sunt Monothelitæ, & damnatur in sexta Synodo generali Trulensi Sess. 17. in qua definitur in Christo duas esse voluntates, divinam quâ æqualis est Patri, & humanam quâ factus est obediens usque ad mortem.

In Christo non fuisse Spiritum timoris Domini; docuit Abailardus, ut refert D. Bernardus Epistola 190. At Ecclesia in Concilio Rhemeni confirmato ab

Eugenio III. hunc cum ceteris Abailardi erroribus proscripsit.

Christum in Cruce adhuc viventem fuisse lanceâ vulneratum, reprobatur in Concilio Viennensi sub Clemente V. contra Petrum Joannis, tanquam apertè contrarium Evangelio Joannis cap. 19.

Christum nunquam resurrexisse, sed tamen aliquando resurrecturum, error fuit Cerinthi, quem damnavit Concilium Nicænum sub Sylvestro Pontifice.

Surrexisse autem Christum horâ sextâ Sabbathi, inter errores Armenorum correxit Ecclesia in Concilio Florentino.

Ascendisse Christum in cælum absque carne humana, docuit Apelles, teste D. Augustino libro de hæresibus, sed proscribitur hæc doctrina in Concilio Ephesino III. cap. 13. sub Celestino primo.

Filium Dei ignorare ultimum mundi diem, censuerunt Monothelitæ, contra quos oppositum definiit sexta Synodus generalis; Constantinop. sive in Trullo celebrata sub Agathone Pontifice.

Porro nos cum vera Ecclesia, Christum pro omnibus, etiam reprobis, mortuum esse: Non oravisse Patrem pro solis prædestinatis: Impetrasse omnibus, etiam reprobis, auxilia sufficientia ad salutem; contra recentiores horum temporum assertiones, fusius supra ex Trid. & aliunde probavimus in *Controversia 5. de Gratia sufficienti* §. 2. & 3.

§. VI.

De Sacramentis & eorum effectibus.

Dogmata hæc variis Ecclesiæ decretis reprobantur, & à Trid. infra citando Sess. 3.

Sacramenta nullam per se causare gratiam, sed tantum excitare fidem quâ justificamur.

Novæ legis Sacramenta non differre à Sacramentis legis antiquæ, nisi quoad ceremonias, & ritus externos.

Illa Sacramenta esse tantum signa quædam externa accepta per fidem gratiæ, aut notas quasdam Christianæ perfectionis, quibus fideles ab infidelibus apud homines discernuntur.

Sacramenta novæ legis ex opere operato non conferre gratiam, sed tantum fidem divinæ promissionis ad gratiam consequendam sufficere.

In Baptismo, Confirmatione, & Ordine non imprimi Characterem in anima unde illa iterari nequeant.

Christianos omnes in ministrandis Sacramentis potestatem habere.

In Ministris, dum Sacramenta conficiunt & conferunt, non requiri intentionem, saltem, faciendi quod facit Ecclesia.

Etiam si Ministri in statu peccati mortalis constituti ponant omnia requisita ad essentiam & collationem Sacramenti, ipsum tamen Sacramentum in eo statu non conficere, aut conferre.

Ritus in Sacramentorum solemnibus administratione adhiberi consuetos omitti posse, & per quemvis Ecclesiæ Pastorem sine peccato mutari.

Prædicta dogmata, & quædam alia de variis Sacramentis, damnata sunt à Concilio Tridentino Sess. 3. in decreto de Sacramentis Ecclesiæ, contra varios nostri temporis errores.

Censurâ recentiori trium Pontificum in Diplomate, *Provisionis nostræ*, & *In eminenti*, reprobatur doctrina sequentium propositionum.

In Sa-

rs de
kin
theo-
logia
D. IV
135

In Sacramento Baptismi, & Sacerdotis absolutione, propriè reatus peccati duntaxat tollitur; & ministerium Sacerdotum solum liberat à reatu pœnæ.

Peccator pœnitens non vivificatur ministerio Sacerdotis absolventis, sed à solo Deo, qui pœnitentiam suggerens & inspirans vivificat eum, & resuscitat: ministerio autem Sacerdotis solum reatus tollitur.

In hominibus pœnitentibus ante Sacramentum absolutionis, & in catechumenis ante Baptismum est vera justificatio; separata tamen à remissione peccatorum.

Sacrificium Missæ non aliâ ratione est Sacrificium, quam generalis illâ, quâ omne opus quod fit, ut sancta Societas Deo homo inhæreat.

Satisfactiones laboriose justificationum, non valent expiare de condigno pœnam temporalem restantem post culpam condonatum.

Pro *Refutatione* horum dogmatum quæ postremo breviter adduximus, tantum usi sumus decisionibus ac decretis Conciliorum, ac Pontificum, quæ, ut supra dixi, sufficienter cuivis homini Catholico, ut errores à veritate discernat. Ut verò ex eadem refutatione hæreticus convincatur, demonstranda est illi infallibilis autoritas definitionum Ecclesiæ, ac Pontificis Romani, quam supra in polemica sub initium validis argumentis stabilitam invenies, pag. 34. & sequentibus.

Doctrinam Theologicam de Sacramentis in genere, & de singulis in specie tradimus infra part. 3. tract. de Sacramentis, & sæpius alibi inter *Questiones* modernas, de quibus Index consulendus, & quædam puncta de Pœnitentia in §. sequenti.

§. VII.

Alia Puncta doctrine Moderna ad Pœnitentiam spectantia.

Certum est ex Tridentino *Sess. 14. cap. 5. & can. 2.* Sacramentum pœnitentiæ non esse Carnificinam conficiendarum, ut eam nobis hæretodoxi depingunt.

Certum est ex eodem *cap. 6. & can. 9.* Absolutionem Sacerdotis non esse nudum ministerium, sive declarationem tantum peccati à Deo remissi, sed ipsi Absolutioni ex institutione divina inesse virtutem abolendi peccata per confessionem clavibus rite subiecta.

Quia verò quædam circumferuntur Dogmata, quæ videri possint cum mente Tridentini, & cum aliis ab Ecclesia constitutis minus convenire; ad majorem cautelam, Missionario Apostolico ea dogmata ad puncta quædam redacta hic breviter proponemus, quamvis nonnulla colligi possint ex iis quæ alibi in Tomo 2. deducemus.

Punct. 1. Necessitas dilectionis Dei.

Primo, Docent nonnulli, *Omnem actum humanum esse peccatum qui non exercetur ex amore Dei propter se dilecti.* Volunt enim in omnibus actibus amorem illum requiri ex primo Decalogi præcepto, Diliges Dominum Deum tuum in toto corde tuo: nec posse omissionem istius dilectionis ullâ ignorantia excusari, cum sit præceptum juris naturalis, à quo (ut ipsi ajunt) nulla ignorantia excusat.

Damnavit autem Constitutione inviolabili Pius V. & Gregorius XIII. hanc Baji propositionem 38. *Omnis*

amor creatura rationalis aut virtiosa est cupiditas quæ mundum diligitur, aut laudabilis illa charitas, quæ per Spiritum Sanctum in corde diffusa Deus amatur. Hanc damnatam, à priori quo modo discernes?

Quod si quis velit, in omni actione requiri amorem Dei super omnia, & perfectum: Sequetur porro, omninem profusum actum humanum extra statum gratiæ esse peccatum, quia quisquis elicit actum charitati perfectæ hoc ipse statum gratiæ adipiscitur, etiam extra Sacramentum. Quinimo difficulter ostenderet ille, qui requirit amorem Dei super omnia, se non exigere amorem perfectum. Quid enim est Deum amare perfectè, quam super omnes creaturas diligere? Si dicas in amore perfectò requiri majorem actum intentionem, quæro designari, penes quem intentionis gradum amor Dei perfectus ab imperfecto discernatur. Hunc sanè gradum designari non posse fateantur ipsi, qui tamen per majorem actum intentionem, amorem Dei perfectum ab imperfecto discerni volunt, plura de hoc vide part. 3. tract. §. 2. & 3.

Punct. 2. Dolor ex metu gehennæ.

EX superiori doctrina profluit hæc: *Peccat omnis qui de peccatis dolet ex metu gehennæ absque charitate: Imo etiam si doleat ex desiderio salutis æternæ.* Quia hic actus non concipitur ex amore Dei, sed ex desiderio salutis propriæ.

Doctrinam oppositam sonat Tridentini canon. 8. *Sess. 6.* Si quis dixerit gehennæ metum, per quem ad misericordiam Dei de peccatis dolendo confugimus, vel à peccato abstinemus, peccatum esse, aut peccatores peiores facere, anathema sit, de quo latius infra part. 3. quæst. 21.

Punct. 3. Attritio in Sacramento.

IN Sacramento Pœnitentiæ non sufficit Attritio, sive dolor de peccatis ex metu gehennæ, cum spe veniæ, & proposito emendationis.

Sufficere autem istam Attritionem ex Tridentino *Sess. 4. cap. 4.* aliisque fuscè ostendo infra Tom. 2. part. 3. q. 21. §. 2.

Quod si quis pergat ad dolorem in Sacramento requirere *Amorem Dei super omnia, qui per se absque Sacramento justificet;* Unum è duobus prætere debetur, Aut Absolutionem Sacerdotis peccatorem Deo non reconciliare, contra Tridentinum *Sess. 14. cap. 14.* cum id per se præstet solus ille amor ante absolutionem elicitus. Aut certè dilectionem Dei super omnia vim non habere per se reconciliandi peccatorem absque Sacramento: quod damnatum est in Baji articulo 32. *Charitas illa que est plenitudo legis, non est semper conjuncta cum remissione peccatorum.* Scopulus hic cautè vitandus, aliàs alterutra ex parte in doctrinam damnatam necessariò impinges. Cautè etiam examinanda sunt Missionario de absolutione pœnitentis in Sacramento pœnitentiæ alia dogmata, hic sequentia.

Punct. 4. Satisfactio ante absolutionem.

NON licet Sacerdoti peccatorem absolvere nisi prius satisfactionem injunctam expleverit.

Constat autem in Petro de Olma Doctore Salmanticensi damnatam esse à Sixto IV. hunc articulum: *Non peracta pœnitentiâ confitentis absolvi non debent:* patet ex Bullarii tom. 1. bulla 17. Et sanè si ista praxis nova servanda foret, nullo modo excusanda esset Ecclesia,

Ecclesia, quæ istum ordinem inter partes Sacramenti necessarium, per tot sæcula in hunc usque diem inveteri permisisset, præsertim cum aliqui velint ordinem illum ad valorem Sacramenti necessario pertinere.

P. 5. *Confessionis institutio.*

Confessio precipue instituta est, ut Sacerdos injungat idoneas penitentias ac satisfactioes, quibus ante absolutionem peccati malitia deleatur.

Vide an hoc viam non sternat, ut Absolutio censeatur nudum & inane ministerium, si ante illam delenda sit peccati malitia, non verò dici debeat Absolutio sententia judicialis per se remissiva peccati. Talem sententiam absolutionem esse affirmat, nudum verò ministerium esse diserte negat Tridentinum *Sess. 14. cap. 6.*

P. 6. *Dilatio Absolutionis.*

Extra casum necessitatis, non licet Sacerdoti peccatorem absolvere, sed differenda est absolutio, nisi de illius interna conversione, sive dispositione sufficienti habeat Sacerdos judicium moraliter certum, absque omni prudenti formidine.

Adverte quo vinculo hæc doctrina constringat manus Sacerdotis, & deprehendes vix illi relinqui potestatem absolvendi, nisi in casu necessitatis: sic enim liceat argumentari. Non potest Sacerdos certior esse de conversione interna & sufficienti peccatoris, quam ipse qui confitetur: imò non nisi ex ipso penitente potest conversio ejus interna Sacerdoti constare. Atqui ipse peccator non potest plerumque ita esse moraliter certus de sua conversione interna, ut nullus prudenti formidini locus relinquatur: aliàs quoties actu percipit absolutionem, poterit certò & absque formidine illi constare de sua justificatione, quod est contra communem sensum & sententiam. Ergo vix dabitur casus quo extra necessitatem sacerdos possit peccatori absolutionem impertiri, si vera sit ferrea lex, quam dogma hoc recens tam Sacerdoti, quam penitenti imponit. Contra verò doctrina communis tradit, de interna penitentis conversione certitudinem non requiri, sed sufficere prudens judicium, sive rationi non levinnixum, etsi relinquatur etiam aliqua prudens formido de sufficienti illius dispositione.

P. 7. *Consuetudo peccandi.*

Nisi adsint signa conversionis omnino extraordinaria, & nisi absit casus necessitatis, differenda est absolutio peccatori habenti consuetudinem peccandi, qui ante absolutionem notabili tempore vitam non immutaverit, etsi cum lachrymis promittat vitare occasiones peccandi, & paratum se præbeat ut adhibeat remedia à Confessorio prescribenda.

Certum est, doctrinam hanc adversari communi praxi Ecclesiæ, prout ea colligitur ex Authoribus claficis & maxime probatis; nullam hi admittunt legem universalem differendi absolutionem peccatori laboranti consuetudine peccandi, si talem ostendat dispositionem, qualem jam descripsi. Minimè igitur tutum videtur auscultare paucorum sensui cum tanta Sacramenti, & penitentis injuria. Sacramenti quidem, quia praxis illa paulatim à Confessionis usu plurimos detereret, qui experti fuissent se cum singultu ac sinceris lachrymis absolutionis beneficium frustra implorasse. Accedit injuria penitenti irroganda, si repellatur

R. P. *Artsch.* Tom. I.

ab auxiliis quæ virtute Sacramenti conferuntur, ut consuetudini prævæ potentius resistat: & præposterè adigatur ne medicinam percipiat, nisi prius morbum curaverit. Quantum possit hæc praxis incommodi procreare Millionario, dum plura loca unus, & raro perlustrat, satis edocet assiduus usus & experientia.

P. 8. *Timor relapsus.*

Illicitum est absolvere peccatorem, quamvis de sufficienti illius dolore Sacerdos sit moraliter certus, si adsit probabilis timor de relapsu.

Si vera esset hæc doctrina, nunquam liceret Sacerdoti absolvere peccatorem qui peccandi consuetudinem actu non deposuit, nisi forte in mortis articulo. Atqui hoc esse contra receptam in Ecclesia praxim, & consensum Doctorum, ignorare nemo potest, nisi qui in Theologorum placitis cupit esse peregrinus. Probatur autem antecedens; Quia quamdiu non est deposita consuetudo ad peccatum inclinans, potest subesse probabilis metus de relapsu in priora peccata, ac proinde si his authoribus credimus, penitentis consuetudine præviâ nondum actu deposita nunquam erit absolvendus. Quid ergo si aliquis ad plures annos cum inveterata consuetudine seriò depugnet, nondum ex integro victor? Erit etiam illi pluribus annis de absolutionis beneficio desperandum: quod dici nequit.

P. 9. *Emendatio pro tempore notabili.*

Invalida quoque est absolutio peccatoris, qui nondum exiit consuetudinem peccandi, & de quo est probabilis timor ne relabatur, sed debet absolutio differri donec peccator notabili tempore vitam emendaverit.

Ex hac doctrina sequi videtur idem incommodum quod ex superiori. Sequitur insuper invalidas esse confessiones durante consuetudine peractas, & plerumque tanquam sacrilegas necessario repetendas, nec id dissimulant istius dogmatis authores. Per hoc autem induci videtur novum præceptum à praxi fidelium, & à mente Tridentini alienum *Sess. 14. cap. 4. ubi* ad Valorem Sacramenti tantum requirit. Animi dolorem ac detestationem de peccato commisso, cum proposito non peccandi de cætero, nec addit, debere vitam esse emendatam notabili tempore, aut ex vi propositi certò constare penitentem non relapsurum.

P. 10. *Observatio remediorum.*

Pro irrita etiam habenda est absolutio Sacerdotis, quando penitens postea non observavit ea quæ ad remedium à Sacerdote absolvente prescripta fuerunt.

Supponit hæc doctrina absolutionem illam esse irritam, eo quod penitens dum absolveretur, non habuerit propositum efficax vitandi peccata de cætero. Supponit autem defuisse tale propositum, quia non est secuta observatio remediorum ad abstinendum deinceps à peccatis. Quia, inquiunt, si penitens efficaciter intendisset finem, intendisset pariter media. Atqui non est secuta observatio remediorum, sive remediorum ad vitanda peccata; Ergo defuit illi propositum efficax deinceps abstinendi à peccatis, quod requiritur ad valorem Sacramenti.

Error illius augmentationis in eo potissimum versatur, quod supponat dispositionem præsentem esse ineffi-

inefficacem & insufficientem, si non duret eadem dispositio pro tempore futuro, & non inferat applicationem mediorem. Ac si prima dispositio etiam optima, non esset mutationi obnoxia, nec possit variis modis, & illecebris debilitata paulatim deficere. Cavendum insuper est ne hac viâ pedetentim accedatur ad doctrinam in Tridentino damnatam. *Sess. 6. cap. 25.* Ubi anathema intorquet, si quis dicat, eum qui labitur, & peccat, nunquam verè fuisse justificatum.

P. II. Dilatio pro quovis mortali.

Differenda est absolutio etiam curvis peccatori culpam lethalem confesso donec notabili tempore vitam emendaverit: nisi absolutionem efflagitet justa necessitas, vel adsint signa conversionis omnino extraordinaria.

Peccat hæc praxis in eo, quod requirat ante absolutionem à quovis etiam peccato graviore præmitti notabili tempore emendationem ac satisfactionem. Ac si non possit homo, gratiâ Dei & libero arbitrio instructus, vel subitò, vel brevi saltem tempore ad meliorem frugem se convertere. Cùm supponendum sit peccatorem sufficientis gratiæ adjutorio non destitui.

Argumentum quod aliqui in oppositum adducunt, à similitudine Medici corporalis qui vult ægrum identidem redire, ut sciat quid medicamenta præscripta profuerint, videtur potius contra dilationem istam absolutionis militare. Nam imprudens omninò censeretur Medicus, qui v. g. Sagittam vulnus lethale inferentem non prius extraheret, quam patiens illâ sagittâ confixus, esset per alia remedia valetudini restitutus. Peccatum mortale esse hujusmodi sagittam docet non tantum S. Chrysostomus, sed etiam post illum ipse Catechismus Romanus cap. 5. num. 97. *Non satis est (inquit) Sagittam à corpore extrahi, sed plaga quoque à Sagitta insulsa curanda est. Sic etiam in anima post receptum peccati veniam poenitentia curanda est plaga relicta.*

Et Catechismus idem cap. 5. num. 82. *Si (inquit) auditâ confessione Confessarius judicaverit, neque in enumerandis peccatis diligentiam, neque in detestandis dolorem poenitentem omninò defuisse, absolvi poterit.* Potest autem Confessarius advertere illum dolorem, & diligentiam adfuisse immediatè ante absolutionem. De his agimus fufius infra part. III. Tract. II. quæst. 14. & 15. item Tract. IV. cap. 5. circa finem.

P. 12. Absolutio, & confessio venialium.

Cavenda quoque sunt hæc nova quorundam dogmata. *Improbanda est frequens absolutio à peccatis venialibus, qualis in Monasteriis est usitata. 2. Apud Christianos primitivæ Ecclesiæ non erat usus confitendi venialia.*

Opponitur generatim utrique propositioni doctrina Tridentini *Sess. 14. cap. 5.* Peccata (inquit) venialia rectè, & utiliter, & citra omnem præsumptionem in confessione dicuntur, quod Piorum hominum usus demonstrat. Agnoscat Concilium illum esse usum piorum hominum, eumque esse rectum & utilem. Infero primò, Ergo rectè tam in Monasteriis, quam à piis passim hominibus praxis illa usurpatur. Et ne dicas posse quidem fideles ea peccata utiliter confiteri, non tamen absolvi, & expiari, Contrarium ibidem innuit Tridentinum, dum subdit, eadem multis aliis modis expiari. Infero secundò, Ergo Confessio venialium apud fideles pios, ac probos fuit in usu in

primitiva Ecclesiâ. Hoc si neges, infero ulterius; Ergo in primitiva Ecclesiâ ab Apostolis edocta, peccata venialia non erant materia idonea Sacramenti poenitentiae, alias Christiani in primæva Ecclesiâ piæ ferventes illa confiteri non prætermisissent: esse autem venialia materiam Sacramenti, nemo ut arbitror orthodoxus inficiabitur.

Ut hæc periculosa dogmata Apostolicæ doctrinæ amatores averterentur, non parum conducet digritum intendere in fontem minime sincerum ex quo hæc perniciosi rivuli in aliorum libellos profuxerunt. Delibo pauca ex Litteris Abbatis Sancyrani part. 1. lec. 32. Confessio (inquit) peccatorum venialium non fuit in usu ordinario per Ecclesiâ nisi valdè serò ad expiationem ipsorum: quia spatio mille annorum & amplius iusti, qui ea committebant, satis habebant plurimum eligere suâ sponte quasdam poenitentias leves, priusquam assisterent Sancto Missæ Sacrificio.

Hic ille est Sancyranus proprio nomine Joannes Vergerius, qui inter alia novæ doctrinæ capita, statuit æqualitatem omnimodam inter S. Petrum & S. Paulum absque subordinatione in potestate suprema, & regimine universalis Ecclesiæ. Hanc autem doctrinam, nec non quoslibet libros illam continentes, ab Innocentio X. constat esse autoritate Apostolicâ profligatam, & omni censurâ dignissimam.

Exemplar Diplomatis Urbani VIII. Anno 1641. Confirmantis Constitutiones Pii V. & Gregorii XIII. contra Propositiones vulgò Bajanas ab iisdem prohibitas &c. Item Constitutio Alexandri VII. & Prædecessoris contra Propositiones Cornelii Jansenii: Et alia huc pertinentia.

Quoniam in hoc Opere, & in aliis hoc tempore Controversiis non rarò occurrit mentio prædictorum Dogmatum, & quæstionum ex illis emergentium: hinc sæpè dubitatur, qualia sint singula dogmata, quo modo, tempore, tenore præscripta. Per commodum igitur pluribus erit, præsertim Missivatiis, si hic ipsa Pontificum Diplomata, & dogmatum seriem, ac verba integrè exhibeamus. Ut quoties de his dubium exoritur, ad primævum, & sincerum Fontem recurratur.

Urbanus Episcopus Servus servorum Dei.

Ad perpetuam rei Memoriam.

In Eminentis Ecclesiæ militantis Sede, meritis licet imparibus constituti, sedulò meditatur, ut quæ, ad fidei Catholicæ conservationem, à Prædecessoribus nostris providè statuta, & ordinata sunt, firmiter perpetuo observentur; & cum opus sit, nostræ auctoritatis munimine confirmantur. Dudum siquidem a fel. record. Pio Papa V. Prædecessore nostro emanavit Constitutio tenoris subsequens, videlicet, PIIUS Episcopus Servus Servorum Dei. Ad futuram rei memoriam. Ex omnibus afflictionibus, quas in hoc loco à Domino constituti, tam lucuoso tempore sustinemus, ille animû nostrû præcipuè excruciat dolor, quòd Religio Christiana tantis jam pridè turbinationibus agitata, novis quo-

quotidie propositis Opinionibus confisteret, Christianique populus antiqui hostis suggestione dissectus, in alios, atque alios errores passim, & promiscue defertur. Quantum vero ad Nos attinet, totis viribus conamur, ut illa, simul atque profluent, penitus opprimantur. Magno enim more afficimur, quod plerique, spectata alicuius probitatis, & doctrinae, in varias sententias, offensionis, & periculi plenas, tum verbo, tum scriptis prorumpunt; deque eis etiam in Scholis, invicem controversantur; cujusmodi sunt sequentes.

1. Nec Angeli, nec primi hominis adhuc integri merita recte vocantur Gratia.

2. Sicut opus malum ex natura sua est mortis aeternae meritum, sic bonum opus ex natura sua est vitae aeternae meritum.

3. Et bonis Angelis, & primo Homini, si in statu illo perseverasset usque ad ultimum vitae, felicitas esset merces, & non gratia.

4. Vita aeterna Homini integro, & Angelo promissa fuit intuitu bonorum operum, & bona opera ex lege naturae ad illam consequendam per se sufficientia.

5. In promissione facta Angelo, & primo Homini continentur naturalis iustitiae constitutio, quae pro bonis operibus, sine alio respectu, vitae aeternae iustis promittitur.

6. Naturali lege constitutum fuit homini, ut si in obedientia perseveraret, ad eam vitam pertransiret, in qua mori non posset.

7. Primi hominis integri merita fuerunt prima creationis munera, sed iuxta modum loquendi Scripturae sacra non recte vocantur gratia; quo fit, ut tantum merita, non etiam gratia debeant nuncupari.

8. In redemptis per gratiam Christi, nullum inveniri potest bonum meritum, quod non sit gratis indigno collatum.

9. Dona concessa Homini integro, & Angelo, forsitan, non improbanda ratione, possunt dici gratia; sed quia secundum usum sacrae Scripturae, nomine gratiae, ea tantum munera intelliguntur, quae per Jesum Christum male meritis, & indignis conferuntur, ideoque neque merita, neque merces, quae illis redditur, gratia dici debet.

10. Solutio poenae temporalis, quae peccato dimisso sapere remanet, & corporis resurrectio, proprie non nisi meritis Christi adscribenda est.

11. Quod pie, & iuste in hac vita mortali, usque in finem, conversati, vitam consequimur aeternam, id non proprie gratia Dei, sed ordinationi naturali, statim initio creationis constituta, iusto Dei iudicio deputandum est, neque in hac retributione bonorum ad Christi meritum respicitur, sed tantum ad primam institutionem generis humani, in qua, lege naturali constitutum est, ut iusto Dei iudicio obedientia mandatorum vitae aeternae reddatur.

12. Pelagii sententia est: Opus bonum, citra gratiam adoptionis factum, non est Regni caelestis meritum.

13. Opera bona a filiis adoptionis facta, non accipiunt rationem meriti ex eo, quod fiunt per Spiritum adoptionis inhabitantem corda filiorum Dei, sed tantum ex eo, quod sunt conformia legi, quodque per ea praestatur obedientia legi.

14. Opera bona iustorum non accipiunt in die iudicii extremi ampliore mercedem, quam iusto Dei iudicio mereantur accipere.

15. Ratio meriti non consistit in eo, quod qui bene operatur habeat gratiam, & inhabitantem Spiritum Sanctum; sed in eo solum, quod obedit Divinae legi.

R. P. Arfdek. Tom. I.

16. Non est vera legis obedientia, qua fit sine Charitate.

17. Sentiant cum Pelagio, qui dicunt esse necessarium ad rationem meriti, ut homo per gratiam adoptionis sublimetur ad statum Deificum.

18. Opera Catechumenorum, ut fides, & poenitentia ante remissionem peccatorum facta, sunt vitae aeternae merita, quam vitam ipsi non consequuntur nisi prius precedentium delictorum impedimenta tollantur.

19. Opera iustitia, & temperantia, quae Christus fecit, ex dignitate personae operantis non traxerunt maiorem valorem.

20. Nullum est peccatum ex natura sua veniale, sed omne peccatum meretur poenam aeternam.

21. Humana natura sublimatio, & exaltatio in consortium divinae naturae, debita fuit integritati prima conditionis, & proinde naturalis dicenda est, & non supernaturalis.

22. Cum Pelagio sentiunt, qui textum Apostoli ad Romanos 2. Gentes, qui legem non habent naturaliter, quae legis sunt, faciunt, intelligunt de generibus, fides gratiam non habentibus.

23. Absurda est eorum sententia, quae dicunt, hominem ab initio, dono quodam supernaturali, & gratuito, supra conditionem naturae suae fuisse exaltatum, ut Fide, Spe, & Charitate Deum supernaturaliter coleret.

24. Avianus & ociosis hominibus, secundum insipientiam Philosophorum, excogitata est sententia, quae ad Pelagianismum rejicienda est, Hominem ab initio sic constitutum, ut per dona naturae superaddita, fuerit largitate conditoris sublimatus, & ad Dei filium adoptatus.

25. Omnia opera infidelium sunt peccata, & Philosophorum virtutes sunt vitia.

26. Integritas prima creationis non fuit indebita humanae naturae exaltatio, sed naturalis eius conditio.

27. Liberum arbitrium sine gratiae Dei adiutorio, non nisi ad peccandum valet.

28. Pelagianus est error, dicere, quod liberum arbitrium valet ad nullum peccatum vitandum.

29. Non soli fures ii sunt, & latrones, qui Christum viam, & ostium veritatis, & vitam negant, sed etiam quicumque aliunde, quam per ipsum in vitam iustitiae (hoc est, ad aliquam iustitiam) descendere possunt docent.

30. Aut tentationi ulli, sine gratia ipsius adiutorio resistere hominem posse, sic ut in eam non inducatur, ac ab ea non superetur.

31. Charitas perfecta, & sincera, quae est corde puro, & conscientia bona, & fide non ficta, tam in Catechumenis, quam in poenitentibus, potest esse sine remissione peccatorum.

32. Charitas illa, quae est plenitudo legis, non est semper conjuncta cum remissione peccatorum.

33. Catechumenus, iuste, recte, & sancte vivit, & mandata Dei observat, ac legem implet per charitatem, ante obtentam remissionem peccatorum, quae in Baptismi lavacro demum percipitur.

34. Distinctio illa duplicis amoris, naturalis videlicet, quo Deus amatur, ut auctor naturae, & gratuiti, quo Deus amatur, ut beatorum, vana est, & commentitia, & ad illudendum sacris Litteris, & plurimis veterum testimoniis, excogitata.

35. Omne quod agit peccator, vel servus peccati, peccatum est.

36. Amor naturalis, qui ex viribus naturae exoritur, ex sola Philosophia, per elationem praesumptionis

S 1 huma-

inde kin
rheo-
logia
P. IV
25

humana, cum injuria Crucis Christi defenditur à nonnullis Doctoribus.

37. Cum Pelagio sentit, qui boni aliquid naturalis, hoc est, quod ex natura solis viribus ortum ducit agnoscit.

38. Omnis amor creatura rationalis, aut vitiosa est cupiditas, qua mundus diligitur, qua à Joanne prohibetur, aut laudabilis illa charitas, qua per Spiritum Sanctum in corde diffusa, Deus amatur.

39. Quod voluntario fit, etiamsi necessario fiat, liberè tamen fit.

40. In omnibus suis actibus peccator servit dominanti cupiditati.

41. Is libertatis modus, qui est à necessitate, sub libertatis nomine non reperitur in Scripturis, sed solum nomen libertatis à peccato.

42. Iustitia, qua justificatur per fidem impius, consistit formaliter in obedientia mandatorum qua est operum iustitia, non autem in gratia aliqua anima infusa, qua adoptatur homo in filium Dei, & secundum interiorum hominem renovatur, ac Divina natura consort efficitur, ut sic per Spiritum Sanctum renovatus, deinceps bene vivere, & Dei mandatis obedire possit.

43. In hominibus penitentibus, ante Sacramentum absolutionis, & in Catechumenis ante Baptismum, est vera iustificatio; separata tamen à remissione peccatorum.

44. Operibus plerisque, qua à fidelibus fiunt, solum ut Dei mandatis pareant, cujusmodi sunt, obedire parentibus, depositum reddere, ab homicidio, à furto, à fornicatione abstinere, justificantur quidem homines, quia sunt legis obedientia, & vera legis iustitia, non tamen obtinent incrementa virtutum.

45. Sacrificium Missæ non alià ratione est Sacrificium, quam generali illa, qua omne opus, quod fit, ut sancta societate, Deo homo inhereat.

46. Ad rationem, & definitionem peccati non pertinet voluntarium, nec definitionis quasi est, sed causa, & origines, utrum omne peccatum debeat esse voluntarium.

47. Unde peccatum originis verè habet rationem peccati sine ulla relatione, ac respectu ad voluntatem, à qua originem habuit.

48. Peccatum originis est, habituali parvuli voluntate voluntarium, & habitualiter dominatur parvulo, eo quod non gerit contrarium voluntatis arbitrium.

49. Et ex habituali voluntate dominante fit, ut parvulus decedens sine regenerationis Sacramento, quando usum rationis consecutus erit, actualiter Deum odio habeat, Deum blasphemet, & legi Dei repugnet.

50. Prava desideria quibus ratio non consentit, & qua homo invitus patitur, sunt prohibita præcepto: Non concupisces.

51. Concupiscentia, sive lex membrorum, & prava eius desideria, qua inviti sentiunt homines, sunt vera legis inobedientia.

52. Omne scelus est ejus conditionis, ut suum authorem, & omnes posteros eo modo insicere possit, quo insicere prima transgressio.

53. Quantum est ex vitæ transgressionis, tantum meritorum malorum à generate contrahunt qui cum minoribus nascuntur vitius, quam qui cum majoribus.

54. Diffinitiva hac sententia, Deum homini nihil impossibile præcipisse, falso tribuitur Augustino, cum Pelagii sit.

55. Deus non potuisset ab initio ealem creare hominem, qualis nunc nascitur.

56. In peccato duo sunt, actus & reatus: transeunte autem actu, nihil manet nisi reatus, sive obligatio ad penam.

57. Unde in Sacramento Baptismi aut Sacerdotis absolutione, proprie reatus peccati dumtaxat tollitur; & ministerium Sacerdotum solum liberat à reatu.

58. Peccator penitens non vivificatur ministerio Sacerdotis absolverentis, sed à solo Deo, qui penitentiam suggerens, & inspirans, vivificat eum, & resuscitat; ministerio autem Sacerdotis solum reatus tollitur.

59. Quando per elemosinas aliæque penitentia opera Deo satisfacimus pro peccatis temporaliibus, non dignum pretium Deo pro peccatis nostris offerimus, sicut quidam errantes autumant (nam alioqui essemus saltem aliqua ex parte, redemptores) sed aliquid facimus, cuius intuitu Christi satisfactio nobis applicatur, & communicatur.

60. Per passiones Sanctorum in indulgentiis communicatas non proprie redimuntur nostra delicta; sed per communionem charitatis nobis eorum passiones impartiuntur, ut digni simus, qui per eorum sanguinis Christi à peccatis propitius debitis, liberemur.

61. Celebris illa Doctorum distinctio, Divina legi mandata bisariam impleri, altero modo quantum ad præceptorum operum substantiam tantum, altero quantum ad certum quemdam modum, videlicet secundum quem valeant operantem perducere ad regnum (hoc est, ad modum meritorum) commentitia est, & explodenda.

62. Illa quoque distinctio, quæ opus dicitur bisariam bonum, vel quia ex objecto, & omnibus circumstantiis reatum est, & bonum (quod moraliter bonum appellare consueverunt) vel quia est meritorium Regni æterni, eo quod fit à vero Christi membro per Spiritum charitatis, rejicienda est.

63. Sed & illa distinctio duplicis iustitiæ, alterius, qua fit per Spiritum charitatis inhabitantem, alterius, qua fit ex inspiratione quidem Spiritus Sancti, cor ad penitentiam excitantis, sed nondum cor inhabitantis, & in eo charitatem diffundentis, quæ divina Legis iustificatio impletur, similiter rejicitur.

64. Item, & illa distinctio duplicis vivificationis, alterius, quæ vivificatur peccator, dum ei penitentia, & vita nova propositum, & inchoatio per Dei gratiam inspiratur, alterius quæ vivificatur, qui verè justificatur & palmes vitæ in vite Christo efficitur, pariter commentitia est, & Scripturis minime congruens.

65. Non nisi Pelagianò errore admitti potest usus aliquis liberi arbitrii boni, sive non mali; & gratia Christi injuriam facit, qui ita sentit, & docet.

66. Sola violentia repugnat libertati homini naturali.

67. Homo peccat, etiam damnabiliter, in eo, quod necessario facit.

68. Infidelitas purè negativa in his, in quibus Christus non est predicatus, peccatum est.

69. Iustificatio impii fit formaliter per obedientiam Legis, non autem per occultam communicationem, & inspirationem gratiæ, qua per eam justificatos faciat implere legem.

70. Homo existens in peccato mortali sive in reatu æternæ damnationis, potest habere veram charitatem; & charitas, etiam perfecta, potest consistere cum reatu æternæ damnationis.

71. Per contritionem, etiam cum charitate perfecta, & cum voto suscipiendi Sacramentum conjugii, non remittitur crimen, extra calum necessitatis, aut Martyrii, sine actuali susceptione Sacramenti.

72. Omnes omnino iustorum afflictiones, sunt ultiones peccatorum ipsorum; unde & Iob, & Martyres qui passi sunt; propter peccata sua passi sunt.

73. Nemo prater Christum, est absque peccato originali, hinc Beata Virgo mortua est propter peccatum ex Adam contractum, omnesque eius afflictiones in hac vita, sicut, & aliorum iustorum, fuerunt ultiones peccati actualis, vel originalis.

74. Concupiscentia in venatis relapsis in peccatum mortale, in quibus iam dominatur, peccatum est, sicut & alii habitus pravi.

75. Motus pravi concupiscentia, sunt, pro statu hominis variati, prohibiti praecepto. Non concupisces; Unde homo eos sentiens, & non consentiens, transgreditur praeceptum, Non concupisces; quamvis transgressio in peccatum non deputetur.

76. Quamdiu aliquid concupiscentia carnalis in diligente est, non facit praeceptum, Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo.

77. Satisfactiones laboriosa iustificationum, non valent expiare de condigno poenam temporalem restantem post culpam condonatum.

78. Immortalitas primi Hominis non erat gratia beneficium, sed naturalis conditio.

79. Falsa est Doctorum sententia, primum Hominem potuisse à Deo creari, & instans sine iustitia naturali.

Quas quidem sententias stricto coram Nobis examine ponderatas, quamquam nonnullae aliquo pacto sustineri possent, in rigore, & proprio verborum sensu ab assertoribus intento, haereticas, erroneas, suspectas, temerarias, scandalosae, & in pias aures offensionem immitentes, respectivè, ac quaecumque super iis verbo, scripserunt, praesentium auctoritate damnamus, & abolemus; deque iisdem, & similibus post hac, quoquo pacto, loquendi, scribendi, & disputandi, facultatem quibuscumque interdiximus. Qui secus fecerint, ipsos omnibus dignitatibus, gradibus, honoribus, beneficiis, & officiis perpetuo privamus, ac etiam inhables ad quaecumque decernimus, Vinculo quoque anathematis eo ipso innodamus, à quo, nullus Romano Pontifice inferior, valeat ipsos, excepto mortis articulo, liberare. Ceterum, ut jam commori his de rebus tumultus, & contracta odia faciliùs comprimi possint, simulque animarum salutem plenius consulatur. Dilecto filio nostro Antonio tituli Sancti Bartholomaei; in Insula Presbytero Cardinali Granuelano nuncupato, per Apostolica scripta mandamus, ut ipse, quid ad perpetuam dictarum sententiarum, & scripturarum abolitionem, quid ad arcendam huiusmodi proloquia, & disputationes, quid denique ad unionem, & pacem cum communi omnium, & Ecclesiae Catholicae satisfactione componendam, facto opus sit, in primis diligenter expendat; deinde in iis omnibus, quae pro communi salute, tranquillitate, & honore optimum judicaverit, salvà semper Ecclesiae praedictae unitate, etiam per alium, seu alios, fide, doctrina, & religione praestantes, ocyùs exequatur, faciatque, quidquid decreverit, inviolatè ab omnibus observari. Contradictores quoslibet per censuras, & poenas praedictas, caeteraque iuris, & facti remedia opportuna, appellatione postposita, compescendo; Invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio Brachii saecularis: Non obstantibus, quòd forsitan aliquibus ab Apostolica

sit Sede Indultum, quod interdicti, suspendi, vel excommunicari non possint per litteras Apostolicas, non facientes plenam, & expressam, ac de verbo ad verbum de Indulto huiusmodi mentionem: Et quibuslibet aliis privilegiis, exemptionibus, Indulgentiis, & litteris Apostolicis specialibus, vel generalibus, quorumcumque tenorum existant, per quae praesentibus non expressa, vel totaliter non inserta, effectus praesentium impediri valeat quomodolibet, vel differri; & de quibus eorumque totis tenoribus de verbo ad verbum habenda sit in nostris litteris mentio specialis. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae damnationis, circumscriptionis, abolitionis, interdicti, decreti, & mandati privationis & innodationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, & Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum eius, se noverit incursum. Datum Romae apud Sanctum Petrum Anno Incarnationis Dominicae Millesimo quingentesimo sexagesimo septimo, Kalendis Octobris, Pontificatus Nostri Anno secundo.

Postea inseritur in eandem sententiam Constitutio Gregorii XIII. edita 4. Kal. Feb. anno 1579. Ipsa vero Urbani Constitutio edita est Romae anno 1641.

NOTA.

Circa tenorem praedictae Bullae caperunt aliqui contendere, non debere apponi Comma sive virgulam, quae superius notatur post illa verba, *sustineri possint*, ac si sensus esset, ex illis proscriptis Sententiis, nonnullas aliquo pacto sustineri posse in rigore ac proprio verborum sensu ab assertoribus intento. Verum ne ulla proflus remaneret ansa dubitandi, curavit Pontifex deputatis Academiae Lovaniensis Romae existentibus per tres Cardinales Bullam ritè notatam, & authenticam in manus consignari. Idque testatur ipsum S. Congregationis Decretum datum 16. Junij ann. 1644. cujus hic verba subjicio.

Sanctitas sua omnibus ritè perpensis, & consideratis, mandavit ex Archivo ejusdem Congregationis, & ex Matrìce Actorum, quae in eodem Archivo conservantur, extrahi, & transcribi, & diligenter collationari, ac imprimi exemplar praefatae Bullae, illudque sic extractum, collationatum, impressum, iisdem Sinnichio & Papio (deputatis) per supra dictos DD. Cardinales Spadam, Pamphilium, & Falconerium consignari &c. Tradita autem est illis Bulla cum dicto Commate per eosdem Cardinales, praesente etiam Sacrae Gen. Inquisitionis Assessore Francisco de Albicis, nunc S. R. E. Cardinali, die 29. Julii 1644. Possint & hodie ejusdem exempla fatis authentica exhiberi. Et sanè res per se ipsam manifesta est. Vana namque esset Constitutio Pontificia, *damnans, circumferens, abolens* aliquas Propositiones, quae tamen sustineri possint in rigore ac proprio verborum sensu ab assertoribus intento: quae enim sic sustineri possint, non pro damnatis, sed absolutè legitimis & veris in quovis tribunali habendae forent.

ALEXANDRI VII.

Constitutionis Innocentii X. Confirmatio, & Declaratio contra doctrinam Iansenii.

Alexander Episcopus Servus Servorum Dei Universis Christi Fidelibus salutem & Apostolicam Benedictionem.

Ad fa-

rsde
kin
theo-
logia
D. IV
25

Ad sacram Beati Petri Sedem & Universalis Ecclesie regimen inscrutabili Divinae providentiae dispositione nullis nostris suffragantibus meritis evecti, nihil Nobis antiquius ex muneris nostri debito esse duximus, quam ut Sanctae fidei nostrae ac sacrorum dogmatum integritati tradita Nobis à Deo potestate opportunè consuleremus. Ac licet ea quae Apostolicis Constitutionibus abundè fuerunt definita, novae decisionis sive declarationis accessione nequaquam indigeant; quia tamen aliqui publicae tranquillitatis perturbatores illa in dubium revocare vel subdolis interpretationibus labefactare non verentur, ne morbus iste latius divagetur, promptum Apostolicae Auctoritatis remedium censuimus non esse differendum. Emanavit siquidem aliàs à felicis recordationis Innocentio PP. X. Praedecessore nostro Constitutio, Declaratio & Definitio tenoris qui sequitur, videlicet:

Innocentius Episcopus Servus Servorum Dei Universis Christi fidelibus Salutem & Apostolicam Benedictionem. Cum occasione Impressionis libri, cui Titulus, Augustinus Cornelii Janfenii Episcopi Iprensis, inter alias ejus opiniones orta fuerit, praesertim in Gallis, controversia super quinque ex illis, Complures Galliarum Episcopi apud nos institerunt, ut easdem Propositiones Nobis oblatas expenderemus, ac de unaquaque earum certam, & perspicuam ferremus sententiam. Tenor verò prefatarum Propositionum est, prout sequitur.

Prima: Aliqua Dei praecepta Homini bus iustis volentibus, & conantibus secundum praesentes, quas habent vires, sunt impossibilia, deest quoque illis Gratia, qua possibilia fiant.

Secunda: Interi ori Gratia in statu Naturae lapsa nunquam restituitur.

Tertia: Ad merendum, & demerendum in statu Naturae lapsa non requiritur in Homine libertas à necessitate, sed sufficit libertas à Coactione.

Quarta: Semipelagiani admittebant prevenientis Gratia interioris necessitatem ad singulos actus, etiam initium fidei. & in hoc erant Haeretici, quod vellent eam Gratiam talem esse, cui posset humana voluntas resistere, vel obtemperare.

Quinta: Semipelagianum est dicere, Christum pro omnibus omnino Homini bus mortuum esse, aut sanguinem fudisse.

Nos quibus inter multiplices curas, quae animum nostrum assidue pulsant, illa in primis cordi est, ut Ecclesia Dei nobis ex Alto commissa, purgatis pravarum Opinionum erroribus, tuto militare, & tanquam Navis in tranquillo Mari, sedatis omnium tempestatum fluctibus, ac procellis, securè navigare, & ad optatum salutis Portum pervenire possit, pro rei gravitate coram aliquibus S.R.E. Cardinalibus ad id specialiter saepius congregatis à pluribus in Sacra Theologia Magistris, eisdem Quinque Propositiones, uti supra Nobis oblatas, fecimus singillatim diligenter examinari, eorumque suffragia, cum voce tum scripto relata mature consideravimus, eosdemque Magistros, variis eorum nobis actis Congregationibus prolixè super eisdem, ac super earum qualibet differentes audivimus. Cum autem ab initio huiusmodi discussionis ad Divinum implorandum Auxilium multorum Christi fidelium preces, tum privatim, tum publice indixissemus, postmodum iteratis eisdem ferventius, ac per nos sollicitè implorata Sancti Spiritus Assistentia, tandem Divino Numine favente, ad infra scriptam devenimus Declarationem, & Definitionem.

Primam praedictarum Propositionem: Aliqua Dei praecepta Homini bus iustis volentibus, & conantibus secundum praesentes, quas habent vires, sunt impossibilia, deest quoque illis Gratia, qua possibilia fiant: Temerariam, Impiam, Blasphemam, Anathemate damnatam, & Haeticam declaramus, & uti talem damnamus.

Secundam: Interi ori Gratia in statu Naturae lapsa nunquam restituitur: Haeticam declaramus, & uti talem damnamus.

Tertiam: Ad merendum, & demerendum in statu Naturae lapsa non requiritur in Homine libertas à necessitate, sed sufficit libertas à Coactione: Haeticam declaramus, & uti talem damnamus.

Quartam: Semipelagiani admittebant prevenientis Gratia Interioris necessitatem ad singulos actus, etiam ad initium fidei, & in hoc erant Haeretici, quod vellent eam Gratiam talem esse, cui posset humana voluntas resistere, vel obtemperare: Falsam & Haeticam declaramus, & uti talem damnamus.

Quintam: Semipelagianum est dicere, Christum pro omnibus omnino hominibus mortuum esse, aut sanguinem fudisse, Falsam, Temerariam, Scandalosam, & in intellectum eo sensu, ut Christus pro salute dimitaxat Praedestinatorum mortuus sit: Impiam, Blasphemam, Contumeliosam, Divina Pietati Derogantem, & Haeticam declaramus, & uti talem damnamus.

Mandamus igitur omnibus Christi fidelibus utriusque sexus, ne de dictis Propositionibus sentire, docere, praedicare aliter praesumant, quam in hac praesenti nostra Declaratione, & Definitione continetur sub censuris, & poenis contra Haeticos, & eorum factores in iure expressis. Praecipimus pariter omnibus Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, aliisque locorum Ordinariis, nec non Haetica praevitatis Inquisitoribus, ut Contradictores, & Rebelles quoscunque per censuras, & poenas praedictas, caeteraque iuris, & facti remedia opportuna, invocato etiam ad hoc (si opus fuerit) Auxilio Brachii Saecularis, omnino coerceant, & compescant. Non intendentes tamen per hanc Declarationem, & Definitionem super praedictis Quinque Propositionibus factam, approbare ullatenus alias opiniones, quae continentur in praedicto libro Cornelii Janfenii. Datum Romae apud Sanctam Mariam Majorem Anno Incarnationis Dominicae millesimo sexcentesimo quinquagesimo tertio, pridie Kal. Junii, Pontificatus Nostri Anno Nono.

Cum autem, sicut accepimus, nonnulli iniquitatis filii praedictas Quinque Propositiones vel in libro praedicto ejusdem Cornelii Janfenii non reperiri, sed fictè & pro arbitrio compositas esse, vel non in sensu ab eodem intento damnatas fuisse, asserere magno cum Christi fidelium scandalo non reformident; Nos, qui omnia, quae hac in re gesta sunt, sufficienter & attentè, perspeximus, utpote qui ejusdem Innocentii Praedecessoris iussu, dum adhuc in minoribus constituti Cardinalis munere fungeremur, omnibus illis congressibus interfuimus, in quibus Apostolica Auctoritate eadem causa discussa est eà profectò diligentia quae major desiderari non posset; quamcumque dubitationem super praemissis imposterum auferre volentes, ut omnes Christi fideles in ejusdem fidei unitate sese continent, ex debito nostri Pastoralis Officii ac natura deliberatione praesertim Innocentii Praedecessoris nostri Constitutionem, Declarationem & Definitionem harum serie Confirmamus, Approbamus, & Invocamus, & Quinque illas propositiones ex libro praememorati Cornelii Janfenii

Episcopi

Episcopi Iprensis, cui titulus est Augustinus, excerptas ac in sensu ab eodem Cornelio Jansenio intento damnatas fuisse Definimus & Declaramus, & uti tales, inultâ scilicet eadem singulis notâ, quæ in prædicta Declaratione & Definitione univocæ illarum sigillatim inuritur, iterum damnamus ac eundem librum sæpe dicti Cornelii Jansenii, cui titulus Augustinus, omnesque alios tam manuscriptos, quam typis editos & si quos forsan impostero edi contigerit, in quibus prædicta ejusdem Cornelii Jansenii doctrina, ut supra, damnata defenditur vel adstruitur, aut defendetur & adstruitur, damnamus itidem atque prohibemus. Mandantes omnibus Christi fidelibus, ne prædictam doctrinam teneant, prædicent, doceant, verbo vel scripto exponant, vel interpretentur publicè vel privatim, palam vel occultè, imprimantve sub pœnis & censuris contra Hæreticos in Jure expressis, ipso factò absque alia declaratione incurrendis. Præcipimus igitur omnibus Venerabilibus Fratribus nostris Patriarchis, Primatibus, Metropolitanis, Archiepiscopis, Episcopis, cæterisque Locorum Ordinariis ac Hæreticæ pravitatis Inquisitoribus ac Judicibus Ecclesiasticis ad quos pertinet, ut præsertim ejusdem Innocentii Prædecessoris Constitutionem, Declarationem, ac Definitionem juxta præsentem nostram determinationem ab omnibus observari faciant, ac inobedientes & rebelles prædictis pœnis aliisque juris & facti remediis, invocato etiam si opus fuerit brachii secularis auxilio, omnino coercant. Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem, Anno Incarnationis Dominicæ millesimo sexcentesimo quinquagesimo sexto, decimo septimo Kal. Novembris, Pontificatus nostri Anno secundo.

NOTA.

Præter hanc Doctrinæ damnationem, cum Innocentio X. Prædecessore communem, in hac Bulla Alexandri VII. insuper difertè definiti, easdem quinque Propositiones ex libro Jansenii excerptas, ac in sensu ab eodem Cornelio Jansenio intento damnatas fuisse. Quia nempe aliqui prætendebant, Propositiones illas fuisse damnatas in sensu ab Authore non intento. Quinimo addebant alii, hanc rem de sensu Authoris, tanquam ad quæstionem facti pertinentem, non potuisse à Pontifice infallibili auctoritate definiti, quod refutatur supra part. 1. quæst. 5. pag. 38.

Sed ut de sensu ab Authore intento plenè satisfiat Lectori inconcussæ veritatis studio, opportunum erit hic exprimi ipsam Constitutionem Alexandri VII. editam ad instantiam Regis Christianissimi, quâ præscribitur formâ subscribendi Bullæ Pontificæ supra recitata.

Decretum Alexandri VII. de sensu ab Authore intento, Clero Gallicano, ad instantiam Regis Christianissimi.

ALEXANDER EPISCOPUS.

Servus servorum Dei.

Ad perpetuam rei memoriam.

Regiminis Apostolici divinâ Providentiâ nobis quamvis immeritis commissi ratio postulat, ut

ad ea potissimum, quæ Catholicæ Religionis integritati, & propagationi, animarumque salutis; & Fidelium tranquillitati consulere apta, & idonea esse judicantur, animum & curam omnem, quantum licet in Domino applicemus. Quamobrem Cornelii Jansenii hæresim, in Galliis præsertim serpentem, ab Innocentio X. felicis recollectionis Prædecessore nostro ferè oppressam, adinstar colubri tortuosi, cujus caput attritum est in varios gyros, & cavillationum defluxus euntem, singulari Constitutione ad hunc finem editâ, altero assumptionis nostræ anno extingueri conati fuimus. Sed ut multiplices hostis hominum generis artes adhibet, nondum plenè consequi potuimus, ut omnes errantes in viam salutis redirent; qui tamen unicus erat votorum & curarum nostrarum scopus, quibus operam & industriam suam egregio sanè studio venerabiles Fratres nostri Archiepiscopi & Episcopi Regni Gallie, earundem Constitutionum Apostolicarum executioni præcipuè intenti contulerunt; & charissimus in Christo Filius noster Rex Christianissimus, singulari pietate auxiliarem dextram strenuo ac constantissimo animo porrexerit. Cum autem præfatus Rex Christianissimus eodem religionis zelo ductus, per suum in urbe Oratorem nobis significari exponique curaverit, nullum aliud opportunius remedium pestiferæ hujus contagionis reliquiis extirpandis adhiberi posse, quàm si omnes certam formulam subscriberent nostra auctoritate firmatam, in qua quinque propositiones ex Cornelii Jansenii libro, cui titulus, *Augustinus*, excerptas sincerè damnarent, ac proinde illam à Nobis quantumcuius expediri, ad qualibet effugia præcludenda, omnesque removendos obtentus flagitaverit. Nos tam piis dicti Regis Christianissimi votis benignè annuendum esse ducentes, Formulam infra scriptam ab omnibus Ecclesiasticis etiam venerabilibus Fratribus nostris Archiepiscopis, & Episcopis, nec non aliis quibuscumque Ecclesiastici ordinis, tam Regularibus, quàm Secularibus, etiam Monialibus, Doctoribus, & Licentiatibus, aliisque Collegiorum Rectoribus atque Magistris subscribi districtè mandamus, idque intra tres menses à die publicationis seu notificationis Præsentium; alias contra eos, qui intra terminum præfatum non paruerint, irremissibiliter procedi volumus juxta canonicas Constitutiones, & Conciliorum Decreta.

Formula à supradictis subscribenda.

EGO N. Constitutioni Apostolicæ Innocentii X. datæ die 31. Maji. 1653. & Constitutioni Alexandri VII. datæ 16. Octobris 1656. Summorum Pontificum, me subjecio, & quinque Propositiones ex Cornelii Jansenii libro, cui nomen *Augustinus*, excerptas, & in sensu ab eodem Authore intento, prout illas per dictas Constitutiones Sedes Apostolica damnavit, sincero animo rejicio ac damno, & ita juro. Sic me Deus adjuvet, & hæc sancta Dei Evangelia.

Decernentes insuper præsentem Litteras semper & perpetuò validas & efficaces existere, & fore, suosque plenos & integros effectus sortiri, & obtinere, sicque per quoscumque Judices ordinarios & delegatos, ubique judicari, & definiti debere, sublata eis & eorum cuilibet quavis aliter judicandi & interpretandi facultate, & auctoritate, ac irritum & inane esse, si secus super his à quocumque quavis auctoritate

rsde
kin

theo
logia

D. IV

tate scienter vel ignoranter contigerit attentari. Quocirca venerabilibus Fratribus Archiepiscopis & Episcopis, aliisque locorum ordinariis committimus, & mandamus, ut singuli in suis Dioccesibus, ac locis suae Jurisdictioni subiectis praesentes Litteras, & in eis contenta quaecumque exequantur, & exequi ac observari ab omnibus curent, & inobedientes quoscumque per Sententias, & poenas, aliaque juris & facti remedia, appellatione postposita, invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, brachii secularis auxilio, omnino compellant. Volumus autem, ut praesentium transumptis, etiam impressis, manu Notarii publici subscriptis, & sigillo alicujus personae in dignitate Ecclesiastica constitutae munitis, eadem fides prorsus adhibeatur, quae ipsis Originalibus Litteris adhiberetur, si essent exhibitae vel ostense. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc nostram Constitutionem & Ordinationem infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beati Petri & Pauli Apostolorum ejus, se noverit incursum. Datum Romae apud S. Mariam Majorem, anno Incarnationis Dominicae 1664. 15. Kal. Mart. Pontificatus nostri an. 10.

Anno à Nativitate Domini Nostri Jesu Christi 1665. Litterae illae affixae & publicatae &c. *J. Cardinalis Prodatarius S. Uoluntatis, visa de curia P. Ciampinus.*

CONCLUSIO.

Haec sunt supremi Pastoris placita, haec oracula indubitata. Quid igitur haesitamus, & haesitan-

do divini judicii interminationem incurrimus? Assumpti sumus in Clerum tam Secularem quam Regularem, ut populum Christianum verbo, & exemplo deceamus. At quomodo sperandum ut Fideles vocibus nostris obtemperent, si ipsi supremi Doctoris placitis oblectemur? Nulli sane nostrum promissa est à Christo autoritas in docendo falli nefcisa. Errarunt etiam ex Patribus bona mente viri Sancti, & doctrinam illustres: nec ideo minus aut Patres, aut Sancti, aut illustres fuere. Sed in hoc magis Sancti, magis illustres, quod doceri non recusaverint. Unus est à Deo nobis constitutus Doctor supremus Petri successor, Pontifex Romanus, uti lubentes agnoscimus universi. Erraverit hoc saeculo aliquis sive in Dogmatum sive in Morum doctrina: nihil fecit nisi quod humanum est, & cum viris summis, ac sanctis commune. At errorum tueri, aut auscultandi Christi Vicario remoras innectere, hoc nos neque viri Sancti, neque Patres docere, quorum vox unicum D. August. semper fuit. *Romae Rescripta venerunt, causa finita est.* Stemus igitur dociles & erecti ad vocem Pastoris supremi, sive nostra, sive aliena corrigentis, & utrumque pari alacritate suscipiamus. Si tuta amamus, hoc tutissimum, si certa quaerimus, hoc certissimum, si Sancta sectamur, hoc omnino sanctissimum. Hoc unum si, ut debemus, unanimes amplectimur, erit demum multitudini credentium cor unum & anima una: quod unum, & porro necessarium, unice volumus universi.

NOTITIA GENERALIS

Dogmatum singulorum ab Ecclesia omni tempore damnatorum, cum suis Auctoribus, ac Refutatione. Item Singulorum Haereticorum, cum tempore quo emerferunt: Singulorum Patrum ac Scriptorum à quibus confutantur: ad certos titulos ordine alphabetico studiose ac commodissime singula hic redacta.

ANNOTATIONES AD SEQUENTIA.

Nihil existimavi posse commodius accidere doctrinae Theologicae studiosis, quam si hanc Dogmatum damnatorum, eorumque Auctorum, & oppugnationum, & Ecclesiae definitionum, ac caterorum qua postea adduco Notitiam ac Seriem tam expedito ordine in promptu haberent. Nihil certe difficilius, quam quid in singulis Materis damnatum sit, prolixo per Auctores innumeros studio investigare. Nihil tamen utilius quam ea in singulis Materis comperta habere. Nihil denique commodius quam eadem, eorumque impugnationem alieno labore sub certis titulis in sequentibus reperire.

Sic enim facili negotio discernimus inter Dogmata certa damnata, & alia quae in disputationem venire possint. Sic etiam eorum Auctores, & Damnationem, & Tempora singulorum eruditione adducimus. Sic ad Scriptores, à quibus singula impugnantur, ubi opus est, facile recurrimus.

Sic denique ipsam temporum Chronologiam, & locorum Topographiam in quibus ea dogmata emerferunt, & eorum Auctores, & Impugnatores vixerunt, in promptu posside-

mus. Quamvis nolim hac ad Temporum, Locorum &c. amissum omnem revocari, nam in illis ipsi Historia Ecclesiastica Scriptores multum variare solent.

Scribunt sursim Auctores variis, quid in singulis materiis Probabiliter disputetur, sed quid diserte in singulis Damnatum sit rarissime attingunt, quod tamen maximum adferret scriptio commodum, & in Theologia universa compendium, quod, hic specialiter intendimus.

Nulla denique modo possunt emergentes receter Errorum solidius aut clarius refelli, quam ex aliis in eodem genere pridem, & certo damnatis, uti ex sequentibus studiosus Lector facile perspiciet.

Porro in fine Tomi II. & locis hic in decursu citandis, adducuntur Nova praesentium temporum Dogmata damnata, & nova contra illa Scriptores, uti & alii in omni genere & materia Theologi, Controversista, Interpretes, Historici, Concionatores &c. quod maximum censeo studio Lectori per omnes muneris sui partes compendium ac subsidium expeditissimum.

DOGMA.

DOGMATA HÆRETICORUM,

ac Damnata in quavis Materia, studiose collecta, refutata, & ad suos Auctores, & Materia titulos ordine Alphabeticō commodissimè redacta.

A.

ABSTINENTIA.

Abstinentia sive jejunium nullius est apud Deum metiti. Auctor fuit *Jovinianus*, postea *Waldenses* & *Wicelista*, ac demum *Lutherus*. Contra hunc errorem scripsit *S. Hieronymus* librum contra *Jovinianum* de laudibus jejunii, & *D. Ambrosius* de *Elia* & jejunio, uti infra tradetur in Catalogo Scriptorum contra has, & singulas hæreses. Damnatur etiam in Conc. *Gangrensi* decretorum cap. 19. anno 324. apud Baron. aliove Eccles. Scriptores.

Non debent institui jejunia ab Ecclesia, sed hoc relinquendum voluntati hominum. Auctor fuit *Aerius*, de quo *S. Augustinus* libro de hæresibus cap. 53. Illi adhæsit *Eustachius* Ponti Episcopus apud *Socratem* lib. 2. hist. Eccles. cap. 24. Hos pridem ab Ecclesia damnatos in eodem Conc. *Gangrensi*, *Bracarensi*, & *Toletano*, sequi non verentur *Hæretici moderni*.

Homo perfectus, sive qui pervenit ad statum perfectionis, non obligatur ad jejunium. Auctores fuerunt *Begardi* & *Beguine*, in hoc damnati in Concilio generali *Viennensi* an. 1311.

ADORATIO.

Crus *Christi* non est adoranda, nec aliæ ad illius imitationem factæ. Auctor hujus teste *Waldensis* de Sacramentalibus tit. 2. cap. 16. fuit quidam *Claudius* Oxoniæ in Anglia ortus, circa annum 825. cuius errorem multo post suscitavit *Wicelusus* anno 1380. & sequuntur hæretici *moderni*. Damnatur in Conc. *Romano*, anno 732. & *Nicano* II. anno. 786. aliisque sequent.

Adoranda non est Sacrosancta *Eucharistia*. Auctor fuit *Oecolampadius* Germanus, & *Monachus*, cum sequacibus, quorum error damnatur in *Tridentino* sess. 4. cap. 5. an. 1551.

ABSOLVTIO.

Poenitens sola fide absolvitur à suis peccatis, credendo se à Deo esse absolutum. Auctor fuit *Martinus Lutherus*, & *Islebensis* in Saxonia: Damnatus anno 1517. primum à Leone X. postea in *Tridentino*: quem secutus est *Zwinglius*, *Brentius*, *Melanchton*, *Carolladius*, *Osiander*, *Bucerus* &c. secutus etiam est hunc errorem *Calvinus*. Damnatur autem in *Tridentino* sess. 4. can. 9. an. 1551.

Mulier aut puer, æquè ac Papa, absolvere potest à peccatis. Author, *idem Lutherus* supra. Damnatur in *Tridentino* sess. 4. can. 10.

ADAM ET EVA.

Adam & Eva ob suam inobedientiam sunt perpetuò detrusi in infernum: Auctor fuit *Tatianus* Syrus Antiochiæ ortus, floruit circa annum 174. Damnatur in Conc. generali *Nicano* I. sub *Sylvestro* Papa, & *Constantino* Imp. an. 325.

Adam post peccatum amisit Dei imaginem. Auctor fuit *Origenes* Ægyptius in Alexandria ortus, anno 205. Reprobatur in Conc. *Romano* incepto sub *Fabiano* I. Papa & *Martyre*, expleto, anno. 258.

R.P. *Arisek*. Tom. I.

Si primiparentes permansissent in statu innocentia, numquam fuissent coituri ob humanam speciem propagandam. Auctores fuerunt *Armeni*, quorum Dux fuit *Jacobus Syrus* circa annum 455. damnatur in Conc. IV. generali *Calcedonenfi*. anno 452. & *Lateranensi* sub *Innocentio* III. anno 1215. ubi alii *Almerici* *Gallieros* proferuntur.

Adam fuisset mortuus, etiamsi non peccasset, & est mortuus conditione naturæ, non ex culpæ merito. Auctor fuit *Pelagius*. Anno 405. Reprobatur in Conc. II. *Millevitano* cui interfuit *S. Augustinus*, an. 416. & in Conc. VII. *Carthaginensi* anno 418. quæ etsi fuerint provincialia confirmata tamen fuerunt ab Ecclesia in sexto Synodo generali quæ in *Trullo* habita fuit.

Primi parentes ante peccatum erant cæci, & post ligni vetiti comestionem videre cæperunt. Hæresis hæc sine auctore recitatur à *Philastrio*, & *D. Augustino* in libris suis de hæresibus. Reprobatur in Conc. *Millevitano* II. præsentè *D. Augustino*, an. 416.

Eva cunctorum mater, non est ex Costa Adami formata, sed simul cum Adamo de limo terræ. Auctor ab aliquibus notatur *Thomas de Vio* ex patria *Cajetæ*, anno 1517. aut forte alius quispiam, propter locum *Gen. 1. Masculum & feminam creavit eos*, non ritè intellectum. Sed clarus est locus *Gen. 2.* ubi Eva vocatur virago, quia de viro sumpta est, uti universa intelligit Ecclesia.

ADULTERIUM.

Matrimonium legitime contractum, & perfectè consummatum dissolvitur ob conjugis adulterium: Auctor notatur *Montanus*, de quo infra titulo *Nuptiæ*.

ANGELUS.

Angeli sive boni sive mali non sunt à Deo creati. Auctor fuit *Hermannus Riswich*, Hollandus laicus, anno 1502. qui ob varios errores supplicio affectus dicitur apud *F. Bernardum* de *Luxemburgo*. Error hic satis damnatur in Conc. *Lateranensi* an. 1215. tradente unum esse Principium omnium visibilium & invisibilium.

Non dantur singulis hominibus aliqui Angeli custodes: Error *Calvini*.

ANIMA.

Animarationalis (ut rationalis est) non est forma corporis humani. Auctor fuit quidam *Petrus Joannis* Biranensis diocesis an. 1199. &c. Damnatur in Conc. *Viennensi* sub *Clemente* V. an. 1311. cuius verba habentur in lib. *Epist. Clementinarum* de summa Trinitate, &c.

Spiraculum, quod Deus spiravit in faciem Adæ, minime est anima. Auctor fuit *Philastrius* natione Hispanus in regno *Castiliæ* ortus, qui floruit, & postea sanctè obiit *Brixia* circa annum 378. Contrarium declaratur in Conc. IV. *Calcedonenfi* sub *Leone* Papa, anno 452.

Anima Adæ prius creata est, deinde corpus formatum

tum. Auctor fuit *Joannes Hierosolymitanus*, anno 392. Reprobatur etiam in Conc. IV. *Calcedonenſi*, ſupra.

Anima hominis eſt aut *Dei ſubſtantia*, aut ex Dei ſubſtantia, Auctor fuit (uti refert Philaſter libro ſuo de hæreſibus) *Nicolaus Diaconus*. Hunc etiam errorem ſuſcitavit quidam Manes anno 277. huic etiam hæreſi ad hæreſi Amidaus Syrus ex Meſopotamia in civitate Edeſſenorum ortus. Hanc etiam cum magna pertinacia tutati ſunt *Felix & Fauſtus* Manichæi Aſtri apud Carthaginem orti, an. 404. Huic errori anathema dicit Conc. *Bracarenſe* 1. cap. 5. Decretorum, an. 563.

Animæ non creantur à Deo. In hac hæreſi eſt diſviſio licet ad omnes ad unum finem tendant. *Hermias* & alii populi Galatæ, docent animas creati ab Angelis ex igne & ſpiritu, anno 170. Hunc errorem tutatus *Apollinaris* Grammaticus ex Alexandria Egypti civitate ortus, anno 350. Eundem ſecutus eſt & *Lucifer Calaritanus*, & in Inſula Sardinia Episcopus, anno 371. Damnatur in Conc. *Nicano* I. anno 325. definiente in Symbolo Deum factorem omnium viſibilem & inviſibilem, quod etiam ſequitur in Symbolo Conc. II. *Conſtantinopolitanæ*, an. 381.

Animæ hominum malæ convertuntur poſt mortem in dæmones & bruta animalia. Auctor fuit *Tertullianus*, cui errori occaſionem præbuiſſe videntur verba Chriſti malè intellecta ad Judæos, Joannis 8. *Vos ex patre Diabolo eſtis*: Et Joan. Baptiſtæ Matth. 3. *Progenies viperarum &c.* de quibus S. Auguſtin. de hæreſibus cap. 86.

Anima hominis in morte corrumpitur. Quæ opinio diſviſa eſt, licet omnes ad unum finem tendant. Primi auctores fuerunt *Arabici* docentes animam hominis ſimul interire cum corpore, & in reſurrectione corporum reſurgere, an. 249. *Hermannus* autem *Riſiuch* docet animas ita interire, ut nunquam redeant. Damnatur in Concilio gen. *Lateranenſi* ſub Leone X. anno 1513.

Animæ poſt mortem tranſeunt de corpore in corpus. Auctores fuerunt *Albigenſes* anno 1176. hunc etiam errorem ſecuti ſunt *Albanenſes*: & pridem *Pythagore* Philoſopho attribuitur. Damnatur in Conc. *Lateranenſi* ſub Alexandro III. cum cæteris *Albigenſium* erroribus, anno 1179.

Animæ ante corporis inſuſionem peccaverunt, ideo ſunt incluſæ in pœnam in corporibus tanquam in carcere. Auctor fuit *Origenes &c.* hanc etiam hæreſim ſecutus eſt *Prifcillianus* Hispaniæ Avilæ ortus, anno 381. Damnatur in Conc. I. *Bracarenſi*, decretorum cap. 6. anno 563.

APOSTOLI.

Apoſtoli prædicaverunt Evangelium ſolum litteraliter, non myſticè. Auctor fuit Abbas *Joachim* Calaber de Curiario, anno 1190. In eundem errorem cecidit *Petrus Joannes*: Reprobatur in Conc. *Lateranenſi* ſub Innoc. III. in cap. 2. cum aliis dicti *Joachimi* erroribus, anno 1215.

Apoſtoli nec habuerunt, nec receperunt pecuniam, nec aliquid in craſtinum ſervaverunt. Auctor fuit *Gerardus de Parma* ex familia de Sagarellis anno 1300. Contra eſt Conc. *Vienneſe* ſub Clemente V. damnans errores *Begardorum*, ex quibus ille *Gerardus* prodiit an. 1311.

AQUA.

Aqua eſt Deo cœternæ. Hæreſis hæc recitatus

à S. Auguſtino de hæreſibus 76. ex eo ut videtur ortus, quod gen. 1. non fiat mentio creationis aquæ, ſed tantum cæli & terræ. Damnatur in Conc. I. *Nicano*, anno 325. & habetur in cap. *Firmiter*, de S. Trinit. viſibilitatem & inviſibilitatem omnium.

Aqua non benedicta eſt tanti valoris, quanti eſt benedicta: & eſt opus Negromantiæ ad res benedictandas; non enim poſſumus facere res meliores benedictionibus, quam Deus eas per naturam condidit. Auctores fuerunt quidam *Flagellantes* ſic ab operibus dicti: huic errore ad hæreſem aliqui populi Angli *Lolardi* dicti, in aliis Sæctatores *Wiclephi*, anno 1450. Hanc doctrinam etiam tutatus eſt quidam *Joannes Germanus* de Weſtphalia ſuperiore, anno 1470. Damnatur in Conc. *Agabeniſi* in Gallia, anno 494. & in *Hiſpaleſi* 2. an. 624. & in *Toletano* 4. cap. 8. decretorum, anno 633.

B.

BAPTISMY.

Baptiſmus fit in igne & ſpiritu, non in aqua. Auctores fuerunt *Galatæ*, abuſi illis verbis Matthæi 3. *Ipe vos baptizabit in Spiritu Sancto & igne*, ut refert S. Auguſtinus de hæreſibus cap. 59. Damnatur in Conc. *Florentino* ſub Eugenio IV. anno 1438. & in *Tridentino* ſeſſ. 7. can. 2.

Forma Baptiſmi uſitata non eſt vera forma &c. Ita docuerunt *Marcus Egyptius*, ex Alexandria, anno 155. *Montanus* apud Miſiniam Phrygiæ ortus, anno 173. *Paulus Syrus* ex Samofatena urbe, anno 266. Damnatur in Conc. I. *Nicano*, anno 325. & in Conc. I. *Antiocheno* recepto in prædicto *Nicano*.

Mortui ſunt baptizandi. Auctores fuere *Marcioniſtæ*. ſic dicti à Marcione eorum duce, an. 158. Damnatur in *Carthaginenſi* III. anno 397. recepto poſtea in Synodo generali in Trullo celebrata.

Baptiſmus nullam vim habet. Primi Auctores fuerunt *Meſſaliani*, *Manes*, *Albanenſes*, & *Albigenſes*, Armeni, *Petrus Joannis*, de quibus Hiſtoria, ſive Annales Eccleſiaſtici. Damnatur in *Nicano* I. & in *Florentino* ſub Eugenio IV. an. 1439.

Pueri ulum rationis non habentibus Baptiſ. nihil prodeſt. Auctor fuit quidam *Petrus de Bruſ* Gallus ex Provincia Narbonenſi, anno 1126. poſt hujus mortem docuit etiam *Henricus* quidam Gallus patria *Toſolanus* an. 1149. Item docuerunt *Anabaptiſtæ* illi qui ſurrexerunt anno 1302. Damnatur in *Lateranenſi* ſub Innocentio III. anno 1215. & aliis deinceps uſque ad *Tridentinum* ſeſſ. 7. can. 13.

Rebaptizandi ſunt illi, qui ſunt de Eccleſia Romæ. Auctor primus fuit *Donatus Apher* ex Caſſinigiſ in Numidia ortus, anno 306. ſecuti ſunt Armeni: etiam *Anabaptiſtæ* originem trahentes à Petro Bruſſiano an. 1558. &c. Damnatur hæc hæreſis poſt alia in Conc. *Florentino*, ſub Eugenio IV. an. 1438. in decreto de unionem Armenorum.

Non poteſt alicui conferri baptiſma, niſi ei etiam conferatur Sacramentum Eucharitiæ, & niſi baptizatus unguatur Sancto Chriſmate, non eſt baptizatus. Auctores ſunt Armeni de quibus ſupra & in Hiſtoria Eccleſiaſtica apud Baronium &c. uti & alii Hæreſiarchæ quos in decurſu adducimus. Damnatur etiam in *Tridentino* ſeſſ. 7. can. 13.

Baptiſ.

Baptifmus est recipiendus nullâ interjectâ olei mixtura. Auctor fuit *Waldo* Gallus civis Lugdunenſis, anno 1170. Secutus est etiam *Wiclef*, de quo supra &c. Damnatur autem in Conc. *Laodiceo*; anno 364. & demum in Conc. *Lateranenſi* ſub Alexandro III. anno 1179. ubi ſecta *Waldenſium* damnata.

Pueri non egent Baptifino ad deletionem peccati originalis, quia ante Baptifinum carent peccato originali. Auctor fuit *Pelagius*, ſecuti ſunt *Wiclef* & *Armeni*, de quibus ſupra &c. Tribuunt aliqui quid ſimile Joanni Gerſoni, anno 1410. & Thomæ de Vio, quod poſſint ſalvari ſine Baptifino in caſu neceſſitatis, quæ admitti nequeunt, uti patet jam inde ex Conc. II. *Millevitano*, & demum ex Conc. *Tridentino* ſeſſ. 5. in decreto de peccato originali.

Si quis non ex contemptu, ſed ex impoſſibilitate (etiam ſi toto corde ad Deum fuerit converſus) non poſſit baptizari, ſalvari minimè poteſt. Error hic apud *D. Bernardum* recenſetur Epit. 77. nullo nominato Auctore, Damnatur in *Tridentino* ſeſſ. 6. cap. 4.

Nullum peccatum præter originale tollitur per baptifinum. Auctor fuit *Lutherus*, de quo ſupra &c. damnatur diſerte in *Tridentino* ſeſſ. 5. av. 1546.

Baptifmus aquæ ceſſavit, & eſt mutatus in baptifinum Sanguinis. Auctores fuerunt *Flagellantes* de quibus ſupra &c. Damnatio hujus reperitur in Conc. *Vienneſi* ſub Clemente V. prædictorum errores proſcribente anno 1311.

Anabaptiſta contendunt baptifinum ſolis adultis conferendum, damnati in *Trid. ſeſſ. 7. & alibi*.

BEATITUDO.

Beati non vident eſſentiam Dei. Auctores ſunt *Armeni*, ſupradicti. Fuit ſecutus *Petrus Abailardus* Gallus Narbonenſis provincie, anno 1140. etiam *Arnoldus* vel *Arnulphus* Brixie in Italiâ ortus, anno 1139. Concilium *Rhemenſe* anno 1148. *Abailardum* & *Arnoldum* cum ſuis erroribus reprobavit.

Beatitudo conſiſtit in deliciis carnis. Auctor fuit *Cerinthus* Aſiaticus in Græcia apud Ephesum ortus, anno 41. Conc. *Apoſtolorum* Hieroſolymis congregatum, anno 41. ſatis hanc hæreſim damnavit cum erroribus aliis *Simonis Magi*, *Nicolai Diaconi*, *Cerinthi*, *Carpocratis*, &c.

Nec Beatitudo, nec miſeria erit perpetua. Auctor fuit *Origenes*, de quo *S. Auguſtinus* lib. de hæreſibus. Et cum aliis erroribus *Origenis* damnatur in Concilio *Romano* ſub Cornelio Papa & Martyre anno 253.

Homo in hac vita poteſt habere beatitudinem ſecundum omnem gradum perfectionis. Auctores fuerunt *Begardi* & *Beguina*, populi habitantes in Germania inferiori, anno 1300. Damnantur in Conc. *Vienneſi* ſub Clemente V. anno 1311.

Omnis natura intellectualis ſeipſa eſt beata. Auctores ſunt *Begardi* & *Beguina*. Damnantur in Conc. *Vienneſi*, ſupra.

Ante diem Judicii nulla anima eſt beata. Auctores ſunt *Armeni*, quibus etiam conſenſerunt *Græci*. Damnatur in Conc. *Florentino* anno 1439.

Omnis Beati pars ſunt in gloria, nec in cælis eſt præmiorum differentia. Auctor fuit *Jovinianus* natione Romanus anno 382. præter alia, damnatur in *Florentino* ſub Eugenio IV. anno 1439.

Intellectum creatum nullo lumine gloriæ indigere *R. P. Arſelek. Tom. I.*

ad eſſentiam divinam intuitivè videndam afferbant *Begardi hæretici damnati*.

BELLUM.

Nullo pacto licet inferre bellum. Auctores ſunt *Manichæi*, etiam ſecutus eſt poſtea *Oecolampadius* &c. Damnatur in Conc. IV. *Calcedonenſi* ann. 452. & poſtea in *Bracarenſi* 1. an. 563.

Non licet facere bellum etiam cum Turcis. Auctor fuit *Lutherus* &c. Reprobatur in Conc. *Clavomontano* anno 1084. & in *Lateranenſi* anno 1120. jubente bellum contra Turcas proſequi.

BENEDICTIO.

Omnes benedictiones Eccleſiæ nullius ſunt valoris. Auctores ſunt *Waldenſes*, poſtea fuerunt *Wiclephiſta*: de hoc infra tit. *Aqua* & infra tit. *Exorcismus*.

BESTIA.

Omnes beſtiæ ſunt capaces rationis. Auctor fuit *Manes*, de quo antea: damnatur in Conc. IV. gen. *Calcedonenſi*, cum aliis erroribus *Manichæorum* anno 452.

C.

CANTUS.

Cantus in Eccleſia nullius eſt virtutis. Auctor eſt *Hilarius* quidam *Arianus* *Egyptius* *Alexandria* ortus, anno 334. ſecuti ſunt *Waldenſes* nec non *Wiclephiſta*. Damnatur in Conc. *Agathenſi* in Gallia, anno 494.

CALCEAMENTUM.

Non licet Chriſtianiſ uti Calceamentis, Inter hæreſes à *S. Auguſtino* notatur, auctore non nominato. Patet falſitas ex Conc. *Eliberitano* cap. 17. ſuorum decretorum prohibente tantum veſtimenta & calceamenta ad pompam, anno 306.

CAPUT.

In Eccleſia non eſt unum Caput. Ita *Lutherus*, *Calvinus*, & ſequaces qui negant Pontificis primatum de quo tit. *Papa*, Pontifex &c.

CHARACTER.

In nullo Sacramento imprimitur Character. Auctor fuit *Lutherus*. Damnatur error Conc. IV. *Carthaginenſi*, anno 214. & demum in Concil. gen. *Florentino*, in decreto de unione Armenorum, anno 1439.

CARO ET CORPUS HUMANUM.

Corpus ſua naturâ eſt malum, & à malo principio. Auctores ſunt *Manichæi*, quibus adherent *Prifcillianiſta*. Damnantur in Conc. I. *Bracarenſi*, à Joanne III. confirmato, can. 13. anno 563.

CERTITUDO.

Omnis homo juſtus fidei certitudine ſcit ſe eſſe in gratia, Auctor *Lutherus* & ſequaces. De quo etiam in tit. *Absolutio* & *Gratia*.

CIBUS.

Non licet veſci carnibus. Auctor *Tacianus*: ſequuti ſunt *Manichæi*, ortum habentes ex *Mane*, anno 1170. etiam *Prifcillianus*, nec non pridem *Græci*. Reprobatur in Conc. I. *Bracarenſi*, can. 14. anno 563.

Diebus ab Eccleſiis vetitis licet veſci carnibus &c. Auctor fuit *Jovinianus*, fueruntque *Waldenſes* & *Lutherus*. Damnatur in Conc. *Toletano* III. decretorum cap. 9. anno 653.

CIRCUMCISIO.

In Lege nova admittitur Circumciſio. Quidam poſt

hisde
kin

theo-
logia

IV
25

post tempora Christi, quos Apostolus ipse reprobatur, de quo etiam tit. *Lex*.

CHRISTUS.

Christus solam habuit naturam humanam. Auctor fuit *Carpocrates* anno 36. secutus fuit *Ebion* Simonis Magi discipulus anno 57. etiam *Theodorus Sutor* anno 173. etiam *Theodorus Argentarius*, sive *Trapazetus* dictus, anno 202. etiam *Arthemion* ex Bizantina urbe ortus, anno 196. etiam *Arrius* Aegyptius, Alexandriae ortus anno 310. etiam *Photinus*, à quo Photiniani venerunt, anno 340. Damnatur in *Conc. I. Nicano* in Symbolo, anno 325.

Christus solam habuit naturam Divinam. Primus Auctor fuit *Valentinus* natione Aegyptius, anno 132. secutus est *Cerdo* Pontius apud urbem Synope natus, anno 146. *Apelles* verò docet Christum carnem suam sumpsisse ex elementis &c. anno 146. *Priscillianus* & *Manes* docent, Christum fuisse hominem Phantasticum. Etiam Valentinum fuit secutus *Apollinaris* filius, anno 371. Damnatur in eodem Symbolo *Nicano* & in *Conc. Constantinopolitano* generali III. in Symbolo, & *homo factus est*, anno 381.

Christus uti duas naturas, ita duas personas habuit. Auctor fuit *Nestorius* ex Germanicia urbe Syriae ortus, anno 428. secutus est *Petrus Gnaphæus*, anno 471. Damnatur in *Conc. gen. Ephesino* can. 4. anno 431.

Christus solam habuit naturam & personam Divinam. Auctor fuit *Eutiches* Constantinopolitanus anno 448. deinde secutus est *Dioscorus* Aegyptius Alexandriae ortus anno 439. etiam *Acephals* anno 494. etiam *Severus* natione Antiochenus anno 513. Damnatur in eodem *Ephesino*, decretorum cap. 13. & in *Concil. gen. Calcedonensi*, anno 452.

Christus solum corpus non animam habuit. Auctor *Arius*, de quo antea, damnatur in *Conc. Roma* habito sub *Damaso* anno. 382. & in *Ephesino* gen. decret. cap. 13. an. 431.

Una solum in Christo fuit voluntas, nempe Divina. Auctor *Macharius* Syrus anno 678. Damnatur in 6. Synodo gen. in *Trullo* sess. 17. in qua profertur Symbolum S. Athanasii, anno 680.

Non Christus sed Simon Cyrenæus fuit crucifixus. Auctor *Basilides* Aegyptius ex Alexandria ortus anno 74. constat contrarium ex ipso *Conc. Apostolorum* sub D. Petro, anno 41.

Non possumus sperare salutem in Christo. Auctor fuit quidam *Bassus* Aegyptius & Alexandriae ortus anno 120. secutus fuit *Petrus Abailardus* de quo antea: Constat contrarium ex ipsis *quatuor primis Conciliis* generalibus, quæ D. *Gregorius* affirmat recipienda sicut quatuor Evangelia.

In Christo non fuit Spiritus timoris Domini. Auctor idem *Abailardus*. Hic cum aliis *Abailardi* erroribus damnatur in *Conc. Rbemensis ab Eugenio II.* confirmato, anno 1148.

Christus adhuc vivens lanceatus fuit. Auctor *Petrus Joannis*, contra Evangelii textum expressum: damnatur etiam à *Conc. Viennensi*, anno 1311.

Christus non resurrexit, sed adhuc resurget. Auctor fuit *Cerinthus*, de quo in hist. Ecclesiastica. Damnatur in *Nicano I.* in Symbolo, & *resurrexit tertia die*.

Christus ascendit in Cælum sine carne. Auctor *Apelles*, de quo hist. Ecclesiastica. Damnatur in *Conc. gen. Ephesino III.* cap. 13. anno 431. vide infra plura v. Deus.

CONCILIUM.

Concilia rite congregata nullius sunt valoris. Hoc docent ab initio hæretici, *Arrius*, *Nestorius*, *Eutyches*, *Joannes Huss*: postea *Lutherus* &c. Damnatur in *Conc. Constantiensi* sub Joanne XXIV. sess. 4. & 5. anno 1415.

COPULA HUMANA.

Ufus feminarum est communis. Auctor fuit *Simon Magus* Samaritanus anno 35. secutus est *Nicolanus Diaconus*, etiam *Menander* Samaritanus anno 74. etiam *Saturninus* Antiochiæ natus, anno 60. etiam *Carpocrates*, & *Ebion*, etiam *Cerinthus*: etiam *Cerdo*: etiam *Marcion*: etiam quidam *Florinus* Romæ natus, anno 165. etiam *Piccardus*, ex Belgia Gallica ortus Adamitarum Dux anno 1428. etiam *Waldenses*: etiam quidam hæretici *Fratricelli* dicti, quorum Magister fuit *Hermannus* Ferrariensis anno 1294. Damnatur in ipso *Conc. Hierosolymitano* sub D. Petro, cum aliis Simonis magi erroribus.

Copula carnalis in universum non est licita, de quo titulo, *supra* infra dicitur.

Coitus non est peccatum, sed bene osculum. Auctores *Begardi* & *Beguine*. Damnatur in *Conc. Viennensi* cum aliis erroribus *Begardorum* anno 1311.

CONFESSIO.

Confessio est humanum inventum. Auctor primò fuit *Petrus* Hispanus Oxomenis, 1474. secutus est *Lutherus*. Damnatur cum sequentibus de confessione Sacramentali in *Conc. Constantiensi*, & in *Florentino*, ac Postremò in *Tridentino*, sess. 4. in can. 3. in can. 6 & 7.

Non est necessarium confiteri peccata Sacerdoti, sed soli Deo. Auctor primus fuit *Jacobus Syrus* apud Antiochiæ ortus, anno 452. postea etiam *Lutherus*.

Non est necessaria examinatio suæ conscientie ante Confessionem, Auctor idem *Lutherus*.

Confessio est nullius valoris. Auctor *Lutherus*. Damnatur in *Tridentino*, & aliis supra notatis.

Confitentes non nisi peccata prius penitentia debent absolvi. Damnatur in *Petro de Osma*.

Vide infra *Penitentia*.

CONFIRMATIO.

Confirmatio non est Sacramentum. Auctores sunt *Græci*, anno 455. secuti sunt *Waldenses*, *Wiclephisti*, nec non *Lutherus* & *Calvinus*. Damnatur pridem in *Concil. II. Hispanensi*, cap. 7. anno 624. ac demum in *Tridentino* sess. 7. can. 1.

Non solum Episcopus est minister ordinatus confirmationis. Damnatur inter *Wiclephi* errores.

CONSILIUM.

Nullum est discrimen inter Consilium & Præceptum, de quo infra titulo, *Præceptum*.

CONTRITIO.

Contritio est nullius valoris. Auctor *Lutherus*: Attritio ex metu gehennæ facit homines deteriores. Vide infra *Timor*.

CORRECTIO.

Subditi possunt pro libitu corrigere suos superiores delinquentes; vide infra *Subditus*.

CREATURA, CREATIO.

Creaturæ præsertim corporeæ à Deo non sunt factæ. Docuit *Simon Magus*, etiam *Menander*, & *Saturninus*, etiam *Cerinthus* & *Manichæi*, nec non *Priscillianus*: quorum aliqui dicunt mundum corporeum factum à principio malo, alii à solis Angelis. Damna-

Damnatur in Conc. I. *Nicano* & in *Lateranensi* sub Innocentio III. anno 1215.

Creaturae ex se malae sunt. Auctores fuere *Manichaei* & *Priscillianistae*, quia scilicet à malo principio. Damnatur tam in praedictis, quam in Concil. *Bracarenfi* I. in Hispania, anno 563.

Materiam primam non esse creatam, sed ex se, docuit *Marcion* haereticus. Creatas animas diu ante corporum formationem, *Origeni* adscribitur. Vide *Anima*, *Mundus* &c.

CRUX.

Crux Salvatoris non est adoranda, de quo dictum titulo, *Adoratio*, *Christus*, & alibi infra.

D.

DECI MÆ.

Decimæ non sunt Sacerdotibus solvendæ. Auctor fuit *Gerardus Parmensis*, huic adhaeret *Ioannes Wisleph*, damnatus in Concil. *Constantiensi*.

DEVS.

Plures sunt Dii. Docuerunt *Cerdo*, *Marcion*, *Valentinus*, etiam *Secundus* Valentini discipulus, anno 175. & *Ptolomeus* ejusdem discipulus & concivis. Secuti hos fuerunt *Marcus*, *Apelles*, *Manichaei*, *Albanenses*, & *Albigenses*, de quibus ante: Pater manifestus error, ex ratione ipsa, ex scripturis, ex Concil. *Nicano* I. in Symbolo, *Credimus in unum Deum*.

Deus est Corporeus. Auctor dicitur *Tertullianus*, secuti *Andiani* qui etiam dicuntur Anthropomorphitæ. Pater hic error ex eodem Symbolo *Nicano*, & cæteris.

Deus est mendax, Auctores *Armeni*, ut refert Guido lib. de hæresibus. Damnatur disertè ex Conc. IV. gen. *Calcedonensi*, & *Lateranensi* sub Innocentio III.

Omnia de necessitate absoluta eveniunt. Auctor fuit *Petrus Abailardus*, de qua hæresi infra ut. *Futurum contingens*.

Sapientia, iustitia, & alia Dei attributa sunt ab ipsa Dei essentia realiter distincta. *Gilbertus Porretanus*, ut refert D. Bernardus Serm. 3. in Cantica. Error ex opposito fuit *Eunomii* nullam etiam rationis live conceptus distinctionem inter ea admitti posse, uti refert *Epiphanius*, hæresi 26.

Non sunt tres personæ in Divinis. Auctor fuit *Noëtus* in Epheso civitate Græciæ ortus, anno 260. huic adhaeret *Sabellius* in Ptolemaida Lybiæ urbe ortus anno 260. Damnatur in Concilio Romano sub Sylvestro I. anno 326.

Filius est Patre minor. Auctor fuit *Arrius*, secutus est *Aëtius*, anno 356. etiam *Achatius* anno 309. etiam *Eunomius* Galata &c. anno 381. etiam multo post *Petrus Abailardus*. Damnatur in eodem Conc. *Nicano* I.

Filius Dei ignorat ultimum diem. Auctores dicuntur ab ignorantia. *Ignote* malè intelligentes dictum Christi *Marcii*, *De die autem illo nemo scit... neque Filius, nisi Pater*, apud *Isidorum* lib. 8. Etym. cap. 5. Damnatur in Concilio *Lateranensi* sub Martino I. aliisque.

Filius non videt Patrem, nec Spiritus sanctus Filium; Auctor fuit *Origenes* uti scribit *Epiphanius* in Epist. ad Joan. Hierosolymitanum. Damnatur inter ejus errores in Concilio Romano sub Fabiano, anno 254.

Spiritus Sanctus est minor Patre & Filio, & est mera creatura. Auctor *Macedonius* Constantinopolitanus anno 341. *Arriani* multum addictus, apud *S. Augustini*

num lib. de hæresibus c. 52. Damnatur in Concilio II. gen. *Constantinopolitano* sub Damaso, anno 381. uti & in *Ephesino* III. *Calcedonensi* IV. & *Lateranensi* sub Innocentio III.

Spiritus Sanctus est Anima mundi. Auctor fuit *Abailardus*; de quo D. Bernardus Epistola 190. ad Innocentium secundum. Hic cum aliis *Abailardi* erroribus damnatur in Concilio *Rhemensi* in Gallia anno 1148.

Spiritus Sanctus non procedit à Patre & Filio. Quod docuere *Græci*, & etiam *Armeni*, Damnatur in *Lateranensi*, anno 1215.

Personæ Divinæ circa proprietates negligendæ sunt. Auctor *Petrus Abailardus*, Damnatus in Concilio *Rhemensi*, supra. vide *Creatura*.

DIABOLVS.

Diabolus suâ naturâ est malus. Auctores *Manichaei*, quos secutus est *Priscillianus*. Damnatur in Concilio I. *Bracarenfi*, & in *Lateranensi* sub Innocentio III.

Diabolus aliquando ab inferno est liberandus. Auctor fuit *Origenes*, ut refert S. Augustinus de hæresibus c. 33. Damnatur in Quinto Concilio gen. in *Trullo*, sub Vigilio, anno 553.

Diaboli tentationes fiunt in nobis Contactu lapidum, & herbarum: de quo dicitur titulo *Tentatio*.

E.

ECCLĒSIA.

Soli boni, non mali in Ecclesia continentur. Auctor fuit *Donatus*, secutus est *Ioannes Huss*, anno 1413. Eam hæresim diu sepultam demum refuscitavit *Lutherus*. Damnatur pridem in Conc. *Constantiensi* Sess. 15. in articulis Joannis Huss. anno 1415.

Ecclesiam constare ex solis prædestinatis docuerunt *Calvinista*; ex solis Perfectis *Anabaptista*, ut supra damnati.

Ecclesia potest errare. Auctor fuit *Ioannes de Westphalia*, & damnatur in Conc. *Constantiensi* contra *Wiclefum*.

Epistolæ Decretales nullius sunt valoris. Auctores sunt *Waldenses*, secuti sunt *Gerardus*, *Begardi* & *Beguina*, etiam *Joannes Wisleph*, *Joannes de Westphalia*, & *Lutherus*. Damnatur in Concilio *Vienensi* sub Clemente V. anno 1311. & in *Constantiensi* in articulis *Wiclefi*, anno 1415.

Ecclesia & ecclesiastici homines non possunt divitias possidere. Auctores *Andiani*, secuti sunt *Waldenses* & *Wiclefista*, etiam *Marsilius* Paduanus anno 1307. nec non *Lutherus*. Damnatur in Conc. gen. *Calcedonensi* IV. c. 22. Decretorum sub Leone I. & in *Constantiensi* Sess. 8. inter articulos *Wiclefi*, anno 1414.

ELEEMOSINA.

Non licet facere Eleemosinam Fratribus mendicantibus. Auctor fuit *Ioannes Wisleph* qui supra, docens eos qui istis faciunt eleemosinam excommunicari, de quo etiam infra tit. *Mendicitas*.

Eleemosinarij, licet magni peccatores, salvantur. Dogma hoc sine Auctore recenset S. Augustinus de Civitate Dei, cap. 22. & damnatur in *Nicano* I. anno 325.

EPISCOPVS.

Episcopi sunt pares simplicibus Sacerdotibus. Auctor fuit *Aëtius* Alexandriae ortus anno 354. secuti sunt infames Pauperes de *Lugduno*, *Marsilius* Paduanus, Joan-

Joannes *Wicleph.* & *Lutherus.* Damnatur in Concilio *Hispalensi* I. Decretorum cap. 5. & 7. quod fuit confirmatum ab *Honorio I.* & receptum in 6. Synodo in *Trullo* habita sub *Agathone.*

Episcopus peccans amittit Episcopatum. Auctores *Waldenses*, nec non *Wicleph.* de quo etiam errore infra tit. *Potestas.*

EVANGELIVM.

Evangelium jam cessavit. Auctores fuerunt *Flagellantes*, hæretici: & inter eorum errores damnatur in Concilio *Viennensi* anno 1311.

Evangelium solum litteraliter ab Apostolis fuit prædicatum. Auctor fuit Abbas *Joachim*: inter ejus errores decretorum cap. 20. damnatur in *Lateranensi* sub Innocentio III.

Evangelium non est lex. Auctor *Martinus Lutherus*, secutus est *Philippus Melancthon* anno 1530. etiam *Joannes Brentius* Germanus, anno 1540. Damnatur in *Tridentino* Sess. 6. can. 20.

EVCHARISTIA.

Ex pane non potest confici Sacramentum Eucharistiæ. Auctores fuerunt *Catharistæ* Manis Discipuli. Damnatur in *Florentino*, anno 1439.

Non in Azymo, sed fermentato corpus suum Christus confecit. Auctores sunt *Græci*, secuti sunt *Armeni*. Repugnat definitioni Concilii *Florentini*, in decreto Unionis Græcorum cum Ecclesia Latina.

Modus Consecrandi Ecclesiæ Romanæ non est verus modus. Auctores sunt *Waldenses*. Damnatur etiam in *Florentino*, anno 1439.

Corpus & Sanguis Christi realiter non continentur sub speciebus panis & vini. Docuerunt hoc pridem *Armeni*, etiam *Berengarius* Gallus Andegavensis an. 1006. etiam *Joannes Wicleph.* *Almaricus*, & *Joannes Oecolampadius*, ac *Joannes Calvinus*. Post alia damnatur in Concilio *Tridentino* Sess. 3. cap. 1.

Post Consecrationem, manet idem panis. Auctores *Wicleph* & *Lutherus*. Damnatur contra *Wiclefium* in Concilio *Constantiensi*, & contra *Lutherum* in *Tridentino* Sess. 3. cap. 4. can. 2.

Pro Calicis consecratione non est apponendum vinum, sed sola aqua. Auctores *Aquarii* apud *S. Augustinum*, quorum quis fuerit magister, non legitur. Repugnat Concilio *Lateranensi*, & demum *Tridentino* Sess. 3. cap. 4.

Nullo modo est aqua apponenda in calice. Auctores sunt *Græci*, *Armeni* insuper secuti sunt. Repugnat Concilio III. *Carthaginensi*, & *Florentino* in decreto de unione Armenorum.

Sacramentum Eucharistiæ nec prodest, nec lædit. Auctores sunt *Messaliani*, quos secuti sunt *Armeni*. Damnatur in *Tridentino* Sess. 3. cap. 2. can. 5.

Sacramentum Eucharistiæ majorem habet vim feria quinta majoris hebdomadæ. Auctores fuerunt *Græci*. Repugnat *Florentino*, in decreto de unione Græcorum.

Sacramentum Eucharistiæ sumi potest à peccatore sine confessione, Auctor *Lutherus*, alique sequaces. *Tridentino* Sess. 3. cap. 7. declarante solam fidem non esse sufficientem preparationem ad hoc Sacramentum &c.

Peccator non recipit corpus Christi. Recitatur hic error à *Petro Lombardo* lib. 4. sent. dist. 9. Damnatur in *Tridentino* Sess. 3. cap. 7. can. 11.

Corpus Christi non est in Eucharistia, nisi in solo usu. Auctor præcipue fuit *Martinus Buzerus* Germanus, & *Lutherus*, anno 1530. Damnatur in eodem *Tridentino* supra cap. 6. can. 7.

Communio debet fieri sub utraque specie. Auctores sunt *Græci*, his adhæsit *Petrus Drefensis* Bohemus, anno 1428. etiam *Lutherus*. Damnatur pridem in Concilio *Constantiensi* Sess. 13.

Vide infra *Missæ.*

EVNUCHVS.

Ad bene Deo serviendum oportet, ut quisque sit castratus. Auctor fuit quidam *Valesius* Arabs anno 230. Reprobatur in Conc. *Nicano* I. can. 1. & in Concilio *Romano* inter errores *Origenis*, anno 254.

EXCOMMVNICATIO.

Censuræ nullius sunt valoris. Auctor fuit *Joannes Wicleph.* secuti sunt *Joannes Huss*, & *Lutherus*. Damnatur pridem inter errores *Wiclefi* in Conc. *Constantiensi*.

EXORCISMVS.

Omnes Benedictiones, quas facit Ecclesia, sunt spernendæ. Auctores sunt *Waldenses*, & sequentes *Wiclephistæ*. Inter alia Concilia *Toletanum IV.* sub *Honorio I.* suorum decretorum cap. 8. Benedictionem Cerei Paschalis approbat, & mandat.

F.

FATVM.

Hominum actiones sunt fato adscribendæ. Auctor fuit *Bardejanus*, an. 175. sequutus est *Priscillianus*. Damnatur in Concilio *Bracavensi* I. suorum Decretorum cap. 9. an. 563. Vide infra *V. Libertas.*

FIDES.

Nil credendum est, quod excedat nostri intellectus virtutem, Auctor fuit *Petrus Abailardus*: cum quo hic error damnatur in Concilio *Rhemensi* anno 1148.

Habentes solam fidem; licet peccatores maximi, salvantur. Auctor est *Ennomius*, sequutus est *Lutherus*. Damnatus in *Tridentino* Sess. 6. cap. 3. 4. &c. & can. 9.

Fides amittitur per quodlibet peccatum mortale. Auctor est *Lutherus*. Damnatur ibidem in *Tridentino* cap. 15. ac can. 28.

Licetum est exterius fidem negare instante persecutione: & sufficit eam in animo suo interius retinere. Damnatur ut hæreticum in Concilio *Romano* sub *Cornelio Papa*, uti patet ex *Baronio* ad annum 254. contra *Elifaitas*.

FIDVCIÀ.

Fiducia gratiæ nullo modo, vel gloriæ assequendæ, potest collocari in nostris operibus. Auctor est *Lutherus*. Damnatur in eodem *Tridentino* Sess. 6. cap. 16. & can. 26. ac 32.

FORNICATIO.

Coitus inter solutos non est peccatum mortale. Auctores sunt *Græci*. Damnatur in *Florentino* inter Græcorum errores.

FVRTVM CONTINGENS.

Omnia, quæ sunt, sunt necessitate absolutâ. Auctor fuit *Petrus Abailardus*, sequuti sunt *Wicleph*, & *Lutherus*. Damnatur in Concilio *Constantiensi* Sess. 8. art. 27. inter *Wiclefi* errores.

GRA.

G.

GRATIA.

Homo potest sine Christi gratia Dei præcepta adimplere, & suis meritis vitam æternam consequi. Auctor fuit *Pelagius*. Damnatur in Concilio *Milevitano* II. præfente S. Augustino sub Innocentio I. & in *Tridentino* Sess. 6. can. 1. 2. 3.

Illi, qui plena fide Baptismum acceperunt, non possunt amplius peccare. Auctor fuit *Jovinianus*, sequuti sunt *Pelagius* & *Lutherus*. Damnatur in *Milevitano* II. supra. Et in *Tridentino* Sess. 6. can. 23.

Homo justus scit se esse in gratia; & ad hoc credendum est obligatus. Auctor fuit *Lutherus*. Sequutus est *Huldricus Zuinglius*, anno 1525, etiam *Joannes Calvinus*, anno 1534. etiam *Andreas Ossiander* anno 1550. Damnatur in *Tridentino* Sess. 6. cap. 9. & can. 13. ac 14.

Semipelagiani hæretici insuper docuerunt Deum primam gratiam tribuere intuitu meritorum naturalium precedentium. *Calvinus* docuit hominem in statu naturæ lapsæ gratiæ medicinali ex necessitate consentire. De Gratia vide plura damnata in hoc opere tom. 1. tract. 2. cap. 2. §. 1. 2. & seq.

H.

HÆRETICUS.

Omnes hæretici, bene sentiunt. Auctores sunt quidam dicti Rhetorici, non nominato certo auctore. Est apertè contra Concilium *Nicanum* I. quod damnat Arium utpotè hæreticum, & contra reliqua Concilia quæ hæreticos semper damnarunt.

Hæretici non sunt aliqua penâ corporali puniendi, sed judicio divino relinquendi. Auctores sunt *Lutheri Discipuli*. Pater contrarium semper ex praxi Ecclesiæ, & Concilio *Constantiensi* cujus sententiâ *Joannes Huus* ut hæreticus combustus.

Ille dicendus est hæreticus, qui quovis modo peccat lethaliter. Hæresis hæc refertur apud *Eimericum* in direct. inquit. *Concilio* *Universis* hæreticos præ aliis peccatoribus insectantibus.

HORÆ CANONICÆ.

Frustra tempus teritur in decantandis horis diurnis & nocturnis. Auctores sunt *Waldenses*, sequuti sunt *Wiclephista*. Contrarium patet in Concilio *Agathensi* peculiariter præscribente modum quo Horæ decantentur, decretorum cap. 21. anno 506.

I.

INCARNATIO.

Redemptoris hominum titulum Christo propriè competere negabat *Petrus Abailardus*. Cujus impium errorem demonstrat fuse S. Bernardus in *Epist. 91.* ad Innocentium Pont. Vide de his *Christus*, *Maria*, *virgo* &c. Vide etiam supra plures Errores de *Incarnatione verbi* pag. 135.

IMAGO.

Imagines omnes sive Christi, sive Sanctorum sunt ab Ecclesiis tollendæ. Auctor fuit *Felix* quidam *Urgelitanus*, Anno 708. sequuti fuerunt multi *Graci* Imperatores, etiam *Waldenses* & *Wiclephista*, etiam *Andreas Carolstadius* anno 1520. etiam *Balthassar Hiebanaier*. Anno 1534. & Hæretici moderni. Damnatur ab initio Ecclesiæ in Concilio generali *Nicano* I. Ann. 325. & in *Nicano* II. sub Adriano I. Anno 786.

Imago Dei, ad quam factus est homo, est in corpore non in anima. Hanc assertionem tanquam hæreticam damnavit Ecclesia in *Concilio* *Romæ* celebrato sub *Sylvestro* Pontifice & *Constantino* Imp. an. 320.

Jejunium Vid. supra tit. *Abstinentia*.

INDULGENTIA.

Indulgentiæ sunt pie fraudes fidelium, Auctores primi *Waldenses*, sequuti sunt *Joannes Wicleph.* & *Lutherus*. Damnatur pridem in *Lateranensi* sub Innocentio III. an. 1215. & in *Constantiensi* Sess. 8. inter *Wiclephi* errores. Vide infra *Purgatorium*.

INFERNUS.

Non datur infernus. Auctor *Amaricus*, sequuti sunt *Albanenses*, & *Hermanus Rifuichius*; & damnatus error, in *Concilio Florentino*, anno 1439.

Pœna inferni non est perpetua, Auctor *Origenes*, sequuti sunt *Armeni*, apud Guidonem in summa de hæresibus. Damnatur in *Concilio Romæ* habito sub *Fabiano*, & *Cornelio* Pont. an. 254.

Christus ad infernum non descendit. Refertur à S. Augustino, Philastro, Guidone in libris suis de hæresibus; & damnatur in *Concilio Lateranensi*, anno 1300.

INIMICUS.

Inimicus potest bonâ Conscientiâ decipi & illi damnatum inferri. Ita *Graci*, & sic inter eorum errores damnatur in *Conc. Calcedonensi*, anno 456.

INJURIA.

Non licet Christianis, petere coram Judice Reparationem Injuria, Auctor fuit *Lutherus*, & damnatur in *Trid. Sess. 9.* Vide infra, *Occiso*, *Restitutio*.

JOANNES BAPTISTA.

Joannes Baptista fuit damnatus, quia non in Christum credidit. Auctores fuere *Manichæi*, quia scil. misit discipulos qui interrogarent, *Tu quis es?* Damnatur in *Concilio Calcedonensi*, anno 452.

JUDAS.

Peccatum Judæ de Christi prodicione, fuit Beneficium generis humani. Auctores fuerunt *Casani*, qui referuntur à S. Augustino & Tertulliano, qui eos vocat *Chaldaeos* in lib. de hæresibus. Hæc maligna hæresis damnatur in ipso *Concilio Hierosolymitano* sub D. Petro cujus acta Evangelista Lucas describit in actis Apostolorum.

JUDICIUM.

Nullum erit Judicium extremum. Auctores *Gnostici* Nicolai discipuli, vel *Barberiani* dicti: sunt sequuti *Florentiani*, *Manichæi*, & *Proclianite*. Damnantur in *Conc. I. Generali Nicano*: & damnatos reperies in Symbolo *Concil. General. Constantinopolitani*, anno 381.

Universale judicium jam est factum. Auctores sunt *Albanenses*. Reprobatur in *Concilio IV. Gen. Calcedonensi* sub Leone I. anno 452.

JUDEX.

Nullus Judex potest aliquid damnare ad penam aliquam. Auctores *Waldenses*: & damnantur in *Concilio Constantiensi* Sess. 8. inter alios *Wiclephi* errores, an. 1435.

JURAMENTUM.

Nullus Christianus potest jurare. Auctores *Waldenses*, sequuti sunt *Catharista*, & *Pseudo Apostoli*. Damnatur in *Concilio Nicano* I. an. 318. & in *Constantiensi* Sess. 8. inter errores *Wiclephi*, ordine art. 43.

Licitum est perjurium. Auctor *Priscillianus*: sunt sequuti

de
kin

theo
logia

sequuti quidam Apostolici, seu *Apostatici* an. 260. etiam *Flagellantes*. Damnatur in Conc. *Byracensi* I. inter alios *Priscilliani* errores, anno 563.

IUSTUS.

Semel per Baptismum justificati non possunt amplius peccare: Auctor *Jovinianus*, adhæsit *Pelagius*, uti patet ex S. *Augustino* de hæresibus C. 87. Damnatur in Conc. *Mediolanensi* sub S. *Ambrosio* autoritate *Syricii Pont.* an. 396.

Iustus in omni bono opere peccat, Auctor *Lutherus*, de quo etiam tit. *peccatum*.

Omnis homo iustus est certus de sua justificatione. Auctor *Lutherus*, & damnatur in *Trid. Sess. 6. cap. 9.*

L.

LAEOR.

Nullum opus manuum est monachis licitum, etiam victus causa. Auctores *Messuliani*, sequuti *Waldenses*, damnatur in Conc. *Carthaginensi* IV. an. 398.

Monachi debent sibi victum parare operibus manuum. Auctor fuit *Guilielmus de sancto Amando*, anno 1216. sequuti sunt *Joannes Wiclephus* & *Lutherus*: & damnatur in Concilio *Constantiensi*, anno 1415.

LEX.

Lex antiqua servanda est cum novâ. Auctor *Cerinthus*, sequutus est *Ebion*. Damnatur in Concilio *Apostolorum* sub D. *Petro*.

Lex antiqua est mala, quia est à malo principio. Auctor fuit *Cerdo*, sequuti sunt *Marcion*, *Cajani*, & *Manichæi*. Damnatur in Conc. IV. *Chalcedonensi*, an. 452.

Omnis homo in sua lege potest salvari. Recitatur sine Auctore hæc hæresis à Turcremata lib. 1. de summa Ecclesiæ cap. 21. Damnatur in Concilio *Lateranensi*, anno 1215.

Wiclephi error fuit, superiores Ecclesiasticos, aut civiles, nullam habere auctoritatem Leges condendi, inter alios ipsius errores damnatus.

LIBERTAS.

Nulla inest libertas humano Arbitrio, Docuerunt id *Bardesanes*, *Manichæi*, *Priscillianus*, *Petrus Abailardus*, *Joannes Wiclephus*, *Calvinus* & *Lutherus* saltem ad opera gratiæ, Damnatur in *Tridentino* Sess. 6. can. 4. 5. 6.

Homo post gratiam deperditam, non potest non peccare. Auctor est *Lutherus*, contra *Trid.* supra can. 7.

Homo post gratiam Baptismi acceptam non potest amplius peccare. Auctor est *Jovinianus*, sequutus est *Pelagius*. De quo errore S. *Hieronymus* contra *Jovinianum* lib. 2. & S. *Augustinus* de hæresibus cap. 87.

LINGUA.

Ante ædificationem Turris Babel fuerunt linguæ diversæ. Auctor *Philaster*, de quo S. *Augustinus* lib. de mirabilibus S. Scripturæ, est contra illud Gen. 11. Terra fuit *Labiunius*.

M.

MALUM.

Malum est à Deo, & Deus facit malum. Auctor fuit *Florinus*, huic adhæsit *Blasius*, anno 180. Romanus presbyter, apud *Eusebium* lib. 5. hist. ecclesiast. cap. 2. Et damnatur in Conc. 4. *Chalcedonensi*, an. 452.

Aliquæ creaturæ ex se sunt malæ, & sunt non à Deo,

sed à malo principio: Auctor *Cerdo*, sequuti sunt *Manichæi*. De hoc S. *August.* de hæresibus. cap. 21. & damnatur in *Chalcedonensi* supra.

Deus non facit aliquid malum, qualecumque malum illud sit. Auctor fuit *Colubinus*, Anno 315. Damnatur hic ejusque error in Conc. I. *Nicano*, anno 325.

Mali Reges, ac mali Prophete procedunt à Justione Dei. Auctor non nominatur, sed damnatur hic error in Conc. I. *Nicano* an. 325. ut supra.

MARIA VIRGO.

Beata Virgo Maria post Christi nativitatem fuit à *Josepho* carnaliter cognita: Auctor *Erevidus* *Capadox*, Anno 355. huic adhæret *Jovinianus*, apud S. *Aug.* lib. de hæresibus. Damnatur in Concilio *Mediolan.* præsentente S. *Ambrosio* & *Legatis* *Syricii* *Papæ*, an. 390.

Beata Virgo Maria non est Dei Mater, sed alicujus hominis Justii. Damnatur in Concilio III. *Ephesino* anno 431.

Beatam Virginem purum hominem peperisse prædicabat hæreticus *Nestorius*; adeoque Dei Matrem dici non debere. In alterum extremum declinavit *Eutiches* docens post Incarnationem non modò unam esse in Christo personam, sed etiam unam Naturam sive per compositionem, sive per conversionem in unam utriusque naturæ divinæ ac humanæ. Vide *Christus*.

MARTYRIUM.

Licet tempore persecutionis negare Christum. Auctor fuit *Basilius*, sequuti sunt *Elcesai*. Damnatur in Conc. I. *Nicano*. anno 325.

Se interimites ob aliquod peccatum per seiplos perpetratum, sunt verè martyres. Auctores *Donatistæ*: Et damnatur in Concilio *Romano* sub *Melchiade* *Papæ*, anno 313.

Interimites se sive per se, sive per alios sunt verè martyres. Auctores sunt *Circumcelliones* genus hominum agreste ut refert S. *August.* de hæresibus. cap. 69. Damnatur in Conc. I. *Carthaginensi*, anno 348.

Matrimonium, Vide *Nuptiæ*.

MELCHISEDECH.

Melchisedech fuit Christus. Auctor fuit *Hierax*, anno 278. in *Ægypto*, apud *Epiphanium* hæresis 67. & fatis damnatur in ipso Symbolo Concilii *Nicani* I. anno 325.

MENDACIUM.

Licitum est mentiri pro salvanda vita, aut pro aliquo magno beneficio alicui impendendo, etiam causâ humilitatis. Auctor *Joannes Cassianus*, anno 404. vir in aliis admodum præstans. Reprobatur hic error in Concilio IV. *Chalcedonensi* ann. 452.

MENDICITAS.

Mendicitas est ex lege illicita. Auctor fuit *Joannes Wiclephus*, adhæsit *Lutherus*, Monachorum mendicantium hostes implacabiles. Damnatur in Concilio *Vienensi*, anno 1311. Vide infra tit. *Monachatus*, *Votum*, &c.

MERITUM.

Nullum est hominis meritum ad gloriam assequendam. Auctor *Lutherus*. Et damnatur in *Trident.* Sess. 6. cap. 16. & alibi.

Homo suâ virtute, sine gratia Dei, vitam æternam promeretur. Auctor *Pelagius*, contra quem pridem S. *Augustinus*, & postea *Tridentinum* Sess. 6. cap. 9. & can. 1.

Vide hic infra plures errores tit. *Opera*.

MIRA-

MIRACULUM.

Nulla verè Miracula in Ecclesia sunt. Auctores *Waldenses*, & damnatur pridem in Conc. I. *Nicano*, & sæpius postea.

MISSA.

Missæ non est fundata in Evangelio; nec est à Christo instituta, sed est merum inventum humanum. Auctor Joannes *Wiclephus*, *Bevengarius*, & alii recentius: damnati in Conc. *Constantiensi*, *Tridentino*, &c.

Missæ non est sacrificium. Auctor est *Lutherus ac Calvinus*. Et damnatur à variis Conciliis *Ephesino* Generali III. *Lateranensi*, *Tridentino*, &c.

Missæ non potest offerri pro peccatis, nec prodest vivis, nec defunctis. Auctor *Lutherus*: Damnatur in Conc. *Tridentino* sess. 6. & can. 3. anno 1562. Vide supra *Eucharistia*.

MONACHATUS.

Monachi mendicantes sunt inventi à malo demone. Auctores *Waldenses*: etiam *Guilielmus de S. Amando*, etiam Joannes *Wicleph* & *Lutherus*. Vide infra tit. *Forum*.

MULIER.

Mulier potest promoveri ad Sacerdotium. Auctores sunt quidam dicti *Pepusiani*, apud S. Augustinum de hæresibus cap. 27. Errorem hunc post annos 1300. renovavit *Lutherus*, & damnatur in *Tridentino* sess. 7. can. 7.

Mulier potest esse caput Ecclesiæ. Error est Protestantium in Anglia, & à Catholicis omnibus reprobatus.

MUNDUS.

Materia ex qua mundus est factus, est Deo coæterna. Auctores *Galata*, sequuti sunt *Albanenses*, & Germanus *Risuch*. Damnatur in Conc. I. *Nicano*, & aliis, & postea in *Lateranensi* sub Innoc. III. an. 1215.

Mundus non finietur. Auctores *Albanenses*, contra illud Conc. *Nicani*, *Qui venturus est judicare vivos & mortuos & sæculum per ignem*, & magis determinatur in Conc. *Constantinopolitano* II. an. 381.

Mundus non est à Deo creatus, sed ab Angelis. Auctor fuit *Simon Magus*, cui adhæsisse traditur *Saturninus* & *Manander* & *Cerintus*. Contra *Nicanum* I. asserit, Deum esse creatorem visibilium & invisibilium omnium.

Mundus post mortuorum resurrectionem est mansurus in eodem quo nunc est Statu. Qui error recitatur à S. *Augustino* de hæresibus. cap. 67. & satis refellitur *Matthæi* 24. *Calum* & terra transibunt.

N.

NUPTIÆ.

Nuptiæ ut tales sunt illicitæ. Auctor fuit *Tatianus*, apud S. Hiero. contra *Jovin*. secuti sunt *Manichei*, *Adamiani*, *Aëriani*, *Priscillianus*. Et reprobatur in illis *Scripturis*, & *Conciliis*, quæ prohibent virum ab uxore discedere, & contra.

Non sunt concedendæ secundæ nuptiæ. Auctor fuit *Novatus* Romanus, anno 254. ante *Novatum* id docuit *Montanus*, postea sequuti sunt *Tertullianus* & *Græci*. Sed damnatur in Conc. I. *Nicano*, & in *Florentino*, an. 1439.

In nuptiis non est Sacramentum. Auctores sunt *Armeni*, sequitur *Lutherus*: Et damnatur pridem in Conc. *Constantiensi*, anno 1415.

R. P. *Arsdek*. Tom. I.

Licitum est tenere duas uxores matrimonio copulatas, Auctores sunt *Adamiani* apud *Aeneam Sylvium* de Origine *Bohemorum*: Et damnatur in *Tridentino* sess. 8. can. 1. an. 1563.

Fœdus nuptiarum potest post libito conjugum dissolvi. Auctor primus fuit *Montanus*, sequuntur *Græci*, *Priscillianus*, *Gerardus*, & *Lutherus*. Damnatur in *Tridentino* sess. 8. can. 5.

Nuptiæ æquantur Virginitati, vide infra tit. *Virginitas*.

O.

OBEDIENTIA.

Non est præstanda Obedientia superioribus legitimis. Auctores *Waldenses*, & *Wiclephista*, docuerunt idem *Begardi* & *Beguina*, & *Lutherus*. Contrarium satis colligitur ex *Tridentino* sess. ultima de delectu ciborum, præcipiente superioribus obedientiam.

OCCISIO.

Nullus homo justè potest occidi etiam si fiat præcepto Legitimi Judicis. Auctores *Waldenses*, sequitur *Nicolaus Calerus* an. 1431. Damnatur in *Florentino*, anno 1439.

Licet occidere seipsum pro palma Martyrii assequenda. Auctores *Circuncelliones* ex *Donatistis* orti: & damnati in Conc. I. *Carthaginiensi*, anno 348. ut supra.

Licet occidere Tyrannum per insidias, etiam cum fide data sub juramento, de quo infra tit. *Tyrannus*.

OPERA.

Omnia Opera bona ab homine etiam justo facta sunt peccata. Auctor est *Lutherus*: & damnatur in *Trident.* sess. 6. can. 25.

Nullum opus est bonum nisi fiat puro corde, & sincero amore. Auctor fuit pridem *Bugaurius* Italus, & reprobatur vide in *Tridentino* sess. 6. can. 31.

Hominis perfecti non est bene operari, sed imperfecti. Auctores *Begardi* & *Beguina*, postea *Lutherus*: damnatur pridem in Conc. *Viennensi*, an. 1311.

Nullum opus bonum humanum est vitæ æternæ meritum. Auctor *Lutherus*. Pridem reprobatur in Conc. *Lateranensi* sub Innoc. III. & in *Tridentino* sess. 6. can. 32.

Vide supra plures errores de Operibus & Meritis pag. 133. sess. 6. can. 32.

ORATIO.

Sola oratio sufficit ad vitam æternam. Auctores *Messaliani*: quod satis damnat *Tridentinum* sess. 7. can. 5. contra asserentes, baptismum non esse necessarium ad salutem.

Nunquam cessandum est ab Oratione. Auctores *Messaliani*, quos & reprobatur S. August. de hæresibus. cap. 57. & Conc. *Nicanum* I. damnans earum errores.

Oratio proflus inutilis est. Docuerunt *Pelagius*, *Petrus Abailardus*, Joannes *Wicleph* & Joannes *Huss*. Quod damnat Conc. IV. *Toletanum*, & Conc. I. *Milevitanum*.

Orandum est in universali, non pro particulari persona. Auctor Joannes *Wiclephus*: Damnatus in Conc. *Constantiensi*, an. 1415.

ORDINIS SACRAMENTUM.

Ordo nec est Sacramentum, nec confert gratiam. Auctor *Lutherus*: & dudum damnatur hic error in Conc. IV. *Carthaginiensi*, anno 398.

Cathabryge & Collyridiani hæret. docebant etiam mulieres posse sacris Ordinibus initiari. V. *Sacramentum*.

P.

P A P A.

Papæ potestas nulla est. Auctores sunt *Græci*, sequuti sunt, *Armeni*, *Waldenses*, *Marsilius Paduanus*, & *Lutherus*. Damnatur pridem in Conc. *Constantiensi* sess. 8. anno 1415.

Papa nullam extra suam Diœcesim habet potestatem. Auctor fuit *Marcus Antonius de Dominis*, anno 1552, qui tandem factus Archiepiscopus Spalacensis à Paulo V. postea in Ecclesiam errorum venena evoimuit, retractavit &c. Damnatus est pridem ille error in Conc. *Constantiensi* contra *Wiclephum*, sess. 8. art. 41.

Papa nisi sit bonus & sanctus, nullam omnino habet in Ecclesia Dei auctoritatem. Auctores *Pseudo-Apostoli*, secuti sunt *Wiclephista* & *Joannes Huss*, in *Constantiensi* damnati. De hoc etiam infra tit. *Potestas*.

P A S C H A.

Pascha semper celebrari debet decima quarta luna, quacumque die venerit. Auctor fuit *Blasius* &c. & damnatur in Conc. I. *Nicano*, declarante debere die *Dominica* celebrari.

P A U P E R T A S.

Nullus potest pervenire ad regnum cœlorum nisi sit pauper. Auctores sunt *Apostolici*, de quibus S. Augustin. de Hæresib. cap. 40. & Conc. *Constantiense* cum erroribus *Wiclephi* hunc etiam damnavit.

Sola paupertas est sufficiens ad omnia peccata delenda. Auctor fuit quidam *Guilielmus Cornelis* Brabantinus anno 1334. & error damnatus in Conc. *Constantiensi* in *Wiclephi* art. 44.

Paupertas omnino est inutilis. Auctor fuit *Desiderius*, Longobardorum Rex anno 756. & turatus est *Guil. de S. Amando*: damnavit Concilium *Viennense*, anno 1311.

Viri Ecclesiastici debent esse pauperes, & solâ contenti Eleemosynâ. Inter errores *Wiclefi* damnatur in Conc. *Constantiensi* sess. 8. art. 44.

P E C C A T U M.

Non datur peccatum originale. Auctor fuit *Pelagius*, docuerunt etiam *Albanenses* & *Armeni*. Damnatur in Conc. I. *Milevitano*, & in *Tridentino* sess. 5. in decreto de peccato originali.

Omnnes homines ob peccatum originale ante Christi passionem fuerunt damnati. Auctores *Armeni*: & damnatur in Conc. *Florentino*, anno 1439.

Peccatum originale consistit in solâ concupiscentia, sive inordinatione potentiarum &c. Damnatur in *Luthero* & *Calvino*.

Peccatum non est à libero hominis arbitrio, sed à malo damone. Auctor *Valentius*, secuti sunt *Albanenses*, *Manichæi*, & *Armeni*, uti refert Guido Carmelita in summa de hæresibus: & damnatur in Conc. IV. *Calcedonensi*, anno 452.

Omne opus bonum, saltem reproborum aut infidelium, est peccatum. Auctor est *Lutherus*: & damnatur in *Tridentino* sess. 6. cap. 16. & can. 25.

Nullum peccatum licet gravissimum imputatur homini habenti fidem. Auctor est *Lutherus*: & damnatur in *Tridentino* sess. 6. cap. 7. & 8. & Can. 9.

Aliqua sunt peccata irremissibilia; quæ à nullo Sa-

cerdote profus absolvi possunt. Auctores sunt *Armeni*, apud *Guidonem* supra: & damnatur in *Florentino*, an. 1439.

Nullum peccatum capitale est tolerandum, etiam si toleretur gratia evitandi majus malum. Auctores *Waldenses*, apud *Aeneam Sylvium*, & damnatur in Conc. IV. *Toletano* suorum decret. cap. 2. an. 633.

Omnia peccata sunt paria. Auctor *Jovinianus*, & refert S. August. lib. de hæresibus cap. 52. & damnatur in Conc. *Mediolanensi*, an. 390.

Semel per gratiam justificati, non possunt amplius peccare. Auctor *Jovinianus*, sequuntur *Pelagius*, *Bergardi* & *Begune*: & damnatur in Conc. *Viennensi* an. 1311.

Nullum est peccatum mortale præter incredulitatem. Auctor fuit *Lutherus*: Damnatur in *Tridentino* sess. 6. cap. 15. & Can. 27.

Nulla est differentia inter peccatum mortale & veniale. Auctor *Calvinus* & *Lutherus* docens omne peccatum, esse mortale. Damnatur in *Tridentino* sess. 4. cap. 6. can. 7. de Sacram. Pœnit.

Differentia peccati mortalis & venialis est ignota. Auctor fuit *Joannes Wicleph*, contra est *Tridentino* sess. 6. can. 17.

Deum esse authorem peccati asserunt *Calvinista*, in *Tridentino* damnati &c.

Vide supra de Peccatis plures Errores pag. 133.

P E R E G R I N U S.

Non est impendenda Peregrinis humanitas. Auctor fuit *Dionysius Ephesinus* anno 75. & damnatur in Conc. *Antiocheno*, anno 266.

P O E N I T E N T I A.

Non sunt tres pœnitentiæ, sed, est tantum novariata. Auctor fuit *Lutherus*: damnatur in Conc. *Florentino* & in *Tridentino* sess. 6. cap. 4. Can. 30.

Non est Sacerdotibus tradita potestas remittendi peccata. Damnatur supra à *Tridentino*, in *Luthero* & *Calvino*.

Pœnitentia, quæ oritur ex timore gehennæ est noxia & inanis. Docuit *Lutherus*: repugnat illi *Tridentinum* sess. 6. Can. 8.

Semel lapsi in peccatum, quantumlibet pœnituerint nunquam veniam sunt consecuturi. Auctor est *Montanus*, sequitur *Novatus* Catharorum magister. Damnatur in Conc. *Romano*, anno 255. & *Nicano* I. an. 325. & *Tridentino* sess. 6. cap. 14. & Can. 29.

Vide supra Confessio.

P O T E S T A S.

Omnis potestas tam laicalis, quam Ecclesiastica per peccatum mortale admittitur. Auctores *Apostolici*, secuti *Waldenses* & *Wiclephista*. Damnatur in *Constantiensi* sess. 8. & *Trid.* sess. 7. Can. 11.

Vide hic alios Titulos, *Pontifex*, *Ecclesia*, *Mulier* &c.

P R A E C E P T U M.

In lege Evangelica nullum est præceptum. Auctor *Lutherus*: contra est *Tridentinum* sess. 6. cap. 11. & Can. 19. & 20.

Nullum est discrimen in præceptum & Consilium. Auctores sunt *Lutherani*, an hoc à suo Magistro *Luthero* acceperint, ignoratur. Damnatur in Conc. *Florentino*, an. 1439.

Nihil est Deo gratum, nisi quod est ab eo præceptum. Auctores sunt *Lutherani*: secutus *Joan. Spangenbergus*.

bergus Germanus anno 1336. in sua Margarita Theologica tit. de Conciliis: Damnatur in *Tridentino* sess. 6. cap. 16.

Deus nobis impossibilia præcepit, ut amare Deum & proximum &c. Auctor est *Lutherus*, & damnatur in *Tridentino* sess. 6. cap. 11. Can. 18.

PRÆDESTINATIO.

Piè viventibus non prodest bonorum operum labor, nisi à Deo sunt ordinati ad vitam æternam. Creditur fuisse hunc errorem *Joviniani* & *Pelagii*: renovavit postea *Joannes Husi*. Damnatur cum hujus erroribus in Conc. *Constantiensi* in articulo 5.

Homines prædestinantur intuitu bonorum operum quæ sunt solis naturæ vitibus. Ita *Pelagiani* à *S. Augustino* & Conciliis damnati.

Parvuli qui post Baptismum moriuntur, prædestinantur propter opera faciendâ si vixissent. *Semipelagiani* ibidem damnati.

Homo potest scire se esse in gratia, & prædestinatum sine speciali Dei auxilio. Auctor est *Lutherus*: & damnatur in *Tridentino* sess. 6. cap. 12. & 13. & Can. 16.

Homines prædestinantur ab æterno independentes ab operibus. *Calvinus* in hoc à *Tridentino* damnatus.

Reprobi gratis ad salutem necessariis privantur. Idem.

PRÆDICATIO.

Omnes homines possunt pro libitu sine superiorum suorum licentia prædicare. Auctores sunt *Waldenses*, sequuntur *Wiclephista*, & *Hussita*: qui in hoc damnantur in Conc. *Constantiensi* sess. 8. articulo 13.

PRÆSCIENTIA.

Deus ex se non præcitat aliquod malum, sed per Adversarium suum dæmonem. Auctores *Albanenses*? apud *Guidonem Carmelitam*: Damnatur in Conc. *Lateranensi*, sub *Alexandro III.* anno 1179. Plura in tit. *Prædestinatio*, &c.

Præcisa à Deo necessitate absoluta eveniunt: damnat *Trident.*

Diem judicii Christus absolute ignoravit: damnatur in *Ario* & aliis.

PROPHETA.

Prophetae contrario spiritu fuerunt inspirati, ideoque prophetiæ sunt falsæ. Auctor fuit *Apelles*. Hic error cum *Apelle* damnatur in Conc. *I. Nicano*.

Prophetae fuerunt arreptiti nec sua dicta intellexerunt. Auctor fuit *Montanus* huic adhaeret *Priscillianus*, damnatur hic cum aliis *Priscilliani* erroribus in Conc. *I. Bracarensi* anno 563.

PURGATORIUM.

Non datur Purgatorium. Auctores sunt *Græci* & *Armeni*, sequuntur *Pauperes de Lugduno*, & *Lutherus*. Damnatur pridem hic error in Conc. *Florentino*, & postea in *Tridentino*.

Animæ in purgatorio possunt mereri & demereri. Auctor fuit *Lutherus* sibi contrarius. Damnatur in *Tridentino* sess. 9. in decreto de Purgatorio.

Animæ in Purgatorio non sunt securæ de sua salute. Auctor *Lutherus*. Damnatur in *Florentino* & in *Tridentino* loco jam citato.

Animæ in purgatorio sine intermissione peccant. Auctor *Lutherus*. Damnatur in utroque Concilio prædicto, vide supra *Indulgentia*.

R. P. Arjdek. Tom. I.

R.

REGNUM DEI.

Regnum Dei post resurrectionem erit terrenum. Auctor fuit *Cerintus*, damnatur cum *Cerintho* in Concilio *Apostolorum*, & in Symbolo Conc. *I. Nicani*.

RELIQUIÆ SANCTORUM.

Sanctorum Reliquiæ non sunt veneranda. Primus Auctor fuit *Ennomius*, successit *Vigiliantius* Gallus anno 406. etiam *Wiclephista*, & *Lolardi Wiclephi* discipuli. Damnatur in Conc. *Lateranensi* maximo sub *Innocentio III.* anno 1215. & in *Tridentino* sessione 9.

RESTITUTIO.

Non debet fieri restitutio de re furto ablata. Auctores sunt *Græci*, ut testatur *Guido* &c. & damnatur in *Florentino* cum aliis *Græcorum* erroribus anno 1439.

Vide errores alios de *Jure* & *Injuria* supra part. 2. pag. 134.

RESURRECTIO.

Nulla erit Resurrectio. Auctor fuit *Simon Magus*, secuti sunt *Basilides*, & *Alexander Hymenaus*, & *Philatus*, anno 43. & *Valentinus*, *Apelles*, & *Cerdon*, & *Marcion*, & *Origenes*, & *Severus*. & Hæretici aliqui posteriores, ut *Albanenses* & *Albigenses*. Manifestè adversatur Scripturæ *Matth. 22.* & *I. ad Corinth. 15.* & Conc. *I. Nicano* in ipso Symbolo, & Ecclesiæ semper univèrse.

Corpus nostrum in illa resurrectionis gloria erit impalpabile, & invisibile. Auctor fuit *Eusebius* anno 552. Damnatur in quinta Synodo generali, & in sexta in *Trullo* celebrata, anno 680.

Corpora post resurrectionem, iterum erunt mortalia. Auctor fuit *Origenes*, apud *Theophilum Alexandrinum*, in lib. 2. paschali: & damnatur in 5. generali Synodo *Constantinopoli* habita, anno 553.

Christus hora sexta Sabbathi resurrexit. Auctores sunt *Armeni*, apud *Guidonem de Hares*. Concilium *Florentinum* hunc *Armenorum* errorem cum aliis correxit, anno 1439.

Omnes in sexu virili resurrecturi sunt. Auctores *Armeni*, ut testatur idem *Guido*, qui inter errores *Armenorum* hunc ponit vigesimum. Errorem hunc correxit *Florentinum*, anno 1439.

S.

SACERDOTIUM.

Omnes Christiani æqualiter sunt Sacerdotes dependentes à voluntate Communitatis. Auctor *Lutherus*, post plura Concilia *Laodicenum*, *Carthagenense IV.* *Lateranense* &c. damnat hunc errorem *Trident.* sess. 7. can. 10.

Omnes sacerdotes æqualem habent potestatem. Auctor fuit *Acrius*: suscitaverunt idem *Waldenses*, & *Wiclephista*. Reprobatur in Conc. *II. Hispanensi*, quod in cap. 2. suorum decretorum inhihet presbyteris officium ordinandi anno 619.

Sacerdos per peccatum mortale amittit potestatem consecrandi. Auctores *Waldenses*: & damnatur etiam in *Trident.* sess. 7. can. 12.

Sacerdotes non debent esse calibes. Auctor *Lutherus*: sequitur *Joannes Woffangus* Germanus anno 1524. alique moderni sequaces. Damnatur apertè in ipso Concilio *I. Nicano*, & pluribus sequentibus usque ad *Tridentinum* inclusivè.

Inferior quique sacerdos potest exercere munus Episcopale in absentia Episcopi. Auctor fuit *Richardus Armacanus* anno 1360. & censentur huic errori adhæsisse *Wiclephista*. Reprobatur ab universa Ecclesia, & specialiter à Conc. *Hissalensi II.* cap. 5. fuorum decretorum anno 619.

SACRAMENTA.

Omnia Sacramenta nullius sunt valoris. Auctores *Cathariste*, secuti sunt *Armeni*, & *Lutherus* ex parte. Contra est *Tridentinum* sess. 7. damnans omnes qui sic sentiunt.

In nullo Sacramento imprimatur character. Auctor *Lutherus*: Damnatur in Conc. *IV. Carthaginensi* anno 398. & aliis sequentibus, uti in 6. *Synodo generali* in Trullo can. 10. docente non licere bis vel ter confirmari, vel ordinari.

Massiliani heretici vim sanctificandi non Sacramentis, sed Orationi tantum attribuebant.

Calviniani gratiam quæ in Sacramentis recipitur, non eorum efficaciam, sed tantum suscipientium Fidei adscribunt: contra *Trident.*

Negant iidem septem dari Sacramenta, sed tantum duo, Baptismum, & Eucharistiam. Plures de his Hæreticorum modernorum errores vide in hoc opere supra *Tom. I. Tract. II. cap. XI.* & sequentibus. Atque alia reprobata de *Sacramentis* eorumque effectibus Part. II. pag. 136.

SANCTI.

Sancti non sunt orandi. Auctor *Eustachius*, sequuntur *Vigilantius*, *Waldenses*, & *Lutherus*, contra hanc hæresim est Concilium *Gangrense* sub Sylvestro, anno 319. *Nicanum*, *Aurelianense I. Toletanum*. anno 636. *Bracarense*, confirmatum in 6. *Synodo generali* in Trullo celebrata.

SATISFACTIO.

Satisfactio non est necessaria peccatori, Auctor *Lutherus*: & damnatur in *Tridentino* sess. 6. cap. 14. & sess. 4. cap. 8. & 9. ac denique can. 13. vide tit. *Pœnitentia*.

SCRIPTURA SACRA.

Testamentum vetus nihil valet. Auctores *Carpocrates*, postea fuerunt *Albanenses*. Damnatur in Conc. *Laodiceno* decretorum cap. 59. anno 364. & in Conc. *III. Carthaginensi*, & in *Florentino*, anno 1439.

Libri Machabæorum non sunt legitimi. Auctor *Lutherus* & c. in hoc reprobatus à *Trid.* in Canone Scripturarum, uti & de *Epist. Canonica S. Jacobi* & c.

Omnia Evangelia nihil valent, præter *Lucae Evangelium*. Auctores *Cerdon*, & *Marcion*: damnatur ibidem supra.

Omnia Evangelia, præter *Matthæi Evangelium* nil valent. Auctor *Ebion*: damnatur ibidem, & in anterioribus Conciliis.

Acta Apostolorum non sunt Libri Canonici. Auctores sunt *Cerinthus* & *Severus*: damnatur ut supra.

Epistolæ *D. Pauli* nullius sunt valoris, Auctores sunt *Ebion* & *Severus*, secuti sunt *Elcesaita* seu *Elcesei*, damnatur ut supra.

Evangelium *Joannis* ac ejus *Apocalypsis* non sunt *Joannis*. Auctores *Alogiani*, præter prædicta damnatur hoc specialiter in Conc. *IV. Toletano*, anno 633.

Scripturas esse cuilibet apertas & claras, docent *Calvinista*, & refutatur fuscè supra *Tract. I. cap. 5.*

Canonicas Scripturas discerni à non Canonicis interno Spiritus testimonio, non autoritate infallibili Ecclesiæ, docent *Calvinista*, & refutatur ibidem, cap. 6.

SEPULTURA.

Locus Sacer nihil præbet auxilii mortuis: Auctores fuerunt *Waldenses*, uti refert *Aeneas Sylvius*, postea *Pius II. Pontifex*, de origine Behemorum cap. 35. Damnatur autem in Conc. *Triburiensi* in Germania, an. 895.

SILENTIUM.

Semper silendum est. Auctores dicuntur *Paralornichæ*, & recitatur à *S. Augustino* in lib. de hæresibus: & memoratur in Conc. *Toletano XI.* anno 669.

SIMONIA.

Dona Spirituality pretio sunt comparanda. Auctor *Simon Magus*, secuti sunt *Græci* & *Armeni*: apud *Guidonem*. Damnatur in Conc. *Eliberitano* decretorum fuorum cap. 48. uti & *Toletano XI.* & *Lateranensi* an. 1063. & *Bracarensi II.* cap. 3. an. 572.

SPESES.

Spes non procedit ex meritis. Auctor est *Lutherus*: Damnatur in *Tridentino* sess. 6. cap. 16. & Can. 26. & 32.

Spes nulla salutis aut justitiæ collocanda est in bonis operibus, sed in solis meritis Christi.

Damnatur inter Errores *Lutheri* in *Tridentino* supra sess. 6. cap. 16. & can. 26.

STUDIA GENERALIA.

Studia generalia sunt vana gentilitate introducta in Ecclesiam. Auctor fuit *Joannes Wicleph*: & damnatur in Conc. *Constantiensi* sess. 8. art. 29. an. 1415.

SUBDITVS.

Subditi possunt suos superiores delinquentes prohibitu corrigere. Auctor *Joannes Wicleph*: & inter ejus errores hic 17. damnatur in Conc. *Constantiensi* sess. 8. an. 1415. Vide supra tit. *Præceptum*.

SUFFRAGIA DEFUNCTORUM.

Suffragia nil profunt defunctis. Auctor fuit *Aerius*, secuti sunt *Græci* & *Lutherus*: damnatur in Conc. *III. Toletano*: anno 593. & in *Narbonensi* anno 506. & demum in *Tridentino*. Vide tit. *Purgatorium*.

T.

TEMPLVM.

Omnia templa consecrata in honorem Sanctorum sunt contemnenda. Auctor fuit *Eustachius*, secuti sunt *Waldenses*, *Pseudoapostoli* & *Zischa Bohæmus* anno 1450. & damnatur in Conc. *Gangrensi* cap. 5. anno 319.

TENTATIO.

Tentationes factæ à Dæmone, in nobis sunt factæ contactu lapidum, vel herbarum. Auctor fuit *Petrus Abailardus*, & damnatur in Conc. *Rhemenfi* in Gallia, anno 1148.

TERRA.

Terra est Deo Coætærna. Auctor fuit *Felix Manichæus*: damnatur in Conc. *Romano* sub *Leone I.* anno 444.

TIMOR DEI.

Timor Dei servilis est omnino inutilis. Auctor fuit *Lutherus*: & damnatur in *Tridentino* sess. 6. can. 8.

Timor Domini non est in futuro sæculo. Auctor fuit *Petrus Abailardus*, uti refert *D. Bernardus* in *Epist. 109.* que est ad *Innocentium II.* & damnatur in Conc. *Rhemenfi* anno 1148.

TYRAN-

TYRANNVS.

Tyrannus potest occidi etiam per clancularias infidias. Auctor ponitur *Joannes Parnus* Clericus Parisiensis, anno 1400. damnatur illa doctrina in Concilio *Constantiensi* Sess. 15. in fine.

V.

VERECUNDIA.

De quacumque re nobis à Natura donata non est nobis erubescendum. Auctores sunt *Adamite*, qui quasi more Adami in Paradiso, nudi incedebant. Damnatur hæc hæresis cum Auctore *Carpocrate* in Concilio *Hierosolymitano* sub D. Petro, anno 41.

VINUM.

Non licet bibere Vinum. Auctor fuit *Severus*, ad hæsit huic *Tatianus*, quasi vitis esset germinat: ex Satana & terta: damnatur in Concilio *Romano*, & in *Bracarum* I. Can. 8. anno 563.

VIRGINITAS.

Virginitas est æqualis sive non melior nuptiis, & quolibet humano coitu. Primus auctor fuit *Basilides*, sequuntur *Joianianus*, & *Lutherus*: Damnatur in Concilio *Romano*, in epist. Syricii Papæ ad Episcopos Africanos, anno 386.

Viso beatifica, vide supra *Beatitudo*.

VNCTIONIS EXTREMÆ SACRAMENTVM.

Unctio extrema non est Sacramentum, nec infirmis prodest. Auctores fuerunt *Græci* cui errori adhære *Waldenses*, & *Joannes Wicleph*, & *Lutherus*: Damnatur in *Tridentino* Sess. 4. cap. 1. & Can. 1. 2. 3. 4.

VOTVM.

Vota omnia debent cum libertate fieri, scilicet ea servandi, aut non servandi. Auctores fuerunt *Pseudo-Apostoli*, sequuntur *Wiclephista*, & *Lutherus*: Damnatur in Concilio *Carthaginensi* IV. anno 398. & in Concilio IV. *Toletano*, anno 633. & in 6. *Eliberitano* anno 306. aliisque.

Nulla vota debent fieri nisi ex Dei Præcepto. Auctores sunt *Lutherani* posteriores. Reprobatur pridem in Concilio II. *Carthaginensi* anno 397. & in *Carthaginensi* V. cap. 3. decretorum, anno 399.

VSVRA.

Usuræ sunt licitæ. Auctores sunt *Græci*, quod damnatur in Concilio *Viennensi* sub Clemente V. anno 1311.

Licetum est etiam pro rebus sacris pretium accipere. Damnatur supra in tit. *Simonia*.

NOTA Primò.

Concilia in præcedentibus memorata reperiri ordine temporum adducta, & fufius explicata in hoc Tomo 1. supra de Conciliis generalibus &c. pag. 49.

NOTA Secundò.

Non annotari hic peculiariter varios Errores Scholasticos damnatos *Michaëlis Baji*, aut *Cornelii Jan-*

senii, quia habentur illi in hoc Tomo Primo disertè expressi cum ipsis Pontificum Diplomatum supra à pagina 138. & sequentibus.

Nec propositiones prohibitas anno 1665. ab *Alexandro VII.* & anno 1679. ab *Innocentio XI.* quia eorum Decreta in quibus illæ omnes continentur, reperiuntur hic infra in Tomo 2. Tract. 1. post principia præctica.

Ut faciliori operâ in præcedentibus singuli Errores cursim sub Materia propriâ reperiantur: hic singularium Materialium Titulos sub unum aspectum suo ordine subjicio.

INDEX TITULORVM

Præcedentis Notitiæ gen.

Absinentia. pag. 145. Adoratio. Absolutio. Adam & Eva. Adulterium. Angelus. Anima. Apostoli. Aqua &c.

Baptismus pag. 146. Bellum. Beatitudo. Benedictio. Bestia.

Cantus p. 147. Calceamentum. Caput. Character. Caro & Corpus hominis. Certitudo. Cibus. Circumcisio. Christus. Concilium. Copula humana. Confessio. Contritio. Consilium. Correctio. Crux. Creatura.

Demus pag. 149. Decima. Demon.

Eclesia pag. 149. Elemosyna. Episcopus. Evangelium. Eucharistia sive Communio. Eunuchus. Exorcismus. Excommunicatio.

Fatum. Fides. Fiducia. Fornicatio. Futurorum necessitas &c.

Gratia. Operatio Gratiæ &c.

Hæreticus. pag. 151. Hæresis. Hora Canonica.

Incarnatio. Imago. Indulgentia. Infernus. Inimicus. Injuria. Joannes Baptista. Judas. Judicium. Index. Jusus.

Labor. Lex. Libertas. Lingua.

Maria Virgo. pag. 154. Malum. Martyrium. Matrimonium. Mendacium. Mendicitas. Meritum. Miraculum. Missa. Monachus. Mulier. Mundus.

Nuptia prima, secunda. Bigamia. Virginitas.

Obedientia. Occisio. Opera. Oratio. Ordinis Sacramentum.

Papalis potestas. Pascha. Paupertas. Peccatum. Penitentia. Potestas. Præceptum. Prædestinatio. Prædicatio. Præscientia. Propheta. Purgatorium.

Religia SS. Regnum Dei. Restitutio. Resurrectio.

Sacramenta. pag. 156. Sacerdotium. Sancti. Satisfactio. Scriptura Sacra. Scientia. Sepultura. Silentium. Simonia. Spes. Studia generalia. Suffragia Sanctorum. Subditus.

Tentatio. Templum. Terra. Timor Dei. Tyrannus.

Verecundia. Vinum. Virginitas. Votum. Usura. Unitas, vide Deus. Vulneratio, vide Occisio.

HÆRE-

HÆRETICI PRÆCIPUI ET ERRORUM AUTHORES,

Cum Annotatione Temporum, ac Pontificum sub quibus singuli emer-
serunt, aut damnati sunt, ordine alphabetico hic commodissime
constituti.

Acephali, qui nullum in Ecclesia Caput aut Episco-
pos admittebant, emerferunt anno Christi 434. sub
Sixto III. ut in *Historia Ecclesiastica* fufius.

Adamiani, qui Adami nuditatem in statu innocentiae
sectabantur, sive Adamitæ dicti, quorum dux Carpo-
crates: anno Christi 36. sub D. Petro Apostolo.

Aëtius anno 354. sub Pontifice Liberio: *De hoc uti
& sequentibus plura in Hist. Eccles. sub Anno & Ponti-
fice hic in singulis notato. Ex hic supra in Titulis quibus
ad suos Errores citantur.*

Aëtius anno 378. etiam sub Liberio, *Ortus ex Celestria,
& hæresis Ariana* sectator.

Albanenses anno 277. sub Pontifice Eutichiano, &
multo posterius ut alii, renovantes multos errores Mani-
cheorum, vetus Testamentum rejicientes &c.

Albigenses anno 1178. sub Alexandro III. sic dicti sunt,
eo quod orta sit hæresis in agro Albigenfi prope Tolo-
sam in Hispania, postea ulterius dilatata.

Almericus, anno 1200. sub Innocentio III. Doctor Pa-
risiis, ob errorem Armenorum, aliosque igni traditus.

Anabaptiste anno 1302. sub Clemente V. Sic dicti
quod baptizatos in infantia, adultos iterum baptizent.

Andreas Ollander, anno 1530. sub Clemente VII.
Andreas Carolstadius, eodem anno, & sub eodem
Clemente VII.

Apelles anno 146. sub Telephoro. *Discipulus Mar-
cionis, contra Corporum resurrectionem* &c.

Apolinaris Laodicensis anno 371. sub Damaso I. con-
tra eius libros Patres eius temporis plurima scripsere.

Apostolici anno 260. sub Sixto II. sic dicti quia jacta-
bant se esse Apostolorum successores, omnia relinquentes,
obedientiam Pontifici negantes.

Arabici anno 249. sub Telephoro sic dicti, quia in
Arabia primum orti.

Armeni anno 455. sub Leone I. Hic dicti, quia or-
ti in Armenia, qui cum Græcis visi sunt respicere in Con-
cilio Florentino, sed postea in errores suos relapsi.

Arnoldus anno 1139. sub Innocentio II.

Arrius anno 315. sub Sylvestro I.

Arthemon anno 196. sub Victore I.

Audeus anno 341. sub Julio I.

Balthasar Hiebmaier anno 1534. sub Paulo III.

Bardefanes anno 186. sub Eleutherio.

Basilides anno 74. sub Lino.

Bassus anno 120. sub Evaristo.

Begardi, anno 1300. sub Clemente V.

Beguinae, anno predicto, sub eodem Clemente V.

*Orti sunt Begardi, & Beguinae, viri & feminae in Germa-
nia inferiori, libertatem sub pietatis specie pertinaciter se-
clantes, varii ex illis publice cremati.*

Berengarius anno 1028. sub Joanne XX.

Blastus anno 180. sub Eleutherio.

Bugarius anno 1006. sub Joanne XIX.

Aspocrates anno 36. sub Petro Apostolo.

Callianus, anno 430. sub Celestino I.

Catharista, anno 277. sub Eutichiano.

Cataphryges, anno 173. sub Aniceto.

Cerdon, anno 146. sub Telephoro & Higinio. *Fuit
Ponticus ex urbe Sinope multarum Hæresum Dux, & ma-
gister Marcionis hæretici.*

Circumcelliones anno 321. sub Sylvestro I. sic dicti
quia circubant agresti more sui occisionem ut marty-
rium predicantes &c.

Claudius Taurinensis Episcopus anno 825. sub Ege-
genio II. apud Waldensem de Sacramentalibus III. 2.
cap. 16. natione Oxoniensis in Anglia, oppugnavit Cru-
cis adorationem &c.

Cerinthus anno 41. sub Perxo Apost.

Coluthus anno 319. sub Sylvestro I.

Desiderius Rex Longobardorum anno 756. sub Ste-
phano III.

Diocorus anno 449. sub Leone I.

Diotrephes anno 75. sub Lino.

Donatus anno 313. sub Melchiade.

Ebion anno 74. sub Lino.

Elvidius anno 355. sub Liberio.

Eunomius anno 381. sub Damaso I.

Eustachius anno 341. sub Julio I.

Eutiches anno 448. sub Leone I.

Eutichius anno 564. sub Joanne III.

Fansius, anno 404. sub Innocentio I.

Felix, eodem anno, sub eodem Innocentio I.

Felix Orgelitanus, anno 708. sub Sylnio.

Flagellantes anno 1272. sub Benedicto XII. sic
dicti, quia Flagellationem sui asserbant esse Confessione
ac Martyrio potiorem: ex Hetruria in Italia ortum ha-
buerunt.

Florinus anno 180. sub Eleutherio.

Fratricelli anno 1294. sub Bonifacio VIII.

Erardus anno 1300. sub Clemente V.

Gnostici anno 68. sub Petro Apost.

Græci schism. anno 455. sub Leone I.

Gulielmus de S. Amando sive Amore anno 1259. sub
Alexandro IV. alius Germanus, alius Doctor Parisiensis,
Monachorum mendicantium ex professo hostis ab Ecclē-
sia damnatus, in erroribus mortuus dicitur.

Hermannus Rifuich anno 1512. sub Julio II.

Hermannus Ferrariensis anno 1294. sub Bonifa-
cio VIII.

Hermias anno 170. sub Aniceto.

Hilarius anno 334. sub Sylvestro I.

Hierax anno 278. sub Cajo.

Hymenæus anno 43. sub Petro Apost.

Jacobus Syrus, anno 452. sub Leone I.

Joachim Abbas anno 1190. sub Clemente III.

Joannes Brentius anno 1540. sub Paulo III.

Joannes Calvinus 1534. sub Clemente VII.

Joannes Oecolampadius an. 1525. sub Clemente VII.

Joannes Hierosolymitanus anno 392. sub Syricio.

Joan.

Joannes Hufus anno 143. sub Joanne XXIV.
 Joannes Parvus anno 1400. sub Gregorio XII.
Gallus Parisiensis Clericus, Abailardi erroribus addictus scribitur.
 Joannes de Rochefana anno 1425. sub Martino V.
 Joannes Spangebergus anno 1536. sub Clemente VII.
 Joannes Volfangus anno 1524. sub Martino V.
 Joannes de Westphalia anno 1470. sub Paulo II.
 Joannes Wicleph anno 1380. sub Urbano IV.
 Jovinianus anno 380. sub Damaso.
Lolardi anno 1450. sub Nicolao V. *Fuerunt in Anglia, Seditores Wiclephi.*
 Lucifer anno 371. sub Liberio.
 Lutherus anno 1517. sub Leone X.
Macedonius anno 341. sub Julio I.
 Macharius Sahno 680. sub Agathone.
 Manes anno 277. sub Eutichiano.
 Marcion anno 158. sub Pio I.
 Marcus anno 155. sub Iginio.
 Marc. Anton. de Dominis anno 1616. sub Paulo V.
 Marfilius anno 1507. sub Joanne XXII.
 Martinus Butzerus anno 1530. sub Clemente VII.
 Menander anno 74. sub Lino Papa.
 Messaliani anno 375. sub Damaso.
 Montanus anno 373. sub Aniceto.
Nazaræi anno 74. sub Lino: secta Judaica ab aliis diversa in Sacrificiis, cibis, libris canonicis &c. Fuerunt & alii Nazaræi, in Christum credentes, sed Circumcisionem retinentes.
 Nestorius anno 430. sub Cælestino I.
 Nicolaus Diaconus anno 68. sub Petro Apost.
 Nicol. Galeucus anno 1431. sub Eugenio IV.
 Noëcius anno 260. sub Sisto II.
 Novatus anno 245. sub Cornelio.
Origenes anno 231. sub Urbano I.
Papius anno 118. sub Evaristo.
 Paulus Samofatenus anno 266. sub Dionysio I.
 Pelagius anno 405. sub Innocentio I.
 Petrus Abailardus anno 1140. sub Innocentio II.
Gallus Narbonensis origine, non ingenio tenuis, à S. Bernardo præclare confutatus.
 Petrus de Bruis anno 1126. sub Honorio II.
 Petrus Dresensis anno 1428. sub Eugenio IV.
 Petrus Gnafæus anno 471. sub Simplicio.
 Petrus Joannes anno 1199. sub Clemente V.
 Petrus Asinenfis anno 1474. sub Sisto IV.
 Phyletus anno 43. sub Petro Apostolo.
 Philippus Melanchton anno 1530. sub Paulo III.
 Photinus anno 357. sub Liberio.
 Phylatrius anno 384. sub Syricio.
 Piccardus anno 1428. sub Eugenio IV.
 Priscillianus anno 381. sub Damaso I.
 Proclianite anno 170. sub Aniceto.
 Ptolomeus anno 175. sub Sothero.
Ricardus anno 1360. sub Innocentio VI. *Vide supra in Notitia gen. tit. Episcopus.*
Sabellinus anno 260. sub Sisto II.
 Saturninus anno 74. sub Lino.
 Secundus anno 175. sub Sothero.
 Seleucus anno 170. sub Aniceto.
 Sethiani anno 68. sub Petro Apost.

Severus anno 339. sub Hormisda.
 Simon Magus anno 36. sub Petro Apostolo.
Tatianus anno 174. sub Aniceto.
 Tertullianus anno 215. sub Zepherino.
 Theodotus Argentarius anno 173. sub Aniceto.
 Theodotus Sutor sub eodem.
Valentinus anno 145. sub Telephoro.
 Valefius anno 230. sub Urbano I.
 Vigilantius anno 406. sub Innocentio I. Gallus origine, sed Barcinone in Catal. Archipresbyter, contra quem scripsit S. Hieronymus.
 Vualdo anno 1170. sub Alexandro III.
Zischa Bohemus anno 1450. sub Calistoph. III. *Fuit Monoculus, & perdito altero oculo adhuc fuit in præliis Dux hæreticorum, & moriens iussit ex sua pelle fieri tympanum, quo pulsato ipsius Seditores contra adversarios ad prælia incitarentur, ita Spondanus aliique.*
 Zuinglius anno 1525. sub Clemente VII. Fuit Helvetus, primò Parochus; postea sectator Berengarii, in prælio occisus.

NOTA.

Si quando de his Hæreticis plura in particulari requirantur, facile ex hac Temporum, ac Pontificum Annotatione recurri potest ad quamlibet Historiam Ecclesiasticam, in qua sub titulo *Anni* aut *Pontificis* hic annotati, eorum ortus, patria, professio, progressus, ac dogmata reperiuntur. Illos & nos supra in ordine Dogmatum damnatorum suis erroribus specialiter adjunximus, & eorum Notitiam non modicam præbuimus.

NOTITIA

LIBRORUM PROHIBITORUM

Ex his breviter deducta.

EX prædictis Nominibus Authorum, & Dogmatum Damnatorum magna colligitur Notitia Librorum Prohibitorum, ut ab aliis discernantur. Tales enim censeri possunt singuli Libri qui sub Nomine prædictorum Scriptorum de rebus Fidei, aut doctrina facta quomodolibet in lucem prodierunt: aut etiam de aliis Materiis ab iis scripti, errores aliquos obiter continent, nisi ab his fuerint expurgati.

Plures etiam istiusmodi Libri damnati reperiuntur expressi in calce Concilii Tridentini in tres Classes distributi.

Præter illos, plures alii Libri postea prohibiti, exponuntur in uno Tomo cui titulus, Index Librorum Prohibitorum, & Expurgatorum editus auctoritate & jussu Illustrissimi D. Bernardi De Sandoval Archiepiscopi Toletani, Hispaniarum Primatis &c. de Consilio supremi Senatus S. Gen. Inquisitionis Hispanica.

Regule etiam traditæ ad Tridentinum in fine, pro judicandis, imprimendis, legendis, discernendis Libris in quovis genere Materiæ prohibitis: exprimuntur distinctè in hoc Opere nostro infra Tomo 2. Tract. 6. *Quest. 12. de Libris Hæreticorum quomodo prohibiti &c.*

SCRI.

vide
kin

theo
logia

SCRIPTORES SACRI

Contra prædictos Hæreticos, eorumque Errores, ordine
Temporis five Antiquitatis exhibiti.

Apostoli, & Evangelistæ varia scripserunt contra
errores Judæorum, aliosque plurimos.

Item, S. Dionysius Areopagita discipulus S. Pauli A-
postoli, scripsit de Hierarchia Ecclesiastica, &c.

S. Clemens Romanus anno Christi 92. edidit Cano-
nes Apostolorum, & constitutiones Apostolicas con-
tra varios errores, & Disputationem S. Petri cum Ap-
pione.

S. Ignatius martyr, contra Simonem Magum, Me-
mandrum, Ebionem, & alios.

S. Ireneus, contra Valentinum, & alios plurimos qui
usque ad suum tempus Ecclesiam impugnantur.

Tertullianus contra Marcionem, & alios sui temporis
S. Cyprianus Carthagenensis, contra Novatianos.

S. Athanasius Alexandrinus }
S. Gregorius Beticus } Contra Arianos.

S. Sebastianus Agennensis }
S. Hilarius Pictaviensis }
Lucifer Calaritanus }

S. Pacianus Barchinensis, contra Novatianos.

S. Optatus Melevidianus, contra Donatistas.

Titus Bostrenus, contra Manichæos.

S. Basilius Magnus, contra Eunomium.

S. Gregorius Nazianzenus, contra Arianos, & Euno-
mianos.

S. Epiphanius Cyprius, contra omnes hæreses prio-
rum temporum.

S. Ambrosius Mediolanensis, contra Arianos.

S. Philastrius, contra omnes hæreses anteriores.

S. Hieronymus, contra Origenem, Jovinianum, Hel-
vidium, Vigilantium, Pelagium.

Theophilus Alexandrinus, contra Origenem.

S. Augustinus, contra Manichæos, Arianos, Donati-
stas, Pelagianos, Jovinianistas.

S. Innocentius Papa contra Pelagianos.

S. Cyrillus Alexandrinus contra Nestorium.

Theodoretus Cyriæ, contra omnes hæreticos isto
temporum.

Joannes Cassianus, contra Eutichianos.

Vincentius Lirinensis, contra omnes anteriores bre-
vissimè.

S. Leo Papa, contra Nestorium, Eutichem, & Pri-
scillianum.

S. Prosper Aquitanus, contra Pelagianos & Semi-
pelagianos.

S. Fulgentius Ruspensis, contra Arianos, & Pelagianos
Petrus Diaconus, contra eosdem.

Joannes Maxentius, contra Semi-pelagianos.

S. Sophronius Hierosolymit. contra Monothelitas.

S. Maximus martyr, contra Monothelitas.

S. Ildephonsus Toletanus, contra negantes virgini-
tatem B. Mariæ.

S. Joannes Damascenus, contra Iconomachos.

S. Theodoretus Studites, contra eosdem.

Theorianus Græcus, contra errores Armenorum.

Humbertus Cardinalis, contra errores Græcorum.

Lanfrancus Cantuariensis, contra Berengarium.

Guitmundus Aversanus, contra eundem.

Algerus Scholasticus, contra eundem.

S. Anselmus Cantuariensis, contra errores Græcorum.

S. Bernardus Abbas, contra Petrum Abailardum, &
Gilbertum, & Henricianos, & Petrobusianos.

Petrus Cluniacensis, contra eosdem Petrobusianos.

Hugo Etherianus, contra Græcos.

S. Thomas Aquinas, contra Græcos, & contra impu-
gnantes Ordines Religiosos, &c.

S. Bonaventura, contra eosdem.

Pelagius Alvarus, contra Marfilium de Padua, & a-
lios impugnantes Pontificiam potestatem.

Guido Carmelita, contra omnes hæreses priores.

Thomas Valdenus, contra Joannem Wiclephum.

Bellarion Cardinalis, contra Græcos.

Georgius, five Gennadius Scholarius, contra Græcos.

Joannes de Turrecremata, contra impugnantes
Pontificiam Potestatem.

Æneas Sylvius, contra Joannem Hus, & Hussitas.

Sylvester Prieras, contra Lutheranos, uti & omnes
hic sequentes contra eosdem Lutheranos.

Joannes Eckius.

Thomas Cajetanus.

Thomas Morus.

Joannes Roffensis.

Joannes Faber.

Joannes Cochleus.

Dominicus Sotus.

Ambrosius Catharinus, contra eosdem Lutheranos.

Robertus Bellarminus, Martinus Becanus, alique
contra modernorum errores, pro quo

NOTA I.

Plurimos alios Scriptores Recentiores *Controver-
siarum* contra modernos Hæreticos, eorumque par-
ticulares Tractatus, accuratè annotatos hic reperies
in fine *Tomi secundi*: Ut *Interpres* in S. Scriptu-
ram, *Concionatores* verbi divini in omni genere, & per
Dominicas & Festa, *Scriptores Historiæ Sacræ*, &c. ibi-
dem.

II.

Theologia Scriptores in omni parte ac materia, uti
& *Juris* utriusque, *Philosophia*, ac *Mathesis*, eorumque
Opera, Axiomata, Status, ac Notitia distincto ordine
proferuntur in *Idæa* scientifica infra *Tomo 2.* hujus O-
peris *ante finem Tomi secundi*.

III.

Concilia singula generalia, & particularia appro-
bata, aut reprobata, & res in iis gestæ breviter expo-
nuntur in hujus Operis *Tomo 1. part. 1. q. 7. §. 3.* Ut *Interpres*
& *Pontificum* omnium series, ordo successionis, ac res præ-
cipuæ reperiuntur ibidem. *Tom. 1. part. 1. Tract. 1.*
quæst. 7. pag. 43. Quinimo notitia brevis totius *Historiæ*
Ecclesiasticæ Sacræ ac *secularis* in sequentibus ex-
hibetur. Sic ut nihil notitiæ totius *Theologiæ*, ac
salutis animarum *Studio* in hoc Operè deesse possit.

NOTI-

NOTITIA BREVIS TOTIUS MONARCHIÆ SACRÆ AC SÆCULARIS

Cum Rerum memorabilium, Personarum, ac Temporum ordine accurato à Mundi exordio ad annum præsentem 1685.

CUM in huius Tomi primi decursu exhibeamus in hoc genere non pauca, ut est, series omnium Pontificum, Conciliorum generalium, Hæresium, Patrum & Scriptorum contra illos præcipuorum &c. Visum est mihi, & aliis id magnopere desiderantibus, ad perfectum rei complementum, his superaddere hanc ideam universalem quam subijcio, non paucis sane labore in eum finem à nobis concinnatam, & ad normam tam brevem, tamque commodam diuicido redactam. Incredibile namque est cuiusvis (nisi expertis) quam copiosam hic Tractatus, viris præsertim Ecclesiasticis, suppediet omnigena literaturæ scientiam: Quantam Scripturæ: quam Historiæ Sacræ & Profanæ: quantam Regnorum ac Gentium: quantam Rerum ac Temporum Orbis universi peritiam. Idque siue in ordine ad Controversiarum resolutiones, siue ad Discursus eruditos, siue ad Materias omnis generis etiam præ Concione solide, copiosèque profuerent.

Primo igitur, pro meliori rerum, ac temporum ordine, & memoria, totius Orbis universi decursus redigitur hic ad Sex Mundi Ætates, cum singularium rebus gestis, personis, ac temporibus, certâ annorum serie, & ordine definitis.

Secundo, Quatuor Orbis Monarchiæ celeberrimæ sibi invicem, simili rerum, personarum, ac temporum ordine, succedentes.

Tertio, Deducitur speciatim Monarchia Sacra, & variis Status Urbis Romanæ, ac omnium Cæsarum, Pontificum, Conciliorum generalium &c.

Quarto Monarchia Sæcularis, siue, singulis Imperatores Christiani, cum rebus eorum tempore præcipue gestis, per singula sæcula deducti anno 800.

Quinto, series & successio Regum Hispaniæ, Galliæ, Angliæ, Hiberniæ, &c. cum 4. Mundi partibus & aliis annexis.

Hæc cum Lector in sequentibus distinctè persequerit, non parum gratulabitur se tam commode ad manum habere, tantam, & tam ordinatam Rerum copiam, quam ex multis Voluminibus longo vix studio sibi compararet.

ARTICULUS I.

SEX MUNDI ÆTATES

Cum singularum annis, ordine, ac rebus factis dignissimè.

Prima mundi Ætas ab Adamo ad finem Diluvii, per annos 1656.

CREATIO mundi ex communi sententia supponitur facta in vere vel autumno, cum hoc sit tempus innovationi rerum maximè proprium. Absoluta est mundi creatio diebus septem. Die sexto Adam creatus est ex limo terræ, & Eva ex illius costa formata. Non multo post lapsus utriusque & prostratio ex paradiso. Ante finem anni primi Adami natus est illi Cain, & soror ejus Calmana.

R. P. Arsdæk. Tom. I.

Anno Adami 30. natus est ei Abel, cum sorore nomine Delbora. Anno Adami 99. occisus Abel à fratre Caino.

Anno Adami 115. civitas Enochia à Caino condita est: uti tradunt ipsi Hæbrei, Christianus Massæus, & Scultetus.

Insuper ex Adamo genitus est Seth, postquam vixisset 130. annis, & postea genuit alios filios & filias: Ac universim vixit Adam nongentis triginta annis, & mortuus est.

Seth vero, post centum, & quinque ætatis suæ annos, genuit filium nomine Enos, qui fuit probus & pius Deo cultor, vixitque Enos universim nongentis & quinque annis.

Ex Enos natus est Cainan qui vixit 920. annis. Ex hoc profeminatus Malalæel qui vixit 895. annis, & ex huius stirpe successivè Jared, 962. an. Henoch post 365. annos non mortuus, sed à Deo raptus est. Methusala, qui vixit annis 969. omniumque longissimè. Lamech 677. annis vixit, & anno suo 182. natus est illi Noe.

Cum autem Noë esset 500. annorum genuit Sem, Cham, & Japhet. Postea multiplicatis hominibus, aucta est plurimum corruptio carnis, ac vitiorum, de qua queritur Deus, & præmonet centum annis ante Diluvium, propter hominum scelera illud futurum. Noë à Deo instructus parat Arcam ad conservationem generis humani: in ea egit Noë annum vitæ suæ sexcentisimum, uti colligitur ex Genesis cap. 7. v. 11. & c. 8. v. 13. Atque ita completur prima mundi ætas, 1656. annorum.

Secunda mundi Ætas.

PRINCIPIO anni 601. Noë usque ad egressum Filiorum Israël ex Ægypto computatur, & duravit illa Secunda ætas per annos 887.

Diluvium itaque duravit mensibus duodecim & diebus decem. Quod autem Noë adhuc per bimestre manserit in Arca, ideo factum est quod terræ superficies adhuc limo humido ex precedente aquarum diluvio oppleta, non potuerit tunc coli, incoli, & pedibus nisi incommode calcari.

Ex Sem primogenito Noë prognati sunt posterii successivè, hoc est, alter ab altero, Arphaxad, Cainan, Sale, Heber, Phaleg, Reu, Saruch, Nachor, Tare, Abram, Isaac, Jacob qui erat pater Josephi, qui ductus est in Ægyptum, à quo & ipse Jacob urgente fame evocatus est in Ægyptum ad Regem Pharaonem, cum esset annorum 130.

Joseph autem tunc erat annorum 39. Nam traditur novennio antea, cum scilicet esset annorum 30. primum stitisse in conspectu Regis Pharaonis. Gen. c. 41. v. 46.

Mortuus est Joseph cum esset 110. annorum ut patet Genesis cap. 50. v. 22. Ergo postquam patrem suum

suum Jacobum stetit in conspectu Pharaonis, super-
vixit Joseph annis 70. & uno.

A morte Josephusque ad nativitatem Moysi, com-
muniore calculo statuuntur anni 64. Eratautem Moy-
ses annorum 80. cum Hebraei ex Aegypto egrederen-
tur, Exodi 7. v. 7.

Notant passim temporum Scriptores, anno mun-
di 1862. & Diluvii 206. Saturnum, qui & Chus dici-
tur, alterius Chus filius qui primogenitus Cham fuit
notatur, inchoasse Regnum Assyriorum. Sed fi-
lius ejus Nimrod (qui & Belus & Jupiter nuncupa-
tur) ultra regnum, Monarchiam Assyriacam sive do-
minatum supra alias vicinas Gentes inchoavit anno
mundi 1932. & Diluvii anno 276. Hujus autem Mo-
narchia Assyriorum anno 43. inchoante, natus est A-
braham, ex cujus semine Christus; ita cum alius Euse-
bius in suo Chronico. Per praedictum Nimrod, sive
Jovem, incepta est erigi turris Babel initio Regni il-
lius, quod antea annis 14. fuit ejusdem Monarchia. In
hac Turre construenda occupatos fuisse opifices an-
nis 43. ut ad altitudinem unius leucae illam extolle-
rent, tradit Cedrenus. Itaque adificantium dissipatio,
& linguarum divisio, contigit ante ortum Abra-
hae annis 14.

His igitur secundae aetatis annis 887. addendo primae
aetatis annos 1656. reperiuntur anni ab exordio mun-
di fluxisse 2543. & ante egressum Hebraeorum ex A-
egypto.

In hac mundi aetate secunda circa annum ab illius
exordio 3530. caeperunt existere varia etiam in Histo-
ria prophana cognitu dignissima.

Trismegistus Mercurii nepos in Aegypto hoc tem-
pore doctrinae gloria excelluit: Ianus in Latio impe-
nitavit. Cadmus frater Europae Litteras ex Phoeni-
cia in Graeciam induxit. Idem Thebas, in Beotia
condidit. Acrisius Rex Argivorum Apollinis Del-
phici templum, & oraculum excitavit. Amphion, eje-
cto Cadmo, arcem Thebanam extruxit per agrestes
homines blanda oratione ad hoc delinatos; quo Poë-
tis de illius musa fabulandi materiam praebuit. Bac-
chus per muliebrem Baccharum exercitum Indiam
subegit. Persus Jove natus, in Asia Barbaros vicit, il-
losque suo nomine Persas appellavit.

Graeca littera in Italiam invecit multo tempore il-
lic vernacula fuerunt: idem notat Eutropius, & Au-
gust. de Civ. l. 18.

Fauni uxor, eadem Latini Regis mater, Latinas lit-
teras primo jam reperisse memoratur, rara sexus femi-
nei gloria.

Saturnus Rex Jano in Latio successit. Sub Satur-
no & agrorum, & ingeniorum culturam ex Graecia ac-
cepisse fertur Italia: & bona tunc communia, & ho-
mines liberos fuisse. Inde hoc saeculum Saturni, & sae-
culum mundi Aureum appellatur.

Tertia mundi Aetas.

Ab egressu filiorum Israel ex Aegypto ad annum
primum conditi Templi, à Salomone, duravit
tertia mundi aetas per annos 480. quod colligitur ex
3. Regum 6. Quamvis in hoc nonnihil computum com-
munem, excedat Josephus, Sabellicus, Canus, & Serrari-
us.

Moses praefuit Israeli ab egressu ex Aegypto ad ejus
mortem annis 40, à mundo condito 2583. à diluvio 927.

Josue Israeli praefuit annis 17. mortuus ab egressu ex
Aegypto anno 57.

Orthoniel, in illius principatu includendo annos ser-
vitudinis sub Rege Mesopotamiae, & tempora Seniorum
qui dicuntur post Josue vixisse; praefuit annis 40. mor-
tuus ab egressu Aegypti anno 97. Ad, computatis 21.
annis servitudinis Moabiticae & Judicis Samgar, involvit
annos 80.

Barac & Debora, includendo annos servitudinis Regi
Chanaan, praefuit annis 40.

Gedeon, cum interregno 7. annorum sub Madiani-
tis, gubernavit Israel annis 40. Abimelech tyran-
nus annis 3. Thola annis 23.

Iair, cujus annis Cedrenus includit 18. annos servi-
tutis sub Philistaeis & Ammonitis &c. praefuit annis 22.

Iephte praefuit annis 6. Abesan annis 7. Abialon, vel
Helon, annis 10. Abdon annis 8.

Sampson judicavit Israel annis 20. addit Indicum
15. v. ult. id factum in diebus Philistin, hoc est. dum hi
dominabantur Israelitis, unde 40. anni servitudinis sub
Philistaeis includuntur annis tam Sampsonis, quam
ipsum Heli, qui fecutus est Sampsonem: uti tradit
Masius & alii, & inde forte factum, ut aliqui paucio-
res annos Heli attribuerint quam hic notamus, qui illi
cum communi 40. annos assignamus.

Samuel Propheta & Saul Rex primus simul sumpti,
praefuerunt annis 40.

David Rex secundus Israelis, post Saulum rexit et-
iam annis 40. Succedit Salomon, de quo infra. Ex his
hactenus conficiuntur 480. anni tertiae aetatis mundi.

In hac mundi aetate tertia, circa annum ab exor-
dio mundi 1000. aut nonnihil posterius, Troja à Grae-
cis everfa est, ante Romam conditam annis 432. Aeneas
profugus in Italiam venit. Homerus floruit, Salomone
aliquantum senior, vixitque post bellum Troje-
num anno 168. teste Herodoto.

Arbaces hoc tempore imperium ab Assyriis, trans-
tulit in Medos, cum illud sterisset annis circiter 300. te-
ste Justino. Postea Dido Tyro solvens urbem condidit
Carthago dein dicta ante conditam Romam annis cir-
citer 70. teste Dionel. l. 1.

Quarta mundi Aetas.

Ab egressu filiorum Israel ex Aegypto usque
ad illius excusionem per Chaldaeos, sive, usque ad
finem Captivitatis Babylonicae, & Monarchiae Chal-
daicae duravit haec quarta mundi aetas annis inte-
gris 452.

Salomon aedificationem Templi Salomonici ince-
pit quarto anno regni sui, vixitque postea annis 36, &
universim regnavit annis 40. mortuus est anno mun-
di 3060.

Tum in regno quod erat Salomonis demortui or-
tum est Schisma, quo à domo Davidis decem Tribus de-
fecerunt, nimia & juvenili severitate Roboami qui Sa-
lomoni patri successit. Et sic divisum est regnum In-
de sive Hierosolymae, quod mansit sub Roboamo,
stirpis David, à regno Israelis sive Samariae sub Ieroba-
mo, sub quo populus ille ad idola traductus, ne illi
religione templi Hierosolymitani ad Regem Judae re-
vocarentur; & postea in illa impietate non parum per-
tinaces, diversarum stirpium Reges habuerunt, & plu-
rimis bellis Reges Judae, qui in Dei cultu permanse-
rant; deinceps infestantur.

Super illas igitur decem Tribus regnavit primo
Ieroboam

Jeroboam filius *Nabat* per annos 22. sed ultimus tantum inchoatus, ut patet 3. *Reg. 14.*

Succellit huic *Nadab* ejus filius; regnavit ille tantum anno 1. altero tantum inchoato. Postea *Baasa* qui regnavit annis 23. *Ela* filius ejus regnavit tantum anno uno integro, occisus à *Zambri* præfecto equitum. *Amri* qui fuit Princeps exercitus, suffragis illius electus in Regem, regnavit, integros numerando, annis 11. quatuor annos in bello cum *Zambri* &c. septem reliquos in pace in regia urbe *Thersa*, ex qua ipse sedem Regiam transtulit in *Samariam*.

Succellit illi *Ahab* filius, deinde *Ochozias*, *Joram*, *Jehu*, *Joachaz*, *Joas*, alique numero sedecim (de quibus lib. 4. *Reg. c. 13.*) usque ad *Osee* filium *Ela*, qui occiso *Phasæ* prædecessore, sceptrum tyrannicè usurpavit per annos 9. quamvis & plures anni ob varios rerum incursus illi attribuantur.

Initio *Osee* anni septimi obsedit *Salmanasser* *Samariam*, & nono eam intercepit, transtulitque *Israëlitas* in *Affyrios*, ubi perpetuam subierunt servitutem, uti patet ex lib. 4. *Reg. cap. 17. v. 23.*

Regnum igitur hoc *Israëliticarum* stetit ab anno primo *Jeroboami*, ad annum ultimum *Osee*, nempe per annos 236. Ab hujus Regni excidio usque ad excidium urbis *Hierosolymitanæ* & Templi, quod evenit *Sedecia* anno 11. fluxerunt anni 30. uti *Tirinus*, alique sentiunt.

Sed ut nunc redeamus ad regnum *Davidis*, & *Salomonis*. Succellit *Salomoni* filius ejus *Roboam*, de quo supra, qui regnavit super *Judæam* annis 17. *Abias* annis 3. *Asa* annis 41. *Josaphat* dicitur quidem regnasse annis 25. lib. 3. *Reg. 14. v. 21.* sed solus tantum regnavit annis 22. nam tres ultimi filio adscribuntur 4. *Reg. 8.* Itaque *Joram* annis tribus cum patre, 4. solus regnavit, unversum annis 7. dicitur quidem alibi octavo regnasse, sed tantum inchoato, quod hic, & alibi de annis imperfectis in numerando observare non profitemur.

Ochozias regnavit anno 1. *Athalia* tyrannicè annis 6. *Joas* filius *Ochozias* annis 40. *Amasias* annis 29. *Azarias* sive *Ozias* an. 52.

Anno hujus *Ozia* quinto, cum solstitio æstivo cœpit initium *Olympiadum* quarum singulæ continent annos 4. à ludis *Olympiacis* qui singulis quadrienniis fiebant. Quibus sequentia tempora per *Olympiades* apud varios numerantur. Eiusdem anno nono superatus est *Sardopolus* per *Babylonios*, & *Medos*, atque ita *Monarchia Affyrii* erepta est.

Anno ejusdem *Ozia* 2. vel 3. *Prophetarum* primus *Oseas*, prophetare cœpit. Anno 5. vel 6. *Propheta Joel*, & *Jonas*. Anno 23. *Amos*. Anno 25. *Isaias*.

Anno *Ozia* 28. mensis *Aprilis*, 21. condi cœpit *Urbs Romana*, de qua infra.

Joatham filius *Ozia* regnavit annis 26. Sub illo prophetauit *Abdias*, & *Michæas*.

Achaz, regnavit annis 16. *Ezechias* regnavit solus annis 27. Sub illo *Nabum* prophetare cœpit.

Manasser filius *Ezechias*, qui ob sua flagitia vincetus eatenis ductus est in *Babyloniam*, sed brevi restitutus, regnavit annis 55. *Amon* regnavit tantum annis 2. *Josias* annis 31. Sub hoc prophetare cœperunt *Sophonias*, *Habacuc*, & *Ieremias*.

Joachim filius *Josias* tantum regnavit mensibus tribus, cum à *Pharaone* *Necao* ductus est vincetus in *Ægyptum*.

R. P. *Arfdek*. Tom. I.

Joachim, qui etiam cum *Daniele* ejusque focis ductus est in captivitatem, & postea infami morte extinctus, de quo 4. *Reg. 24.* regnavit annis 11. Ejus filius etiam *Joachim* cum matre & aulâ abductus est in *Babyloniam* cum regnasset tantum mensibus 3. diebus 10.

Sedecias patruus *Jechonia* regnavit annis 10. Anno illius 11. capta & incensa est cum Templo urbs *Hierosolymitana*. Fuit igitur ille annus primus captivitatis *Urbis*, & Templi incensi, ac desolationis istius ante tempora *Christi*: mansitque ista *Hierosolymæ* desolutio per annos 30. de qua 2. *Paralip. cap. ult.*

Quinta Mundi Ætas.

Et 3. Monarchia.

Incipit à principio *Monarchia Persarum* cum sequentibus, & à relaxata per *Cyrum* Regem captivitate *Judæorum*, usque ad adventum *Messæ*, sive *Christi Salvatoris*, & duravit per annos 525. usque ad annum mundi 3675.

Persica autem *Monarchia* duravit annis 200. quæ cœpit à *Cyro* filio *Cambylis* *Persæ*, & filie Regis *Medorum*, occiso *Balthasare* ultimo *Chaldæorum* Rege, *Cyro* succellit filius nomine avi sui *Cambyses* qui regnavit annis 6. postea *Smerdes* tantum mensibus 7. deinde *Darius Hytaspis* regnavit annis 37. Ethic est qui anno 2. regni sui *Judæis* potestatem fecit Templi fabricam intermissam perficiendi. Succellit huic filius *Xerxes* potentissimus annis 20. postea *Artaxerxes*, sive, *Longimanus*, annis 40. *Darius* filius *Inothus* *Longimani* annis 19. deinde geminus *Artaxerxes*, alter annis 43. alter 23. postea *Artames* annis 3.

Postremo *Darius*, filius *Artamis*, regnavit annis 6. qui post multa prælia ab *Alexandro* *Macedone* victus, & imperio spoliatus, *Monarchia Persicæ* finem dedit, & *Græcæ* initium.

Monarchia Græcorum quæ dicitur tertia, principium habuit ab anno 7. *Alexandri Magni* *Macedonis*, devicto *Dario* *Persarum* ultimo *Monarcha*, duravit usque ad annum primum *Monarchiæ Augusti Cæsaris*, quæ extinctis *Antonio* & *Cleopatra*, incepit mense 11. post *Actaicam* victoriam, Consulibus tunc *Romæ* *Augusto* IV. & *Marco Licinio Crasso*: stetitque annis 300. ab urbis *Romanæ* conditæ anno 424. usque ad ejusdem annum 724. Obiit *Alexander* post annos 6. suæ *Monarchiæ*, anno ab urbe condita 430. mensis *Junii* die 28. ut plerique notant.

Ptolemaus Lagi, filius antea militis gregarii dictus *Soter*, succellit *Alexandro* *Magno*, miræ rerum humanarum vicissitudine. Ab hoc deinceps omnes *Ægypti* Reges assumpserunt nomen *Ptolemai*, uti antea *Pharaonis*. De hoc, qui multa millia *Judæorum* in *Ægyptum* captiva abduxit, intelligit *Peterius* prophetiam *Danielis cap. 11. v. 5.* Imperavit *Ptolem. Lagi*, annis 40.

Huic successerunt cæteri *Ptolemai* numero decem usque ad *Cleopatram* *M. Antonii* *Triumviri* amoribus adeo implexam, ut cum illo extincto, ipsa etiam viva in potestatem *Cajus Cæsaris* deveniret, aspidis serpentis morfu sibi admoto interierit. Atque ita *Alexandria*, totaque *Ægyptus* *Augusto* victorice cessit, qui suæ *Monarchiæ Romanæ* initium fecit die 1. *Augusti*, *Urbis* conditæ anno 724. ut supra notavi.

Post divisum ab *Alexandro* quibusdam suis *Ducibus*

cibus imperium, alii ceperunt esse Reges *Syriae*, ut *Selencus*, *Nicanor*, *Antiochus*, *Soter*, ejus filius, *Selencus*, *Callinicus*, *Sel. Ceraunus*, *Antiochus magnus* &c. usque ad *Antiochum Asiaticum* (quia enutritus in Asia minore) quo tempore *Pompejus* totam *Syriam* una cum *Judea* in Provinciam Romanorum redegit, ut testatur *Josephus*, *Appianus*, alique. Sicut regnam *Græcorum* in *Syria* steterit ab initio *Monarchiæ Alexandri Magni* usque ad *Syriam* in Provinciam Romanorum redactam, annis 267.

Alii post dictam divisionem ceperunt esse Reges *Macedoniæ*, ut primo *Aridens Philippus*, *Alexandri Magni* frater, qui tutor erat datus filio *Alexandri* ex *Roxane* puero & pupillo, qui etiam *Alexander* vocabatur. Sed anno 6. à morte patris cum uxore *Euridice* occisus, regnavit annis 6. Successit *Arideo Cassander* filius *Antipatri* per annos 19. Huic *Antigonus* & *Alexander* ejus filii annis 6. Deinde *Demetrius*, pulsus à *Pyrro* post regni annos 6. Postea successerunt alii Reges decem usque ad *Perseum* qui regno *Macedonico* finem fecit, quod tenuit annis 11. Tunc etiam à *Lucio Amilii* Paulo victus est *Perseus*, & in triumphum ductus: atque ita *Macedoniæ* in Provinciam redacta, non Regem deinceps, sed Præsidem à Romanis accepit.

Ad illud usque tempus, ab initio *Monarchiæ Alexandri Macedonis* fluxerunt anni 161. Exinde verò ad initium *Monarchiæ Augusti* fuerunt anni 139, qui cum præcedentibus simul constituunt *Græcæ Monarchiæ* annos 300. ut supra notavi.

Alter orbis *Monarchia* est *Romana*, quæ fuit ab extincto *Antonio* & *Cleopatra*, de qua mox infra, ubi de *Monarchia sacra urbis Romanæ* &c.

Sexta mundi Ætas.

Statuitur hæc ab *Adventu Christi*, sive, *Messie* in mundum, usque ad illius reditum ad *judicium extremum* in consummatione mundi, cujus anni sunt hominibus ignoti.

Adventus autem, sive *Nativitas Christi*, contigit à *Creatione mundi*, anno 5129. juxta Romanum *Martyrologium*. *Adiluvio Noe*, anno 2957. Ab ortu *Abrahæ*, anno 2015. Ab exitu *Moyse* cum *Israëlitis* ex *Agypto*, anno 1520. Ab urbe *Roma* primo condita, anno 752. Imperii *Octaviani Augusti*, anno 42. Cum scilicet totus tunc Orbis in plena esset pace *Princeps Pacis* in mundum advenit.

Anni *Christi* à *Chronologis* computari solent ferè à *Kalendis Januarii*, vel à fine *Decembris*, quo tempore *Christus* orbi natus est. Horum annorum numerus, ordo, decursus, res gestæ, constant satis ex *Historia Evangelica*, & ex serie sequentium huc usque *Pontificum*, & *Conciliorum*, & *Imperatorum*, & præcipuis singulorum gestis, quæ partim hic infra, partim alibi de *Pontificibus* &c. in hoc Tomo exhibentur.

Tota *Christi Genealogia* in ipsis sacris *Litteris* ordine recenseretur in libro *Generationis Jesu Christi* filii *David*, filii *Abrahæ* &c. *Matth. cap. 1.*

ARTICULUS II.

MONARCHIA SACRA

Vrbis Romanæ, *Pontificum*, *Conciliorum*, & *varius Vrbis Status*.

DE anno conditæ *Urbis Romanæ* discrepat *Varro*, & *Cato*, qui fastos *Urbis* conscripserunt. Sed *Cato* non nisi anno unico *Varrone* ferus conditam tradit. Itaque cum *Varrone* cui plerique adhærent dicamus, jacta fuisse *Urbis Romanæ* fundamenta anno *Iphiti* 23. sive anno 3. sextæ *Olympiadis* post bi-mestrem finituro, die 11. *Kalendas Majas*, id est, 21. *Aprilis*, ipso nempe festo *Palis*, quæ apud illum populum fuit *Dea Pastorum*: censetur ille esse annus circiter 3233. ab orbe condito.

Urbis Romanæ fundamenta jecit *Romulus*, ætatis suæ anno 18. cum tunc *eclipsis* esset *solis* in *Tanno* existentis, uti tradit *Plutarchus*, & *Mathematici* quidam veteres.

Reipublicæ deinceps *Romanae* varii *Status* fuerunt. Primus ab *Urbis* conditæ anno 3. *Olympiadis* sextæ usque ad annum 3. *Olympiadis* 67. per annos scilicet 144. sub *Regibus* fuit.

Horum *Rex* primus fuit ipse *Romulus* per annos 37. cum unius anni interregno.

Successere *Numa Pompilius* per annos 43. *Tullius Hostilius*, per annos 32. *Ancus Martius*, per annos 24. *Lucius Tarquinius Priscus* per annos 38. *Servius Tullius* per annos 44. *Lucius Tarquinius Superbus*, per annos 25. Septem igitur primi *Reges* per annos 244. *Romæ* damnati sunt.

Secundus *Urbis* *Status* fuit à *Tarquiniis* & *Regibus* deinceps fugatis per *L. Junium Brutum*, & *Lucium Tarquiniū Collatinum*, qui fuerunt primi *Romani* *Consules*, alique deinceps ab anno 3. *Olympiadis* 67. usque ad annum 4. *Olympiadis* 182. quo demum *Julius Cæsar* *Dictaturam* sibi perpetuam vindicavit. Et sic transit regimen *Romanum* per annos 461. Quo tempore extincto *Antonio* & *Cleopatra*, *Augustus Cæsar* liberam integramque *Monarchiam* adeptus fuit: atque ita deinceps ab expulsis *Regibus* per annos 480.

Tertius itaque *Urbis* *Status* fuit sub *Imperatoribus*, ab anno primo *Monarchiæ Augusti Cæsaris*, usque ad *Augustulum* *Imperatorem* quando *Imperium Romanum Occidentale* incidit in manus *Odoacris* *Regis Erulorum*, anno *Urbis* conditæ 1228. & à *Christo* nato 476. Floruit igitur *Roma* sub *Imperatoribus* per annos 504. Exinde fuit partim sub *Regibus*, partim sub *Exarchis Græcorum Imperatorum* per annos ferè 324. Nempe usque ad *Imperium Caroli Magni*, qui anno *Christi* 800. die ipso *Natalis Domini* creatus est *Romæ* novus *Romanorum* in *Occidente* *Imperator*: mansitque in posteris *Francis* *Imperium* ad annum *Christi* 920. Tunc enim transit *Imperium* à *Francis* ad *Saxones*, aliosque *Germanos*.

Ac tandem anno *Christi* 1273. per *Rudolphum Hapsburgensem* *Comitem*, pietate singularem, ad *Domum Austriacam* delatum est *Imperium*, in qua per continuatam pænè *Imperatorum* successione hodieque perseverat.

Singulare exemplū mutabilitatis potentia humanæ est, quod hæc ipsa *Roma*, orbis & *Imperii* caput successiva temporū, semel fuerit à *Gallis* incensa, semel ab *Alarico* capta,

capta, iterum capta à Genferico, iterum à Belisario, iterum leporis tantum occasione intercepta, uti in ipsa Urbis Romanæ historia distinctè traditum reperitur.

Orientalis autem Græcorum Imperium (à morte Constantini Magni ab Occidentali separatum anno Christi 341.) tandem potentiâ Turcarum invalescente sublatam, extinctumque fuit, anno Christi 1452.

Turcarum autem Reges, & Imperatores ab initio hi fuerunt.

Primus fuit *Othomanus* filius Regis Artoguli, qui per occasionem discordiarum inter avum & nepotem Augustos, exculso *Andronico* Paleologi filio, magnam *Asia* partem subegit, circa annum Christi 1300. mansitque deinceps omnibus Turcarum Regibus nomen *Othomani*.

Orchanus *Othomano* genitus anno 1328. qui occupavit *Nicæam*, ipsamque *Nicomediâ* *Bithiniæ* caput.

Successit his *Amurathes I.* anno 1359. *Bajazethus* anno 1383. *Isabegus* anno 1398. *Emir Suliman* anno 1398. *Moses Gilibi* anno 1414. *Mahomet* anno 1414. *Amurathes II.* anno 1421.

Mahometes II. qui dicitur Turcarum Imperator primus, anno 1451. *Bajazethus II.* anno 1481. *Selimus I.* anno 1514. *Solimannus* anno 1520. *Selimus II.* anno 1566. *Amurathes III.* anno 1575. *Mahometes III.* anno 1595. *Achmar*, sive *Amath* anno 1604. *Mustapha* anno 1617. *Osman* anno 1618. *Mustapha* iterum, anno 1622. *Amurathes IV.* anno 1623.

Successio autem ac series omnium Imperatorum Romanorum à principio ante Christum in hodiernum diem hæc fuit.

C. Julius Cæsar proclamatus dictator perpetuus anno Urbis conditæ 705. imperavit annis pæne 5.

Cajus Cæsar Octavianus Augustus, cæso Julio Cæfare, successit, Urbis conditæ anno 709. ac diutissimè imperavit, annis 57. mensibus 9.

Tiberius Cæsar, à die 19. Augusti quâ obiit Augustus anno Urbis conditæ inchoante 767.

Cajus Caligula 16. Martii, quâ *Tiberius* obiit, anno Urbis 789. *Claudius* à die 1. Februarii quâ obiit *Caligula*, anno Urbis 793. *Nero* à morte *Claudii*, Urbis conditæ anno 807.

Galba, à die qua se occidit *Nero* 13. Aprilis, Urbis anno 820. *Otto*, à die qua obiit *Galba*, Urbis anno 821. *Vitellius*, à die obitus *Otonis* quâ fuit 25. Januarii, Urbis anno 821.

Vespasianus, à die ult. Septembris qua sublatus *Vitel.* Urbis anno 822. *Titus* filius successit, Urbis anno 830. inchoante.

Anno autem *Vespasiani* secundo 8. Septembris, Urbis conditæ anno 823. *Ierosolyma* per *Titum* expugnata est, & simul *Judeorum Synagoga* sepulta, Regno Christi in perpetuum succubuit, juxta Prophetarum vaticinia.

Post *Vespasianum* & *Titum* secutus est *Domitianus*, *Nerva*, *Trajanus*, alique Imperatores varii generis, & fidei, maximè *Græci*, numero circiter *Quinquaginta*: usque ad *Constantinum Magnum*, suscepta primum, & defensa, & propagata deinceps Religione verè maximum.

Secuti sunt in imperio & in fide non pauci *Crispus*, *Constantinus*, *Constantinus II.* *Constantinus*, alii-

que Imperatores numero circiter *Triginta quinque*: usque ad *Carolus Magnum*; de quo, ejusque in Imperio successoribus in hunc usque diem, nos jam infra ordine agemus.

De omnibus quoque Pontificibus Romanis à *D. Petro* ad hunc *Innocentium XI.* tractatur supra in hoc Tomo 1. Tract. 1. qu. 71.

De omnibus etiam Conciliis Generalibus Ecclesiæ, & rebus in singulis præcipuè tractatis, ibidem expositum reperies.

ARTICULUS III.
MONARCHIA SECULARIS

Imperatorum ac Regum Christianorum, cum Eventibus ac gestis aliquot præcipuis

Ordine Successionis ad nostra usque tempora breviter exposita.

Monarchiam sive Hierarchiam Ecclesiasticam singulorum Pontificum ac Conciliorum, cum rebus præcipuè gestis, expositam habes in hoc Tomo 1. tract. 1. quest. 7. in fine, ut supra indicavi. Hic ad perfectam in eo genere scientiam, Monarchia etiam Secularis ordinem, successionem, res, & tempora, ad commodissimum compendium studiose redacta, apponimus: cujus notitia usus solet esse frequentissimus, & Doctrina tam Theologica, quàm Historica necessarius. Quod si quis aliqua hic notata latius nosse cupiat, facilis est hinc ad Annales recursus: Neque nos ordinem omnem rerum, ac temporum hic ad amissum notatum esse profitemur, cum in variis ipsi Chronologi non conveniant, & accedant aliquando Typographici errores, ut antea monui.

IMPERATORES OCCIDENTIS.
A Seculo post Christum VIII. inchoante ad Seculum IX.

Carolus Magnus, Imperator, anno Christi circiter 800. filius fuit *Pipini* Regis Francorum, & ipse Rex celebratissimus: Imperavit annis 14. Sub eo restitutum Imperium Occidentis. Imperio Orientis, sive Græciæ, *Leo Armenus* tunc imperavit.

Ludovicus Pius, *Caroli* frater, imperavit annis 27. à filiis suis captivus, post 6. menses restitutus.

Lotharius Pii frater, annis 15. *Ludovicus II.* *Lotharii* filius annis 20.

Carolus Calvus, *Ludovici* patruus, annis 2. *Ludovicus III.* annis 20.

Carolus Crassus, *Ludovici* germ. Regæ frater, annis 7. *Arnulphus*, nothus *Carolomanni* annis 12.

Hoc seculo facta traditur translatio *Saxonum* factioforum, per *Carolus Magnum*, in *Belgium*, *Babantiam*, ac *Helvetios*. *Sicilia* per *Saracenos* occupata, anno 820. Comitatus *Flandria* institutio, anno 866. Exordium regni *Burgundici* & *Arelatensis*, anno 890. Ab *Arnulpho* Imperatore Christiano cæsa in prælio *Danorum* Ethnicorum centum millia, ex Christianis vix unus alterus desideratus. *Luna* defectio ter contigit intra unum annum, *Solis* semel, anno 808. In *Gallia* cecidit *Grando* stupendæ magnitudinis, & *Gelu* ex aère 15. pedes longum, & sex latum, anno 825. Ingens terra motus, & mugitus, anno 862. In agro *Brixiano* pluvia sanguinea per triduum, anno 869. *Gallia* per *Locustas* horrendè depopu-

rsde
kin

theo
logia

depopulata, & secuta *pestis* quæ ibi tertiam hominum partem extinxit anno 876. *Pons* supra Rhenum per decem annos constructus, & longus ad passus quingentos, intra 3. horas conflagravit.

Propagatio Fidei in Dania, in Dalmatia, ad Sclavos, in Saxonia, Hungaria, Bulgaria, Russia, Normannia, Moravia. *Canonizationis* solennitas inducta. Ulus *Campanarum* apud Græcos. *Tituli Cardinalium. Festum* omnium Sanctorum sub Gregorio IV. Adisulphus Rex *Angliam* Ecclesiæ vœtigalem fecit argenteo nummo in singulas familias dictas D. Petri. *Academia* Parisiensis erecta sub Carolo Magno, consilio Alcuini, quatuor ibi præcipui Doctores, Rabanus, Alcuinus, Claudius, Jo. Scotus, omnes fuisse *Beda* discipulos tradit Vincentius in *speculo*.

A Seculo Christi IX. ad X.

Ludovicus IV. Arnulphi Frater, Imperavit annis 6. in quo defuit stirps Carolina. In Græcia tunc imperavit Constantinus VIII. annis 49. postea alii.

Conradus, imperavit annis 7. dux erat Franconia. Henricus, Ottonis Saxonis Frater annis 20. Otho I. Henrici Frater, annis 37.

Otho II. annis 10. Otho III. annis 18. fuit Ottonis II. frater, puer 10. annorum.

In hoc Seculo, datum initium Regni *Navarra*, anno 912. Regni *Aragonici* anno 915. *Castella* Legionensi jugo se subducit. *Burgundia* Imperio adjecta an. 945. *Lotharingici* Principatus initium anno 981. Ducatus *Saxonici* anno 970. Comitatus *Sabaudii* in Beraldo Saxonone, anno 998. *Normanni* per Britones omnes cæsi.

Genæ *fons sanguinis* largissimè fluens anno 955. Et *Sol* per multos dies visus est sanguineus, anno 940. *Soles gemini* per biduum visi, & acies in celo confligentes, anno 979. *Incendium* celebre & horrendum montis Vesuvii Christi anno 993.

Imperium Romanum ad Germanos devolutum anno 960. *Electio* Imperii datum jus suffragii à Gregorio V. Pont. *Mutatio* nominis in electis ad Pontificatum traditur primum usurpata in Joanne XII. qui antea Octavianus dictus.

Propagatio Fidei singularis facta in Polonia cum Miecslao Principe, uti & in *Moscovia*, *Prussia*, *Bohemia*, *Norvegia*, & *Dania* iterum. Ac rursus *Hungari* per Stephanum I. Regem, ejusque patrem Geisam nomine.

A Seculo Christi X. ad XI.

Henricus II. Dux Saxonie imperavit annis 11.

Conradus II. Dux Franconie imperavit annis 15. Henricus III. Conradi frater, & gener Canuti Regis Daniae & Angliae, imperavit annis 6.

Henricus IV. filius Henrici III. imperavit annis 50.

In hoc Sæculo, *Persia* dominatum Turcæ invadunt & occupant, & *Babyloniam*, & totum ferè orientem. Initium ponitur regni *Scotia*, & regni *Sicilia* anno 1098. Et *Hierosolyma* Saracenis adempta, anno 1099. Floruit Godefridus *Pullonius*, merito dictus, Hercules Christianus. *Sexcenta Scytharum* millia prostrigata divinitus precibus Constantini Ducis, ac populi, anno 1065. *Nubes* ingens supra *Belgium* soluta multos mortales

immerfit anno 1014. *Cometes* in trabis specie per quadrimestre visus anno 1016. *Terra motus* per biennium in Bithinia. *Nix* cadens tam copiosa ut arbores rumpe- ret anno 1047. Per *Angliam* ex conducto *Dani* uno impetu cæsi anno 1011. *Locustæ* in Oriente solem obumbrant copiam immensam anno 1095.

Propagata ulterius fides in *Pannonia*, & in regno *Telutano*, anno 1088. Reparata fides apud *Hungaros* per Andream Regem: uti & in *Pomerania* Boleslao III. adigente.

A Seculo Christi XI. ad XII.

Henricus V. filius Henrici IV. quem ab Imperio remotum impiè tractavit: & cum Pontifice circa bona Ecclesiastica lites habuit, ab hoc excommunicatus, sed Pontifici postea reconciliatus; Spira sepultus: imperavit annis 20.

Lotharins, Saxo, Coronatus Aquisgranis 13. Septembris, Innocentium Papam ejectionem restituit, & urbes imperiales occupavit: imperavit annis 14.

Conradus III. Sueviæ Dux, electioni ipsius contradicente Henrico Bavaro, qui ab Imperatore proscriptus: imperavit annis 3.

Fridericus Barbarossa sive Anobarbus, Conradi Sueviæ fratre nepos. In Italia magna bella consecit, & Mediolanum evertit. Ab eo Roma capta, & Papa Alexander fugatus. Obiit in expeditione Saracenicæ: imperavit annis 37.

Henricus VI. frater Friderici, dictus Asper ob severitatem. Sicilia regnum recuperavit. In Palestinam exercitum misit, absque successu, imperavit annis 8.

In hoc Seculo *Portugalia* cepit fieri regnum anno 1179. *Dani* & *Silani* à Lothario Imp. subacti anno 1115. Per *Tartarorum* eruptionem varia Septentrionis Provincia occupata, anno 1188. *Creta insula* Veneris vendita, anno 1195. *Soles gemini* conspecti, anno 1105. & acies caelestes in aëre, anno 1109. *Terra motus* in Italia villam unam alio transtulit, anno 1117. Ravennæ cecidit *pluvia sanguinea* anno 1113. In *Belgio* effusio oceani per 12. millia cum ingenti hominum clade, anno 1164. *Theologia Scholastica* per Petrum Lombardum in novam & meliorem formam redacta. *Hierosolyma* à Soldano recepta: *Crux Christi* ab eo male tractata. In *Palestinam* pro juvenis Christianis expeditionem suscepit Fridericus Imperator, Philippus Rex Gallia, & Henricus Rex Anglia cum filio Richardo, *Cruce* suscepta. Hoc tempore prodit Opus celebre dictum, *Decretum Gratiani*. Varii *Ordines Religiosi* initium sumpserunt, *Præmonstratenes* anno 1110. *Guilclimitæ* 1124. *Templarii milites*, 1118. *Hospitalarii* S. Joannes Hierosolymitani, qui nunc Melitenes 1119. *Equites* S. Lazari, & Calatravæ 1158. S. Jacobi 1190. *Alcantaræ* 1176. *Teutonici Mariani* 1190.

Propagatio Fidei in Gothia cum suo Rege, in Livonia cum Cota Rege per S. Menardum: Rursus in Pomerania: in Finlandia per S. Henricum Episcopum & martyrem. Hoc seculo floruit S. Bruno Carthusianus, anno 1115. S. Norbertus anno 1130. S. Hildegadis anno 1148. S. Benedictus, pontium constructor Avenione, & Lugduni anno 1177. S. Thomas in Anglia Archiepiscopus Cantuariensis, qui pro jure Ecclesiæ Romanæ gladiis impiorum occubuit, anno 1170.

A Seculo Christi XII. ad XIII.

Otto IV. Ducis Saxonis Henrici Leonis filius, coronatus Imperator Aquiligrani, imperavit annis 4.

Philippus, Henrici IV. frater, Anti-Cæsar Moguntiae coronatus, imperavit annis 9.

Fridericus II. Dux Sueviae, contra Ottonem, nepos fuit Friderici primi, imperavit annis 33. Otto derelictus ab omnibus, moritur Brunsvigæ.

Conradus IV. hic ab aliquibus notatur. His temporibus 7. Imper. Electores constituti.

Richardus frater Regis Angliæ Henrici in Imperatorem ab aliquibus: ab aliis Principibus eligitur Alphonsus Rex Hispaniæ, qui sponte abdicavit. Richardus ferè omne tempus in Angliâ ab electione consumit, detentus seditionibus & intestinis bellis, ibique moritur. Interea status imperii hoc tempore multum turbatus fuit.

Rodolphus I. Habsburgensis Comes, Pater Alberti I. Austriaci, imperavit annis 17. mensibus 9. Ottonem Boemiæ Regem rebellem vincit: Papa Ravennam & Romandiolam concedit.

Adolphus Nassovius, imperavit annis 6. obnente Alberto Austriaco, à quo in prælio occisus, *ita Cuspinianus.*

Albertus Austriacus, Rodulphi filius, per conjugium Elisabethæ acquirit Exarchatum Austriæ, Comitatum Tyrolis ex Goriciæ, imperavit annis 10.

Hoc seculo Imperium Orientale Latinis obtingit, Imperii *Trapezuntini* insitia. Ducatus *Brabantia* ex Lovani comitatu. *Latini Orientis* imperio dejecti post 55. annos. Austria, Stiria, Tirolis, & Carinthia Rodulphi Imperatoris *Austriaci* familiæ cedunt, moxque Burgundia, atque Boemia. Conflictus *Tornacensis* Gallis admodum cruentus. *Mons* in Burgundia à montibus *dehiscentis* multa rusticorum millia opprimit.

Joannes Papa ante dictus Petrus Hispanus, Religiosorum habitus Hostis, post octimestrem Pontificatum obteritur ruinâ domus quam inhabitabat. In Sicilia interfectio mira Gallorum, dicta, *Vespera Sicula.*

Tartaria, cum Cassalia instructionem de Fide accipit. Pulsatio *campana* in consecratione, & salutatione Angelica. *Magisterium*, sacri Palatii institutum. Carmelitæ Europa peculiariter innotescunt: & emergunt *Ordines varii*, Dominicani, Trinitarii, Franciscani, Moniales Sanctæ Claræ, Sylvestrini, Eremitæ S. Augustini in unum coacti, Servitæ, Cælestini.

Concordantia Bibliorum confecta & edita. Pileus rubeus *Cardinalibus* in concilio Lugdunensi attributus primum. *Bella sacra* varia per S. Ludovicum, & alios. *Judaorum* ex Gallia expulsio primum. Domus Deiparæ *Lauretum* asportata. *S. Bonaventura* hæc ætate florere, Guilielmus de S. Amore scribit contra Mendicantes, & à Papa Hæreseos damnatur. Circa annum 1270. *S. Thomas Aquinas* florere cepit in Italia, discipulus Alberti Magni.

A Seculo Christi XIII. ad XIV.

Henricus VII. Luxemburgius, dotibus animi excellens; veneno enecatur: imperavit annis 5.

Ludovicus Bavarus, ex dissentiente Cæsarum electione bellum civile ortum, quod gravissimè Germaniam afflixit: impetravit annis 33.

Carolus IV. Joannis Regis Boemiæ filius, Henrici Luxemburgi Imperatoris nepos: quamvis tres alii successivè contra eum electi fuerint, tandem tamen imperium solus obtinuit, imperavit annis 32.

Wenceslaus Caroli IV. filius, Rex Boemiæ, imperavit annis 22.

Hoc Seculo *Academia Senensis* à Senatu Midend. *Academia Colontensis* confirmata à Pontifice Urbano VI. etsi antea Gymnasium diu fuit. *Academia Erfordiensis* à Dagoberto Rege, & Bonifacio IX. confirmata.

Othomani imperii initia anno 1300. Alphonsus XI. Hispanus 450. millia *Saracenorum* cecidit, viginti dumtaxat Christianis desideratis. *Tamberlanes* Tartarus ductus duodecies centenis millibus, Bajazetem Turcam profligat, caesis 140. hominum millibus. *Terra motus* quadragenarius urbes 26. prostravit in *Pannonia*. *Mare Flandricum* ruptis aggeribus multa oppida mergit. *Pestis triennis* & universalis, mediam hominum partem destruit. *Amurathes* trigelies ac septies hostium suorum victor, à servo demum confoditur.

Propagatio Fidei. Lithuania, & Jagello ejus Princeps, Samogitii, Cumani, Botzenses, Lippenses, Patrini & Vicini, annitente Ludovico Hungaro, fidem amplexi sunt. *Christianissimo Regi* data facultas sub utraque specie communicandi. *Jubilæi* mutata celebratio in singulos 50. annos per Clementem VI. Reductio alia *Jubilæi* ad annum 30. per Urbanum VI. anno 1344. Instituitur militia *Periscelidis* in Angliâ. Clemens V. sedem Pontificiam *Avenionem* transfert. Templarii extincti sub Clemente V.

A Seculo Christi XIV. ad XV.

Rupertus sive Robertus Palatinus, imperavit annis 10. His temporibus Italia passim cepit jugum Germanici imperii excutere.

Sigismundus Caroli IV. filius Rex Ungariæ: inducit Concilium Constantiæ, imperavit annis 27.

Albertus Austriacus Sigismundi gener, Rex Boemiæ & Ungariæ, imperavit annis 2.

Fridericus III. Archidux Austriæ, imperavit annis 54.

Maximilianus Friderici III. filius, imperavit annis 12.

Hoc Seculo Imperium Orientis transit ad Turcas. *Constantinopolis* capitur à Mahomete II. *Sabandæ* Dux ex Comite. Neapolis transit ad Arragonios *Thessalonica* erepta Venetis. *Saraceni* Granata & *Hispania unversa* anno 1474. depulsi. In Hispania *Terra motus* multa oppida evertit. *Mare ad Dordracum* hominum supra centum millia, & pecorum greges infinitos perdit ruptis aggeribus. *Jubilæi* ad 25. annum reductio per Paulum III. Hoc tempore propagantur Canonici B. Laurentii Justiniani vulgò Apostolici: Fratres mendicantes S. Hieronymi, Congr. Salvatoris, seu Florentini: Ambrosiani, Minimi, Ordo S. Mauriti in Sabaudia. Ordo S. Michaelis in Gallia, Equites Velleris Aurei sub auspiciis B. Virginis & S. Andreae. Familiarum *Judaicarum* 24. millia pulsa ex Hispaniis. *Inquisitio Hispanica* instituta. *Academia Herbipolensis, Salmantica* in regno Castellæ confirmata dicitur, cum ante hæc quoque floreret, erecta ab Alfonso VIII. *Academia Lipsiensis* è Pragenfi ob disfidium

rsde
kin

theo-
logia

fidium Germanorum cum Bohemis, confirmatur à Pontifice Alexandro VI. Academia *Lovaniensis* in Brabantia à Papa Martino V. confirmata. *Arts Typographica* excogitata à Joanne Gutenbergio Argentinenſi, publicatur Moguntiz primum, deinde Argentinz, inde traducitur Neapolim, & Romam anno 1442.

A Seculo Chriſti XV. ad XVI.

Carolus V. eligitur Imperator 28. Junii circa annum 1520. Praelio vincit & capit Franciscum primum Galliz Regem, poſtea dimittit. Obſidio Vienne à Solymano Turca. Trajecit in Africam Carolus, ſed ſine ſuceſſu: feliciter in Germania pugnat cum proteſtantibus. Sophi Turcarum 400. millia cædit. Carolus imperavit annis 38.

Ferdinandus I. Caroli V. frater, imperavit annis 6.

Maximilianus II. Ferdinandi frater, imperavit annis 12.

Rudolphus II. Maximiliani II. frater parenti deſuncto 12. Octobris anno 1576. in imperio ſuccedit: imperavit annis 35.

Hoc ſeculo *Hungaria* & *Boemia* tranſit ad *Auſtriacos*: *Arabia felix* à Solymano occupatur, & Cyprus. Deſectio Batavica incepta anno 1572. *Maris in Anglia* retroceſſio magna, & mons loco motus evulſis arboribus. *Cassiopea ſtella* nova apparet: quinque ſimul ſoles: ſol abſcuratus. *Locuſta* ſolem innumbrant in maxima Europæ parte. *Maria Scotia* Regina barbarè ſecuri percuffa ſub Elizabetha Angliz Regina.

Hoc etiam ſeculo vixit S. Franciſcus *Xaverius* Indiarum Apoſtolus. S. Ignatius de *Lojola* Fundator Societatis Jeſu. S. Carolus *Boromæus* Cardinalis. S. *Therēſia*. S. Philippus *Nerius* Fundator Oratorii. *India* Orientales & Occidentales per variorum Ordinum Regulares, Japoniz regnum per S. Franciſcum Xaverium fidei lumine illuſtrata. Hæreditarius *Catholicæ Regis* Titulus Ferdinando Hispano conceſſus à Julio II. vel potius reſtitutus. Titulus *Deſenſoris fidei* datus Henrico VIII. Anglo à Leone X. Emerſerunt Theatini, Capucini, Clerici Regulares S. Pauli, Societas Jeſu, Congregatio Oratorii S. Phil. Nerii. *Rhodus* inſula amiſſa. *Humiliati* extincti à Pio V. *Melita* graviter & diu à Solymano fruſtra tentata. *Cyprus* Turcæ cedit.

Legatio *Aethiopia* ad Pontificem, anno 1524. item *Japonica* anno 1587. In *Indiis orient.* & *occidentali* obiete pro Chriſti fide ex Dominicanis, Franciſcanis, & Societatis Jeſu hominibus plurimi. In *Anglia* lævitur in Catholicos ſub Henrico, & Eduardo Regibus, & Elizabetha Regina. *Prodierunt Hæretici*, Martinus Lutherus, Petrus martyr, Carolſtadius, Oecolampadius, Libertini, Zuinglius, Joannes Brentius, Martinus Bucerus, Joannes Calvinus, Ubiquitarii, Theodorus Beza, Deità ſive Trinitarii, Infernales, Inviſibiles. Cæpit & ſchiſma Anglicanum, tandem Hæreſi concluſum, ob negatam à Romano Pontifice diſſolutionem matrimonii, anno 1535. Concilium Tridentinum Generale ſub Paulo III. Julio III. & Pio IV.

A Seculo Chriſti XVI. ad XVII.

Matthias, Ungariæ & Bohemiæ Rex, eligitur Imperator Francofurti 13. Junii, coronatur ibi

cum Anna conjuge: imperat annis 6. menſibus 9. Agit cum Ungaris de ſuceſſione Ferdinandi Auſtriaci in eo regno. Ferdinandus coronatur in Regem Ungariæ. Conſilarii Cæſarei Pragæ è fenestra præcipitantur: ordines ſe excuſant: moritur Matthias Imperator.

Ferdinandus II. Francofurti electus coronatur 30. Auguſti, imperat ann. 17. menſibus 9. Inſtituit novam ligam Catholicorum. Cæſar Ferdinandus electionem Palatini irritam pronunciat.

Spinola Magnis copiis ingreditur Palatinatum, & miros in eo facit progreſſus. Praelium Pragenſe in quo vincuntur Bohemi à Bavaro. Palatinus cum conjuge & familia è Bohemia profugus, primo Uratiſſiam venit, poſtea in Bataviam: poſtea Palatinus elector, & aliqui viri principes à Ferdinando proſcribuntur. Proceres Bohemi magno numero capitalibus ſupplicis afficiuntur Pragæ. Ferdinandus Imperator jus electorale Friderico Palatino ademptum, in Maximilianum Bavarum tranſfert Ratiſbonæ. Ferdinandus II. fidem Catholicam latè per Germaniam reſtituit.

Ferdinandus III. ſuccedit Patri anno 1637. 14. Februarii: imperat annis 20. menſe uno, moritur 1. Aprilis anno 1657.

Leopoldus, nunc Cæſar, Ferdinando Patri in Imperii throno ſuceſſit, qui dum anno 1684. hæc ſcribo, à morte Patris annis 31. feliciter imperavit.

ELECTORES IMPERII.

Septem lege ordinari ſunt Electores Imperii, ſed acceſſit octavus per hoc quod ſummoto Palatino ſuceſſerit Bavarus, ac poſtea etiam Palatinus in gratiam Electoris munus receptus fuerit.

Sunt autem hi octo Electores partim Eccleſiaſtici partim Seculares, Moguntinus, Colonienſis, Treverienſis, Rex Bohemiæ, Bavarus, Palatinus, Saxo, Brandenburgicus.

Ex his, tres primò hic nominati ſunt Eccleſiaſtici, poſtremi ſunt heterodoxi: reliqui omnes ſunt orthodoxi. Hi omnes ſimul ex pluralitate ſuffragiorum jus habent eligendi Imperatorem.

Hoc ſeculo, & hucusque.

Inſcripti ſunt albo Sanctorum S. Iſidorus, S. Ignatius de Loyla, S. Franciſcus Xaverius, S. Theresia, S. Philippus Nerius anno 1621. S. Andreas Corſinus anno 1629. S. Elizabetha Regina Luſitaniæ anno 1625. Penetrat fides ad *Sinas* per Patres Societatis Jeſu, perruptis obſtaculis immenſis, anno 1637. in de hoc anno 1684. ad eſt P. Phil. Couplet Mechlinienſis Procurator ut Socios quam plurimos, in *Sinas* adducat. Florent anno 1600. Pœnitentes tertii Ordinis S. Franciſci. *Mauri* plene pulſi ex *Hispania*. *Turcarum* vis ingens fuſa ac cæſa ab exercitu Polono. *Miraculoſa incorruptio* 24. ſacrarum Hoſtiarum in Collegio Complutenſi Societatis Jeſu. *Oſtenda* ſubigitur quadrima obſidione, cum intra eam mortalium lupra 72. millia cecidiſſent. *Adena* poſt cæſa *Turcarum* 30. millia *Perſis* cedit anno 1605. *Ruspella* domita 1628. Adolphus *Guffavus* Sueciæ Rex pugnans perit anno 1632. Albertus Dux *Fridlandia*, Egræ cæſus an. 1694. Celebris pugna *Nortlingana*. In *Anglia* *peſtis* horrenda Londini maxime anno 1605. Naſcitur in *Hispania* Carolus II. anno 1661. 4. Novembris, qui nunc feliciter regnat. Nuptiæ illius cum filia Ducis Auſtriacæ

reliantem anno 1678. die 26. Julii, Imperatori Leopoldo nascitur Princeps 4. Augustus 1678. Pax inter Hispanum & Gallum Aquisgran an. 1668. 2. Junii.

In Anglia in Regem Carolum I. cum Parlamento insurgit Oliverius Cromwellus, Regem curat publicè licitoris manu obruncari anno circiter 1653. die 5. Apolloniæ: postea Cromwellus Regni protector Hiberniam invadit, ac miserè lacerat. Moritur ille 2. Septembris anno 1658. succedit modico tempore filius ejus Richardus, Generalis Munck potentiam nactus curat ex Belgio ad regnum paternum evocari Carolum II. qui anno 1661. 8. Julii Londini coronatur.

Anno 1683. Cum Teckelio in Hungaria rebellis Turcarum ducenta millia Viennam arde obfident die 8. Julii. Sed post duorum mensium obfisionem, virtute & gloriâ perpetuâ Gubernatoris Sterrenbergii, Principis Lotharingici, & Regis Poloniæ, cum Dei ope singulari obfidio soluta est, plerisque Turcarum castris, fugatis, &c. captis, uti numerantur, quingentis Tormentis bellicis, Tenoris ultra sexaginta millia, Camelis sexcentis, Equis & curribus ultra decem millia. In decursu victoriæ occupantur à Cæsarianis urbes præstantes Barcam, & Strigonium: faveat porro hisce rei Christianæ progressibus Potens, & Clemens Deus.

ARTICULUS IV.

REGES HISPANIÆ

Ordine successions per 12. postrema sacula.

Ab anno Christi 400. inito, ad 500.

1. **A** Dolphus, ex gente Visigothica, regnavit annis 6.

2. Sigericus, annis 7. 3. Vallia, annis 13.

4. Theodoricus, annis 23. 5. Theorismundus annis 23.

6. Theodoricus II. annis 33. 7. Alaricus, annis 43.

Ab anno Christi 500.

8. Amalaricus, annis 5. 9. Theuda annis 17. 10. Thaudegefillus, annis 3. 11. Agila, annis 4. 12. Athanagildus, annis 15.

13. Limba, sive Lieba, annis 2. 14. Levigildus, annis 13. 15. Recharedus annis 17.

Ab anno Christi 600.

16. Limba II. annis 2. 17. Vittericus, an. 6.

18. Gondemarus, annis 3. 19. Sisebutus, annis 10.

20. Recharedus II. mensibus 3. 21. Suintilla, annis 9.

22. Rachermerus, anno 1. 23. Sisenandus, annis 5.

24. Videfuindus, annis 10. 25. Recifuindus, annis 19.

26. Gamba, annis 8. 27. Eringius, annis 8.

Ab anno Christi 700.

28. Egicanes, annis 10. 29. Vitiva, an. 12.

30. Rodericus, cæsus à Mauris, annis 7.

Reliquiæ Gotthorum à Mauris everforum Legionè & in Aragonia regnant, donec sensim restituantur.

1. Pelagius, annis 15. 2. Pavilla, annis 2.

3. Alphonfus, annis 19. 4. Froila annis 14.

5. Aurelius, annis 6. 6. Sillo, annis 8.

7. Alphonfus II. castus, annis 31.

R. P. Arsdæk. Tom. I.

Ab anno Christi 800.

8. Ramirus, annis 7. 9. Ordonius, an. 9.

10. Alphonfus III. annis 46. 11. Garfias annis 4.

12. Ordonius II. annis 8. 13. Froia annis 2. 14. Alphonfus IV. annis 17.

Ab anno Christi 900.

15. Ramirus II. annis 18. 16. Ordonius III. annis 6.

17. Sanctius Crassus, annis 12.

18. Ramirus III. annis 24. 19. Veremundus, annis 17.

20. Alphonfus V. annis 27.

Ab anno Christi 1000.

21. Veremundus II. annis 12.

22. Ferdinandus, annis 40. 23. Sanctius II. annis 8. Alphonfus VI. annis 40.

Ab anno Christi 1100.

25. Alphonfus VII. annis 2.

26. Alphonfus VIII. annis 31.

27. Sanctius III. anni incerti. 28. Ferdinandus II. annis 31.

29. Alphonfus IX. annis 23.

Ab anno Christi 1200.

30. Henricus, annis 2. 31. Ferdinandus III. annis 36.

32. Alphonfus X. postea Imperator, an. 32.

33. Sanctius IV. annis 11. 34. Ferdinandus IV. annis 15.

Ab anno Christi 1300.

35. Alphonfus XI. annis 40. 36. Petrus Crudelis, annis 17. 37. Henricus II. annis 3. 38. Joannis I. an. 21.

39. Henricus III. annis 16.

Ab anno Christi 1400.

40. Joannes II. annis 47. 41. Henricus IV. annis 25.

42. Ferdinandus V. Catholicus annis 25.

Ab anno Christi 1500.

43. Philippus Primus, dictus Pulcher, Archidux Austriae, Dux Brabantiae &c. Filius fuit Maximiliani I. Imperatoris, & Mariæ Burgundæ: natus Brugis 22. Junii, anno 1488. Et anno 1496. in uxorem feliciter duxit Joannam Reginam Hispaniæ, quæ fuit filia secunda & hæres principalis Ferdinandi V. Regis Aragoniæ, & Isabellæ Reginæ Castellæ. Atque ita per Maximiliani, & hujus Philippi Connubia Belgium & Hispania ad Austriacos pervenerunt.

Hic Philippus Pater fuit Caroli V. & Ferdinandi Imperatoris, & quatuor filiarum quarum singulæ fuerunt Regibus conjugatæ, scil. Eleonora primò Emanueli Regi Portugaliæ, postea Francisco Primo Regi Galliarum. Elizabetha Christierno II. Regi Daniæ. Maria Henrico II. Regi Hungariæ & Bohemiæ. Catharina Joanni III. Portugaliæ. Mortuus est anno 1506.

44. Successit illi prædictus Carolus V. illius nominis postea Imperator. Hic in uxorem duxit primò Isabellam filiam Emanuelis Regis Portugaliæ, ex qua Philippus II. qui in regno successit: duxit deinde Mariam quæ nupsit Maximiliano II. Imperatori & Joannam quæ nupsit Principi Portugaliæ, & peperit filium posthumum Sebastianum postea Regem Portugaliæ. Ita hæc *Morerus*, cum variis.

45. Philippus II. illius nominis Rex Hispaniæ, Primam uxorem habuit Mariam Joannis Portugaliæ Regis filiam quæ ipsi Carolum genuit, & quadrado

Y

Udno post partum decessit. Secundam itidem Mariam Henrici VIII. Angliae Regis filiam, ex qua nullos liberos suscepit. Tertiam Elizabetham Henrici II. Galliae Regis filiam, ex qua duas filias suscepit Isabellam Claram Eugentiam, quae Alberto Archiduci Austriae nupsit, & Catharinam quae Carolo Emanueli Duci Sabaudiae. Quartam Annam Austriae neptem suam ex Maximiliano II. Imperatore patruelis suo, & Maria sorore sua, quae ipsi genuit Ferdinandum & Didacum maturè defunctos: & denique Philippum III. qui illi successit. Obiit autem Philippus II. Anno 1598. xiii. Septembris, aetatis suae septuagesimo secundo, Regni autem quadragesimo secundo.

46. Philippus III. Hispaniarum Rex duxit in uxorem Margaritam Austriae anno 1598. quae ipsi anno 1601. peperit Annam Mariam Ludovici XIII. Galliarum Regis postea conjugem: & anno 1605. Philippum Dominicum: & postea Carolum, atque Ferdinandum Cardinalem, & denique Mariam. Obiit autem Philippus III. anno dno 1608. xxi. mensè Martio.

47. Philippus IV. patri successit, duxitque in uxorem Elisabetham Henrici IV. Magni, Regis Galliae filiam &c.

48. Successit illi Carolus II. nunc regnans, cui benedicat Dominus.

De ipsi *Hispania* vide quaedam Notabilia infra in Divisione Europae pag. 175.

ARTICULUS V. REGES GALLIAE

Ordine successionis, & annorum Regiminis per 12. Saecula.

Ab anno Christi 400. inito, ad 500.

PRIMA stirpis *Marovingiorum* 1. Pharamundus, rexit Rex Galliae annis 8.

2. Clodomirus, an. 20. 3. Merovæus an. 8.
4. Childericus, an. 23. 5. Clodovæus, an. 30.

Ab anno Christi 500.

6. Childebertus, an. 47. 7. Clotharius, an. 5.
8. Caribertus, an. 9. 9. Chilpericus, an. 14.
10. Clotharius II. annis 44.

Ab anno Christi 600.

11. Dagobertus, annis 16. 12. Clodovæus II. annis 18.

13. Clotharius III. annis 4. 14. Childericus II. annis 8.

15. Theodoricus, annis 11. 16. Clodovæus III. annis 4.

17. Childebertus II. annis 17.

Ab anno Christi 700.

18. Dagobertus II. an. 5. 19. Chilpericus II. an. 3. 20. Clotharius IV. an. 2. 21. Theodoricus II. an. 21. 22. Childericus III. an. 11.

Series stirpis Secundae, quæst Carolinorum.

1. Pipinus, annis 16.
2. Carolus Magnus Imperator primus ex Francis, imperavit annis 14. Rexit an. 46.

Ab anno Christi 800.

3. Ludovicus Pius Imperator, annis 26. aut 27.
4. Carolus Calvus Imperator, ann. 2. rexit annis 38.
5. Ludovicus Balbus, an. 1.

6. Ludovicus III. an. 5. 7. Carolus Crassus, an. 4.
8. Odo (Eudes) nomine tutoris, annis 10.

9. Carolus, Simplex dictus, annis 25.

Ab anno Christi 900.

10. Rodulphus, annis 13. 11. Ludovicus Transmarinus IV. an. 18.

12. Lotharius, annis 32. 13. Ludovicus V. anno uno.

Series stirpis Tertiae, Capetorum.

1. Hugo Capetus filius Hugonis Magni qui moriens illum reliquit sub protectione Richardi I. Ducis Normanniae. Fuit primò Comes, & Dux; postea rebus summâ fortitudine ac prudentiâ gestis toti regno amabilis: ideoque mortuo Henrico V. dicto Faineano, aliquot mensibus à morte sui patris, Hugo Rex proclamatus est, & Rhemis coronatus anno 987. derelicto ex sanguine regio Carolo I. Duce Lotharingiae Ludovici IV. filio. Mortuus est anno 997. aetatis anno 57. regnito. & 3. mensibus.

2. Robertus Capeti filius assumptus est à patre vivente in Societatem regni, & regnavit universim annis 40. quorum 33. fuerunt post mortem patris: vixitque annis 60. dictus Rex Sanctus & Sapiens.

Ab anno Christi 1000.

3. Henticus Primus, filius Roberti, coronatus Rhemis anno 1027. quadriennio ante mortem parentis, & solus cepit regnare anno 1031. Vixit annis 55. & regnavit post mortem parentis annis 29.

4. Philippus I. filius Hentici Primi natus anno 1053. Sub illo maxime cepta tempore Guilielmi Conquestoris bella non fat fortunata cum Anglis: mortuus est anno 1108. postquam regnavit ad minus annis 49.

Ab anno Christi 1100.

5. Ludovicus VI. Crassus, annis 29.

6. Ludovicus Junior VII. an. 41.

7. Philippus Augustus Adeodatus II. an. 44.

Ab anno Christi 1200.

8. Ludovicus VIII. annis 3. 9. S. Ludovicus IX. an. 44.

10. Philippus Audax III. an. 15. 11. Philippus Pulcher IV. an. 29.

Ab anno Christi 1300.

12. Ludovicus X. dictus Hutinus an. circiter 2. 13. Joannes I. 4. dierum.

14. Philippus V. Longus, annis 5. 15. Carolus IV. Pulcher, an. 7. 16. Philippus VI. Valefius, dictus Fortunatus, annis 22.

17. Joannes II. dictus Bonus, an. 14.

18. Carolus V. Sapiens, an. 16.

19. Carolus VI. an. 42. 20. Carolus VII. dictus Victoriosus an. 39.

Ab anno Christi 1400.

21. Ludovicus XI. an. 22. 22. Carolus VIII. an. 15.
23. Ludovicus XII. 24. Franciscus I. an. 32.

25. Henticus II. filius Francisci I. primo Dux Aurelianensis, postea Delphinus à morte fratris, natus anno 1518. successit in regno anno 1547. Illius tempore fuit praelium non faustum ad S. Quintinum, & aliud ad Gravelingam in Flandria: regnasse scribitur annis 32.

26. Franciscus II. anno 1.

27. Carolus IX. ann. 14.

28. Henricus III. filius Henrici II. tertius, natus anno 1155. Victorias tulit de Hugonotis tempore Ducis Guilielmi scribitur etiam coronatus fuisse Rex Poloniae. Mortuus est anno 1189. proditorie & lethaliter vulneratus à quodam Jacobo Clemente dum litteras ab eo traditas perlegeret: regnavit 15. annis. 10. mensibus.

29. Henricus IV. dictus Magnus, restaurator regni & pacis per plurima prælia feliciter gesta, postquam regnum esset per Ligistas & plures Principes misere dispersum & ruinæ proximum: accepitque per sanguinis successione titulum Regis Franciæ & Navarrae. Natus autem fuit anno 1155. ex Antonio Borbonio Duce de Vendome filio Caroli & Franciscæ Alençon qui fuit Rex Navarrae per suam uxorem Joannam de Albreth filiam Henrici Regis Navarrae, & Margarete sororis Francisci I. Regis: additque *Morerus*, illum descendisse linea directâ mafcula ex S. Ludovico Rege. Hæresim quam antea profitebatur, tandem abjuravit in Ecclesia S. Dionysii in manibus Archiepiscopi de Bourges 25. Juliano 1193. consecratus Rex in Chartes non Rheinis, quod urbs hæc esset adhuc in Ligistarum potestate. Demum cum sub illo per decennium regnum pace gauderet, infâmis ille Sicarius Franciscus Ravallac, cultro in corpus Regis dum rheda per urbem Parisiensem veheretur adacto, mortem illi intulit toto regno deploratissimam. Vixit 56. annis & 5. mensibus, Regni sui Navarici anno 38. & Francici anno 21. Ex secundo suo conjugio cum Maria de Medicis filia Francisci Ducis de Tolcane habuit tres filios & totidem filias, ex quibus Ludovicus XIII. ex aliis autem octo proles naturales, multum per varias suas familias postea celebres, uti hæc tradit & declarat *Morerus*, & plures alii historici.

Ab anno Christi 1600.

Ludovicus XIII. dictus Justus successit suo Patri Henrico Magno anno 1610. Desponsatus est Annæ Austriacæ Infanti Hispaniæ, & vicissim Elisabethæ sorori Regis Franciæ conjuncta est infanti Hispaniæ qui postea Philippus IV. Ministrum regni habuit Cardinalem de Richelieu mortuum Parisi anno 1642. ac varia etiam cum Rege Hispaniæ bella gessit. Mortuus est in ætatis flore 14. Maji an. 1643. eodem mensis die quo cepit regnare. Vixit annos 41. mensibus 4. rexit annis 32. completis. Post 23. annos connubii cum Austriaca genuit Ludovicum XIV. ejusque Fratrem Duceem Aurelianensem, uti tradit idem *Morerus*, aliique ab eo fuisse citati.

Ludovicus XIV. dictus le Grand, nunc prospere regnat.

Hæc postrema familia dicitur per 700. ferè annos, per ramos sui varios, habuisse jam triginta Monarchas, ut tradit Ludovicus *Morerus* agens de familia Valesia, & Bourbonica.

ARTICULUS VI.

REGES ANGLIÆ

Præcipuè posteriores ex Stuartica familia.

Regnum in Angliâ primò constitutum est à Rege *Egberto*, ex Saxonia, subactâ totâ penè Insulâ præter Scotiam, ac lege latâ ut eam deinceps inhabitantes tam Britanni, quam Saxones Angli dicerentur.

R. P. *Arjdek*. Tom. I.

tur, Scotiâ exceptâ, uti tradit *Genebrardus* in Chronico ad Christi sæculum nonum.

Ante *Egbertum* prioribus sæculis varii Reguli variarum Provinciarum sive Comitatum in Angliâ imperitabant. Horum successivè fuerunt Reguli Kantix 18. Suffexiæ 5. Estangliæ 17. Effexiæ 15. Northumbriæ 9. Mercie 24. Westsexiæ 17. quorum postremus *Hechbertus* fuit.

Egbertus igitur totum regnum adeptus est, anno circiter Christi 801. quod tenuit ad annum 836. *Ethelulfus* successit anno 836. ad annum 857. *Ethelbaldus* an. 857. *Ethelbertus* an. 860, ad annum 866. *Ethelredus* ab anno 866. item *Alfredus* anno 900. *Edoardus I.* *Adelstanus* ab anno 923. ad an. 941. *Edmündus I.* anno 941. ad 946. *Erwinus* anno 955. ad annum 959. *Edgarus* anno 959. ad 975.

Anno 975. *Sanctus* *Edoardus II.* ad annum 979. *Ethelredus* ab anno 979. ad annum 1016. *Edmundus II.* ab anno 1016. ad 1017. *Canutus I.* ab anno 1017. ad annum 1035. *Haroldus I.* ab anno 1036. ad annum 1040. *Canutus II.* ab anno 1040. ad annum 1042. *Alfredus* ab anno 1042. annum vix explevit. *Sanctus Edoardus III.* ab anno 1043. ad annum 1066. deinde *Haroldus* brevi tempore.

Guil. Conquestor.

Anno Christi 1067. Rex fuit *Guilielmus I.* dictus *Conquestor*, qui fuit dux Normanniæ, & Londinum adveniens (inquit *Mat. Parisiensis* in *Hist. Anglorum*) in magna exultatione à Clero & populo susceptus, & ab omnibus Rex acclamatus, die Nativitatis Domini ab Arch. Eboracensi diadema suscepit, non à Cantuariensi. Varias *Scotorum* incursiones sustinuit. Initio regni barbarico more Angliam tractavit, sed postea Christi fide susceptâ, viris sanctis & religiosis. Regibus etiam Sanctis Angliâ abundavit.

Anno 1067. successit patri *Guilielmus II.* cognomento *Rufus*, cui pater moriens Angliam, filio autem *Roberto* Normanniâ legavit. Varias postea suorum subditorum seditiones sustinuit, de quo *Parisius* ait: Erat ille suis nequam, alienis nequior, sibi nequissimus. Obiit occisus à *Waltero Tirello*, dum in venatu cervæ sagittam intenderet, regni sui anno 13.

Anno 1100. *Henricus I.* fratrum ultimus, sed sapientissimus, in Regem eligitur, cum callidè subditos sibi devinxisset promissâ correctione severitatis legum paternarum. Demum mortuus est in Normannia, sed corpus in Angliam translatum, postquam rexisset annis 35. mensibus tribus.

Anno 1137. *Stephanus* nepos *Henrici* ex sorore *Adala* uxore *Theobaldi* Comitis Bononiæ Rex coronatus. Hoc tempore *Nicolaus* Episcopus Albanensis in Angliâ, creatus est *Pontifex Romanus* dictus *Adriannus IV.* Obiit *Stephanus* anno 1154.

Anno igitur 1154. *Henricus II.* Dux Normannorum auditâ Regis morte in Angliam venit, & Rex coronatur. Cæpit ille alienigenas, & maxime *Flandrenses* ex Angliâ expellere, ut scribit *Parisiensis*: bellum habuit in Gallia, & pacem sibi iniquam facere coactus est. Non multo post mortuus, postquam regnasset annis 34. mensibus 7.

Anno 1189. *Richardus I.* *Henrico* patri successit, contra quem antea Gallis associatus, tunc Comes *Pictavorum* bellum gessit. Sub eo facta est strages magna Judæorum in Angliâ. In terram Sanctam cum exercitu profectus contra infideles præclara gessit:

gessit; ipse cum paucis sexaginta duo millia paganorum superavit. Demum in Aquitania castrum aliquod obsidens, telo venenato à quodam Petro Basilio percussus, percussorem suum captum liberavit, ac piissimè obiit.

Anno 1199. *Joannes* Dux Normanniæ Richardo successit, qui inter tempora multum turbulenta Vigornia sepultus, regnavit annis 18. mensibus 5.

Anno 1216. *Henricus III.* Joannis filius in Regem Angliæ coronatus fecit homagium Innocentio Pontifici de regno Hiberniæ, teste eodem Parisio. Hoc tempore Ludovicus Rex Gallia *Ruppellam* cum residuo Pictaviæ ab Anglis recuperavit. Sepultus est Henricus Londini apud Westmonasterium, postquam regnavit integris annis 56. diebus 20. Singulari devotione venerabili Sacramento affectus, assiduo tres missas piè audiebat, ac pluribus privatim inserviens, manum Sacerdotis Hostiam sacram elevantis osculari solebat: quanta hæc ejus successōribus postremis confusio.

Successit illi *Edwardus* ejus filius, aliique utque ad Henricum VIII.

Seculo post Christum decimo-quinto, Henricus VII. fuit Angliæ Rex: Jacobus IV. Rex Scotiæ.

Henricus VIII. Schismatis Anglicani inductor, an. 1522. Jacobus V. Rex Scotiæ, an. 1523.

Edwardus VIII. dictus V. deinde Maria ejus soror nupta Philippo II. Regi Hispaniarum. Et Maria Stuarta Scotiæ Regina, an. 1555.

Elisabetha Regina Hæretica, Henrici VIII. filia, regnare cepit circa an. 1555. & 40. ad minus annis regnum tenuit, & in hæresi firmavit.

Jacobus VI. filius Stuartæ & Rex Scotiæ, factus est jure successōnis Rex Angliæ, & istius nominis inter Reges Angliæ Jacobus primus, qui à matre Catholicè educatus, postea Rex factus hæresi succubuit. Henricus illius primogenitus Princeps Walliæ moritur an. 1614.

Carolus I. alter Jacobi filius succedit in coronam Angliæ & Scotiæ: Sponsam Regiam ex Gallia accepit: de Caroli I. funesto exitu vide supra ad finem sæculi ultimi.

Carolus II. qui post diuturnum exilium, Cromwello mortuo, demum ex Belgio ad regnum revocatur, & Londini coronatur: de quo supra ibidem.

Jacobus II. fratri Carolo feliciter successit, coronatus Londini, dum hæc scribo, die 3. Maji, anno 1685. stylo novo. Cui in cultu veræ Religionis generosè incepto Deus porrò præbeat coronam gloriæ.

ARTICVLVS VII.

REGES HIBERNIÆ

Antequam Anglia subiecta.

Hibernia ante adventum Christi, longâ serie Reges habuit plurimos. Primus nominatus est *Slanus*, à fluvio ejusdem nominis quo primum appellus scribitur. Ab eo facta est Hiberniæ in quatuor Partes divisio, per quam fratrum uni Ultonia, alteri Conacia, duobus reliquis Momania, ipsi verò *Slano* Lagenia cesserit. Post illius obitum cœperunt reliqui fratres inter se de regno digladiari, eâ pertinaciâ, ut acquisitum sceptrum ferè singulis fuerit vitæ amit-

tenda occasio, quod & in posteris deinceps frequententer evenit. Secuti sunt alii nomine *Rodericus I. Gannus*, & *Geannus*, *Seangannus I. Fiachus I. Riwalus*, *Fobeannus*, *Eochadius I.* & alii longâ serie ab anno mundi 2,281. ad tempora Christi.

Post Christum anno 4. regnavit *Feradachus* cognomento *Jusius* à singulari cura iustitiæ ubique administrandæ, per annos 20. *Fiarachus* vexit tantum annis 3. occisus à successore, qui fuit *Fiachus VII.* & vexit annis 27. dicitur hic à plebe trucidatus astu filii Regis Daniæ, quem in Hibernia populus Regem acclamavit.

Secutus est in regno *Carbrau II.* post 5. annos morte repentinâ extinctus. Postea *Tharbalus I. Malus*, *Fedlimus*, *Catherinus Magnus*, *Connus*, *Connarius II.*, *Arthurs III.*, *Lugodius VI.* quo regnante nata traditur in Hibernia S. Ursula. *Fergesius II.* & 16. Rex ex familia Aëngullii. *Corbmachus* cognomento *Vishada*, à barba proluxa, qui præ cæteris Regibus summæ sapientiæ, condidit documenta Regum, & leges in Codices relatas, qui tandem in Christum credere meruit. *Evehodius II.*, *Carbrau III.*, *Fotadius uterque*; qui unâ regnarunt: *Fiachus VIII.* *Colla*, coactus à successore in Scotiam exulare. *Muredachus II.*, *Colbadius*, *Eochadius XIV.* cum Rege Lageniæ bellum perpetuum gessit.

Crimthannus III. bella gessit in Scotia, Britannia, & Gallia, semper victor, veneno dicitur extinctus propinato à propria sorore spe adipiscendi regnum suo filio, qua propinatione & ipsa extincta est. *Nielus* Eothodii filius, Scotiam & Angliam cum exercitu peragravit, classem immisit in Britanniam Armoricam, unde inter alios captivos deductus est feliciter *S. Patricius* tunc 16. annos natus, & duæ illius sorores: tunc etiam celebris ille scriptor *Sedulius* dicitur in Hibernia floruisse. *Dathius Nielli* ex fratre *Fiacio* nepos scribitur exercitum duxisse ad Alpiam radices, ibique fulmine percussum interiisse, quod passus sit à suis destrui Cellam celebris Eremitæ illic degentis.

Anno Christi 430. *Leodegarius* Nielli filius regnavit eo regnante in Hiberniam pervenit *Palladius* à Pont. Cælestino primo ad Gentis conversionem missus, sed uno post anno regressus.

Tandem sub eodem *Leodegario* (qui 30. annis regnavit) *S. PATRICIUS* ex Gallia rediit, futurus totius Hiberniæ Apostolus: ab eo Regina, & filii, non *Leodegarius* ipse fidem susceperunt à suis Maga dementatus *S. Patricius* hoc tempore in 4. Hiberniæ provinciis Archiepiscopatus 4. constituit, ac Armacenum in Ultonia Primatem Pontificia autoritate constituit: dictisque Archiepiscopis varios suffraganeos assignavit.

Reges qui deinceps longâ serie secuti sunt post fidem à *S. Patricio* propagatam Catholici fuerunt, & sub singulis Sanctorum agmina floruerunt.

Anno demum 1162. *Roderico III.* regnante *Dermitius* Lageniæ Rex, rapuit Regis Midie filiam, Principis Bressiæ conjugem. Hinc *Rodericus* cum exercitu Lageniam ingressus tantum facinus ulturus, pro ea qua cæteris auctoritate supremâ pollebat. *Dermitium* eo redegit, ut necesse illi fuerit tam enormis facti defensionem detrectare, & confingere ad *Henricum II.* illius nominis Angliæ Regem. Cum autem eo tempore Rex ipse *Henricus* esset Gallico bello implicatus, *Dermitium* juvandi co-

piam

A S I A.

piam fecit illis ex suis quibus id luberet, unde in eam rem inter *Dermisium*, & *Richardum* Comitem *Strangbo*, & alios proceres conventum fuit. Quorum copiarum ex Anglia appulsa, cum iis quos *Dermisium* regere potuit militibus, in *Lageniam* penetrarunt. Sed *Roderici* Regis copias his obviantibus, temperatum est à prælio, cum *Dermisius* pacificetur Anglicas copias remittere. Verum is novi subsidii per Comitem *Strangbo* adducti fiducia, pactum violavit, & *Dublinum* versus ac *Midiam* hostiliter ab eo progressum est.

Interea *Dermisio* *Lageniæ* Rege è vivis excedente, cum novis copiis *Waterfordiam* appulsus est ipse *Henricus* Rex Angliæ, qui mox duos *Momonie* Reges ad nutum obsequentes habuit, quorum exemplum aliqui postea Reges fecuti: quo rerum articulo *Lageniæ* ac *Midie* partes præcipuas sibi Angli desumpserunt.

Ab illo demum tempore *Domini Hibernia* titulum Regis Angliæ retinuerunt. Titulus ille primum *Henrico* collatus fertur ab *Adriano IV.* Pontifice natione Anglo, eâ lege ut *Sedi Apostolicæ* singulos asses pro singulis *Hiberniæ* domibus quotannis persolveret, ac *Catholicam Religionem* ad pristinum decorem, & populum ad laudabilem vitæ normam redigeret, quæ certè traditur etiam tunc cum magno *Sanctorum* numero in *Hibernia* floruisse. Hoc modo *Reges Angliæ* *Dominatum Hiberniæ* primum adepti, antiqua illius instituta, ac Regium in ea nomen exauferarunt. Infelici sanè eventu, non tam ab externo Angliæ dominatu, quam ab inducta postea in Angliam *Hæresi*, cujus sævitia in hodiernum diem gravissimè laceratur *Hibernia*, Deo, Regique semper fidelissima.

ARTICULUS VIII.

NOTITIA BREVIS

ac Divisio Partium Orbis univèrsi.

Totus Terræ globus dividitur potissimum in quatuor partes, Europam, Asiam, Africam, & Americam, quarum singulæ sunt quasi totidem terrarum Continentes, vel quasi magna Insulæ, quas Oceanus circumfluit, & dividit. Ambitum autem Terræ totius statuunt communius *Cosmographi* complecti viginti duo leucatum millia: *Roboult* pauciora, alii plura. Gradus in quos dividitur totus circuitus Terræ sunt trecenti & sexaginta. Unus autem gradus meridiani terrestris complectitur viginti quinque leucas. Superficies Terræ in qua nos consistimus distat à Centro Terræ circiter mille quadringentis & triginta leucis. Globus autem Terræ totius major est corpore Lunari circiter quadragiesies quinties: Sed Solari corpore est plusquam centies, & ut aliqui computant plusquam centenis aliquot vicibus minor.

Agemus hic breviter prius de aliis Terræ partibus, ut postea plusculum de nostra Europa annotemus.

Ab initio Asia fuit pars Terræ nobilissima, utpote, quæ prima genus hominum intra se conspexit, & in alias mundi partes, tamquam aliquod orbis seminarium transmisit.

Asia quippe prima Gentium ritus sacros, mores, rationemque rectè vivendi aliis Gentibus communicavit: & ipsum *Deum incarnatum*, scilicet *Christum*, in *Judæa* orbi exhibuit.

Sita est Asia in parte orbis Orientali respectu continentis nostræ regionis. *Asia Minor* pars est Asiæ majoris, estque in mari Mediterraneo ubi est insula *Cyprus* & *Rhodus*, hodieque nominatur *Anatolia*.

Asiæ fines sunt à Septentrione Oceanus *Schyticus*, ab Oriente mare *Eoum*: à Meridie mare *Indicum*, sive *Rubrum*: ab Occidente sinus *Arabicus*, & *Isthmus*, qui est inter sinum *Arabicum* & mare *internum*: atque inde *Maria Phœnicium* & *Egæum*, *Propontis*, *Pontus*, *Mæotis lacus*, *Tanais amnis*, & *Obium flumen*.

Longitudo Asiæ summa est inter *Hellespontum* & *Malacam* extremum *Indiæ Emporium*, miliarium germ. cxxx. id est, 1300. Latitudo inter fauces *Arabici* sinus, & *Tabin promontorium*, quod est ad fretum *Anian*, est mill. cxxx.

Hodie tota Asia in quinque potissimum dividitur partes, quarum I. est *Tartaria*: II. *China*: III. *India*, sub quibus Insulæ adjacentes: IV. *Perfarum* sive *Sophorum Imperium*, sub quo comprehenditur *Armuziæ* peculiare regnum: V. *Turcicum imperium*, in Asia maximè situm.

De aliquibus Asiæ partibus mira refert *Joannes Boëmus* lib. 2. In parte *Indiæ* nasci homines monoculos, alios monopedes, id est, unius pedis, sed latis simi. Apud *Clesium* legitur quasdam feminas ibi tantum parere, natosque illico canos fieri. Esse quoque gentem alteram quæ in juventute sit cana, sed in senectute nigrescat. Esse aliam in qua feminae quinquentes pariunt, sed ultra octavum annum vivendi spatium non protrahere. Moris esse apud *Scythas* ut cum Rege defuncto quinquaginta ex ejus famulis intimis sepeliantur, & totidem ex equis præstantissimis: Item apud *Cathæos Indos*, qui plures habent uxores, ut earum charissima, cum marito mortuo in eodem rogo concremetur, quod illæ plurimum ambiunt. Qui *Gangis* fontem accolunt vivere solo odore pomorum *Sylvestrium*, & longius pergentes illa in eum finem secum conferre.

Inter *Turcas* saltem Asiæ, Campanarum usus non permittitur. Templum non nisi *Discalceati* ingrediuntur. Ad sedendum nullis scammis, aut sedilibus utuntur: sed decenti membrorum compositione supra terram puerorum more recumbunt. Mensa ad quam vescuntur ut plurimum est corium bubulum & hirsutum supra terram stratum: & cum circulis & corrigiis insertis ita accommodatum ut possit instar *burse* complicari & facile quocumque deferri. Hæc tantum pauca delibo ex pluribus apud *Boëmum* supra citatum, aliosque.

De cetero, in Asia Loca maxima quæ sunt à sinu *Arabico* usque ad *Promontorium* vulgò *Cabo de Lam-po*

rsde
kin

theo-
logia

po dictum (quod est ad 30. gradum latitudinis borealis) omnia ferè possidet regnum Lusitaniæ, aut sibi tributaria fecit, ut tradit Carolus Stephanus, & latius alii.

Ex quibus etiam patet, in *Africa* multis locis Religionem Christianam & Romanam etiamnum coli, & agnosci.

A F R I C A.

Jungitur *Asiæ* exiguo freto *Africa*, quæ est maxima terrarum Peninsula in forma pyramidalis, in Ambitu complectens tria millia & triginta circiter miliaria germanica. Pars magna *Africa* est inculta, & aut arenis sterilibus obducta, aut ob situm cæli terrarumque deserta, aut infestatur multo ac malefico genere animalium, in universum vasta est magis, quam frequens. Quædam tamen partes illius sunt eximie fertiles. Græcis *Lybia* dicitur, à *Lybia* Epaphi filii Jovis filia: *Africam* autem ab *Astro* Herculis filio dictam volunt.

Maria eam cingunt, qua sol oritur Rubrum, qua medius dies *Æthiopicum*, quæ occidit sol, *Atlanticum*: à Septentrionibus Internum, *Africum* seu *Lybicum* dictum, quæ eam alluit.

Longitudo ejus summa computatur ab *Herculis* freto ad Promontorium bonæ spei mill. 1000.

Latitudo inter duo promontoria, *Hesperium*, vulgo *C. Verde*, & *Aromata*, quod est juxta fauces *Arabici Sinus*, vulgò nunc *Coarda Fui*, mill. 101. Terra ipsa, nisi quæ interno mari accedit, obscurè veteribus nota. Ultra autem *Nili* fontes ac montes *Lunæ* profus incognita.

Regiones ac Gentes, in quas *Africa* divisa fuit quondam, sunt, *Ægyptus*, *Cyrenaica*, *Africa minor*, seu propriè dicta, *Troglodyta*, *Garamantes*, *Numidia*, *Mauritania*, *Gatulia*, *Lybia interior*, *Arabia Troglodytica*, & *Æthiopia*. Partem *Africa* maximè meridianam *Europæis* incognitam, detexerunt *Portugalli* à centum 20. circiter annis.

Inter celebratissimas *Africa* Urbes est *Carthago*, ubi constat celebrata fuisse varia *Ecclesie Romanae* Concilia. Unde ulterius patet olim, hodieque in illa Orbis parte Religionis *Romanæ* cultum, & Episcopatus plurimos præsertim sub *Hispanis* & *Portugallis* repetiri. Certè olim ex ea prodierunt summi *Ecclesie Romanæ* Doctores, *S. Cyprianus*, *S. Augustinus*, *S. Fulgentius*, *Tertullianus*, *Arnobius*, ac *Victor Uticensis*. Præter antiquos plurimos, *Africa* totius mores, & instituta *Joannes Leo* magno volumine descripsit.

De moribus saltem antiquis in quibusdam *Africa* partibus tradit qui supra *Beemius* lib. 1. *Mulieres* *Ægyptias* virorum obire munia, & contra viros mulierum. In *Lybia* *Amazones* feminas solitas ad bella proficisci, & in Republica principatum exercere, viris ad *Domestica* officia mancipatis: ideoque illas consuevisse suis infantibus masculis brachium dexterum confringere ut essent ad bellandum inepti. Moris esse apud *Ægyptios* defunctorum parentum corpora tradere in debitorum pignus suis creditoribus, sic ut summa filii afficerentur infamia, & sepulturâ caretent, si tradita corpora postea non redimerent. Populos esse in *Æthiopia* qui vocantur

Rizophagi, qui vivunt ex solis radicibus arundinum saxo contulis, ex quibus & placentas conficiunt, & ad solem tantum excoctas placidè & securè tota vita in cibum sumunt, adeo natura simplicibus contenta. Alii sunt populi qui dicuntur *Ilophagi*, qui cum uxoribus & liberis per campetria vagantes, Arborum ramis tenerioribus ac supremis, dentibus tamen contritis, victitant: & hinc avium more adeo sunt agiles, ut facile de arboribus in arborem prosiliant: quod si quando deciderint ob corporis levitatem nihil laeduntur.

A M E R I C A.

Est *America* *Europæ* quam *Asiæ* propinquior, miliarium ducentorum inter *Hiberniam* & *Cana-*
diam, proximiorè *Africa* partem, intercedente navigatione.

Americam ab antiquissimis temporibus cognitam fuisse *Europæis*, ex *Platone* simul atque *Diodoro* Siculo probari potest. Apud *Platonem* in *Timæo*, *Sacerdotes* *Ægypti* narrant *Soloni Atheniensi*, qui 100. circiter annis ante *Christum* natum vixit, *Insulam* fuisse quondam contra fretum *Herculeum* *Africa* simul & *Asiæ* majorem, nomine *Atlantidem*: Postmodum verò immani terra motu, ingentique unius diei ac noctis illuvione, sub vasto gurgite mergam fuisse: Ac inde mare, quod eam insulam, ac fretum *Gaditanum* interjacebat, immeabile & inscrutabile redditum, limo paulatim impediante, quem illa insula subsidens præbuisse.

Dicta nunc est tota hæc continens *America*, ab *Americo* *Vespulio* *Florentino*, qui *Emanuelis* *Portugallie* Regis auspiciis à *Gadibus* ann. 1492. profectus, primus ex *Europæis* (quantum memoria proditum) eam ingressus est. Quamquam hoc prior *Christophorus Columbus* *Genueusis* anno 1492. hoc est, anno 1492. *Insulas* *Americæ* *Hispaniolam*, *Cunam*, & *Jamaicam* adierit. Post hos frequentes in eam navigarunt *Hispani*, *Galli*, *Angli*, quorum alii aliis inibi Regionibus detectis, nomina suâ quique lingua imposuerunt. *Mediterraneorum* cognitio parum certa est: maximè quæ sunt veras *Septentrionem*. *Maritimæ* autem oræ *Hispanorum* armis maxima ex parte subactæ.

Longitudo ejus summa inter duo freta, *Aniam* & *Magellanicum* null. Germ. 100000. Latitudo maxima inter promontorium vulgò *Cabo de Fortuna*, juxta fretum *Aniam*, & Promontorium vulgò *C. de Beeton* in nova *Francia*, mill. 10000. ut habet *Cluverius*.

Dividitur universa in *Septentrionalem*, quæ & *Mexicana*, & *Meridionalem*, quæ & *Peruviana*, exiguo isthmo alteram ab altera discernentes. *Americæ* partes & mores, & quod sequi solent Religionem sui Principis, pluribus descripsit *Ortelius*, *Gemma Frisius*, *Franc. Lopes Gomara*, *Morerus*, alique.

Ex dictis etiam patet tam olim, quam hodie per *Europæorum* navigationes, colonias, aut commercia in *America* quoque fidem *Catholicam* pluribus locis coli, & agnosci. Immo illic per *Europæos* sex *Archiepiscopatus*, cum pluribus *Episcopatibus* florere, tradit

Morerus in suo dictionario historico
verb. *America*.

EURO.

EUROPA.

Hodie Europa, quam incolimus, est ab Occidente respectu Asiae, & à Septentrione respectu Africae. Est illa terrarum omnium celebratissima tam à virtute armorum, quam à litterarum & artium gloria, quibus omni aëvo reliquas orbis partes præcelluisse traditur. *Formam* illius tradit Strabo, alique, esse extensam instar figuræ Draconis, de qua infra.

Longitudo Europæ summa inter Hispaniæ promontorium sacrum, ad fluminis Obii ostium, miliarium Germanicorum circiter 10000. id est 500.

Latitudo maxima à Tænaro Peloponnesi promontorio ad Scritofinnæ promontorium Rutubas, vulgò nunc Noortkyn dictum, miliaria 101. id est, 510.

Divisa olim fuit Europa in varias Gentes Regionisque, quarum nomina, etiam nunc clara, sunt ista: Hispania, Gallia, Germania, Vindelicia, Rætia, Italia, Noricum, Pannonia, Illyricum, Epirus, Græcia, Macedonia, Thracia, Mælia, Dacia, & Sarmatia. In Insulis verò Oceani maximis, Britannia, Hibernia, Thule: Maris intetnæ, Baleares duæ, Sicilia, Sardinia, Corsica, Creta, Eubæa, cum aliis minoribus sine numero.

Hodie dividitur aliter in complura Regna, atque Principatus. Regnorum præcipua sunt, Hispania, Gallia, Anglia, Hibernia, Scotia, Norvegia, Suedia, Dania, Germania, quod nunc Romanum vocatur Imperium: Dein Polonia, Bohemia, Ungaria, Slavonia, Croatia, Dalmatia, Bosnia, Servia, Bulgaria, Tartaria minor, sive Præcopenis: Item regnum Neapolitanum, & Sicilia. Archiducatus unus est Austriae. Magni Ducatus tres; Moscovia, Lituania, & Tuscia. Ducatus & Principatus innumeris. Figuram universæ Europæ Strabo dedit Draconis: cujus caput Hispania, collum Gallia, Corpus Germania, alæ dextra lævaque Italia, ac Cimbrica peninsula.

Interea varia etiam in Europa prodigiosa, hæc referunt fidi Scriptores.

1. In Gallæcia in portu Mongiæ, Navem grandem perfata integrè lapideam sic ut ipsa vela sint saxea, & tamen molem tanti ponderis unius pueri digito tactam moveri.

2. In eadem Gallæcia Antrum spectari tam immense longitudinis ut nemo unquam etiam plurium dierum itinere ullum in eo finem invenerit.

3. Villæ oppido Hispaniæ, Campanam esse mirabilem, quæ quando imminet Reipublicæ Catholice eventus summo perè infortunatus, aut etiam fortunatus, nemine impellente, ex seipsa pulsari aliquot antea mensibus, quod sæpius & certò factum testantur varii apud Marianam de rebus Hispaniæ lib. 21. cap. 20.

4. Pisces ex terra fossiles reperiuntur variis locis quod nominatim de Gallia testatus est Livius, etiam per aratrum effossos.

5. Mons est in Lusitania nomine Stella in cuius summo cacumine inveniuntur in Lacu fragmenta navium ex aliquo in mari naufragio, cum tamen à mari distet plusquam 12. leucis. Alia in hoc genere mi-

ra fati indicant mundum subterraneum esse, meatibus innumeris pervium.

6. Hispali pureus est, qui crescente maris æstu minuitur, & decrecente augetur, ut refert Plinius l. 2. cap. 97.

7. Idem tradit Ullispone Equas fuisse aliquas quæ ad certum ventum obversa fetum concipiebant velocissimum, sed vitæ brevissimæ.

8. Compluti Saxum servari quod oleum salutare extudat, testatur Nierenbergius, & se illud vidisse.

9. In Groenlandia sine Europæ ad Occidentem, Nox durare traditur per medium circiter annum: Mare illi adjacens Balenis abundat monstrois magnitudinis: Frigoris ibi tanta inclementia, ut homines vix possint illic modico tempore durare: pars aliqua illius terræ Regi Daniæ subiecta est.

Nunc in particulari de Regionibus Europæ præcipuis.

Hispania (ut tradit *Carolus Stephanus* in suo dictionario historico, verbo *Europa*) regio est ultra modum fertilis: Frugum omnigenum, vini, & arborum copiâ nulli posthabenda, sed optimis orbis partibus comparanda. De reliqua Hispaniæ præstantia scripsit *Strabo* libro 3. & septem sequentibus. Et recentius *Voletramus*, *Munsterus*, *Andreas*, *Sylvius*, alique, de qua infra. De Gallia scripsit *Possellus Carolus Stephanus*, alique. De Germania, Italia, Anglia, scribunt prædicti, *Ortelius*, alique in particulari.

HISPANIA.

Porro de Hispania tradit *Morerus* in dictionario historico, illam esse Europæ partem maximè occidentalem: & olim divisam fuisse in 14. regna, quæ sunt ad Septentrionem Navarra, Biscaya, & Asturia. Ad occidentem Galicia, Portugallia, & Algarbia. Ad meridiem Andaloufia, Granada, & Murcia. Ad orientem Aragonia, Catalonia, & Valentia. Et in patria medio Leon, & Castilia nova & vetus. Urbs Regni Capitalis modo est Madritam, olim Tolertum, & Hispali.

Habet Hispania 8. Archiepiscopatus, & Episcopatus 45. Metropolitanæ illius Civitates sunt, Toledo, Burgos, Compostella, Hispali, Granada, Valentia, Saragossa & Terragona.

Hispaniæ Rex dominatum habet omnium amplissimum. Et in quatuor Orbis partibus varias possidet Ditiones latè extensas. Præter alias alibi, in Italia Regnum Neapolitanum, & Siciliam, Ducatum Mediolanensem, Orbitello, Final, Insulas Baleares, Majorcam, Minorcâ & Sardiniam. In Africa ad Barbariam possidet loca quæ dicuntur, Oran, Arach, Mahamor, Pennon, Marfalquini, Mellille &c. In America Insulas Canariæ cum reliquis, præter Brasiliam & alia quæ illic à Francis & Anglis possidentur. In Asia illius sunt Insulæ Philipinæ, & plura alia ibidem loca.

Hujus amplitudinis extensionem per 4. Orbis partes sic computant aliqui, ut asserant, in terris Regis Hispaniæ Solem numquam occumbere, quia earum aliqua pars ubique soli subest. Unde extat ad illum Epistola Regis Perfarum cum hac inscriptione, *Regi qui solem habet pro galero.*

Com-

Isde
kin

theo
logia

D. IV
25

Computant etiam alii cum prædicto Morero, divitias quæ ex solis Indiis Hispano provenerunt ab earum occupatione ad annum 1618. ascendisse ad quiniescentum, triginta sex milliones auri. Duo referuntur in Hispania Ponres omnibus admirandi.

Unus Pons supra quem aquæ transeunt, qui est Aquæ ductus Hispanicus. Pons alius ditissimus orbis, & ubi possit instrui exercitus ad prælium, qui est de la Gaudiane.

Archiepiscopus habet Hispania Quatuor Potentissimos. Primus in his est, Archiepiscopus *Toletanus*, qui & Hispaniæ Primas, & Castellæ maximus Cancellarius: & in Redibus annuis habet octoginta millia ducatorum. Secundus Archiepiscopus *Hispalensis*, habens annuè 24000. ducat. Tertius Archiepiscopus *Compostellanus*, habens 20000. ducat. Quartus Archiepiscopus *Granatensis*, habens 10000. ducat.

Episcopi cum his sunt universim Quinquaginta quinque, Burgenfis, cujus reditus 20000. ducat. Seguntinus, non minus. Cochenfis, Placentinus, Palentinus, Mentefanus, Segovienfis, &c.

Ordines etiam Militares in Regno Castellæ Tres potentissimi recententur, S. Jacobi, Alcantaræ, & Calatravæ. Ordo ille S. Jacobi habet in regno Castellæ *Commendas* quadraginta duas, quarum duæ habent annui reditus 14000. ducat. Una alia 12000. & una alia 10000. & quæ minimum 1000. ducat. Idem Ordo in regno Legionensi habet *Commendas* quadraginta sex, cum maximis etiam reditibus.

Ordo *Calatravæ* in utroque simul regno prædicto *Commendas* habet triginta quatuor. Ordo *Alcantaræ* *Commendas* triginta duas. Ita hæc recentet fufius Marinæus, alique.

Seminaria Hibernorum pro Catholica Fide in ea Gente conservanda, Hispali unum, alterum Salmanticæ, alterum Compostellæ, alterum Ulyssipone, alterum Compluti, hoc excepto, alia Rectores habent Societatis. His adde in Belgio Seminarium Lovanienfè, Antverpienfè, Insulensè, Tornacensè. Harum singula totidem sunt Gemmæ charitatis, quæ in Hispaniæ Corona lucebunt in perpetuas æternitates.

De Regum Hispaniæ antiquitate, serie, & ordine successions per singula huc usque secula, vide hic paulò supra de Notitia Monarchiæ secularis.

HIBERNIA.

DE Hibernia, ut alios præteream, sic scribit prædictus *Carolus Stephanus ver. Hibernia*. Britannicarum, inquit, Insularum maxima, collateralem habet Britanniam majorem ab Oriente; solum Oceanum ab Occidente; ab Aquilonari verò parte trium dierum velifico cursu Boreali Insularum maxima Islandia jacet. Gleba præpingui, uberique frugum proventu terra est felix. Pecore montes, nemora feris abundant: Pascuis tamen quam frugibus, gramine quam grano fecundior: melle, & lacte dives: fluminibus egregius scinditur & rigatur. Falcones, accipitres, & nilos præ aliis Regionibus copiosè producit, cum Aquilarum, variarumque omnigenum avium numero. Ferarum quoque cunctas fere species continet. Venenosis omnibus caret. Terræ mo-

tus hic nunquam: vix femel in anno tonitru auditur. De moribus incolarum, & stupendis naturæ operibus nonnulla scripsit ex Gyraldo *Ortelius*, & nos ad Vitam S. Patricii à nobis editam anno 1671. De Constantia illius perpetua in Religione Romana vide hic inferius *Tomo Tertio post Summam Doctrinam Christianam*.

Hibernia quatuor Provincias complectitur, & quintam quæ Media sive Midia dicitur.

Episcopatus habet duodecim, cum his simul Archiepiscopatus quatuor, Armacanum, Dublinensem, Castellensem, Tuamenfem.

In ea à probatis Scriptoribus notantur Naturæ aut Gratiæ rara prodigia.

1. Quod nulla habeat in toto Regno animalia venenata, nec ranam quidem. Imo quod gleba aliqua illius Terræ aliò advecta animalia venenata atactu enecat.

2. Quod in eo sit Lacus, in quo si per aliquod longius spatium palus ligneus usque ad terram infigatur, pars quæ est Terræ infixæ convertitur in ferrum, pars quæ est in aqua in lapidem, pars verò quæ est supra aquam lignum permanet. De hoc meminit etiam Molina in descript. Gallicie, alique.

3. Quod ad occidentalem Hiberniæ partem ad *Conatiæ* sit Insula nomine *Aren*, à S. Brendano olim consecrata, in qua aliqua hominum corpora nec humantur, nec putrescunt, sic ut aliqui suos avos, atavos, & tritavos mirando aspiciant, & dignoscant.

4. Quod in *Momonis* provincia Fons existat, cujus aquis si quis abluitur statim canescat. E contra in *Uthoma* sit Fons quo si quis abluitur non canescit amplius, ad quem accedunt viri, fœminæque quæ cupiunt canitiem vitare. *Geraldus* in Topographia Hiberniæ, alique.

5. Quod in *Momonis* parte boreali duæ sint Insulae, in quarum majorem nullum femine sexus animal intrare potest quin statim moriatur. Quod sæpius experientia probatum refert *Cambrenfis*, *Greiserus*, alique. In minori verò Insula (quod magis mirum) nemo unquam moritur morte naturali, hinc Insula viventium dicitur. Unde morbo lethali gravissimè afflicti inde aliò transferuntur.

Hæc & plura alia Hiberniæ prodigia tradit partim *Beda*, partim *Cambrenfis*, & ex his, aliisque nofter *Nierenbergius*, in *Histor. natur. lib. 2. cap. 1. 2. &c.*

ANGLIA, ET SCOTIA.

DE Anglia sic scribit Joannes Boëmus in descriptione Europæ cap. 26. Ambitus illius quadragies octies, & septuaginta millibus passuum constat. Dies illic longissimus 17. horarum deprehenditur, & æstate lucidæ sunt noctes. Formam habet triangularem instar Ciciæ insulæ: Provincias plures nominatas supra art. 6.

Sunt Angli cæruleis oculis, facie adeò venusta, & staturâ procerâ, ut beatissimus Pontifex *Gregorius* cum forte Anglorum pueros Romæ videret: Bene, inquit, Angli dicuntur, quia vultu nitent ut Angeli, oportet illis ministrari iter salutis æternæ, quod per *Augustinum Monachum* eo delegatum incepit.

Lupos

Lupos Anglia non gignit, & ideo pecus sinecutode securum est. Non gignit etiam Vinum, sed metallis dives est, ut argento, cupro, plumbo. In fine & margaritæ & lapis mirabilis nomine Gagates qui ardet in aqua, & oleo extinguitur. Urbes & Villas habet numero multas, quarum caput Londinum cæterarum longè maxima. Ita idem Joannes Bohemus, &c. De Anglia plura hic in fine. *Parlamentum* in Anglia comprehendit Domum (ut vocant) Superiorem & Inferiorem. In Superiori sedent quinque gradus Nobilium, scilicet Duces, Marchiones, Comites, Vicecomites, Barones, & in his Episcopi. Filii prædictorum, quantumvis sint Ducum non habent locum in domo superiori, sed tantum inferiori, donec Rex per Litteras patentes illos evehat ad Superiorem.

Propositiones conclusæ in domo inferiori, debent deseri ad Superiorem, nec potest aliquid ab utraque authenticè & finaliter concludi sine Regis permisso aut approbatione. Ita Moretus, alique.

Scotia est Angliæ contermina, sic ut ab Anglia nullo separatur fæcto maris, sed tantum uno monte, & fluminibus, non magnis. Terra multum montosa est, & maxime ad Septentrionem ubi mari alluitur. Triditur illic tempore brumali, aliquando diem esse triduum horarum. Reperiri etiam ibi Arborem, cuius fructus in aquam subjectam decedentes, mox in volucres formentur & evolent, ideo volucres has Antefores Scoticos appellant: quamvis sint qui tradant Arborem hanc apud Orcades insulas reperiri. Scribit S. Hieronymus contra Jovinianum lib. 2. Sui tempore Scotos carnibus humanis vesci, & quosdam eorum partes in maximis deliciis habuisse, seque adolescentulum in Gallia id vidisse, uti ex ipso aliqui notant. Sed vide quantam vim postea habuerit Catholica Religio, ex S. Chrysostomo serm. de Pentecost. sic scribente: Ante hoc, inquit, quoties in Britannia humanis vescabantur carnibus, nunc jejuniis refectio animam. Plura de Scotia Joan. Major in hist. Scotica.

Urbes in Scotia præcipuæ sunt Edinburgum, & Glasquensis urbs, olim sedes Archiepiscopalis, Urbs quæ dicitur Sancti Andreae, & alia quæ dicitur Aberdonia: & in utraque postrema est pridem fundata Universitas. Sicut & pridem in Anglia Universitas Cantabrigensis, & Oxoniensis, hujus olim singularem excellentiam, & Collegiorum frequentiam annotat accuratè Justus Lipsius in suo Lovanio.

I T A L I A.

De Italia sic tradit Solinus & alii. Longitudo eius ab Augusta prætoria, per Romam, Capuamque porrecta usque ad oppidum Rhegium, decies centena & viginti millia passuum esse colligitur. Latitudo verò quadringenta decem, ubi latior, ubi brevior centum triginta sex: habetque umbilicum in Agro Rheatino, qui dudum ex latere Maris superi Rubiconem fluvium pro finibus habuit.

Est Italia metallis graviora, ubique Vitalis & perennis salubritas, eximia cæli temperies, campi fertiles, apici colles, innoxii saltus, opaca nemora, munifica Sylvarum genera, mira frugum, Vitium, & oleatum fertilitas, nobilia pecori Vellera, opima tauris colla, perspicui & piscosi lacus, flumina, fontefque saluberrimi, portus plurimi; ipsa avidè ad mortales juvandos in maria procurrens, & velut gremium omnium Gentium commercio pandens, ut verè dicta sit à quibusdam, Terrarum omnium alumna, atque eadem parens cælestium providentiâ electa, quæ ipsa congregaret imperia, mollietque effertatum Gentium ritus; discordes ad colloquia linguas munere litterarum, latinoque sermone congregaret.

Figura Italiæ est quasi Cruris humani Limes illius à Septentrione sunt Alpes montes, qui separant eam à Germania.

Ab Oriente habet mare Mediterraneum quod dicitur Adriaticum. A Meridie adjacet mare Inferum sive Tuscanum.

Ad Occidentem unam habet partem Alpium cum fluvio Var quibus terminatur ex parte Franciæ & Sabaudia.

Principes Italiæ maximi sunt, Pontifex Romanus, cui subest ducatus Spoletanus, Urbini, & Ferraria; Marchionatus Anconitanus, Romaniola, Bononia, & ducatus Beneventanus in regno Neapolitano.

Dux Florentinus, familiæ de Medicis, qui possidet maxima ex parte ditionem Toscanam. Dux Sabaudia, qui tenet ditionem Pedemontanam &c.

Dux Mantuanus, familiæ de Gonzaga, habet Ducatum sui nominis & Montferatensem. Dux Parmensis, domus Farnesæ, tenet Ducatum Parmæ & Placentiæ. Dux Mutinensis familiæ Desteus, possidet ducatum Modenæ, & Regio. Princeps de Maffano familiæ Cibo, habet Principatum sui nominis. Est & Princeps de Monaco, familiæ Grimaldi, aliaque familiæ illustres.

Respublica etiam in Italia sunt Quatuor: duæ majores, Veneta & Genuensis; duæ minores, Lucana, & S. Martini.

Urbes Italiæ præcipuæ sunt hæ, quæ singulari decorantur epitheto. Roma dicitur, urbs Sancta: Neapolis, nobilis: Florentia, pulchra: Genua, superba: Mediolanum, magna: Ravenna, antiqua: Venetia, opulenta: Padua, docta: Bononia, pinguis, ratione soli.

Episcopatus in nulla Orbis Regione plures quam in Italia.

Universitates etiam sunt præ aliis plurimæ, scilicet Paduæ, Venetiis, Turini, Paviæ, Siennæ, Bononiæ, Romæ, Ferrariæ, Maceratæ, Fermini, Neapolis, Salerni &c.

rsde
kin

theo-
logia

P. IV
2-5

177

177

177

177

177

177

177

177

177

177

177

177

177

177

177

177

177

177

177

177

177

177

177

177

177

177

177

177

177

177

177

177

177

GALLIA.

Gallia, de cuius Regibus supra *Art. 7.* & Episcopis pag. 54. non potest breviter & eleganter melius describi, quam apud *Baptistam Mantuanum* in suo *Dionysio* lib. 2. sic eam metricè exponentem.

Gallia terreni pars est non infima mundi,
Sed longè latèque patens, Hispanica tangit
Oppida ab occasu. Sese conjungit ab ortu
Italix: nostro hinc pelago qua respicit Austrum
Clauditur, Oceano geminas quâ respicit Urfas,
Unde venit Boreas hybernaque frigora surgunt,
Et Vada Theutonici tangit vastissima Rheni.
Terra hominum, frugumque ferax, armenta, gregesque,
Uberibus pascens glebis, non languida Cælo
Tabifico: non mortiferis infesta Venenis
Ut Lybiæ, non perpetuis adoperta pruinis,
Sicut hyperborei montes; non torrida ab æstu,
Qui faciat steriles, ut decolor India, campos.
Non etiam noctis pallens Semestribus umbris
Quale sub Arcturo positum mare, & ultima Thule:
Sed nec ut Ægyptus, quæ fusa palustribus undis,
Sed Cælo, & teneræ fecunda Ulligine terræ.

GERMANIA.

Germania, de cuius Imperatoribus &c. supra *Art. 3.* Regio Europæ amplissima, tota Septentrionalis, pluribus constat Regnis, & Provinciis, de quibus fufius qui supra *Joannes Bodinus* *Cap. 12.* Germaniæ norma sic pridem metricè breviterque exponitur.

Gens invicta manet, toto notissima mundo,
Terra ubi se devexa globo demittit in Arcton,
Solis, & algoris patiens, durique laboris,
Ingrata ignavam Vitæ tolerare quietem.
Indigena haud aliâ ducens primordia Gente,
Sed Cælo producta suo, Demogorgonis alvus
Protulerat patulas ubi cuncta creata sub auras.
Germanos vocitant Itali, sed Græcus Adelfhos,
Quod fratrum soleant inter se vivere more:
Nomen nobilibus quod adhuc Venerabile nostris
Pectoribus, similes ingentes corporis artus
Prædiga cui natura dedit: per lactea colla
Candida proceris tollentes corpora membris.
Flava coma est, flaventque oculi, gratæque coloris
Temperie justam retinent sua membra staturam.
Vox habitum mentis cum gestu, & pectora prodit,
Vox quæ nil muliebri sonat, sed tota Virilis
Martia crassiloquo testatur corda palato,
Quæque fidem Sancto, & constanti pectore servet
Religionis amans, superumque, & cultor Honesti,
Et Veri, Justique tenax, mens consona labris,
Ficta coloratæ fugiens mendacia lingua.

Dum hæc scribo, venam & mihi, licet siccam & senilem, excitat opportunè JACOBI II. quæ nunc celebratur Londini lætissima coronatio.

DE ANGLIA AC HIBERNIA

Authoris recens Votum.

Anglia sis felix! Europa maxima nostra
Insula, tot Fidei, Cælique, Solisque, Marisque
Muneribus decorata, sacris totque inclytæ bellis,
Perque Mare & Terras partis celebrata triumphis.

*Per Te Sacra fides quanta incrementa tulisset
Si non splendorem Gentis maculasset Averni
Invidia, & Fidei radios fuscasset Erynnis.*

*Sed bene! non tantum potuit, poteritque valere
Herefis atra, furor, rabiesque frementis Averni
Quin Lux alma micet, sed & Anglia nescia selecti
Spiret adhuc, fideique memor, decorisque paterni
Conseruet veteris vestigia Religionis.*

*Illi etiam fidas Pia jungit Hibernia dextras:
Illa, illa eximii fidei fecunda Magistris,
Sparsit & innumeros, veluti tot Sydera, Sanctos,
Quos varia Gentes, quos Belgica nobilis olim
Authores habuit, defensoresque salutis.*

*Quam varias illi pariat Constantia Palmas
Testis adhuc toties Carcer, tot Vincula testes,
proque Fide sacra tot iniqua Morte perempti.*

*Anglia maeste animis, rursum perge auspice Caelo
Hanc revocare Fidem, Stygiasque fugare tenebras.
Nec dubita, quamquam egregios virtute dedisti
Athletas fidei, plures dabis: illa tuorum
Gesta, secuturis exempla heroibus, altos
Efficient animos, & dignas Numine vires.*

*Illa iterum pia Vota novo sub Rege resurgant
JACOBO, claro meritis, nullique SECUNDO:*

*Sic, sic Catholicos cernes tibi fœdere junctos,
Atque animis animos, & viribus addere vires.*

*Aspice, REX, tremula pallefcunt Cornua Luna.
Deficient, pavidaque dabunt tibi terga phalanges
Turcarum: & sacris fera subdent colla triumphis.*

*Sic potes Eoas victor gestare Coronas,
Sic potes Occiduos Fratres numerare Monarchas,
Sic tibi Catholici quotquot sunt nominis, uno
Consociare animo, quâ totus panditur Orbis:
Nomine sic vero FIDEI DEFENSOR haberi.
Majorumque decus reparas, Titulosque sepultos.*

*Exere nunc animos tot pridem dotibus auctos
Anglorum JACOBE decus, generisque Stuarti
Supremum columem, Fideique futurus Achilles.
Pro Te certabunt Superi, fufusque tot annis.
Sacrorum Sanguis Pugilum, non unus Oates
Quos Cælo admovit toties, laquensque Tiburni.
Aspice tot Proceres propriis è sedibus actos
Gentis Hibernigenæ: sed adhuc Regique, Deoque
Optantes vitam, fidumque sacrare cruorem.*

*Sic Tibi, sic Triplicis plaudant Insignia Regni:
Anglia cinge Rosæ Regis caput: inque salutem
Scotia junge tuos qui servant regna Leones.
Et Lyra vaticinicum decantet Hibernica Votum.*

Hoc Chronico

**IaCobVs Veræ fidei
aVXILIV M.**

Anno coronationis

M. DC. LXXXV. 1685.

3. Maji St. Novo r. B.

R. P. Arfdek. Tom. II.

Z 2 INDEX

rsde
kin

theo-
logia